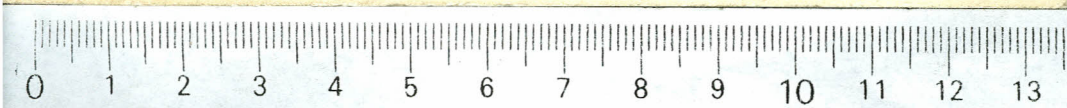

1981
EVANGÉLIKUS
NAPTÁR

EVANGÉLIKUS NAPTÁR

AZ 1981. ÉVRE

KIADJA
A MAGYARORSZÁGI EVANGÉLIKUS EGYHÁZ
SAJTÓOSZTÁLYA
BUDAPEST

A legszebb szó

Idei naptárunk vezérszava: testvér.

Reményik Sándor, a nagy evangélikus költő, *A legszebb szó* című versében ezt írja: „Testvér, testvérem: ez a legszebb szó a világon”. Azután elmondja, hogy ha ezt eddig nem tudta volna, „most megtanulhattam a betegágyon”. Majd arról vall, hogy a szónak ősi jelentése kitágul

„És túlnő lassan véren és családon—
De visszatér mint gazdag bujdosó,
Lélekkel hintve meg
S szentelve meg, mi vérszerint való”.

Van egy mélyen belémvődött emlékem is Reményik Sándorról. Harmadéves teológus volt a soproni Hittudományi Karon, amikor Ifjúsági Körünket meglátogatta Reményik Sándor. Csodálatos verseket olvasott fel a nagyteremben, az auditorium maximumban. Ezt követően arra kértem, hogy írjon néhány sort a teológus ifjúság „Emlékkönyv”-ébe. Azt hittem, hogy hirtelen egy kis verset ír be vagy legalább pár mondatot. Elővette töltőtollát és csak ezt a két szót írta be: „*Testvér, testvérem*”. Sohasem fogom annak a pillanatnak varázsát elfelejteni.

A „legszebb szó” az Újszövetségben, mind az evangéliumokban, mind az apostoli levelekben is nagyon gyakran fordul elő. Elsősorban az „Úrban való testvérc”-ről van szó. Azokról, akiket maga Jézus Krisztus tett egymás testvéreivé engesztelő halálával, új életet hozó feltámadásával. Azok lettek az „Úrban testvéreké”, akik hittel elfogadták Krisztust közös Uruknek és a Tőle kapott szeretettől meghatározott új életben járnak. Ezeknek legfőbb ismertetőjegye: „Arról fogja megtudni mindenki, hogy az én tanítványaim vagytok, ha szeretitek egymást” (Jn 13, 35). Mondhatnánk azt is, hogy a testvérek a „hívők közössége”.

De nemcsak a hívők testvériségéről szól az Újszövetség. Testvérünk minden ember. Egyértelműen jut ez kifejezésre Pál apostol athéni beszédében: „*az egész emberi nemet egy vérből teremtette*” (Csel 17, 26). Ugyanebben a beszédében mondotta: „Isten nemzetsége vagyunk” (Csel 17, 29). Közös Teremtője van az emberiségnek. Egy Atyánk van. Ezért vagyunk egymás testvérei. A faj, az emberi származás, a születési hely, a valóság, a világnézet nem választhatja el egymástól az embereket, mert ezek mind csak másodrendű tényezők ahhoz az elsőhöz képest, hogy egy Teremtőjük van. Az emberiségnek viszont az a feladata, hogy ezt a mélyenrejlő egységet nyilvánvalóvá is tegye. Így is mondhatjuk: *ami van, az legyen!* Ez csak úgy lehetséges, hogy a különböző fajú, vallású és világnézetű emberek segítik egymást és közösen lépnek fel minden olyan veszéllyel szemben, amely egyformán fenyegeti mindannyiukat. Ilyenek: a háború, az atomfegyverek, a fegyverkezési verseny, a környezetszennyeződés. Vannak olyan veszedelmek is, amelyek bizonyos csoportokat, rétegeket, más esetben milliőkat és százmilliókat fenyegetnek: éhség, faji elnyomás, neokolonializmus, kizsákmányolás, társadalmi, gazdasági és politikai igazságtalanság. Ezekkel a pusztító veszedelmekkel szemben is az egész emberiségnek kell küzdenie.

Ebben az esztendőben van néhány évforduló, melyek különösen is hívnak arra, hogy foglalkozzunk a testvériség kérdésével.

F. Ch. *Bodelschwing* bielefeldi lelkész százötven évvel ezelőtt született. A Krisztustól kapott szeretettől hajtva Bielefeldben megalapította a Bethel nevű intézményt az epileptikus betegek részére, majd egy munkatelepet a munkanélküliek felkarolására. A keresztyén szeretetről, a testvérszeretetről való hatalmas bizonyágtétel volt az ott folyó munka, amely napjainkban is Krisztus diakóniáját végzi.

J. H. *Wichern* a „belmisszió atyja” száz évvel ezelőtt halt meg. Ő hozta létre Hamburg mellett a Rauhes Haus-t, amely a gyermekek menedékháza volt. De ő alapította a diakónusok nevelőházát is. A kiképzett diakónusok árvaházakban, kórházakban, ipari nagyvárosok tömegszállásain szolgáltak. Wichern hangsúlyozta, hogy az „intézményesített egyháznak szeretetközösséggé” kell válnia. Az ún. „wittenbergi egyházi napokon” az „Európát átfogó mentő szeretet szövetségének” megszervezését sürgette. Ha nem is tudott a maga korában sem Németországban, sem Európában társadalmi változást létrehozni, mégis ma is példamutató a szociális felelősségérzete, diakóniai elkötelezettsége a testvérek iránt.

D. *Bonhoeffer* németországi evangélikus lelkész hetvenöt évvel ezelőtt született. A Hitvalló Egyház tagja volt a fasiszta Németországban. 1945-ben a fasiszták végezték ki. Odaáldozta életét „testvéreiért”. Azért, hogy megmentse őket a fasiszmus szörnyűségétől. Krisztus követése nála a másik emberért, a testvérért való élest jelentette.

Mindháromukról részletesen szól idei naptárunk.

De van még két esemény, amelyek ugyancsak ösztönöztek bennünket, hogy a „testvér” szó legyen naptárunk vezérfogalma.

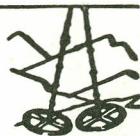
Az egyik az, hogy az UNESCO az 1981. évet a *fogyatékos emberek évévé* tette. Azoknak az éve az 1981. esztendő, akik testileg vagy szellemileg fogyatékosok, hátramaradottak, bénák, sánták, siketek, némák, nagyothallók, hibás beszédűek. És milyen sok százezren és millióan vannak ilyenek a világon! Ők is testvérek! Értük is mindent meg kell tennünk. Az egyháznak is.

A másik esemény, amely sugalmazta a „testvér” szót, a június közepén sorra kerülő *finn-magyar-észt teológiai konferencia Finnországban*. Legutoljára negyvenhárom évvel ezelőtt 1937-ben Budapesten volt ilyen testvéri találkozás. A „vérszerint valót” az Isten „Lélekkel hintette meg és szentelte meg” e három nép életében. Ezen a konferencián is a testvériségünket akarjuk felfrissíteni és megerősíteni. Ezt a célt szolgálják Finnországban járt lelkészeink naptárunkban közölt élménybeszámolói is.

Káldy Zoltán

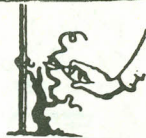
JANUÁR

Napok	Naptár	Napi igék	
1. hét: Újév – Kol 3,17			
1. Csütörtök	Újév	Lk 4, 16–21	Zsolt 8
2. Péntek	Ábel	Mt 2, 13–23	Lk 3, 1–14
3. Szombat	Benjámin	Ézs 43, 16–19	Lk 3, 15–20
2. hét: Újév utáni vasárnap – Jn 1, 14b			
4. Vasárnap	Leona	Lk 2, 41–52	Zsolt 9, 1–17
5. Hétfő	Simon	Fil 4, 10–20	Lk 3, 21–38
6. Kedd	Vízkereszt	Mt 2, 1–12	Lk 4, 1–13
7. Szerda	Attila	1 Jn 2, 7–11	Lk 4, 14–21
8. Csütörtök	Szörény	4 Móz 24, 15–19	Lk 4, 22–30
9. Péntek	Marcel	Kol 1, 24–27	Lk 4, 31–37
10. Szombat	Ágota	1 Jn 2, 12–17	Lk 4, 38–44
3. hét: Vízkereszt utáni 1. – Róm 8, 14			
11. Vasárnap	Melánia	Mt 3, 13–17	Zsolt 4
12. Hétfő	Veronika	Józs 3, 5–17	Lk 5, 1–11
13. Kedd	Ernő	Jn 1, 29–34	Lk 5, 12–16
14. Szerda	János	Jn 3, 22–30	Lk 5, 17–26
15. Csütörtök	Lóránt	Mt 4, 12–17	Lk 5, 27–32
16. Péntek	Gusztáv	1 Kor 1, 26–31	Lk 5, 23–39
17. Szombat	Antal	Jn 5, 19–24	Lk 6, 1–11
4. hét: Vízkereszt utáni 2. – Jn 1, 17			
18. Vasárnap	Piroska	Jn 2, 1–11	Zsolt 3
19. Hétfő	Sára	Jer 14, 2–9	Lk 6, 12–19
20. Kedd	Fábián, Seb.	Jer 17, 13–17	Lk 6, 20–26
21. Szerda	Ágnes	Mt 19, 3–9	Lk 6, 27–35
22. Csütörtök	Artur	Mt 5, 17–20	Lk 6, 36–42
23. Péntek	Zelma	1 Kor 2, 1–5	Lk 6, 43–49
24. Szombat	Tímár	Róm 3, 19–22	Lk 7, 1–10
5. hét: Vízkereszt utáni 3. – Fil 4, 13			
25. Vasárnap	Pál	Mt 8, 5–13	Zsolt 5
26. Hétfő	Vanda	Ézs 19, 19–25	Lk 7, 11–17
27. Kedd	Lotár	ApCsel 10, 21–35	Lk 7, 18–35
28. Szerda	Károly	Jn 4, 5–14	Lk 7, 36–50
29. Csütörtök	Adél	Jn 4, 27–42	Lk 8, 1–18
30. Péntek	Mártonka	Ézs 45, 18–25	Lk 8, 19–25
31. Szombat	Virgília	Róm 11, 13–22	Lk 8, 26–39
<p>Teremtő Istenünk! Te vagy a kezdet és a vég. Kezedből indul el a világ, az élet és a népek sorsa. Minden új esztendő megújult kegyelmedet hirdeti és megterésünkre való türelmes szeretetedről tanúskodik. Napról napra Te gondoskodsz rólunk, szabaddításunk Istene, és taníts minket úgy számlálni napjainkat, hogy bölcs és értelmes szívhez jussunk. Ámen.</p>			

FEBRUÁR

Napok	Naptár	Napi igék	
6. hét: Vízkereszt utáni 4. – Zsolt 66.5			
1. Vasárnap	Ignác	Mk 4, 35–41	Zsolt 7
2. Hétfő	Karolin	1 Móz 8, 1–12	Lk 8, 40–56
3. Kedd	Balázs	4 Móz 22, 21–35	Lk 9, 1–9
4. Szerda	Ráchel	Jer 5, 20–22	Lk 9, 10–17
5. Csütörtök	Ágota	ApCsel 28, 1–6	Lk 9, 18–27
6. Péntek	Dorottya	ApCsel 4, 8–12	Lk 9, 28–36
7. Szombat	Tódor	Ézs 51, 4–6	Lk 9, 37–45
7. hét: Vízkereszt utáni utolsó vasárnap – Ézs 60, 2b			
8. Vasárnap	Aranka	Mt 17, 1–9	Zsolt 40
9. Hétfő	Abigall	2 Móz 34, 29–35	Lk 9, 46–56
10. Kedd	Elvira	Jn 12, 34–41	Lk 9, 57–62
11. Szerda	Bertold	2 Móz 13, 20–22	Lk 10, 1–16
12. Csütörtök	Lídia	2 Móz 24, 1–2. 9–11. 15–18	Lk 10, 17–24
13. Péntek	Ella	Jn 7, 25–30	Lk 10, 25–37
14. Szombat	Bálint	Fil 3, 20–4, 1	Lk 10, 38–42
8. hét: Hetvened – Dán 9, 18			
15. Vasárnap	Áldáska	Mt 20, 1–16a	Zsolt 18, 1–20
16. Hétfő	Julianna	1 Sám 15, 35b–16, 13	Lk 11, 1–13
17. Kedd	Donát	Fil 1, 27–30	Lk 11, 14–28
18. Szerda	Konrád	1 Móz 6, 9–22	Lk 11, 29–36
19. Csütörtök	Zsuzsanna	1 Kor 3, 5–10	Lk 11, 37–54
20. Péntek	Álmos	Mt 10, 40–42	Lk 12, 1–12
21. Szombat	Eleonóra	Mal 3, 13–20a	Lk 12, 13–21
9. hét: Hatvanad – Zsid 3, 15			
22. Vasárnap	Gerzson	Lk 8, 4–15	Zsolt 19
23. Hétfő	Alfréd	5 Móz 32, 44–47	Lk 12, 22–34
24. Kedd	Mátyás	Róm 10, 9–17	Lk 12, 35–48
25. Szerda	Géza	Zsid 3, 12–4, 1	Lk 12, 49–59
26. Csütörtök	Sándor	ApCsel 16, 8–15	Lk 13, 1–9
27. Péntek	Ákos	2 Kor 12, 1–10	Lk 13, 10–17
28. Szombat	Elemér	Zsid 6, 4–8	Lk 13, 18–21
<p>Gondviselő Atyánk! Te vagy a szeretet Istene. Tudod, hogy teremtményedet támadja és rongja a bűn. Ne hagyj elesnünk a kísértésben. Mentő szereteted övön, védjen és a kísértések tüzeből megerősített hittel vezessen ki minket. Ámen.</p>			

MÁRCIUS

Napok	Naptár	Napi igék	
10. hét: Ötvened – Lk 18, 31			
1. Vasárnap	Albin	Mk 8, 31–38	Zsolt 15
2. Hétfő	Lujza	Ám 5, 21–24	Lk 13, 22–30
3. Kedd	Kornélia	Ézs 58, 1–9a	Lk 13, 31–35
4. Szerda	Kázmér	Mt 6, 16–21	Lk 14, 1–14
5. Csütörtök	Adorján	2 Móz 32, 1–6 15–20	Lk 14, 15–24
6. Péntek	Alpár	2 Kor 7, 8–13a	Lk 14, 25–35
7. Szombat	Tamás	Dán 5, 1–30	Lk 15, 1–10
11. hét: Invocavit – Böjt 1. – 1 Jn 3, 8b			
8. Vasárnap	Zoltán	Mt 4, 1–11	Zsolt 6
9. Hétfő	Franciska	Jak 4, 1–10	Lk 15, 11–32
10. Kedd	Olimpia	Jak 1, 12–18	Lk 16, 1–13
11. Szerda	Aladár	Jób 1, 1–22	Lk 16, 14–18
12. Csütörtök	Gergely	2 Kor 6, 1–10	Lk 16, 19–31
13. Péntek	Krisztián	Ef 6, 10–20	Lk 17, 1–10
14. Szombat	Matild	Zsid 2, 10–18	Lk 17, 11–19
12. hét: Reminiscere – Böjt 2. – Róm 5, 8			
15. Vasárnap	Nemz. ünn.	Mk 12, 1–12	Zsolt 25
16. Hétfő	Henrietta	Zsid 11, 8–10	Lk 17, 20–37
17. Kedd	Gertrud	Jn 8, 21–30	Lk 18, 1–8
18. Szerda	Sándor, Ede	Jób 2, 1–10	Lk 18, 9–17
19. Csütörtök	József	2 Kor 13, 3–6	Lk 18, 18–30
20. Péntek	Hubert	Gal 4, 12–20	Lk 18, 31–43
21. Szombat	Benedek	Jn 8, 46–59	Lk 19–1–10
13. hét: Oculi – Böjt 3. – Lk 9, 62			
22. Vasárnap	Katalin	Lk 9, 57–62	Zsolt 10
23. Hétfő	Brúnó	1 Pt 1, 13–21	Lk 19, 11–27
24. Kedd	Gábor	Mk 8, 10–21	Lk 19, 28–40
25. Szerda	Zsolt	Jób 7, 11–21	Lk 19, 41–48
26. Csütörtök	Erika	Jer 20, 7–13	Lk 20, 1–8
27. Péntek	Hajnalka	1 Thess 2, 13–20	Lk 20, 9–19
28. Szombat	Gedeon	2 Tim 4, 1–5	Lk 20, 20–26
14. hét: Laetare – Böjt 4. – Jn 12, 24			
29. Vasárnap	Jónás	Jn 12, 20–26	Zsolt 16
30. Hétfő	Izidor	Jn 6, 23–29	Lk 20, 27–40
31. Kedd	Árpád	Fil 2, 15–21	Lk 20, 41–44
<p>Jézus Krisztus! Te vagy a mi reménységünk, Rád várunk. Amint egykor megváltó szeretetteddel eljöttél a világba, jöjj el a mi gyümölcstelen életünkbe is. Amiképpen megtisztítottad Isten templomát, tisztítsd szívünket is Isten Szentlelkének templomává, amely feléd tárja ajtaját és Téged dicsér örökké. Amen.</p>			

ÁPRILIS

Napok	Naptár	Napi igék	
1. Szerda	Hugó	Jób 9, 14–23, 32–35	Lk 20, 45–21, 4
2. Csütörtök	Áron	5 Móz 8, 2–3	Lk 21, 5–19
3. Péntek	Keresztély	Jn 10, 17–25	Lk 21, 20–28
4. Szombat	Felsz. ünn.	Ám 8, 11–12	Lk 21, 29–38
15. hét: Judica – Böjt 5. – Mt 20, 28			
5. Vasárnap	Vince	Mk 10. 35–45	Zsolt 22, 1–22
6. Hétfő	Cölesztin	Zsid 7. 24–27	Lk 22, 1–6
7. Kedd	Herman	4 Móz 21, 4–9	Lk 22, 7–23
8. Szerda	Lídia	Jób 19, 21–27	Lk 22, 24–38
9. Csütörtök	Erhardt	Zsid 9, 11–15	Lk 22, 39–46
10. Péntek	Zsolt	Jn 11, 47–54	Lk 22, 47–53
11. Szombat	Leó	Zsid 10, 1–10	Lk 22, 54–62
16. hét: Palmarum – Virágvasárnap – Jn 3, 14–15			
12. Vasárnap	Gyula	Jn 12, 12–19	Zsolt 22, 23–32
13. Hétfő	Ida	2 Móz 12, 1. 3–7, 11–14, 21–28	Lk 22, 63, 71
14. Kedd	Tibor	Jn 12, 27–33	Lk 23, 1–12
15. Szerda	Tass	Jób 38, 1–11, 42, 1–2	Lk 23, 13–25
16. Csütörtök	Rudolf	Jn 13, 1–15	Lk 23, 26–31
17. Nagypéntek	Enikő	Jn 19, 16–30	Lk 23, 32–49
18. Szombat	Ilma	Jón 2, 3–10	Lk 23, 50–56
17. Hét: Húsvét – Jel 1, 18			
19. Húsvétvas.	Kocsárd	Mk 16, 1–8	Lk 24, 1–12
20. Húsvéthétfő	Tivadar	1 Kor 15, 12–20	Lk 24, 13–35
21. Kedd	Csilla	Jn 20, 1–10	Lk 24, 36–53
22. Szerda	Anzelm	Jn 20, 11–18	Kol 1, 1–8
23. Csütörtök	Béla	1 Kor 15, 20–28	Kol 1, 9–14
24. Péntek	György	1 Kor 15, 35–49	Kol 1, 15–18
25. Szombat	Márk	1 Kor 15, 50–58	Kol 1, 19–23
18 hét: Quasimodogeniti – 1 Pt 1, 3			
26. Vasárnap	Ervin	Jn 20, 19–29	Zsolt 20
27. Hétfő	Arisztid	1 Pt 1, 22–25	Kol 1, 24–29
28. Kedd	Valéria	2 Tim 2, 1–6	Kol 2, 1–7
29. Szerda	Albertina	1 Jn 2, 12–17	Kol 2, 8–15
30. Csütörtök	Katalin	Mk 16, 9–20	Kol 2, 16–19
<p>Megváltó Urunk! Te vagy a feltámadás és az élet. Keresztységünkben mi is meghaltunk a bűnnek, hogy élhessünk Neked. Engedd megismernünk feltámadásod erejét: a reménységet és az igazságot. Taníts minket az új életben járni és az odafelvalókkal törődni. Ámen.</p>			

MÁJUS

Napok	Naptár	Napi igék	
1. Péntek 2. Szombat	Munka ünn. Zsigmond	Jel 7, 9–17 Ézs 25, 8–9	Kol 2, 20–23 Kol 3, 1–4
19. hét: Misericordias Domini – Jn 10, 11a. 27–28a			
3. Vasárnap 4. Hétfő 5. Kedd 6. Szerda 7. Csütörtök 8. Péntek 9. Szombat	Írma Flórián Gothárd Frida Napóleon Gizella Gergely	Jn 10, 11–16 5 Móz 18, 15–19 Jn 10, 1–11 Jn 21, 15–19 1 Pt 5, 1–4 Zsid 13, 12–16 Jn 10, 27–30	Zsolt 23 Kol 3, 5–11 Kol 3, 12–17 Kol 3, 18–4, 1 Kol 4, 2–6 Kol 4, 7–18 Dán 1, 1–21
20. hét: Jubilate – 2 Kor 5, 17			
10. Vasárnap 11. Hétfő 12. Kedd 13. Szerda 14. Csütörtök 15. Péntek 16. Szombat	Ármin Ferenc Pongrác Szervác Bonifác Zsófia Mózes	Jn 15, 1–8 Ef 4, 17–24 Jób 28, 31–38 2 Kor 4, 16–18 Róm 1, 18–25 Gal 6, 14–18 Gal 5, 1–6	Zsolt 103 Dán 2, 1–26 Dán 2, 27–49 Dán 3, 1–30 Dán 5, 1–12 Dán 5, 13–30 Dán 6, 1–29
21. hét: Cantate – Zsolt 98, 1			
17. Vasárnap 18. Hétfő 19. Kedd 20. Szerda 21. Csütörtök 22. Péntek 23. Szombat	Bánk Erik Buda Bernát Konstantin Júlia Dezső	Mt 11, 25–30 Jel 1, 17–21 Jn 6, 66–69 Ézs 12, 1–6 Mt 21, 18–22 1 Kor 2, 6–10 1 Sám 16, 14–23	Zsolt 45 Dán 7, 1–14 Dán 7, 15–28 Dán 12, 1–13 ApCsel 1, 1–14 ApCsel 1, 15–26 ApCsel 2, 1–13
22. hét: Rogate – Zsolt 66, 20			
24. Vasárnap 25. Hétfő 26. Kedd 27. Szerda 28. Csütörtök 29. Péntek 30. Szombat	Eszter Orbán Fülöp Helga Mennyb. ünn. Keve Janka	Jn 16, 23b, 28. 33 1 Kir 3, 5–15 Mt 6, 5–15 Jak 5, 16–18 Lk 24, 50–53 Jel 1, 4–8 Jel 4, 1–11	Zsolt 30 ApCsel 2, 14–24 ApCsel 2, 25–36 ApCsel 2, 37–41 Zsolt 47 ApCsel 2, 42–47 ApCsel 3, 1–11
23. Hét: Exaudi – Jn 12, 32			
31. Vasárnap	Angéla	Jn 15, 26–16, 4	Zsolt 27
<p>Szentháromság Isten! Magasságban és szentségben lakozol, de az aláztatásokkal is. A A titkok a tieid, a kinyilatkoztatott dolgok pedig a mieink. Taníts minket arra, hogy titkaidat aláztatás lélekkel, a kinyilatkoztatott igét pedig hívő szívvel fogadjuk, Amen.</p>			

JÚNIUS

Napok	Naptár	Napi igék	
1. Hétfő	Tünde	Jn 14, 15–19	ApCsel 3, 12–16
2. Kedd	Anna	Lk 12, 8–12	ApCsel 3, 17–26
3. Szerda	Ildikó	1 Kor 2, 12–16	ApCsel 4, 1–12
4. Csütörtök	Kadocsa	4 Móz 20, 2–12	ApCsel 4, 13–22
5. Péntek	Fatime	Zsid 11, 32–40	ApCsel 4, 23–31
6. Szombat	Norbert	Ézs 41, 17–20	ApCsel 4, 32–37
24. hét: Pünkösd – Zak 4, 6			
7. Pünkösdvas.	Róbert	Jn 14, 23–27	Zsolt 118, 1–14
8. Pünkösdhétfő	Medárd	Mt 16, 13–19	Zsolt 118, 15–29
9. Kedd	Félix	Ez 36, 22a, 23–28	ApCsel 5, 1–16
10. Szerda	Margit	1 Sám 3, 1–4	ApCsel 5, 17–33
11. Csütörtök	Barnabás	Ef 4, 11–16	ApCsel 5, 34–42
12. Péntek	Virág	Gal 3, 1–5	ApCsel 6, 1–7
13. Szombat	Tóbiás	Zak 4, 1–14	ApCsel 6, 8–15
25. hét: Szentháromság ünnepe – Ézs 6, 3			
14. Vasárnap	Vazul	Jn 3, 1–8	Zsolt 29
15. Hétfő	Jolán	4 Móz 6, 22–27	ApCsel 7, 1–16
16. Kedd	Jusztin	Péld 1, 20–28	ApCsel 7, 17–29
17. Szerda	Laura	Ef 4, 1–6	ApCsel 7, 30–53
18. Csütörtök	Arnold	Ézs 44, 21–23	ApCsel 7, 54–8, 4
19. Péntek	Gyárfás	Ef 1, 3–14	ApCsel 8, 5–25
20. Szombat	Rafael	1 Tim 3, 16	ApCsel 8, 26–40
26. hét: Szentháromság utáni 1. – Lk 10–16			
21. Vasárnap	Alajos	Lk 16, 19–31	Zsolt 13
22. Hétfő	Paulina	2 Tim 3, 14–17	ApCsel 9, 1–9
23. Kedd	Zoltán	Jón 1, 1–16	ApCsel 9, 10–19
24. Szerda	Iván	Lk 1, 57–67, 76–80	ApCsel 9, 20–31
25. Csütörtök	Vilmos	1 Pt 1, 8–12	ApCsel 9, 32–43
26. Péntek	János, Pál	2 Tim 4, 5–8	ApCsel 10, 1–20
27. Szombat	László	Jn 10, 40–42	ApCsel 10, 21–33
27. hét: Szentháromság utáni 2. – Mt 11, 28			
28. Vasárnap	Levente	Lk 14, 16–24	Zsolt 18, 21–51
29. Hétfő	Péter, Pál	Préd 4, 17–5, 6	ApCsel 10, 34–38
30. Kedd	Pál	Mt 10, 7–15	ApCsel 11, 1–18
Szentlélek Úristen! Építs be minket Isten szent gyülekezetébe. Vezérelj el minket minden igazságra. Serkents minket, hogy teremje életünk a szeretet, öröm, békeség, békétetés, hűség, szelídség és mértékletesség gyümölcsét. Ámen.			

JÚLIUS

Napok	Naptár	Napi igék	
1. Szerda	Tibold	1 Kor 14, 1–3. 20–25	ApCsel 11, 19–30
2. Csütörtök	Ottokár	1 Kor 9, 16–23	ApCsel 12, 1–17
3. Péntek	Kornél	Jón 3, 1–10	ApCsel 12, 18–25
4. Szombat	Ulrik	Jer 3, 14–17	ApCsel 13, 1–12
28. hét: Szentháromság utáni 3. – Lk 19, 10			
5. Vasárnap	Emese	Lk 15, 1–10	Zsolt 32
6. Hétfő	Ézsaiás	Mt 9, 1–8	ApCsel 13, 13–25
7. Kedd	Cirill	Bir 10, 6–16	ApCsel 13, 26–41
8. Szerda	Teréz	1 Jn 1, 5–2, 6	ApCsel 13, 42–52
9. Csütörtök	Veronika	Lk 19, 1–10	ApCsel 14, 1–7
10. Péntek	Amália	Jón 3, 10–4, 11	ApCsel 14, 8–20a
11. Szombat	Lili	In 6. 37–40	ApCsel 14, 20b–28
29. hét: Szentháromság utáni 4. – Gal 6, 2			
12. Vasárnap	Izabella	Lk 6, 36–42	Zsolt 28
13. Hétfő	Jenő	Jn 8, 3–11	ApCsel 15, 1–12
14. Kedd	Eörs	2 Kor 2, 5–11	ApCsel 15, 13–35
15. Szerda	Henrik	Jak 3, 13–18	ApCsel 15, 36–16, 5
16. Csütörtök	Zalán	1 Kor 11, 20–32	ApCsel 16, 6–15
17. Péntek	Elek	Róm 15, 1–7	ApCsel 16, 16–24
18. Szombat	Frigyes	Ézs 30, 18–22	ApCsel 16, 25–40
30. hét: Szentháromság utáni 5. – Ef 2, 8			
19. Vasárnap	Emília	Lk 5, 1–11	Zsolt 1
20. Hétfő	Illés	Lk 14, 25–33	ApCsel 17, 1–15
21. Kedd	Dániel	Lk 9, 51–56	ApCsel 17, 16–34
22. Szerda	Mária, Magdolna	2 Kor 8, 10–15	ApCsel 18, 1–22
23. Csütörtök	Lenke	1 Kir 19, 19–21	ApCsel 18, 23–19, 7
24. Péntek	Krisztina	Lk 9, 18–26	ApCsel 19, 8–22
25. Szombat	Jakab	Mt 19, 27–30	ApCsel 19, 23–40
31. hét: Szentháromság utáni 6. – Ézs 43, 1			
26. Vasárnap	Anna	Mt 28, 16–20	Zsolt 26
27. Hétfő	Olga	1 Móz 7, 1–5, 10–12. 21–22	ApCsel 20, 1–16
28. Kedd	Ince	1 Móz 8, 1–2. 6–12. 18–20	ApCsel 20, 17–38
29. Szerda	Márta	2 Móz 14, 8–9, 15–18. 21–28	ApCsel 21, 1–14
30. Csütörtök	Judit	1 Pt 2, 2–10	ApCsel 21, 15–26
31. Péntek	Oszkár	Kol 2, 6–10, 12–13	ApCsel 21, 27–40
<p>Atyánk a Jézus Krisztus által! Magasztalunk Téged a bűnbocsánat drága ajándékáért, azért, hogy bocsánatot nyertünk és bocsánatot nyújtottunk. Bocsánatod által istenfiúságot nyertünk, megbocsátásunk gyümölcsként testvéri szíveket ajándékoz-tál nekünk. Töltsd be szívünket a megbocsátás lelkével. Ámen.</p>			

AUGUSZTUS

Napok	Naptár	Napi igék	
1. Szombat	Péter	Jel 3, 1–6	ApCsel 22, 1–22
32. hét: Szentháromság utáni 7. – Ef 2, 19			
2. Vasárnap	Lehel	Jn 6, 1–15	Zsolt 21
3. Hétfő	Csilla	2 Móz 16, 32–35a	ApCsel 22, 23–30
4. Kedd	Domonkos	2 Móz 19, 3–8	ApCsel 23, 1–11
5. Szerda	Vajk	Fil 2, 1–14	ApCsel 23, 12–35
6. Csütörtök	Berta	1 Kor 10, 16–17	ApCsel 24, 1–21
7. Péntek	Ibolya	Jn 6, 47–51	ApCsel 24, 22–27
8. Szombat	László	2 Kor 5, 1–9	ApCsel 25, 1–12
33. hét: Szentháromság utáni 8. – Ef 5, 9			
9. Vasárnap	Emőd	Mt 5, 13–16	Zsolt 11
10. Hétfő	Lőrinc	Róm 6, 19–23	ApCsel 25, 13–17
11. Kedd	Tibor	Gal 6, 7–10	ApCsel 26, 1–23
12. Szerda	Klára	Kol 1, 3–11	ApCsel 26, 24–32
13. Csütörtök	Ipoly	Mt 7, 13–21	ApCsel 27, 1–12
14. Péntek	Ózseb	1 Kor 6, 9–14, 18–20	ApCsel 27, 13–26
15. Szombat	Mária	Fil 1, 6–11	ApCsel 27, 27–44
34. hét: Szentháromság utáni 9. – Lk 12, 48			
16. Vasárnap	Ábrahám	Mt 25, 14–30	Zsolt 14
17. Hétfő	Anasztáz	1 Kir 3, 16–28	ApCsel 28, 1–10
18. Kedd	Ilona	Péld 8, 12–21	ApCsel 28, 11–16
19. Szerda	Huba	1 Pt 4, 7–11	ApCsel 28, 17–31
20. Csütörtök	Alkotm. ünn.	Ez 3, 17–19	5 Móz 1, 1–18
21. Péntek	Sámuel	Jer 1, 11–19	5 Móz 1, 19–33
22. Szombat	Menyhért	Lk 12, 54–59	5 Móz 2, 1–15
35. hét: Szentháromság utáni 10. – Zsolt 33, 12			
23. Vasárnap	Farkas	Lk 19, 41–48	Zsolt 35
24. Hétfő	Bertalan	Róm 11, 1–15	5 Móz 2, 16–25
25. Kedd	Lajos	1 Kor 10, 1–13	5 Móz 3, 1–22
26. Szerda	Róza	1 Kir 21, 1–16	5 Móz 3, 23–29
27. Csütörtök	Szilárd	Jer 16, 14–17	5 Móz 4, 1–13
28. Péntek	Ágoston	JSir 1,1. 12–14. 20–21a	5 Móz 4, 14–24
29. Szombat	Lilla	Mt 23, 34–39	5 Móz 4, 25–40
36. hét: Szentháromság utáni 11. – 1 Pt 5, 5			
30. Vasárnap	Rózsa	Lk 18, 9–14	Zsolt 17
31. Hétfő	Erika	Mk 9, 33–37	5 Móz 4, 41–49
<p>Mennyei Atyánk! Magasztal lelkünk, mert betöltöd az éhezőt javakkal. Testünk táplálására földi kenyeret, lelkünk üdvösségére mennyei kenyeret ajándékozol nekünk. Kérünk, rendeld ki számunkra a mindennapi kenyerünket, és teríts aszalt nekünk a Te országodban. Ámen.</p>			

SZEPTEMBER

Napok	Naptár	Napi igék	
1. Kedd	Egyed	1 Sám 17, 38–51	5 Móz 5, 1–22
2. Szerda	Rebeka	Lk 7, 1–10	5 Móz 5, 23–33
3. Csütörtök	Hilda	Gal 2, 16–21	5 Móz 6, 1–9
4. Péntek	Rozália	Lk 22, 24–30	5 Móz 6, 10–25
5. Szombat	Viktor	Ez 17, 22–24	5 Móz 7, 6–15
37. hét: Szentháromság utáni 12. – Ézs 42, 3			
6. Vasárnap	Zakariás	Mk 7, 31–37	Zsolt 119, 1–16
7. Hétfő	Regina	Mk 8, 22–26	5 Móz 9, 1–6
8. Kedd	Mária	Mk 1, 21–28	5 Móz 9, 7–29
9. Szerda	Ádám	ApCsel 3, 1–10	5 Móz 10, 10–22
10. Csütörtök	Erik	Jak 5, 13–16	5 Móz 15, 1–11
11. Péntek	Teodóra	Mk 5, 22–24, 35–43	5 Móz 18, 9–22
12. Szombat	Szabolcs	1 Kor 3, 9–15	5 Móz 30, 11–20
38. hét: Szentháromság utáni 13. – Mt 25, 40			
13. Vasárnap	Ludovika	Lk 10, 25–37	Zsolt 119, 17–24
14. Hétfő	Szerénke	2 Sám 9, 1–11	5 Móz 33, 1–3, 26–29
15. Kedd	Enikő	Mk 12, 41–44	5 Móz 34, 1–12
16. Szerda	Edit	2 Móz 22, 20–26	Ezsd 1, 1–11
17. Csütörtök	Hajnalka	ApCsel 6, 1–7	Ezsd 3, 1–13
18. Péntek	Titusz	Ézs 58, 7–12	Ezsd 4, 1–24
19. Szombat	Vilma	Jer 22, 13–19	Ezsd 5, 1–17
39. hét: Szentháromság utáni 14. – Zsolt 103, 2			
20. Vasárnap	Csendike	Lk 17, 11–19	Zsolt 119, 25–32
21. Hétfő	Máté	Ézs 40, 15–26	Ezsd 6, 1–22
22. Kedd	Móric	Gal 5, 16–23	Ezsd 7, 1–28
23. Szerda	Tekla	1 Tim 1, 12–17	Ezsd 8, 21–36
24. Csütörtök	Gellért	3 Móz 9, 22–10, 5	Hag 1, 1–15
25. Péntek	Kleofás	Ef 1, 3–14	Hag 2, 1–9, 20–23
26. Szombat	Juztina	1 Krón 29, 9–21a	Neh 1, 1–11
40. hét: Szentháromság utáni 15. – 1 Pt 5, 7			
27. Vasárnap	Laborc	Mt 6, 25–34	Zsolt 119, 33–40
28. Hétfő	Vencel	Lk 12, 22–32	Neh 2, 1–10
29. Kedd	Mihály	Lk 10, 17–20	Neh 2, 11–20
30. Szerda	Jeromos	Mt 18, 1–6. 10	Neh 4, 1–17

Szentséges Isten! Magasztalunk Téged, hogy bepillanthatunk törvényed tükrébe. Belőle tanuljuk megismerni szentséges orcádat és bűnös lényünket. Taníts minket szent orcád előtt félelemmel leborulni, bűneinktől pedig menekülni. Amen.

OKTÓBER

Napok	Naptár	Napi igék	
1. Csütörtök	Malvin	Jel 12, 13–17	Neh 5, 1–15
2. Péntek	Petra	Jn 12, 17–33	Neh 8, 1–18
3. Szombat	Helga	2 Móz 23, 20–26	Neh 9, 1–25
41. hét: Szentháromság utáni 16. – 2 Tim 1, 10			
4. Vasárnap	Ferenc	Jn 11, 1, 3. 17–27. 41/b–45	Zsolt 67
5. Hétfő	Aurél	Mk 6, 14–29	Neh 9, 26–37
6. Kedd	Brúnó	Jób 5, 17–26	Neh 10, 1, 29–40
7. Szerda	Amália	Lk 7, 11–16	Zsid 1, 1–4
8. Csütörtök	Etelka	Jak 1, 2–12	Zsid 1, 5–14
9. Péntek	Dénes	Jel 2, 8–11	Zsid 2, 1–10
10. Szombat	Gedeon	Jak 5, 9–11	Zsid 2, 11–18
42. hét: Szentháromság utáni 17. – 1 Jn 5, 4b			
11. Vasárnap	Fenyőke	Mt 15, 21–28	Zsolt 119, 41–48
12. Hétfő	Miksa	1 Móz 32, 23–32	Zsid 3, 1–6
13. Kedd	Kálmán	1 Jn 4, 4–11	Zsid 3, 7–19
14. Szerda	Helén	Ézs 49, 1–6	Zsid 4, 1–13
15. Csütörtök	Teréz	Ézs 49, 7–13	Zsid 4, 14–5, 10
16. Péntek	Gál	Jn 9, 35–41	Zsid 5, 11–6, 8
17. Szombat	Hedvig	ApCsel 5, 34–42	Zsid 6, 9–20
43. hét: Szentháromság utáni 18. – 1 Jn 4, 21			
44. Vasárnap	Lukács	Mk 12, 28–34	Zsolt 119, 49–56
19. Hétfő	Luciusz	Ef 2, 15–21	Zsid 7, 1–10
20. Kedd	Irén	1 Tim 1, 5–9a	Zsid 7, 11–17
21. Szerda	Orsolya	Mt 5, 23–26	Zsid 7, 18–28
22. Csütörtök	Előd	Jak 2, 1–8	Zsid 8, 1–13
23. Péntek	Gyöngyi	Mt 22, 34–46	Zsid 9, 1–10
24. Szombat	Salamon	Jak 2, 8–13	Zsid 9, 11–15
44. hét: Szentháromság utáni 19. – Jer 17, 14			
25. Vasárnap	Blanka	Mk 2, 1–12	Zsolt 34
26. Hétfő	Dömötör	Fil 2, 12–13	Zsid 9, 16–28
27. Kedd	Szabina	Jer 17, 12–17	Zsid 10, 1–18
28. Szerda	Simon	Mik 7, 18–20	Zsid 10, 19–25
29. Csütörtök	Jenő	4 Móz 12, 1–15	Zsid 10, 26–31
30. Péntek	Farkas	2 Móz 15, 22–27	Zsid 10, 32–39
31. Szombat	Reform. ünn.	Mt 5, 2–10	Zsid 11, 1–7

Jézus Krisztus Urunk! Áldott légy azért, hogy a megrepedt nádat nem töröd el és a pislogó gyertyabelet nem oltod ki. Evangéliumod tűzével új élet lángját gyűjtöd bennünk, evangéliumod hatalmával megmentet a veszendőt. Ne engedd, hogy véka alá rejtjük a Tőled kapott tüzet. Ajándékozz meg a bizonyásgéttel lelkével. Amen

NOVEMBER

Napok	Naptár	Napi igék	
45. hét: Szentháromság utáni 20. – Mik 6, 8			
1. Vasárnap	Marianna	Mk 10, 2–9	Zsolt 46
2. Hétfő	Achilles	5 Móz 27, 11–26	Zsid 11, 8–22
3. Kedd	Győző	2 Móz 18, 13–27	Zsid 11, 23–31
4. Szerda	Károly	Kol 3, 18–25	Zsid 11, 32–40
5. Csütörtök	Imre	Filem 1–22	Zsid 12, 1–11
6. Péntek	Lénárd	Ef 5, 25–32	Zsid 12, 12–17
7. Szombat	Okt. Forr. ünn.	1 Kor 7, 29–31	Zsid 12, 18–24
46. hét: Szentháromság utáni 21. – 2 Kor 6, 2b			
8. Vasárnap	Gottfried	Lk 17, 20–24	Zsolt 12
9. Hétfő	Tivadar	Jób 14, 1–6	Zsid 12, 25–29
10. Kedd	Luther sz. n.	Mt 24, 15–28	Zsid 13, 1–14
11. Szerda	Márton	Mt 24, 29–35	Zsid 13, 15–25
12. Csütörtök	Jónás	Mt 24, 36–42	1 Thessz 2, 1–10
13. Péntek	Szaniszló	Jer 18, 1–10	1 Thessz 2, 11–12
14. Szombat	Klementina	Mt 24, 43–51	1 Thessz 2, 13–20
47. hét: Szentháromság utáni 22. – 2 Kor 5, 10a			
15. Vasárnap	Lipót	Mt 25, 31–46	Zsolt 69, 1–7
16. Hétfő	Ottmár	Lk 19, 11–28	1 Thessz 3, 1–5
17. Kedd	Jenő	1 Móz 19, 12–19	1 Thessz 3, 6–13
18. Szerda	Ödön	Lk 13, 1–9	1 Thessz 4, 1–12
19. Csütörtök	Erzsébet	Lk 21, 11–19	1 Thessz 4, 13–18
20. Péntek	Jolán	2 Kor 5, 1–10	1 Thessz 5, 1–11
21. Szombat	Olivér	Jel 20, 11–15	1 Thessz 5, 12–18
48. hét: Az egyházi esztendő utolsó vasárnapja – Lk 12, 35			
22. Vasárnap	Cecília	Mt 25, 1–13	Zsolt 69, 31–37
23. Hétfő	Kelemen	Lk 12, 35–40	1 Thessz 5, 19–28
24. Kedd	Emma	Lk 13, 22–30	2 Thessz 1, 1–12
25. Szerda	Katalin	Mk 13, 31–37	2 Thessz 2, 1–11
26. Csütörtök	Csongor	Ez 43, 1–7a	2 Thessz 2, 13–17
27. Péntek	Tünde	1 Pt 4, 12–19	2 Thessz 3, 1–5
28. Szombat	Stefánia	2 Pt 3, 3–13	2 Thessz 3, 6–18
49. hét: Ádvent 1. vasárnapja – Zak 9, 9			
29. Vasárnap	Noé	Mt 21, 1–9	Zsolt 24
30. Hétfő	András	Hab 2, 1–4	Zak 1, 1–6
<p>Élet Fejedelme! Közülünk senki sem él önmagának és senki sem hal önmagának. Ha élünk, Neked élünk, ha meghalunk, Neked halunk meg. Ezért akár éljünk, akár haljunk, a Teied vagyunk. Amen.</p>			

DECEMBER

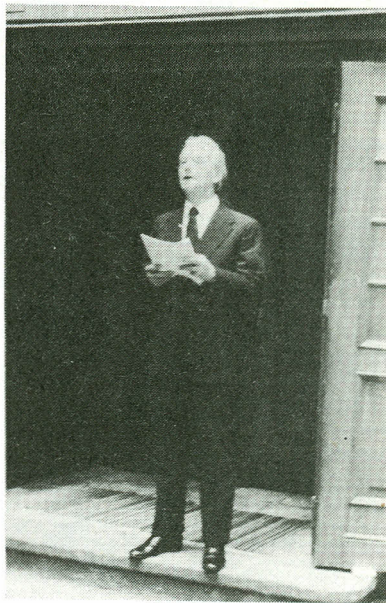

Napok	Naptár	Napi igék	
1. Kedd	Elza	Mik 2, 1-5, 12-13	Zak 1, 7-17
2. Szerda	Aranka	Jel 22, 12-13, 17, 20-21	Zak 2, 1-4
3. Csütörtök	Olívia	1 Móz 49, 8-10	Zak 2, 5-17
4. Péntek	Borbála	Jn 18, 33-38	Zak 3, 1-10
5. Szombat	Vilma	Zof 3, 14-17	Zak 4, 1-14
50. hét: Ádvent 2. vasárnapja – Lk 21, 28			
6. Vasárnap	Miklós	Lk 21, 25-33	1 Sám 2, 1-10
7. Hétfő	Ambrus	Ézs 26, 1-12	Zak 5, 1-11
8. Kedd	Mária	Jel 2, 1-7	Zak 6, 1-8
9. Szerda	Emőke	Jel 3, 7-13	Zak 6, 9-15
10. Csütörtök	Judit	Mk 13, 5-13	Zak 9, 9-12
11. Péntek	Árpád	Jel 3, 14-22	Zak 12, 9-13, 1
12. Szombat	Gabriella	Mt 24, 1-14	Zak 14, 1-11
51. hét: Ádvent 3. vasárnapja – Ézs 40, 3, 10			
13. Vasárnap	Luca	Mt 11, 2-6	Lk 1, 68-79
14. Hétfő	Szilárdka	Mt 11, 11-15	Mal 1, 6-14
15. Kedd	Johanna	Mt 3, 1-12	Mal 2, 1-9
16. Szerda	Etel	Lk 3, 1-20	Mal 2, 10-16
17. Csütörtök	Lázár	Hós 14, 6-10	Mal 2, 17-3, 5
18. Péntek	Estike	Mk 1, 14-15	Mal 3, 6-12
19. Szombat	Viola	Lk 7, 29-35	Mal 3, 13-21
52. hét: Ádvent 4. vasárnapja – Fil 4, 4, 5b			
20. Vasárnap	Csaba	Lk 1, 46-55	Zsolt 2
21. Hétfő	Tamás	2 Sám 7, 4-6. 12-14a	Mal 3, 22-24
22. Kedd	Zénó	Jer 31, 2-6. 14	Jn 1, 1-5
23. Szerda	Viktória	1 Krón 17, 15-20. 23-27	Jn 1, 6-9
24. Csütörtök	Ádám, Éva	Lk 2, 1-14	Jn 1, 9-14
25. Péntek	Karácsony I.	Lk 2, 15-20	Lk 1, 46-55
26. Szombat	Karácsony II.	Jn 1, 1-5. 9-14	Lk 2, 39-32
53. hét: Karácsony utáni vasárnap – Jn 1, 14a			
27. Vasárnap	János	Lk 2, 25-38	Zsolt 71, 15-23
28. Hétfő	Kamilla	Mt 2, 13-18	Jn 1, 15-18
29. Kedd	Dávid	Ézs 63, 7-9	Jn 1, 19-28
30. Szerda	Anikó	Ézs 49, 13-16	Jn 1, 29-34
31. Csütörtök	Szilveszter	Lk 12, 35-40	Jn 1, 35-42
<p>Kegyelem Istene! Esztendő végén elénk állítod az új kezdetet jelentő bölcst. Ahol emberi utunk elfogyott, Te újat nyitsz számunkra. Légy áldott kifogyhatatlan szeretetedért. Ámen.</p>			

Az Evangélikus Országos Múzeum megnyitása

A múzeum bejárata

Dr. Káldy Zoltán püspök megnyitója

A jelenlevők egy csoportja

Petőfi Sándor keresztelőmedencéje
a múzeumban

Weöres Sándor
Kossuth-díjas költő köszöntőt mond

Az enyhülésért - népek barátságáért

Folytassuk a párbeszédet — cselekedjünk a békéért

Nem kell nagy politikusnak lennünk ahhoz, hogy érzékeljük: *a nemzetközi helyzet feszült, a légkör megromlott. Gyakran a hidegháború szele csapja meg a népeket. Erről nyilatkoznak az államférfiak és erről adnak hírt a tájékoztatási eszközök: rádiók, televíziók, újságok. Ezt tapasztalhatjuk külföldi utakon is. Az az enyhülési folyamat, amely megindult az 1970-es években, és amely olyan szépen jutott kifejezésre az 1975-ben a 35 állam által aláírt helsinki záróokmányban, nemcsak megtorpant, hanem nagyon gyakran ellenkező irányt vett. Sokoldalú és kétoldalú politikai, gazdasági, kulturális és a sport területére tartozó tárgyalások és kapcsolatok szakadtak meg. Helyüket gazdasági, kulturális és sport bojkottok, blokádok, szankciók foglalták el, és az általános emberi kapcsolatokban is romlás következett be nyugat és kelet viszonylatában. Az elmúlt hónapokban néha háborús pszichózis kapott lábra egyes nyugati államokban.*

Hosszú volna elemezni, hogy hol, mikor és miért indult el az enyhülési folyamattal szemben a hidegháborús vonal. Mindenesetre a dolgok legmélyén a kapitalizmus és szocializmus világméretű küzdelme húzódik meg. Ennek a küzdelemnek vannak politikai, gazdasági, ideológiai és katonai összetevői. Annyi azonban bizonyos, hogy a két rendszer közötti versenyt nem lehet fegyverekkel, háborúval eldönteni, hanem csak békés egymásmellettségben folyó verseny mutathatja meg, hogy a kettő közül melyik a jobb, az igazságosabb és emberibb. Egy esetleges háború nem hozná meg egyik rendszer győzelmét sem, mert ez a harmadik világháború elpusztítaná magát az embert, hiszen jelenleg a rendelkezésre álló nukleáris fegyverekkel tizenötször lehetne elpusztítani a lakott Földet.

Bizonyára még sok minden hozzátartozik ehhez a kérdéshez, és még több oldalról kellene megközelíteni a jelenlegi nemzetközi helyzetet és elemezni a fennálló feszültségek okait. Ez azonban most nem a mi feladatunk. De azt el kell mondanunk, hogy mint a világ sorsáért, a népek békéjéért felelősséget érző keresztény embereket mélyen érint a nemzetközi feszültség, a hidegháború, a háborús veszély, és népünkkel együtt a magunk eszközeivel mindent meg akarunk tenni, amit megtehetünk az enyhülésért és a békéért.

A Budapesti Felhívás

Ezzel összefüggésben igen nagyra értékeljük a Béke-világtanács Elnökségének 1980 májusában Budapesten tartott ülésén hozott határozatot, az ún. *Budapesti Felhívást*, mely többek között ezt mondja: „Súlyos veszély fenyegeti a világ népeit; veszélyben van az enyhülés, fokozódik a fegyverkezés üteme, s ez már-már kaput nyit a háború-

nak. Szálljunk szembe a fenyegetéssel! *Kezdjük újra – minden szinten – a párbeszédet, hogy helyreállítsuk a bizalmat, és közösen cselekedhessünk*". A Budapesti Felhívás megszólít mindenkit „aki síkraszáll a fegyverkezési verseny tébolya ellen, akit aggodalom tölt el az erópolitika újracledése miatt, aki annak idején a romok felett megesküdtött, hogy ne legyen több világegés”. Azután nagyon határozottan szól a Felhívás arról, hogy „mindannyiunkon múlik az enyhülés megmentése, mindannyiunk dolga küzdeni a leszerelési tárgyalások folytatásáért, a nemzetközi gazdasági kapcsolatok igazságos rendjének kialakításáért”. Különösen fontosak számunkra ezek a mondatok: „*Sem világnézet, sem felfogásbeli, sem vallási különbségek nem állhatnak a nyílt párbeszéd útjába. Nem akadályozhatják meg, hogy együttes erővel érvényesítsék akarataikat mindazok, akiket nyugtalanít a gyorsan romló nemzetközi helyzet. Tegyük félre most ami elválaszt, s keressük, ami összeköt*”.

A háború megakadályozása

Mint keresztény emberek, magunk is úgy látjuk, hogy a jóakarátú emberek legfontosabb teendője most a *háború megakadályozása*. Tudjuk, hogy sok gondja és problémája van az emberiségnek. Ezek közé tartozik az éhségnek, ennek a „sárga halál”-nak a legyőzése, a fejlődő országoknak technikai tudáshoz és gépi felszereléshez juttatása, az energiaháány felszámolása, de ezeknél is fontosabb ebben a pillanatban a harmadik világháború kitörésének meggátolása. Ez a háború – ismerve az emberiség kezében lévő nukleáris potenciát – a halottak világává változtatná Földünket.

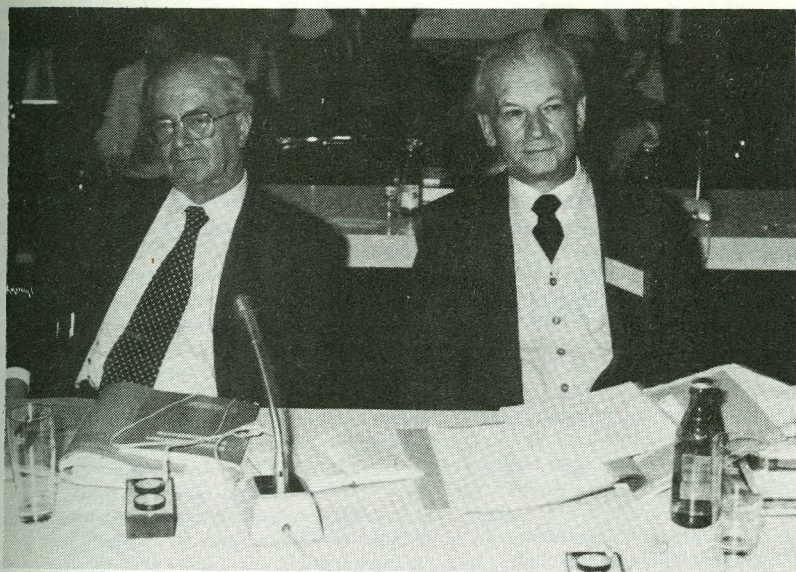
A háború szörnyetegének legyőzéséhez, viszont a *fegyverkezési hajszát megállítására és a leszerelés végrehajtására van szükség*. Az emberiség nem ülhet tartósan fegyvereken, köztük nukleáris fegyvereken, mert a felhalmozott fegyvereknek az a „szokása”, hogy szinte maguktól elsülnek. Nem lehet az emberiségnek hosszú távon úgy élnie, hogy naponta több mint 1 milliárd dollárt költ fegyverkezésre. Elsősorban azért nem, mert a fegyverkezési téboly napról-napra növeli a háborús veszélyt, de azért sem, mert a fegyverekre költött pénz „megeszi” azt a kenyeret, amit az éhezők százmilliói várnak, megakadályozza iskolák, kórházak, otthonok építését, gyógyszerek készítését, az írástudatlanok tanítását, igazságos nemzetközi gazdasági rend kialakítását és a fejlődő országok megsegítését.

Tudom jól, hogy sokan vannak a világon, akik azt mondják, hogy helyeslik ugyan a háború kitörésének megakadályozását, de ugyanakkor „*nekik akármilyen béke sem kell*”. Nem kell nekik olyan béke, amely rögzíti a faji elnyomást, az igazságtalan társadalmi rendet, a kizsákmányolást, a nemzetiségek irtását, az éhség meghosszabbítását, a kisebbség uralmát. És amikor ezt mondják, teljesen igazuk van. Ezeket a problémákat mind világviszonylatban, mind az egyes országokon belül is sürgősen meg kell oldani. *Mégis most az első teendő: a háború kitörésének megakadályozása*. Ha ezt elértük, utána neki kell fognia az emberiségnek, hogy a többi égető kérdést is megoldja.

Párbeszéd

A háborút pedig nem akadályozhatjuk meg háborúval. A háború kitörésének megakadályozására folytatni kell a két társadalmi rendszer, nyugat és kelet, ország és ország között a párbeszédet, vagy ha megszakadt ez a párbeszéd, akkor újra kell kezdeni. Ennek a párbeszédnek sokoldalúnak és nyíltnak kell lennie, mert csak így képzelhető el a bizalom növekedése a két világrendszer, nyugat és kelet között. Bizalom nélkül nincs sem leszerelés, sem béke, sem békés egymás mellett élés. A párbeszéddelel egyidőben meg kell keresni a gazdasági, kulturális, politikai élet területén azokat a szálakat, amelyek összekötnek. Az együttműködés szálait gyarapítani és erősíteni kell minden területen. Az emberi kapcsolatokat ugyancsak bővíteni kell.

A párbeszéd során törekedni kell arra, hogy annak nyomán erőfeszítések történje-

Dietzfelbinger ny. müncheni és dr. Káldy Zoltán püspök
a Lutheránus Világszövetség Végrehajtó Bizottságának ülésén

nek a helsinki záróokmány teljes végrehajtásáért. Érjék el a SALT II. megállapodás amerikai ratifikálását. Hívjanak össze európai konferenciát a katonai enyhülés és leszerelés céljából. Döntő haladás történjék a bécsi tárgyalásokon a fegyveres erők és fegyverzetek csökkentése érdekében. Szülessék megállapodás a nukleáris rakéták telepítésének felfüggesztésére, illetve annak visszavonására. Kezdjék el a teljes és általános leszerelés végrehajtásának első ütemét. Dolgozzanak ki hosszútávú tervet az igazságos nemzetközi gazdasági rend megvalósítására.

Az egyházak szolgálata

Mindezekből az erőfeszítésekből a keresztyén egyházak, köztük az evangélikus egyházak sem maradhatnak ki. Ezt a szolgálatot azonban nem végezhetik el úgy, hogy „hirdetik a szószékeken a békesség evangéliumát” és a többit rábázzák az államférfiakra. Az evangélium hirdetését el nem hagyva, a keresztyén embereknek össze kell fogniuk a „más felfogású, világnézetű és vallású emberekkel”, úgy ahogy a Budapesti Felhívás is mondja. Most igazán „félre kell tenni ami elválaszt és keresni kell, ami összeköt”. Nekünk keresztyéneknek is szól a Felhívásnak ez a mondata is: „Fogjunk össze most, hogy megakadályozzuk az új világháborút”.

A mi magyarországi evangélikus egyházunk mind hazai, mind nemzetközi viszonylatban igyekszik kivenni részét abból a fáradozásból, amely a nemzetközi enyhülésért, a béke biztosításáért és a leszerelésért folyt. Idehaza együtt munkálkodtunk a Magyar Béketanáccsal, nemzetközi szinten pedig a Béke-világtanáccsal és a Brüsszeli Fórummal. Részt vettem és felszólaltam a Béke-világtanács elnökségének budapesti ülésén 1980 májusában. Majd május végén ott voltam a Béke-világtanács által Helsinkiben összehí-

vott világkonferencián, melyet a parlamenti képviselők számára rendeztek. Itt a Budapesti Felhívás népszerűsítése érdekében többször szólaltam fel. Ugyancsak ott voltam és szolgáltam a Népek Világparlamentjén Szófiában.

Az egyházi világszervezetekkel is állandó kapcsolatban vagyunk a nemzetközi kérdésekben. 1980 márciusában a Lutheránus Világszövetség genfi központjában fejtettem ki véleményünket a nemzetközi helyzetről és kértem az LVSZ-t az enyhülésért való közreműködésre. A Lutheránus Világszövetség, az Egyházak Világtanácsa, az Európai Egyházak Konferenciája és a Keresztyén Békekonferencia több nyilatkozatot is tett közzé, melyek a párbeszédet sürgették és az enyhülés fenntartása mellett szálltak síkra.

A Lutheránus Világszövetség Végrehajtó Bizottsága 1980. július 10-én úgy döntött, hogy VII. nagygyűlését 1984-ben Budapesten rendezi. Ezzel a döntéssel is bizonyosságot tett arról az eltökéltségéről, hogy a feszült nemzetközi helyzetben a határokon felül is fenntartja a kapcsolatot nyugat s kelet között és ezzel is az enyhülést szolgálja.

Káldy Zoltán

„Nincs emberem”

1981: a fogyatékosok éve

Az UNESCO az 1981-es évet a fogyatékosok évévé nyilvánította. Ezzel az emberiség figyelmét azokra irányítja, akiket testi vagy szellemi fogyatékoságuk a társadalomból, az épek közösségéből kisebb vagy nagyobb mértékben kirekeszt. Mert kirekesztettséget jelent mindenfajta fogyatékoság – ma is. És itt nem csak az értelmi fogyatékos gyermekekre, felnőttekre kell gondolnunk, akik az épek művelődési, oktatási, szórakoztatási intézményeiből kiszorultak; nem csak a mozgássérültekre, vakokra, siketekre, akik számára a világ, a környezet megismerése korlátozott, hanem olyan kisebb fogyatékosokra is, mint pl. a beszédhiba. Egy dadogó, aki beszédfélelemmel, gátlásokkal, kisebrendűségi érzettel küzd, az is bizonyos fokig a társadalom periferiájára szorult, kirekesztett ember. Vagy pl. egy családon belül élő, nagyothalló nagyszülő nem marad-e kívül a család életén, hiszen nem érti, miről folyik a szó és sokszori kérdészködésére legtöbbször az a türelmetlen válasz: „nem fontos”, vagy „ez hosszú”.

Az UNESCO-felhívás nyomán tekintsük át, csak néhány emlékeztető szálon, hogyan is változott a fogyatékosok megítélése az idők során.

A középkorban, de még az 1700-as években is, az elmebetegeket leláncolva tartották az ispotályokban. Babonás félelem, vagy tisztelet vette körül az „ördögtől megszálott”-nak tartott, vagy esetleg szent emberként tisztelt epilepsziásokat. Földöntúli hatalmak jelenlétét tételezték fel bennük. Az orvostudomány fejlődésével ez a szemlélet megváltozott. *Ma gyógyítható és gyógyítandó beteg embernek tartják őket.* De vajon a közvélemény is? Még e század elején is a legtöbb értelmi fogyatékos, aki a nagyon kevés meglévő intézetbe nem juthatott el, a „falu bolondja” volt. A mozgássérült, nyomorék, vagy vak, mindennapi látványa volt a pesti utcáknak. Fogyatékoságukat mutogatva próbáltak szánalmat ébreszteni az emberekben, és sokan koldulva, kéregetve tengették életüket. A mutogató siketnéma, akit senki nem értett, neveltség tárgya volt.

A mai szemlélet az, – és itt térjünk vissza a mi portánkra – ami államunk törekvéseiben is megnyilvánul, hogy az orvostudomány, az orvosi segédeszközök és a társadalom segítségével gyógyítsa vagy korrigálja a fogyatékoságot. Nem alamizsnát nyújt, nem morzsákat, hanem lehetőséget teremt a rehabilitációra. Minden fogyatékosot lehetőségein belül, képességének maximális fejlesztéséhez segít, és a munkábaállítással az épek társadalmába való beilleszkedésüket teszi lehetővé. Ez gyökeres szemléletváltás, a kirekesztettséget akarja megszüntetni.

A fogyatékos gyermekek képességeiknek megfelelő iskolákban kapnak képzést, és segítik őket saját „plafonjuk” eléréséhez, szakma megszerzéséhez, munkábaállításhoz. Egy-egy iskolát, intézetet üzemek, gyárak patronálnak. Vállalják a végzett fogyatékosok elhelyezését az üzemben. Egy-egy brigád később is pártfogolja és segíti őket a munkában.

Nemrég hallottam a rádióban, hogy az új művelődési létesítményeknél kötelezően, – de a régiéknél is a lehetőség szerint – a lépcsők mellé olyan feljárót terveznek, amelyen rokkantkocsival is fel lehet hajtani, és olyan lifteket, amibe ezek beleférnek. A mozgássérültek 1980 nyarától benzinhozjárulást és különleges parkolási engedélyt kapnak Hycomat kocsijukhoz. Csak egy kiragadott példa volt ez arra, hogy milyen körültekintően igyekeznek segíteni az állam a hátrányos helyzetben levő fogyatékosainkon.

Az egyházak, gyülekezetek sokat tettek már eddig is ezen a területen. Egyházi in-

tézményekben, szociális szeretetotthonokban ápolják a képezhetetlen értelmi fogyatékosokat (Pesthidegkút, Piliscsaba, Nyíregyháza), leépült, magatehetetlen öregeket. Egyházak képezhetnek szakszerű ápolásra egészségügyi középkezelőket. De lehetőségeinket még korántsem merítettük ki a fogyatékosokkal kapcsolatban.

Ha keresztyén szemlélettel testvérnek tekintünk mindenfajta fogyatékosot, és a szeretet leleményességével fordulunk feléjük, még sok módot találhatunk segítségükre, melyek eddig kiaknázatlanok voltak. Néhány kezdeményezést említek, amit magam tapasztaltam. Egy budai gyülekezetben megszervezték, hogy minden vasárnap négy-öt gyülekezeti tag a Marcibányi téri Mozgássérült Otthonból eltolja a betegeket az istentiszteletre, majd vissza. Vasárnap délutánonként gyakran látom, hogy a Rózsadombon sétáltatják a tolokocsis mozgássérülteket. Hallottam, hogy a vakok hangos könyvtára számára neves művészek olvastak fel magnószalagra regényeket, a világirodalom remekműveit. Nemrégiben a reformátusok az Ujszövetség szövegét vetették fel művészi tolmácsolásban a vakok számára. Meg lehetne oldani templomainkban, hogy – néhány mozi mintájára – egy-egy padosorban elektromos erősítést építsenek be fülhallgatóval a nagyothallók számára.

Eszembe jut egy turistautunk, melynek során Lourdes-ba is eljutottunk. Nyomasztó látvány volt a világ minden tájáról összesereglett emberi nyomorúság és elesettség. Mégis megrendítő és felemelő élményt jelentett nekem, hogy minden nyomorultat vitt, tolt, vonszolt, cipelt a hátán valaki. Valaki, aki segíteni akart. Eszembe jutott erről a 38 éve beteg ember panasza a Bibliából: nincs emberem, aki a tó vizébe vigyen. Harmincnyolc évig várt a segítségre, míg Jézussal találkozott.

Igen sok kirekesztett, elmagányosodott fogyatékos vár szerte az országban egy jó szóra, türelmes nagyarázatra, templomba, színházba vagy moziba kísérrre, biztató segítségre a munkában, a közlekedésben. A keresztyén testvéri szeretet leleményességére.

Bánffyné Sátorv Tilda

Te adod őket!

Hűvös harmat lankadt virágnak
testvére találni tebenned,
megosztani örömet, terhet.
Uram, testvéreimért áldlak!

Dicsérek, mert Te adod őket,
a szürkéségbé fényhozókat,
az érettem imádkozókat,
csüggedésből felemelőket.

Dicsérek, hogy sose hagysz árván.
Testvéri szívek csodahídja
ragyogóívú szép szivárvány.

Rajta mindig angyalok járnak
vígasztalva és bátorítva . . .
Uram, testvéreimért áldlak!

Az Országos Egyház elnökségének köszöntése

D. dr. Ottlyk Ernő püspök köszönti az Országos Egyház elnökségét

Dr. Káldy Zoltán püspök üdvözli a jelenlevőket

A jelenlevők egy csoportja

Testvér az Újszövetségben

Testvérek az Urban

Fil 1, 14

Amikor a Filippi-levélben ehhez a két szóhoz értem: „testvérek az Urban”, – élelem villant az Ószövetségből egy kép. Egy fiatalember megy erdőkön-mezőkön át. Feszületen nézelődik, amerre csak megy. Egy férfi kerül útjába, s ez megkérdezi: „Kit keresel?” József így válaszolt: „*Testvéreimet keresem!*” Ha a kérdező ismerte volna a körülményeket, nagyon csodálkozott volna ezen a válaszon. Már az is különös, hogy apja, Jákób, el merete küldeni egyedül Józsefet erre a veszedelmes útra, – hiszen vadállatok, rablók ronthatnak a magányos utasra. De ami még szörnyűbb ennél! Éppen testvérei jelentették számára a legnagyobb veszedelmet, – mélyen gyűlölték ezt a közülük sok szempontból elütő, Istenvezette Józsefet.

„Testvéreimet keresem!” – nos ez csendült meg bennem, mikor elcsendesedtem a fogoly Pál kedves szavai mellett: „testvéreink az Urban”. Hiszen úgy kezdődik az, hogy testvérei leszünk egymásnak az Urban, hogy – mint az ószövetségi előkép – Jézus elindul utánunk keresni. „Testvéreimet keresem” – ez Isten, ez Jézus Krisztus programja. Nem az ítélet, nem a kárhoztatás, nem a harag indítja keresésre, hanem a végtelen szeretet. Jézusnak is veszedelmes volt ez az út, még jobban, mint Józsefnek. Életébe került. Az Ő test-vére tesz minket igazán testvérekké. Istennek legigazibb lényege az a szeretet, mely indul keresni az embert, hogy emberré tegye. Olyan mágnés ez a szeretet, amely elhat a tékozló fiú vályújáig. Ez a fiú azért indul hazafelé, mert tudta, olyan édesapja van, aki tovább szereti, elébe szalad és „csókoltatja”.

„Testvéreimet keresem” – igen, ez volt Jézus programja az alatt a rövid idő alatt, amikor itt járt földi testben. Atyja küldte, s járta a falukat, városokat. Odaült a bűnösök és kizsúfoltak mellé: embertestvérei szívét kereste. Nem trón felé igyekezett, ment a leprásokhoz, a gyermekekhez, idősekhez, gyászolókhöz, ahhoz a 38 éve beteg emberhez, aki azt sírta el: „Nincs senkim!” Éjszaka is be lehetett kopogtatni hozzá. Örömtől fénylett az arca, amikor egy-egy keresett és megtalált testvér hazatalált.

„Testvérek az Urban” – tehát ott kezdődik, hogy megtalál Jézus szeretete. Így találta meg Damaszkusznál Pált is. És úgy folytatódik, hogy akit Isten megkeresett, különös változáson megy át: keresni indul a másik embert. Így indultak a tanítványok is. Ezt tette Pál is. Filippi folyója hallotta, hogyan hirdette Pál az imádkozó asszonyoknak az evangéliumot. Lídia lett az első testvér. Utána a fogházőr következett. Pál is ezt feltehetően a kérdezőnek, mikor a Római Birodalmat járta gyalog, hajóval – „Testvéreimet keresem!”

Nincs szebb, nagyobb küldetése a keresztyénségnek ebben a világban, mint hogy válogatás nélkül testvéreket keressen, – a színesek és a fehérek között, az elesettek és

a boldogtalanok közt is. Észre kell vennie, ki éhes a szeretetre, a jó szóra, s ne kerüljön egyetlen idős anya sem az „úszó jégtáblára”, mint Galgóczi Erzsébet drámájában látuk. Szeretetothonaink várják az Isten által megérintett testvéreket, hogy több simogató kéz legyen szomorú sorsú gyermekek mellett. „Testvérek az Úrban!” Nem kelle-ne-e mozdulnunk? Ahogy mozdult Schweitzer Albert. Ha megállítottad volna Wrede Matildot, amint bőrtőnről-bőrtőnre járt, s meleg szóval könnyekre indította a marcona, vad gyilkosokat, akikről az örök is félték, – ő is ezt felelte volna: megtalálta Isten szeretete, ő is szeretni akar. Nem ezt válaszolta volna-e Martin Luther King is? Perzselje lelkünket Isten szeretete, s mi „testvérek az Úrban” könyörögjünk Hozzá: „Tégy faze-kaskorongodra, és formálj belőlem, önző hívóból, szeretettel induló embert!”

Ma sokszor emlegetett szó ez: elidegenedés. Munkahelytől, kollégáktól, a másik generációtól, sőt önmagunktól idegenedtünk el. Akkor találunk újra „haza”, vissza egymáshoz, önmagunkhoz, ha otthon érezzük magunkat. Az otthon nem a falak, nem a bútorok nyújtják, hanem a szeretet, az egymásért érzett felelősség, az egymásra való vi-gyázás boldogító érzése.

Testvérek az Úrban!” – ó, hányszor bántottalak meg benneteket ítélkezéssel, szere-telenséggel! Szomorúságot okoztam tegnap az egyházi nének, nem látogattam meg ma sem azt a magányos idős asszonyt, aki vár. Nem írtam levelet . . . Pedig Isten meny-nyi mindent megtett érttem. Jézus Krisztus beszél a szőlőművesek példázatában arról, hogy mikor a gazda elküldte szolgáját a termésért, – ez üres kézzel tért vissza. (Lk 20, 10) Tudnánk-e megalázkodni, testvérek az Úrban, hogy milyen sok embert bocsátottunk el üres kézzel. Isten áruhás követi: egy látogatót, egy útítársat, egy szomorú embert. Talán tettünk üres kezükbe teológiát, kenetes szavakat, – csak azt nem adtuk, amit Isten várt tőlünk.

„Testvéreimet kerese!” Jézus ma is szerzte jár. E sorok íróját és olvasóját is keresi. Hogy megmozduljunk!

Görög Tibor

Krisztus testvérei vagyunk

Zsid 2, 11

„A testvér, aki elkeseredett, zárkózottabb, mint a legerősebb vár.” A Példabeszédek könyvében olvashatjuk ezt a megállapítást. Sokat hangoztatott tény, hogy korunk legnagyobb problémái közé tartozik a magány. Az ószövetségi ige érzelmetti, hogy a ma-gányosság nem a ma emberének kérdése csupán. Az ember mindig kettősségben élt. Egyfelől szívében hordozta a társ, a közösség utáni vágyat. Másfelől élete egyik pontján az egyedüllét mélységébe zuhant. Mások hibája vagy a maga gyöngesége miatt. De része lehetett ebben a körülményeknek is.

Krisztus testvérei vagyunk! A Zsidókhöz írt levél ismeretlen szerzője vizsgálni, erősíteni, bátorítani akarta bizonyágtételével a csüggedt, magáramaradottságával küszködő gyülekezetet. A gyógyíthatatlan beteget hozzátartozói sokszor hamis vigasz-talással próbálják biztatni. Krisztus testvérei vagyunk, ennek a bátorításnak alapja van. A feltámadott, élő Krisztus testvéri közösséggé formált minket.

Az emberek közti kapcsolatot, közösséget és egységet több formát és fokozatot ismer. Ezek között a legmélyebb és legerősebb a testvérek közti kötelék. Alapja a testi össze-

tartozás. A Biblia a testvér szót nemcsak a vérségi kapcsolat jelölésére használja. Kapcsolat van azok között is, akik „nem vérből, hanem Istentől születtek” (Jn 1, 13). Testvérek azok, akik a mennyei Atya családjába tartoznak.

Krisztus vállalta velünk a testvéri kapcsolatot azért, hogy Isten közelségébe segítsen. A családon belül a testvérek közönyösen nézhetik egymás sorsának alakulását. A vérségi kapcsolat nem jelent mindig szívszerinti közösséget. Az élet szétszórja a testvéreket a családi fészekből. Ünnepi találkozás rohanó percei, levélírás nem jelent maradandó kapcsolatot. Jézus mindig velünk van! Együtt érez és együtt él velünk. Felébreszti bennünk a mennyei Atya iránti bizalmat. Betölt maradandó életörömmel. Indításként ad az áldozatos életformához. Tanácsol, vezet, irányít. Feloldja feszültségeinket. Erőt ad környezetünk elhordozásához. Mindezt igéjével cselekszi.

Krisztusnak nemcsak szava van hozzánk. Vendégségbe hív, ahol saját testét és véréát adja nekünk örök életre tápláló eledelül. Erőt ad feladataink örömteli elvégzéséhez. Tudatosítja a velünk való testvéri közösséget. Arra figyelmeztet, hogy akikkel együtt térdelünk asztala előtt, azok testvéreink. Életsorsuk nem lehet közömbös a számunkra.

Mint minden közösségnek, a Krisztussal való testvéri kapcsolatnak is megvannak a maga törvényei. Határozott Jézus szava: „Aki teljesíti mennyei Atyám akaratát, az nekem mind testvérem”. Jézus vállalja velünk a testvéri közösséget, de elvárja, hogy mi is vállaljuk a testvérhez méltó életet, az Isten akaratának való engedelmességet. Nem nehéz szeretni Krisztust, aki életét adta értünk. Annál nehezebb szeretni egymást, amikor a másik törtető, önző, kapzsi, közönyös. Elgondolkozhatunk azon is, hogy mivel akadályozzuk mi a testvéri közösség megvalósulását. Krisztus nemcsak követelte a testvéri szeretetet. Erre példát is mutatott. Élete sok eseménye közül most csak arra gondoljunk, hogy az Úrvacsora szerzése előtt megmosta tanítványai lábát. Papini, neves olasz író, Jézus regényében ezt fűzi a lábmosás történetéhez: „Ilyet csak rabszolga tesz meg urának – kényszerből, vagy anya gyermekének – szeretetből.” Akinek életét nem a szeretet irányítja, az kizárta magát a Krisztussal való testvéri közösségből!

Krisztus testvérei vagyunk. Ez a tény nem szakít el az emberektől, nem rombolja össze az emberiség egészével való kapcsolatunkat. Ellenkezőleg! Krisztussal való testvéri kapcsolatunk arra indít, hogy minden emberben a testvért lássuk. Krisztus keresztye leöntötte a válaszfalakat, amik elkülönítették az embereket. János evangélista arról tanúskodott, hogy Isten az egész világot szerette, azért küldte Fiát közénk. Ez az isteni szeretet arra készíti a Krisztus-követőket, hogy mindig világméretben gondolkodjanak. Szavukkal, életükkel tanúsítsák, hogy Isten Atyja az egész emberiségnek. Boldog, megelégedett közösségbe akarja egybeforrasztani valamennyi gyermekét.

A Krisztussal való testvéri kapcsolatunkat a halál sem töri meg. Amikor utolsó szívdobbanásunkkal lezárul földi életünk, szertefoszlik minden szál, ami az emberekhez fűz. A testvérekkel való testi, lelki közösségünk is megsemmisül. Krisztus, a Testvérünk akkor is velünk marad! Szabó Lőrinc így tett erről vallomást:

„... mint testvére néz reám,
mint gyermekére, látja, tudja, hogy
szívem szakad, oly egyedül vagyok,
s kell a hit, a közösség, szeretet.
S kezét nyújtja. Mert beesteledett.”

Ferenczy Zoltán

Istentől szeretett testvérek

I Thessz 1, 4

Az egyház népe – egy-egy konkrét gyülekezetben élve – vallásukat gyakorló emberek laza társaságának tűnik csupán. Végzetes baj, ha csakugyan így van! Az egész Újtestamentum, főként pedig az apostoli levelek tanúsága szerint a gyülekezet nem „vallásos tömeg”, hanem *testvérek szeretetközössége*. Fobatkát sem ér a keresztyénségünk, ha gyülekezeteink nem válnak egyre inkább ilyenekké. Pál is ilyen testvéri közösségnek látja a gyülekezetet. Ezért szólítja meg újra és újra így: „Testvérek” – „Testvéreim”.

Mi a titka ennek a testvériségnek?

Felületes szemlélet alapján azt gondolhatnánk, hogy a gyülekezet testvéri közössége *tagjainak valamiféle hasonlósága révén* jön létre. Az alap tehát valamiféle azonos érdekföldés, ettől formált közös gondolkodásmód. Egyívású emberek vannak itt együtt, ezért testvérek. Ezzel szemben a gyülekezetet a legkülönbélebb s egymással sokszor nagyon is ellentétes emberek társasága. Mégis testvérek!

Talán a „*közös származás*” *tudata teszi testvérekké* a gyülekezet tagjait? A családban is a leszármazási rend az alapja a testvéri egybetartozásnak. Azonos szülők gyermekei: testvérek. Ez a származási vagy vérségi kapcsolat önmagában azonban még egy család körén belül sem elég ahhoz, hogy a közös szülőktől származó gyermekek egymásnak igazán – szívük szerint is – testvérei legyenek. Vérszerinti testvérek gyakori közömbössége, sőt egymással szembeni ellenségeskedése szomorú példája ennek. Igaz, hogy a gyülekezet tagjai tudnak arról: mindnyájunknak közös, egyetlen Atyja van, s az egész embervilág voltaképpen az Isten nagy családja. S ezért minden köztünk meglévő különbség ellenére testvérekként kellene élnünk közös otthonunkban, ezen a földön. Ezzel szemben tény az, hogy ez a „közösségtudat” teljesen elhomályosult bennünk, s a testvériség helyett elkülönülés, szembenállás és ellenségeskedés van ebben a nagy embercsaládban. A bűn hatalma ez rajtunk, s ez alól nem kivétel az egyház népe sem. Bármilyen lesújtó is ránk nézve, tudomásul kell vennünk: *bennünk emberekben nincs megbízható, reális alapja az igazi testvériségnek*. Ezért kell jól odafigyelnünk Pál bizonygatótételére. Ő egészen más alapot fedezett fel, amelyen egyedül épülhet fel a testvérek közössége.

Pál nem véletlenül és nem üres formulaként használja a gyülekezet megszólításaként ezt a kifejezést: „Istentől szeretett testvéreink...”. Ő jól tudta, s nyomában nekünk is jól meg kell tanulnunk: a gyülekezetben együtt élő, nagyon különböző emberek testvéri közösségének *egyetlen igazi alapja Isten irántunk való csodálatos szeretete*. Az igazi testvériséget csak ez a szeretet teremtheti meg közöttünk.

Az egész bibliai kijelentés tulajdonképpen ennek az *isteni szeretetnek a küzdelméről* szól az emberrel, az emberért. Ennek a küzdelemnek a célja: közel hozni az embert Istenéhez és közel hozni egymáshoz. Ez az értünk küzdő és közösséget teremtő szeretet Jézus Krisztusban – testvérünnké tételében, értünk végzett szolgálatában és életáldozatában – érte el kiteljesedését. S a gyülekezet kezdettől fogva olyan emberek társasága, akik Benne találkoztak ezzel a szeretettel. Ez a Jézus Krisztusban tevékeny isteni szeretet ölelte Isten atyai szívére első tanítványait, és tette őket újra Isten boldog gyermekeivé. S ugyanez a szeretet ölelte őket egybe, és tette őket egymás testvéreivé.

S ami a legcsodálatosabb: ez a szeretet nem maradt meg egyetlen csodálatos élet korlátai közé bezárva és a múltba belekövülve, hogy mint valami szép történelmi emlék vagy megragadó archeológiai lelet ejtsen ámulatba minket. Jézus Krisztus *feltámadásá-*

val itt van világunkban az idők végezetéig, és állandóan közösséget teremtő erőként munkálkodik az emberi történelemben.

Az egyház népe ennek a közösségnek teremtő isteni szeretetnek *első számú erőtere*. Jézus Krisztus, mint élő Ur itt valósítja meg nemzedékről nemzedékre Isten gyermekeinek testvéri közösségét azokkal az emberekkel, akiket hatalmába ejtett és legyőzött ez a szeretet. Az egyház bűne, ha ez a testvériség egyáltalán nem, vagy csak nagyon gyatrán valósul meg életében.

Nem hagyhatjuk figyelmen kívül azt a tényt sem, hogy Isten családjához és ezzel együtt a testvérek közösségéhez való tartozás *nagy kiváltságot jelent*. Pál nem ok nélkül ír az idézett megszólítással kapcsolatban arról, hogy az Istentől szeretett testvérek „választottak”. Ez a kiváltság azonban nem jogcím az önhitt büszkélkedésre. Már csak azért sem, mert hiszen mi teljességgel méltatlanokként találkozunk Isten szeretetével. De azért sem, mert ezt a kiváltságot nem öntetszelgésre, hanem *szolgálatra kaptuk*. A választottság feladatra, küldetésre kötelez és indít. Így volt az az első keresztyén gyülekezetben is. Ezért ír Pál a Thessalonikiben élő keresztyén testvérek „hitből eredő munkájáról és szeretetből jövő fáradozásáról”. Ez a küldetés mindenek előtt azt jelenti, hogy az egyház népe, az Istentől szeretett testvérek gyülekezete, elsősorban a maga kebelén belül élje meg az ajándékul kapott testvériséget s ezáltal *élő jele* legyen egymástól oly elidegenedett embervilágunkban az igazi testvériségnek. Ugyanakkor viszont mindentől *adja oda magát Isten szeretete eszközéül*, hogy Ura általa is végezhesse közöttünk szeretetének testvérré tevő szolgálatát.

Reményik Sándor egyik versében így ír: „Testvériség: Nincs szebb szó a világon. S én hinni, hinni vágyom. Én minden széllel szemben hinni vágyom: Ez az egy álom nem csalóka álom.” A thessaloniki gyülekezetben ez az álom valóság lett. Vajon azzá lesz-e a ma gyülekezeteiben, az Istentől szeretett mai testvérek között és általuk?

Laborczy Zoltán

Krisztusban megszentelt hívó testvérek

Kol 1, 2

„A komornyik szemében nincsenek hősök” – mondja Goethe. A belső inas, aki ismeri gazdája rossz pillanatait is, nem tud csodálattal adózni neki, legyen egyébként bármilyen ünnepelt nagyság. Pál apostol a Kolosséi levél címzésében a keresztyéneket megszentelt hívó testvéreknek nevezi. Azt hihetnénk, hogy az egymást nem ismerő, egymással nem törődő testvérietlen tagokból álló gyülekezetet nehéz szentek testvéri közösségének tartani. Pedig ez igazán nehezzé akkor válik, amikor kezdenek egymáshoz közelebb kerülni, egymás életéből részt vállalni. A legszebb rózsaszál is szúr, ha hozzáérünk, *a legfényesebb glória is szakadozni kezd, ha közelebről megnézzük*. A testvéri szeretet ilyenkor kerül igazi próba elé, hiszen azokban kell csalódnia, akikről többet vár. Nagy bátorság kell tehát ahhoz, hogy a keresztyén testvért – és magamat – szentnek tekintsem.

Valljuk meg őszintén: nem is nagyon vágyódunk a szent nevezet után, mert ma már

gúnyos mellékíz is járul hozzá. Jobbik esetben valamiféle csodabogárnak gondolják a szent embert. Olyannak, aki nem e világra való, aki egy-két méterrel mindig felette lebeg a valóságnak. Rosszabb esetben szenteskedő képmutatót gyanítanak benne. Csepnek ugyan ajkáról a kegyes szavak, de szívében hegyes török ágaskodnak. Úgy tud Istenre hivatkozni, hogy az csodálatos módon mindig egybevág a saját érdekeivel is. Ne zúgolódjunk a „szent” szónak ilyen kifecimítása ellen. Álszenteskedésünkkel mi keresztyének is hozzájárultunk ahhoz, hogy így legyen.

Ha így összekuszálódtak a dolgok, legjobb az elején kezdeni és a Szentírásban megkeresni a „szent” szó értelmét. *Szent mindenekeelőtt maga Isten és mindaz, ami az ő céljait szolgálja.* Szent az Ő igéje, az a hely, ahol Vele találkozhathatunk, és szent az a nép, amelyet szolgálátára kiválaszt magának. Ugyanakkor elvárja, hogy megszentelje magát mindenki, aki kapcsolatba kerül azzal, ami szent. „Szentek legyetek, mert én az Úr szent vagyok.” (3 Móz 11, 49) A szentségnek tehát két oldala van. Isten az, aki szenté tesz, nekünk pedig méltóvá kell lennünk ehhez a szentséghez.

De ezzel még nem mondtunk semmit a szentség tartalmáról. A pogány ember is megilletődve lépett bálványá közelébe. Borzongása azonban nem zárta ki, hogy orgiákkal, kicsapongással ünnepeljen. Nyilván olyannak képzelte a szent életet, amelynek istenét hitte. Az Őszövetség népe tudta, hogy a szent Istenhez csak akkor lehet méltó, ha a különféle tisztasági előírásokon túlmenően a Tízparancsolat szellemében tisztán tartja egész társadalmi és magánéletét. Jézus még tovább megy: *Isten irgalmas, s ezért nekünk is irgalmasnak kell lennünk,* (Lk 6, 36) azaz megbocsátó szeretettel kell szeretnünk embertársunkat. Ezért lehet valaki erkölcsileg feddhetetlen, de ha hiányzik belőle a könyörület, Isten szemében szentségtörő. Az igazi szentség mérhetetlenül több a kispolgári erkölcsnél, az illendőség, a közvélemény tiszteletben tartásánál. Erre végre rá kell döbbernünk.

Most mindezt alkalmazzuk a keresztyén testvérek közösségére. Ilyen értelemben kell megszentelteknek tekintenünk őket. Csak azért beszélhetünk az egyházzal, mint szentek közösségéről, mert *Isten Jézus Krisztus által kiválasztotta, elhívta és megtisztította őket a maga emberszerető tervei számára.* Miért szent tehát a keresztyén testvér? Talán mert patyolatfehér az élete? Közelről nézve kiderül, hogy ő is élete végéig bűneivel küzdő ember. Ám ha Krisztusban nézem őt, tehát arra tekintek, hogy mit tett érte Krisztus, akkor magammal együtt szentnek kell tartanom őt is. Akkor elfogadom, mint elfogadom a vér szerinti testvéremet is, noha senki nem kérte ki erről az én véleményemet.

Sok keresztyén elégedetlen gyülekezetének tagjaival. Fogyatékosnak találja hitüket és életüket. Ezért azután felkerekedik, hogy egy hívőbb, testvéribb közösséget találjon. Ebből véget nem érő ámkofutás lesz, mert még a legigazibbnak vélt közösségben is csalódní fog. De ilyenkor a hiba nem a közösségben, hanem benne van, aki nem tudja Krisztusért elfogadni testvérét. Ha Jézus nem tépte ki a kókolyt, hogyan vehetné ehhez magának bárki a bátorságot?

Ilyen alapon mindenkit testvéremnek kell tekintenem, még a hitelent is? – vethető ez ellen valaki. Bálám szamara szólalt meg! Valóban minden ember egy vérből teremtetett, testvérem, Krisztus megváltotta. *A keresztyén testvéri kapcsolat nem szakíthat el senki emberfiától!* Ugyanakkor a közös hit egy lelki családba fog össze minket. Még a családi köteléknél is erősebb lehet ez, mert mi hozná közelebb az embereket egymáshoz, ha nem a hit, a dolgok azonos megítélése. De – és itt van a bökkenő – meg tudom-e mérni valakinek a hitét? Egyedül Isten lát a szívekbe. Nekünk meg kell elégednünk azzal, hogy valaki valamilyen formában Krisztus egyházához tartozónak vallja magát. Az ilyet pedig – mondja Pál Rm 14, 1-ben – fogadjátok be. Vagyis tekintsetek minden feltétel nélkül testvérnek, s ha erőtelen a hite, éppen ez a megelőlegezett szeretet lehet a gyógyítójá. A kolosséi gyülekezet ellen is sok kifogása volt az apostolnak. Mégis Krisztusban testvérként szólítja meg őket.

Ha szentségünk ajándék is, *szent életfolytatásnak kell belőle következnie*. A példázatbeli király boldog-boldogtalant befogad a mennyegzői lakomára, de elvárja, hogy legyen fehér ünneplő ruhája (Mt 22, 12–14). Évezredek óta folyik azonban a vita, milyennek is kell lennie ennek a szent életnek? El kell szakadnunk a bűnös világtól, mert különben bepiszkolódik a fehér ruhánk – vallották sokan. Luther egy kis történettel világít rá ennek az útnak a kilátástalanságára. Egy ember szerzetesnek állt, hogy a kolostor elzártságában Istennek tetsző életet élhessen. Hamarosan a kolostort is felcserélte egy vadon magányos zugával, mert szerzetestársait is a Kísértő eszközeinek vélte. Egyszer azonban a forráshoz hajolva kőhöz koccant a korsója és eltörtött. Iszonyú méregbe gurult, s így be kellett látnia, hogy az ember önmagában mindenüvé magával viszi a „világot”.

A bűnbocsánatban kapott tisztaság és szentség arra indítja a keresztyént, hogy a világból való kimenekülés helyett azzal a szeretettel forduljon embertársai felé, amellyel őt is szereti Ura. A Kolosséi levélben úgy áll elénk Jézus, mint az egész mindenség irgalmas feje. Ezért az, aki Hozzá tartozik, uralma területén, a családban, a munkahelyen, a társadalomban kamatoztatja a Tőle kapott szeretetet. Az őserdők elhagyott négereit gyógyító Schweitzer Albert, a calcuttai szegényeket felkaroló Teréz anya, a békeért küzdő Niemöller püspök mutatják azt az irányt, amelyben a keresztyén testvéreknek a szentséget keresniük kell. Ha szerényen és észrevétlenül is. Krisztus a hétköznapi szenteket szereti és keresi.

Ilyen szentségre kell ösztökélnie, intenie a keresztyén testvéreknek egymást, miközben nem feledkeznek meg Jézus szaváról: Képmutató, előbb vedd ki a gerendát a saját szemedből, s akkor hozzáláthatasz, hogy kivedd a szálkát a te testvéred szeméből (Mt 7, 5).

Cserháti Sándor

Aki szereti testvérét

1 Jn 2, 9–11

A sok felszínes emlegetéstől megkopott és megfakult fogalommal szegényedett ajkunkon és szívünkben a szeretet. Ugyanakkor elérhetetlen vágyálomként sóvárgunk utána és kitalálunk szeretetpótlékokat. Hamarosan rájövünk azonban arra, hogy amit szeretetnek véltünk, nem az igazi. Sötétben marad továbbra is az örömszerző szeretet titka, s választ váró kérdésünk változatlan: milyen az az ember, „aki szereti testvérét”. Az Újszövetség egyértelműen arról tesz bizonyosságot, hogy Krisztus szeretetének „világosságában” járva lehet igazán szeretnünk testvéreinket, vérszerintieket és nem vér szerint valókat egyaránt. János apostol pedig egyenesen egyenlőségelet tesz a Krisztus világosságában való járás és a szeretet közé.

1. *A Krisztus szeretetének világosságában járó ember: lát.* Az ige szavával élve, „aki szereti testvérét”, annak „a sötétség nem kábitotta meg a szemét”.

Meglátja mindenekelőtt azt, hogy *ki a testvére*. Döntően fontos a sorrend kérdése. Nem arról van szó, hogy valamilyen módon megvilágosodik előtte, hogy kit tekinthet testvérének, s azt elkezd szeretni. Hanem elkezd szeretni embertársát, s megvilágosodik előtte, hogy az testvére. Akit eddig idegennek gondolt, arról kiderül, hogy ugyanúgy hisz Jézus Krisztusban, mint ő, és vérségi kötelékeknel erősebb szálakkal kapcsolódnak össze. Aki eddig – másképpen való gondolkodása miatt – megközelíthetetlennek látszott, ugyanolyan vágyódó ember, mint ő. S akitől földrajzi távolság, vagy bőrének szí-

ne választotta el, ugyanabba a nagy testvérközösségbe tartozik, amelyet így nevezünk: emberiség. Ha ezt nem látja meg a keresztyén ember, sötétségben jár továbbra is. Szeretet helyett fölényes gőg és gyűlölet lesz a testvérehez való viszonya.

Aki világosságban jár, meglátja *feladatát* is testvére iránt. Sokszor szeretnénk tenni valamit szeretetünk bizonyágaként, de nem tudjuk, mit és hogyan. Jézus világosságában azt tesszük, amit mennyei Atyánk tesz mivelünk: vigasztalunk, utat mutatunk, megbocsátunk, stb. És úgy, ahogy a nekünk szolgáló Krisztustól tanultuk: valóságos segítséssel, személyválogatás nélkül, örömet szerezve, önzetlenül, stb. Azt is észre vesszük, hogy mit várnak tőlünk embertestvéreink, s azt nyújtjuk, amire szükségük van, és nem a mi akarattunkat kényszerítjük rájuk. Mindenképpen cselekvő szeretet jellemzi tehát a testvérehez fűződő kapcsolatot. A tétlenség, vagy közöny – sötétségben maradás, és tulajdonképpen gyűlölet.

Azt is látja a testvérét szerető ember, hogy „*hova megy*”, tehát a célt, amiért szeret. Sokszor botorkálva, céltalanul járjuk a szeretet útját. Pedig Jézus azt is megvilágította, hogy az ő szeretetének a végcélja az atyai ház, ahol a testvérek együtt örvendezhetnek örökké. Végzetes úttévesztés volna azonban, ha az örök célt látva, elhanyagolnánk a földi célokra irányuló szeretetet, illetve, ha a kettőt szembe állítanánk egymással. Hiszen éppen a mindennapi szeretetet adja Urunk lehetőségként arra, hogy az ő szeretetéből megvalósítsunk valamit. És ha tudjuk, „*hova megyünk*”, éppen ez teszi szeretetünket szolgálattá, megóv bennünket attól, hogy önzővé váljunk.

A testvérszeretet gyakorlásához sok erőre van szükségünk. Krisztus szeretetének világosságában meglátjuk az *erőforrást* is ónála. Hamar megfáradunk, félünk, csalódunk szolgálatunk során. Sokszor tévedünk is, amikor saját lelkesedésünk, önző érdekünk a vélt erőforrás. Jézus szeret minket. Csak ki kell nyitnunk a szemünket, hogy ezt észre vegyük. Ez az erőforrásunk. Az egyház története és saját tapasztalatunk is meggyőzhet afelől, hogy egyébként „*gyenge*” emberek hogyan tudtak szolgálni szeretettel, Krisztus világosságában járva.

2. *A Krisztus szeretetének világosságában járó embert: látják.* Vagyis, „aki szereti testvérét”, azt észreveszük.

Észreveszik, nemcsak „*mondja*, hogy a világosságban van”, hanem valóban szeret. Aki hívő testvérei között „*kegyeskedő*” szövegével akarja bizonyítani szeretetét, képmutatásával inkább rombol, mint segít. Akinek a „*minden ember testvérem*” csak divatos szólam az ajkán, de nem tesz semmit az éhezőkért, vagy elnyomottakért, azt megveti az a társadalom, amely előtt éppen szolidaritását szeretnő bizonyítani. Nem arról van szó, hogy beszédünkkel nem végezhetünk értékes szolgálatot. Sőt, sokszor néhány jó szó sok látványos cselekedetnél többet ér. De a szó és a tett egysége az, ami a világosságban járó ember szeretetének súlyt ad, amit megbecsülnek a testvérek.

Észreveszik azt is, hogy „*nem botránkoztat*” az, aki szereti a testvérét. Vagyis a „*magánélete*”, a „*viselkedése*” is világosságot hirdet. A keresztyén ember életében is vannak kísértések, „*buktatók*”, amelyek személyesen éppen órea leleselkednek. Ezekben megáll, nem bukik el. Ugyanakkor azt is látja, hogy mitől kell őrizkednie, amit ugyan az ő lelkiismerete elviselne, de másokat megbotránkoztatna. A megbotló vagy botránkoztató magatartás gyűlöletet eredményez a másik emberben. Lerombolja az esetleg egyébként valódi szeretettel nyújtott szolgálatot is. Voltak szomorú példák erre az egyház és a keresztyén emberek életében. Egyedül a Krisztus világosságában való járás őriz meg bennünket a botránkoztatástól.

Észreveszik az emberek a szerető testvérben végül azt is, hogy *ő maga is Krisztus világosságából él*, nemcsak hirdeti azt. Nem rejtegeti tévedéseit, gyengeségét, hanem ezeket is őszintén testvérei elé tárja. Nem akar többnek látszani, mint ami. Tud bűnt megbánni és megvallani, kegyelemre szorulóan könyörögni imádságában, és bűnbocsánatból

élni. Testvér a bűnell vívott harcban is. Lekezelő, saját erejében bízó „szeretet” helyett tud tusakodni a világo sság győzelméért testvéreivel együtt. És sohasem a saját „világo sságát” akarja továbbadni, hanem mindig a Krisztuséval világitani.

Istennek Jézus Krisztusban hozzánk hajolt szeretete lehetővé teszi, hogy világo sságában járva, mi is szerethessünk. Adjunk hát azért, hogy úgy élhetünk és szolgálhatunk, mint – „aki szereti testvérét”.

Bárány Gyula

Tartozunk, hogy életünket adjuk testvéreinkért

1 Jn 3, 16

Tartozunk!

Lehet, hogy mi nem tartjuk nyilván adósságunkat, de az angyalok könyvében szerepel. Ezért feltétlenül fizetnünk kell. Nem mehetünk kiegyenlítettlen adóssággal a végelszámolás napja felé! Akár tetszik, akár nem, fizetnünk kell „az utolsó fillérig”. Sokukat úgy neveltek, hogy adósság nélkül éljünk. Addig takarózzunk, ameddig takarónk ér. Sokak számára manapság ez ósdi elv. Nyakatekert okoskodással azt tartják gazdaságnak, ha váltakozó hitelforrásokból fedezik igényeik költségét. Hány és hány boríték vékonyodik meg a fizetések alkalmával, mire levonják a sürgető törlesztéseket. Valláosan ez a gondolkodás úgy jelentkezik, hogy elfogadjuk a bűnbocsánatot, de ritkán jut eszünkbe, hogy a kegyelem vétele logikusan új életet sürget, hiszen a legerőteljesebb etikai ösztönző tényező. Sokkal inkább mint a félelem vagy a számítás. Pál egyszer arról beszél, hogy nem mindegy, mit építünk a kegyelem fundamentumára. Lehet aranyat, ezüstöt, drágakövet, fát, szénát, szalmát is, de eljön az a nap, amikor minden ráépítés értékét tűz deríti ki v. ö. 1 Kor 3, 12–13. János apostol félreérthetetlenül fogalmaz: mivel Jézus életét adta érettünk, ezért (!) tartozunk mi is életünket adni testvéreinkért. Nincsen kibúvó: életért – életet!

Életünkkel tartozunk

Ha ezt végre valóban megértenénk?! Nemcsak fölöslegből valamit, kenyérből morszát, időnkéből percekét, erőnkéből csip-csup részt, életünk művéből sovány szeletet. Az életünkkel tartozunk. Ennél több nincsen. De kevesebb nem elég. Mindennel, amink van és mindazzal, amik vagyunk. Nem elég a kamat törlesztése, ha a tőke adóssága áthúzódik egész életünkön. Maradékalan odaadásról van szó. Kevesen vannak közöttünk, akik ezt vállalják s napi imádságuk: „Uram, tégy velem, amit akarsz, küldj, ahová szánsz, boríts el ajándékaiddal vagy fosszál ki egészen, csak legyen meg a Te akaratom, számomra mindig elég az, hogy szeretsz és Hozzád tartozom!” Nem a világgal van baj, hanem velünk, az egyház népével. Kemény szívünk semmiképpen sem akarja megtanulni ezt az alapvető leckét. Pedig hányszor hallottuk – talán hirdettük is másoknak! – „ha meg akarod tartani életed, elveszíted, ha odaadod szeretettel másokért, megnyered”. Vajon kincsünk maradhat-e az időtálló kegyelem, ha megcsonkítjuk Jézus rendjét? Senki sem játszhatja ki az Urat. Én is gyakran megkísérletem, de mindig ráfizettem.

Úgy vélem, tapasztalataid hasonlóak. Legfőbb ideje, hogy merjünk engedelmeskedni Urunknak, és az ajándékba kapott új, örök életünk adósságát önmagunk maradéktalan odaszánásával kezdjük kiegyenlíteni.

Testvéreinkért

Jellemző, hogy – kibúvót keresve! – csak úgy szökken ajkunkra a nagyon is régi kérdés: de ki az én testvérem? Az ördög nagy írásmagyarázó. Csak éppen hazudik. Hamis módon belénk táplálja a közkeletű téveszmét: itt a családunkról van szó, társunkról és gyermekeinkről, szüleinkről és vér szerinti testvéreinkről. Bőven akadnak, akik ehhez az „értelmezés”-hez igazítják életvitelüket. Megható példákat ismerünk. Mi mindennek nem vagyunk képesek a „mieink”-ért?! Áldozatos anyák, apák arca villan elénk, gyermekek, akik évtizedekig ápoltak, gondoztak beteget, öreget a familiában s a végén megöregedve, egyedül maradtak. Testvérek, akik lemondtak terveikről, hogy a másik továbbtanulhasson. Otthonok, ahol bámulatos hűséggel és szeretettel vették körül a kis nyomorékokat. . . Mégis többről van szó! Am otthonunkban kezdődik Jézus leckéjének tanulása és gyakorlása, de nem maradhat a „falakon belül”.

Az sem elég, ha a „hívó” testvérekre gondolunk. Ez is ördögi csapda. Bár nem nagy számban, de ma is akadnak, akik „hívó” testvérükért fantasztikus áldozatokat vállalnak. Maguk, családjuk rovására (!) heteken át takarítanak, főznek, komoly összeggel támogatást nyújtanak, adott esetben még befogadják őket otthonukba is, megápolják betegségükben. Gyönyörű dolgok. De még mindig nem elég. Az ördög szűkíti le Jézus szavának illetékességét a „hívók”-re.

Az utolsó, de halálosan veszélyes téveszme a testvérek körének látszólagos szélesítése, de még mindig zárt létszámmal: származás, társadalmi osztály, nemzetiség, fajtság, világnézeti azonosság, felekezet, kultúrközösség, bőrszín, kontinensi összetartozás stb. Mesterséges falak, amelyeket megszoktunk, tán jogosnak is vélünk, de amelyek miatt oly irgalmatlanul nehéz eljutni Jézus szavának igazi megértéséhez: testvér emberen a másik ember a bérházban, utcán, munkahelyen, üdülőhelyen, akivel találkozol, aki a szomszédod, akiről hallasz, akiről olvasol, akinek sorsát ismerteti valamelyik információ szerv legyen bárhol a földön. Jézus szavának szédületes a távlat, átfogja az egész emberiséget. Nincsen különbség, nem lehet különbségtéves. Helyünk sohasem a bírói szék – áldott legyen érette az Isten! –, hanem kizárólag az áldozati oltár, ahová napon-ta örömmel és hálával leteheted életedet. Ajándékba kaptad, ajándékba add. Ingyen vetted, ingyen add, vele fizess, mégpedig „jól megnyomott, megrázott, megtetté-zett mértékkel” (Luk 6, 38). Itt derül ki, valójában kicsoda számodra Jézus? Komolyan készüls-e az új világban üdvösségre? Csak ne engedd, hogy az ördög prédikálja néked az igét! Forgasd, ízleld, ismételd naponta ezt a pár szót, Jézus életét adta érettem, tartozom azzal, hogy életemet adjam a testvéreimért!

Balikó Zoltán

Könyörögjünk testvéreinkért

I Jn 5, 16/b

Égy fölszólítás kopogtat ajtónkon. A testvér helyet kér az imádságunkban. Persze az az első kérdés, hogyan állunk az imádkozással? Van-e egyáltalán helye mindennapi életünkben az imádságnak? 26 éves leány tanácstalanságában fölkereste lelkészét. Köny-

nyek között kérte, segítsen kiutat találni összekuszálódott életéből. A lelkész meghallgatta, ránézett és csendesen megkérdezte: „Mondja, mikor imádkozott utoljára? Nem egy gépiesen elmondott Miatyánkot, hanem úgy szívből.” A leány elgondolkozva nézett maga elé, aztán halkán, vontatottan mondta: „Azt hiszem, mikor konfirmálkodom.” Attól félek, ha megkérdeznék: Mikor imádkozott utoljára, – sokan adnának ilyenfajta feleletet.

Sokszor az a válasz: Nincs időm! Valóban. Minél több komfort, háztartási és egyéb, az életet segítő gép, kényelmi berendezés vesz körül, annál kevesebb az időnk. Az imádkozásra végképp nem akar jutni. Az imádkozás áldozat. Időbeni áldozat. A testvéért való imádkozás is áldozat. És ha lenne imádságunk a testvéért, nem lenne olyan gyér az áldozatunk érte.

Ha egyszer mégis imádkozunk, rendszerint olyankor, mikor ránk szakadnak a gondjaink, nehézségeink, terheink. És akkor az imádságaink magunk körül forognak, magunk számára kérjük Isten segítségét. Pedig a testvér is helyet kér az imádságunkban.

A testvéért való imádkozás mindenekelőtt szem kérdése. A Bibliában az a mondat, melyből a címet adó fölszólítás való, így kezdődik: „Ha valaki látja. . .” Van, amikor másokra nézve nagyon éles szemünk van. A mások hibái. A szálla a másik ember szemében. Nincs az a kicsi szálla, amit azonnal észre ne vennénk. Sőt a szállát rendszerint nagyítóüvegen át látjuk. A testvér szükségét, terhei közötti vergődését, némán is kiáltó ránszorultságát nagyon nehezen vesszük észre. Ha valaki látja. . . Ez a bevezető mellékmondat cselekvésre készítet. Ha valaki látja, tegyen is valamit. Könyörögjön! Elgondolkoztató dolog, hogy amikor a másik ember szemében a szállát látjuk, az azonnal cselekvésre ingerel. Rögtön kezdjük piszkálni, fölronni, ítélni miatta. A szükségeit látva készek vagyunk a vállrándításra: „Öröje vagyok-e az én atyámfiaimnak? Mi dolgom vele! Ó lássa!” Olyan érzékeny szem kellene, amely kényszerít rá, hogy összekulcsolódják a kezünk.

Nem elég egy-egy felületes, futó gondolat, vagy sóhajlás. A fölszólítás úgy szól: Könyörögjön. És ez azt jelenti, hogy a testvéért való imádság a szív dolga. A könyörgés nagyon bensőséges, szívből jövő imádság. Egész énünk, egész valónk benne lüktet a könyörgésben. A könyörgés alázatos imádság is. Tudja, hogy nincs követelni valónk, nincs más, amire hivatkozhatnánk, csak Isten hozzánk lehajló igralma. A könyörgés kitartó imádság is. Van benne valami abból: „El nem bocsátlak, míg meg nem áldasz!” Míg meg nem áldod a testvért. Ha egy anya könyörög a gyermekéért, nem tágít, míg meghallgatásra nem talál.

De kicsoda tulajdonképpen az a testvér, akiért könyörögünk? – Mindenekelőtt a közeli testvér. A vér szerinti testvérem, szülőm, vagy gyermekem. A rokonom, vagy szomszédom. A velem egy hiten levő, velem egy gyülekezetbe járó, egy hazának gyermeke. – Könyörgésemre vár az ismeretlen testvér is. A feketetestvér, a más nyelvű, más színű testvér, akinek a nyomorúsága talán a TV képernyőjén, vagy újságcikkekben villan elém. – És könyörgésemre vár az a testvér is, aki bántott, bosszúságomra volt, talán megkárosított. Thüringiai Radegunda egészen kislány volt, mikor meggyilkolták édesapját. Kislány volt még 531-ben is, mikor a frankok letaszították trónjáról nagybátyját. Őt és öccsét túszként hurcolták el. A frank hercegek közül sorsvetés útján Clotachar udvarába került. Mikor hajadonná serdült, Clotachar feleségül kívánta. Szökni próbált. Nem sikerült. Clotacharhoz kényszerítették feleségül. Mint felesége gyakran nyer hatalmat a király szenvedélyei fölött és a gátlástalan ember sok gonosztettét akadályozza meg. Egyet nem tudott megakadályozni. Öccse meggyilkoltatását. Radegunda ezután nem tud férjével élni. A noyoni püspöki székesegyház oltárához menekül, apácává szentelteti magát. Akkor súlyos vezekléseket vállal, böjt idején hamuban alszik, és szüntelen könyörgésekkel tusakodik öccsének gyilkosa, a király lelki üdvéért.

A testvéreért való imádságnak ígérete van. A címben levő rövid mondat folytatása a Bibliában: „és életet fog adni neki.” Az imádság nem a tehetetlenségünk utolsó mentsvára. „Igen hasznos az igaznak buzgósgós könyörgése.” Radegunda könyörgése nem volt hiábavaló. Eljött az idő, amikor a büszke király megalázkodott, és Párizs püspöke, Germánusz által bocsánatot kért tőle és Istentől.

Könyörögjünk testvéreinkért! Halljuk meg, ahogy a bethesdai beteg szavával kiáltják: Nincs senkim!

id. Foltin Brúnó

Ha testvérek ellen, akkor...

1 Kor 8, 12

Igaza van és mégsincs igaza. Találkoztunk ezzel a furcsa helyzettel mindannyian. Talán a véleményünket kérte mindkét fél, talán csak az egyik mesélte el sírva vagy felháborodva a helyzetet. Mindenesetre éreztük, az érvek többsége az egyik mellett szól. Neki több az igazsága. Mindemellett azonban ő is okozója annak az elmergesedett vagy összekuszálódott helyzetnek, ami idővel kialakult. Mert igaza volt ugyan talán kezdetől fogva, ám cseppet sem volt tekintettel a másokra. Örömtől fosztotta meg vagy megalázta, egyre megy. A maga igazának tudatában elfeledkezett a másokról és bár nem szándékosan, de semmibe vette.

Ha szeretetet és igazságot kell sorrendbe állítanom, az utóbbit teszem az első helyre – egy interjúban nyilatkozott így valaki a napokban. Ha nem is riportban, de elejtett megjegyzésekben, döntésekben, többnyire így választunk mi is. Ha szeretetet és igazságot kell sorrendbe állítanom, feltétlen a szeretetet az első hely – ezt írta le valamikor régen a szívéhez nagyon közel álló gyülekezetnek Pál apostol. Csak a konkrét ütközőpont volt más, az alaphelyzet ugyanaz. Vigyázz, ha minden érv melletted szól, de nem vagy tekintettel a másokra, nem lesz igazad, mert a szeretet nagyobb minden igazságnál. A szeretet a legnagyobb.

Az ok, ami miatt így ír Pál, ma már alig elképzelhető. Voltak a korinthusi gyülekezetben erős, szabad emberek. Nem voltak kötve régi szokásokhoz és hiedelmekhez. Ha a pogány istenek templomában az áldozatból magmaradt húst kiárusították, ők nyugodtan megvették, még örültek is, hogy olcsón jutottak jó falatokhoz. Nem jelentett számunkra semmi problémát, miféle célra használták annak a húsnak a többi részét. hiszen semmi közül nem volt a pogányok isteneihez. Igazuk volt tehát és mégsem volt igazuk. Mert éltek a környezetükben, ugyanazon gyülekezetben olyan emberek, testvérek, akik számára ez a magatartás feldolgozhatatlan lelkiismereti konfliktust okozott. Attól félték, hogy ily módon bünt, istentagadást követnek el. Nyilvánvalóan érezzük, fölösleges óvatosság ez. Így érezték a többiek is. Ám miféle testvér az, aki nincs tekintettel a nála gyengébbre és bizonytalanabbra? Ezért tanácsolja Pál, ha igazad van, akkor is mondj le a másik kedvéért arról a húsról. Vedd meg drágábban. De ha egész életedben nem eszel húst, még mindig kisebb baj, mintha veszélybe sodrod a másikat, megalázod vagy bizonytalanná teszed a nálad kisebbet.

Korinthusban ez volt az a pont, amin összeütközött egymással a két csoport. A mi gyülekezeteinkben más dolgok okozzák a vitát és a feszültséget. De bőséggel vannak olyan ügyek, amelyeken vitatkozik idős és fiatal, hagyománytisztelő és olyan ember, aki ilyen szempontból gyökértelen. Vitatkozik konzervatív és felszabadult, úgynevezett

modern ember. Vitatkozik az, aki a külső formákhoz ragaszkodik és az, aki a formákon túl a lényeket keresi. Az egyik félnek mindig nagyobb az igazsága. De alkalmazkodni mindig csak erős tud a gyengéhez, nagy a kicsihez és sohasem fordítva. Persze ha látványosan tesszük, semmit sem érünk vele. Ha valaki mindig megtalálja a módját, hogy közölje a másikkal, ezt az áldozatot érted hozom, erről a dologról miattad mondom le, abban az alkalmazkodásban nem sok a köszönet. Az effajta áldozatban a szeretet is kevés. Ilyen módon legfőjebb az erejét fitogtatja az ember, a szabadságát és az igazát. Jobban tenné, ha semmiféle áldozatot nem hozna, ha semmiről le nem mondana a másikért. Hisz valójában úgysem érette teszi. Szeretetnek titulált önhitségével csak megalázza a másikat. Márpedig a szeretet egyik fő jellemzője, hogy sohasem viselkedik bántó módon. Úgy is mondhatjuk, a szeretet csak akkor ér valamit, akkor használható, ha gyengéd. Mindig tesz a másikért. Komoly áldozatra, önmegtágadásra is képes, de mindig a háttérben marad. Nem kürtöli világga, mi mindent tett. Egész csendben hozza a döntéseit, de mindig a másikért. Elismerést, viszonzást nem vár sem a másiktól, sem a tágabb környezettől. Megelégszik azzal, ha egyetlen valaki tudja és látja, mit tesz. Az a valaki, aki mindig a legkisebbekkel és a leggyengébbekkel azonosította magát. Aki elviselte a legnagyobb igazságtalanságot is, de nem tűrte, hogy a legnyomorultabbakat bántsa, megáldozza, tönkretegy valaki. Őrá hivatkozik Pál is, Jézusra. Ő a végső indoka. Ha a legkisebb vagy leginkább lenézett testvéred ellen teszel valamit, nem őt bántod csupán, hanem Jézust, mert számára azok a legkisebbek az igazán kedvesek.

Gondoljuk végig azokat az ügyeket, amelyekről mindig bizonygatjuk önmagunknak is, másoknak is, hogy nekünk van igazunk, hogy ostobaság lenne másként cselekednünk. Majdnem biztos, hogy ezek azok a területek, ahol okosabban tennénk, ha nem az igazunkat, hanem a szeretetet keresnénk.

Szabóné Mátrai Marianna

Testvérek szükségben

Jak 4,11

Krisztus szeretete testvért formál a szűkölködőből. Más ez, mint amikor a szükség „összehozza” az embereket. Bár tagadhatatlan, hogy az emberi összetartozásnak és az egymásért való önfeláldozó helytállásnak számtalan, szép példájával találkozunk napjainkban is. S a forrást keresve, bizonyosan ez is egyik ága annak, hogy a hívő ember a „testvér inségét” lássa a felebarát szükségében. – Nem is egyszerűen csak „részvét”, amit a keresztyén ember érez egy bajbajtott ember láttán. A részvét ugyanis gyakran, csak a „szív rezdülése” marad; s nem jelent valóságos „részvételt”, testvéri együttérzést és segítséget embertársunknak. Bár bizonyos vagyok abban, hogy a keresztyén testvérszeretet sem nélkülözheti az érzelmi megindulásnak azokat a jeveit, amik nélkül rideg, – sokszor elviselhetetlenül hideg – még a legőszintébb segíteniakarás is. – Mitől lesz mégis minden szenvedő, a keresztyén ember számára: testvér? Attól, hogy mi csak egyfajta embert – egyfajta emberiséget – ismerünk – akit Atyánk teremő keze formált, s akikért Krisztus életét áldozta a kereszten. Csak azt az embert ismeri a hívő ember, akinek inségével Urunk és Mestere azonosította magát: „... éheztem és ennem adtatok, szomjuhoztam és innom adtatok . . .” Nekünk ezért nem lehet a szenvedő ember „idegen”, hanem csak úgy nézhetünk rá: a testvérem van inségben! Ezt a reagálásunkat az embertársunk inségére csak elmélyítheti a bűnbocsánat közös hite s az „egy üdvösség” reménysége.

Sajátos inségeinket kell számba vennünk, s nem általános „masszának” tekinteni életünk bajait, ha valóban „testvérszívvvel” keressük felebarátunk gondjainak orvoslását. Nem véletlenül említi ugyanis Jakab levele a „férfiak és nők”, s a „ruhátlanok és éhezők” inségét külön-külön. – Élő arcok jelennek meg az apostol, a „testvér” előtt: betegek, özvegyek és árvák megkínzott tekintetére emlékeznek. – Ha Krisztus valóban testvérvé formálhat embertársamnak akkor az ezt jelenti: nem „szent közhelyek” sablonjait akarom ráhúzni – bölcs tanácsként – embertársam bajára, hanem valóban érdekel a másik ember insége. Mert minden család más; mások a munkahelyek problémái is; mások a faluk, a lakótelepek mentalitása, de még a különféle gyülekezetek problémái is egészen mások – ezeket nem lehet „örökigazságokkal” megoldani! A testvérszeretet azt jelenti: „személyesen érint” a másik ember sorsa, s az orvos „gyógyító – kiváncsiságával” érdeklődöm – mert fontossá lett nekem – a testvérek insége. Meg azután hogyan is képzelhető el a hathatós segítség, ha tüzetesen nem ismerem a bajt?! És hogyan is „mozgósítana” tényleges „közbeavatkozásra”, ha nem nehezedik rám a testvéreim inségének valóságos súlya?!

Valami életbevágót jelent a testvér insége. Ezt azzal jelzi az apostoli irat, hogy nélkülözhetetlen életfeltételeink hiányáról tesz említést. – Testvéreink inségeinek feltárásakor és gyógyításakor minket – hívő embereket – általában csak a másik „lelki életének” kérdései érdekelnek. Persze – tegyük hozzá egyszerre – ki merné mondani, hogy ezek nem fontosak, vagy „mellékesek”?! Bizony a belső békesség hiánya, a magány és a félelem, zavar az emberi kapcsolatokban, s a bűntudat és a rossz lelkiismeret, családi kapcsolataink összekuszálódása, s a robottá deformálódott munka terhe nem „csak” lelki inség, hanem szoros kapcsolata van az egyes ember és társadalmunk egész életének gondjaival, betegségeivel. Mégis, ha embertestvéreink gondjaiból csak ezek iránt érdeklődünk, ha csak ezeket tartjuk életbevágóan fontosnak, akkor egy sor inségben „cserben hagyjuk” embertársunkat, ami kifejezetten testvérietlen, sőt embertelen. És egyáltalán nem nevezhető testvérszeretethez! Krisztus szeretete ezért kényszerít oda minket hogy embertestvéreink inségét a XX. század végén teljes „testi” valóságában is lássuk! Bár azt hiszem itt is nyilvánvaló, hogy „testi inségeink” messzemenő kihatással vannak az egyesek és a népek, sőt az egyházak és az egyes gyülekezetek közérzetére, gondolkodásmódjára és viselkedésére is. Kiáltva hangoztatjuk a háborúk és agressziók áldozatainak az inségét; s ezért munkálkodunk imádkozva a leszerelésért és a békéért. A testvérszeretet arra kötelez, hogy kimondjuk és minden erőnkkel tiltakozunk ellene: testvéreink vannak inségben, mint a faji megkülönböztetés és a gazdasági kizsákmányolás áldozatai. – A mi társadalmunk kérdéseit is szabad a „testvéreink inségeként” látnunk: életnívónk biztosítása, a falu és a város, a szellemi és a fizikai munka közti különbség kiegyenlítődése; vagy a hátrányos helyzetből indulók; cigánylakosság, vakok, siketek, szellemi fogyatékosok megsegítése, mind megoldásra váró szükség.

Krisztushitünk nem más: szem, szív, részvétel a testvérek inségében.

Csizmazia Sándor

Rágalmazó testvér

Jak 4, 11

„Rágalmazó testvér”? Nem ellentmondás ez? Testvér az aki rágalmaz, aki valótlanlalt állít a testvérről? Testvér az, aki abban éli ki magát, hogy a másikat nyelvére tűzi és vi-szi-hordja éppen nem a szeretet hangján, sőt mindeneket kárára magyarázván?

A rágalom emberölő gonoszság. Nem tettekben, hanem szavakban, nem durva módon, hanem ellenkezőleg gyakran a társalgás finomkodó modorában cseppenti bele a másik életébe igen sokszor megsemmisítő mérgét. Téma híján sok ember előveszi felebarátját a ránehezedő gondja és tártalansága szomorú helyzetét felhasználva testvérietlen beszédének tárgyául.

A rágalom általános emberi véték. Nagy és kis közösségeket szét tud dobni. A társadalom életének egyik mélyen sajnó sebe: az emberek marják egymást, de arra, hogy a romboló erőt észrevéve azt kiküszöbölnék gondolkodásukból, beszédükből, nem ügyelnek. Aki gátlás nélkül bántalmazza a másikat, az maga a szerencsétlen ember, mert nem látja meg és nem is kívánja élni az emberi együttélés egyik nagyon szükséges, de nagyon szép feltételét: az egymást elhordozó, az egymást megértő szeretetet. Igen. Az egymásért élő és felelős emberek szeretete nem rajongó és édeskés szavak dűskálódó kötege, hanem az a belső rendezettség, amely az Istentől alászállt örök szeretetnek a visszatükröződése a mi mindennapi életünkben. A tiszta szeretetet Isten hirdette meg és tette az egész világ számára láthatóvá és hozzáférhetővé a Krisztus keresztjében.

Hogyne lenne akkor hát a rágalmazás éppen az Isten népének közösségében visszasztító. Ennek a népnak sokféle változatú többletet adott Isten azáltal, hogy a megbotásítás, a megbékélés szent jelét felemeltette a Golgotán és azon az Ő szent Fiának halála érdeméért megbékélt velünk emberekkel és egy új utat nyitott a világban, az emberek közösségében, egymás körében. Tehát az, aki Urának vallja Krisztust és a gyülekezetben él nemcsak születése szerint, hanem élő hite által, annak a szava, cselekedete, kell hogy e mellett a szeretet mellett bizonyítson.

A hívő embernek is megvan a maga élete terhe és bűne. Ő sem mentes a rágalmazás bántó gyakorlata alól Mit mond az apostol? A rágalmazás tiltása után rögtön rámutat arra, hogy a törvény rágalmazásával azonos az embertárs rágalmazása. Hogyan jön az ember ahhoz, hogy a törvényt sértse, felette ítélkezék és megállapítsa, hogy vajon jó-e az Isten törvénye? A törvényt nem lehet saját elgondolásaink szerint alakítani vagy értelmezni. A törvény törvény marad mindig! Krisztus nem a törvény eltörlésére, hanem annak betöltésére jött. Ő a törvény betöltője a szeretetben, amellyel naponta velünk van. A szolgáló szeretet forrása az Ő szeretete. A belőle eredő és életünket szabályozó törvény megtartását velünk akarja megvalósítani a mindennapon elének adott körülményeink között. Az Ő szeretete nem feddődik, nem vádaskodik. Mi magunk tesszük magunkat vádlottakká az Őellene és egymás ellen elkövetett bűneink által. A nyelvünk bűnei is vádolnak minket. Ezért szól közbe Urunk az Igéjével, időben int és óv a hiábavaló beszédek folytatásától, a rágalmazás bűnétől.

Luther Márton a VIII. parancsolat magyarázatában nyomatékosan figyelmeztet az embertársaink ellen elkövethető vétkeinkre: „felebarátunk felől gonoszul ne szóljunk, ne kisebbítsük, hanem inkább mentsük . . . mindeneket jóra magyarázván.”

Ki az, aki azzal menthetné magát, hogy őneki soha senki nem mondta, hogy a rágalmazás is bűn. Igen bűn, mégpedig az Isten elleni bűn. Mi mindannyian az Ő gyermekei vagyunk. Ő a teremtő Atyánk, aki nemcsak a földi élet minden szükségleteivel napoként bőven ellát, hanem messze előre irányítva szemünket – az örökéletre hív. Ez a hívása azonban nem úgy történik és a hívásának való engedelmesség nem úgy megy végbe, hogy elnézünk a mellettünk élő emberek feje felett, hogy nem vesszük észre a világot, az életet magát, az embertársainkat, akikkel nemcsak ez a szó köt össze, hanem ennél egy drágább és értékesebb szó is: a testvér! A testvér mellé hív, hogy se ő, se mi ne legyünk egyedül. A testvérnek is testvérré van szüksége. Ez a szükséglet pedig nagyon könnyen kielégíthető. Először is kérjük Istent, hogy tegyen gyermekeivé. Annak az Atyának gyermekeivé, aki mindnyájunkat egy vérből teremtett. Ha Őt Atyánknak valljuk, akkor magától jön az is, hogy a mellettünk élő ember testvérünk. Testvérünk akkor is, ha nem egy hiten vagyunk, ha más a felfogásunk, más a fajunk, más a nyelv-

vünk, ha mindenben különbözünk egymástól. Ha azonban azt az egy utat járjuk, ha azt az egy törvényt töltjük be, ha azt az egy célt látjuk magunk előtt és igyekszünk mindenkor megvalósítani azaz élni ezt az egyet – a szeretetet –, akkor nem juthatna hely a rágalomnak, a bántásoknak és a testvérietlen magatartásnak. „Ne rágalmazzatok egymást testvéreim!” Jak 4, 11. „Ha valaki azt hiszi, hogy kegyes, de nem fékezi meg a nyelvét, hanem még önmagát is csalja, annak kegyessége hiábavaló” Jak 1, 26. Énekeskönyvünk 450. énekének 7. verse így szól hozzánk: „Menjünk, mint testvérek, Vidáman, karöltve. Hozzunk így örömet E kietlen földre. S miként József inte, Testvérek, az úton Mi se vesszünk össze”.

Fónyad Pál

Fáradhatatlan testvér

2 Thessz 3, 13

Az Újszövetség egyértelmű biznyságtétele szerint a Krisztusban hívő keresztyén testvér legjellemzőbb erkölcsi tulajdonsága, hogy Krisztus iránti és embertestvérei iránti szeretetből fáradhatatlanul cselekszi Isten akaratát. A Biblia az élő példák egész sorát vonultatja fel. Gondoljunk csak a tanítványokra, Péterre, Jánosra, vagy a 13. apostol, Pál élete is ennek a fáradhatatlan aktivitásnak beszédes biznysága. Az egyház történelem nagyjai is, mint fáradhatatlanul szolgáló testvérek írták be nevüket arany betűkkel az egyház történetébe. Gondoljunk Lutherre és munkatársaira vagy a reformátorokra, mily fáradhatatlanul szolgálták a Krisztus ügyét és embertestvéreik testi-lelki javát.

Pál apostol azért figyelmezteti a thessalonikai testvéreket, hogy a jócselekedetben meg ne restüljenek, mert tudatában van annak, hogy a tunya, dologtalan keresztyénség nem Isten akaratá szerinti életforma. Az égre bámuló, összetett kezű, a világtól és az élet sűrűjétől elvonuló testvér képzete hamis és igeellenes egyoldalú rajongás. A középkori „szerzetesi életideál”, a szemlélődő, világtól elvonuló életforma Jézus Krisztus tanításának és szolgálatának tökéletes félreértése volt. Aki ma így értelmezi az Isten akaratának szolgálatát, az vakvágányra fut.

A Krisztus szeretete által „szorongatott” testvér nyitottszívű embertársai iránt és aktív, tevékeny kezű, a szolgálatban meg nem restülő ember. Az nem csak elméleti keresztyén testvér, hanem beleveti magát a szolgálatba teljes odaadással. Luther szavaival élve: nem kérdezi, hogy kell-e jót cselekedni, hanem mielőtt megkérdeznék, már meg is cselekszi. Nem lelkiző, úgynevezett „szép lélek”, hanem odaszánja magát fáradhatatlan a szeretet nagy parancsolatának állandó cselekvésére.

Egyáltalán lehetséges-e ez? Van-e ilyen testvér közöttünk? És ha van, mi a fáradhatatlansága belső titka? A görög-római hitregék egyik jellegzetes alakját kívánom megemlíteni, hogy érzékelhetőbb legyen a felvetett kérdésekre adott felelet. Tantalus alakját idézem. Ellenfelével folytatott gigászi küzdelmében mindig új erőre kap, valahányszor lába az anyafölddel érintkezik. Tudom, hogy minden hasonlat sántít egy kicsit, de ezt a képet a jobb megértés érdekében használhatjuk. A Krisztussal állandó lelki kapcsolatban lévő testvér ereje, munkakedve, szolgálatra való készsége állandóan megújul. Felfrissül naponként. Krisztus lelke ad neki indíttatást, ösztönzést az előtte álló feladatok elvégzésére. A nekünk fáradhatatlanul szolgáló Jézus Krisztus a hívő testvér számára nemcsak az erőforrás, hanem a példakép, a „modell”. A mi Urunk fáradhatatlanul, az Atya akaratára figyelve munkálkodik, és ezért mondta tanítványainak a keresztyén testvér életvitelét meghatározó ígéretet: „Az én Atyám mindez ideig munkálkodik, én is

munkálkodom” (Jn 5, 17) A szolgáló, munkálkodó Jézus erőterében élő testvér nem folytathat passzív, a lelki élet belső területének csigaházába behúzódoó életet, hanem Jézus nyomdokain haladva, meg nem restülve végzi Urától kapott, felelősségteljes szolgálatát. Ezt a titkot értette meg Ézsaiás próféta, amikor bizonyoságot tesz Isten erőt adó kegyelméről: „Erőt ad a megfáradottnak és az erőtlent nagyon erőssé teszi. Elfáradnak és ellankadnak az ifjak, még a legkiválóbbak is megbotlanak. De akik az Úrban bíznak, erejük megújul, szárnyra kelnek, mint a sasok, futnak és nem lankadnak el, járnak és nem fáradnak el.” (Ézs 40, 31).

Végül a fáradhatatlan testvér szolgálati területeire vessünk egy pillantást. A Krisztus ereje által megújult testvér készséggel és jószívvel szolgál az emberi közösség alapsejtjében, saját családjában. Gondoskodik, felelős, szeretettel veszi körül szeretteit. Testi-lelki szükségleteiről gondoskodik. Érettük nem sajnálja a fáradtságot. A Krisztus szeretetével átitatott testvér fáradhatatlanul vállalja a szolgálatot egyházában, a gyülekezetben. Ha egyháza ügyéről van szó, nem ismeri a kényelemszeretetet, tud áldozatot hozni, szellemi, anyagi erejét felajánlani. Részt kér a közös munkában és a feladatok megvalósításában. Nem idegen terület számára a népünk, társadalmunk javára végzett szolgálat sem, örömmel és szívesen részt vesz a közügyekben, alkotó munkával előmozdítja népe javát. Óvja, védi a békés életet és hazaszeretetét tetteikkel bizonyítja. A fáradhatatlan testvér szívén hordja az embervilágért érzett felelősséget is. Vállalja a küzdelmet világunkat fenyegető atomhalál ellen, összefogva minden jóakarató emberrel. Nem közömbös számára a nemzetközi feszültség enyhüléséért, egymás jobb megértéséért és az emberhez méltó életért folytatott türelmes, állhatatos erőfeszítés. Isten szeretetéből fakadó emberszeretettel részt vesz egy békés, igazságos világ kialakításában. Mindez beletartozik a „fáradhatatlan testvér” fogalmába.

Garami Lajos

A piliscsabai nővérotthon felszentelése

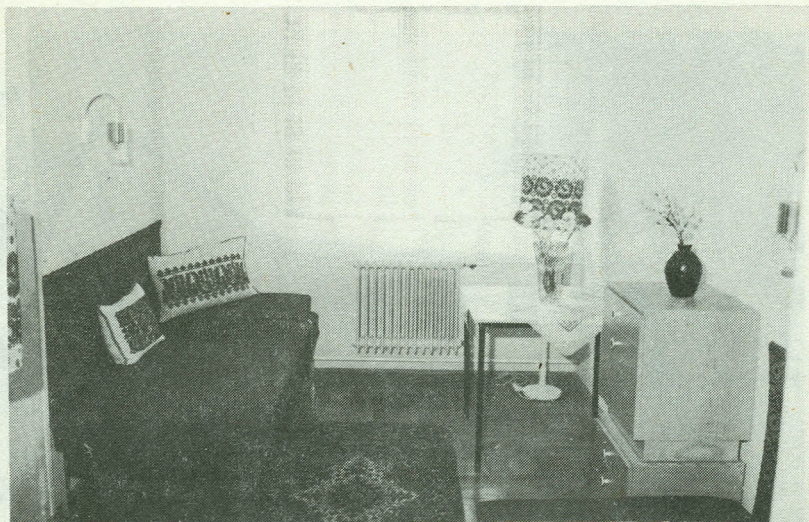
Dr. Káldy Zoltán püspök igét hirdet

A piliscsabai nővérotthon

Bosinski ny. igazgató az NDK diakóniai intézményei nevében mond köszöntést
—Reuss András külügyi titkár tolmácsolja

A nővérotthon egy szobája

Évfordulók

Egy békességre törekvő ember emlékezete

350 éve halt meg Rimay János

Rimay János a XVI–XVII. század fordulójának nagyhatású, egyéni hangú, legtehetősebb magyar evangélikus költője. Nógrád megyei köznemesi családból származott. Atyja a Balassiak szolgálatában állt. Alsósztrégován született 1569-ben, amely a Madách családnak is birtoka volt, s ahol később Madách Imre is napvilágot látott. A két családot rokoni szálak fűzték egymáshoz.

Mai fogalommal csodagyermekként jellemezhetnénk költői tehetsége korai megnyilatkozása alapján. Visszaemlékezéseiben említi, hogy a 27 esztendőös Balassi Bálint, akihez haláláig tartó barátság és halálon túli hűség fűzte, a 10–12 esztendőös Rimayval olvastatta el verseit és még tanácsait, javítgatásait is elfogadta.

Korán megnyilatkozó tehetségét sokoldalú szolgálatban kamatoztatta. Nem tudjuk, hogy hol végezte iskoláit, de műveltségéről tanúskodik, hogy anyanyelvén kívül, s kora tudományos és diplomáciai latin nyelve mellett beszélt szlovákul, csehül, németül és olaszul.

Nem a humanisták jórészéhez hasonló, visszavonuló, csupán a műzsáknak és a tudománynak élő ember volt. Hozzáértéséről és megbízhatóságáról a gyakorlati életben is korán tett tanúbizonyságot. Nem tudjuk, hogy mikor került Ecsedi Báthori István országbíró szolgálatába, de 18 éves korában már a „tiszántúli kiskirály”-nak nevezett nagyműveltségű, gazdag főúr „komornyik”-ja, ügyintézője, fontos gazdasági feladatok végrehajtója.

Amikor 1593-ban megkezdődött a törökkel vívott 15 éves háború, katonaként szolgált. Részt vett 1594-ben Esztergom ostromában, ahol a hű barát és példakép, Balassi Bálint „Krisztus katonája”-ként életét vesztette. Haláláról Rimay egy hétrészes költeményt írt, amelybe beleszötte Balassi zsoldárparafázisát. Egész életében munkálkodott kora legnagyobb magyar költője emlékének megőrzésén, világirodalmi rangú művei összegyűjtésén és kiadásán.

A magyarságot elnyomó, a reformáció megsemmisítésére törekvő Habsburg politika ellen foglalt állást és diplomataként is kimagasló munkát végzett. Bocskai István szabadságharca idején a fejedelem titkáráként szolgált, diplomáciai levelezését intézte. Később Bethlen Gáborhoz csatlakozott. A 15 éves háborút befejező béketárgyalásokon 1608-ban Konstantinápolyban ő képviselte a magyar érdekeket, 1620-ban ugyanott Bethlen Gábor követeként fordult meg.

1621-től kezdve fokozatosan visszavonult a közéletből. Mind jobban erősödött a Habsburg és török törekvésre nyomán egy olyan politika, amely mellett népünk szabadságát és érdekeit egyre kevésbé látta érvényesülni, s a főurak sorra tagadták meg a reformációt és egyéni érdekből rekatolizáltak. Betegségek is gyötörték, fiait elvesztette, házat kifosztották, – 609 kötetes könyvtárából 131-et tudott megmentetni.

Irányt mutató, meggyőződést formáló tudósként is nagy szolgálatot tett korának. A németalföldi Justus Lipsius, kora legjelentősebb gondolkodója volt példaképe és tanítómestere, akivel levélbeli kapcsolatot is tartott. A világot megújító álmokkal induló reneszánsz és humanizmus lendületében megtorpant, a reformáció szembetalálkozott a kíméletlen eszközöket is felhasználó római restaurációval, a tömegek pedig a háborúk, a Habsburg-politika, a török pusztítás és az ezek nyomában járó sok szenvedés miatt süllyedtek reménytelen tehetetlenségbe. Lipsius az ókori stoikus görög bölcsek és a Szentírás alapján egy olyan tanítást munkált ki, amely ebben a helyzetben alkalmas volt a lelkek erősítésére, a helytállásra való serkentésre. Szerinte az embert boldoggá tevő igazi „erény” az „állhatatosság”, amely a lélek nyugalmával, béketűrésével viseli el a megpróbáltatásokat, hordozza a keresztet, – nem kerget hamis álmokat, hanem meglegszik Istentől kapott osztályrészével. Rimay is munkálkodott leghíresebb kortársaival együtt egy magyar „Lipsiusi-kör” kialakításán, – írt, tanított, óriási levelezést folytatott annak érdekében, hogy hazánkban is megvalósuljon egy „új nemesség”, amely nem születési előnyökön alapul, rangokkal és hivatalokkal büszkélkedik, hanem „gond, veríték, munka árán” szolgálja a köz hasznát. E tanításban a „munka-etika” magvai csíráztak.

Sokrétű munkássága mellett a költészetben alkotta a legmaradandóbbat. Izig-vérig vallásos költő. Balassi példájára ő is írt vitézi énekeket, de ezek nem a végvári élet dicsőítései, hanem Istenhez fohászkodó, vagy segítségét magasztaló imádságok. Ez politikai verseinek is jellemzője. Az „Óh szegény megromlott s elfogyott magyar nép” kezdetű éneke politikai költészetünk indítója:

„Óh kedves nemzetem, hazám, édes felem,
Kivel szerelmetes mind tavaszom s telem,
Keseregj, sírj, kiálts Istenedhez velem!”

Ez a hang a kuruc költészetben, Kölcsey Himnuszán át egészen Petőfiig hatott.

Ő a századforduló legnagyobb magyar és evangélikus költője, annak ellenére, hogy verseinek kiadásra előkészített, szépen megszerkesztett kötete a Tiszába esett és megsemmisült, s a ránk maradt töredékeket halála után olyan kéziratokból és gyűjteményekből sikerült gondos vizsgálatokkal összegyűjteni, amelyekben együtt voltak Balassi Bálint és Madách Gáspár verseivel. Énekeskönyvünkben az ő szerzése és fordítása a 329. számú ének: „Reménységem te légy nékem, / Nagy hatalmú bölcs Istenem” és a 292. számú ének: „Mi Urunk s édes Atyánk, / Add nekünk Szentlelkedet”.

Egész életében békességre igyekvő és békességen munkálkodó ember volt. Az egyre kíméletlenebbül fellángoló római restauráció idején s a protestáns egyházak torzszalkodásai között is a megértésre és megbékélésre törekedett. Igyekezett jó viszonyt fenntartani az ellenreformáció vezéralakjával, Pázmány Péterrel. Egy katolikus asszony kérésére a bibliai „Magnificat” alapján Mária-éneket írt evangélikus felfogásban, de bántó élnélkül: „Szűz Mária lakozván Názáretben”. Baráti viszonyban volt a református szoltáros Szenci Molnár Alberttel, s annak Kálvin fordítása címlapján levő „Religio” (vallás) emblemről verses értekezést írt. S mindezt tette anélkül, hogy evangélikus hitét megtagadta, meggyőződését feladta, vagy elhallgatta volna. Ezzel korunk egy fontos mozgalmanak, az ökumenikus törekvések előfutárának is tekinthetjük.

1631. december 9 – 11-e közt halt meg Divényben. Halála 350 éves évfordulóján illő népünk és egyházunk e nagy alakjának sok téren példamutató életéről, szolgálatáról megemlékeznünk, s örökségül ránk hagyott szellemi, lelki hagyatékát felidézniük.

Botta István

Az Ágostai Hitvallás négyszázötven éves évfordulója a Deák téren

Dr. Káldy Zoltán püspök ünnepi előadása

Dr. Ottlyk Ernő püspök igét hirdet

Szokolay Sándor
Kossuth-díjas zeneszerző vezényel

Vendégeink az ünnepségen: Miklós Imre államtitkár, az Állami Egyházügyi Hivatal elnöke, dr. Bartha Tibor református püspök és Juhász Róbert a Hazafias Népfrent osztályvezetője

A gyülekezet egy része

Az 1681. évi soproni országgyűlés

A MAGYAR PROTESTÁNS EGYHÁZTÖRTÉNETNEK legszomorúbb lapjai azok, amelyek *I. Lipót* uralkodásával kapcsolatosak. Mint a jezsuiták neveltje, borzalommal gondolt az „eretnység” létezésére. Felfüggesztette Magyarország minden még megmaradt önállóságát. 1673 óta Pozsonyból helytartóval kormányoztatta az országnak azt a részét, amely Habsburg fennhatóság alá tartozott. Ekkor még mindig fennállt a három részre szakadt ország helyzete. Az ország középső része a török kezén volt. Ezen azt a területet kell érteni, amely a Balatontól, Budától, Egertől délre esett. Kelet-Magyarország az Erdélyi fejedelemséghez tartozott. Lényegében az Észak-Dunántúl és a Felvidék, a mai Szlovákia, tartozott az akkori Habsburg uralom alá. Joggal nevezik „*gyászos évtizednek*” az 1671-1681 közötti időt. Ez a hírhedt pozsonyi „rendkívüli törvényszéknek”, a működésével kezdődött – amely a protestáns lelkészek gályarabságát is okozta, – és a soproni országgyűléssel végződött.

„A SZABADSÁGÉRT ÉS IGAZSÁGÉRT” – volt az 1678-ban a felkelés zászlaját fellemelő evangélikus *Thököly Imre* jelszava. A felkelés programját ebben jelölte meg: „Leküzdeni a lelki és testi szabadságtalanságot és a közjót segíteni.” Ez a célkitűzés nagy visszhangra talált országszerte. Az üldözött protestánsok, jobbágyságok és bujdosók tömegesen gyülekeztek *Thököly* zászlaja alá. Őket nevezte a nép kurucoknak. Az elkeseredett lakosság mindenütt szabadítóként fogadta őket. Rövidesen *Thököly* uralma alá került az egész Felvidék. A megrettent bécsi udvar kénytelen volt engedményeket tenni. *Ennek következményeként hívta össze Lipót 1681-ben a soproni országgyűlést.*

SOPRON REFORMÁCIÓJA már a mohácsi vész (1526) előtt megkezdődött, már akkor is az evangélium szellemében prédikáltak a lelkészek. Az 1500-as évek közepétől már szervezett evangélikus egyház és iskola működött Sopronban. De 1674-ben véget vetettek ennek a virágzó állapotnak. Kiutasították az evangélikus lelkészeket és tanítókat és elvették az evangélikus gyülekezet minden épületét és vagyonát. Csak *Thököly* győzelmeinek hatására folytathatta Sopronban az evangélikus egyház a működését. 1682 óta ismét megnyílt a soproni evangélikus gimnázium is.

A 300 ÉVVEL EZELŐTTI soproni országgyűlés csak kétes értékű törvénnyel segített az evangélikus egyházon. Ez csak a még keservesebb múlthoz képest jelentett javulást. A 25. és 26. törvénycikk részletesen intézkedett a protestánsok erősen korlátozott vallásszabadságáról. Eszerint a *főurak* váraikban és kastélyaikban bármely vallásfelekezet szerinti imaházat és kápolnát építhetnek. A vallásszabadság tehát csak a földesurak számára nyílt meg. *A szabad városokban*, mint például Sopronban, az evangélikusok az akkor használatban levő templomokat tarthatták meg. *A megyékben két-három falut jelöltek ki*, ahol a protestánsok lelkészt tarthattak és épületeik birtokában maradhattak.

ARTIKULÁRIS HELYEK azok a magyarországi községek, amelyeket az 1681. évi 26. törvénycikk (articulus) részint név szerint sorolt fel, részint a török hódoltság miatt bizonytalan területeken, általánosságban jelölt meg. Itt a protestánsok nyilvánosan (templomban) gyakorolhatták vallásukat. *Ez a felsorolás Vas megyétől Szepes megyéig terjedt*. Például Vas megyében az evangélikusok számára kijelölt artikuláris gyülekezet volt *Nemesdömölk* (a mai Celldömölk) és *Nemescsó*. A reformátusok számára pedig *Felsőőr*, ami ma Ausztriához tartozik Oberwart néven. Sopron megyében *Vadosfán* és *Nemeskérén* volt artikuláris gyülekezet. A falvak neveiből is látható, hogy elsősorban a kismenesekből álló községek váltak artikuláris helyé. *Sopron*, mint szabad város, más kategóriába tartozott, mint a falvak.

MÉG ROSSZABBRA FORDULT a vallásszabadságnak ez a nagyon korlátozott helyzete, amikor Lipót uralma megerősödött. 1683-ban a török óriási hadi vállalkozása, hogy Bécszet elfoglalja, összeomlott. A meggyengült török uralom nem volt képes ellenállni az egyesült európai erőknek, s 1686-ban Budát is visszafoglalták a töröktől. Magyarország legnagyobb része felszabadult ugyan a török uralom alól, de azon az áron, hogy a bécsi udvar gyarmatosító törekvése megerősödött. Lipót a soproni országgyűlés határozatait 1691-ben (Explanatio Leopoldina) úgy értelmezte, hogy az ágostai és helvét hitvallásuk csak az artikuláris helyeken bírhatnak „nyilvános vallásgyakorlattal”. A lelkészek az artikuláris helyekről máshová nem mehetnek szolgálat végzése céljából. A máshol lakó hívek ugyan felkereshetik az artikuláris helyeket, de az egyházi adót és stóladíjat az illetékes római katolikus plebánosnak kötelesek fizetni. A főurak és nemesek kápolnáikba jobbágyot nem bocsáthatnak be.

KISZÁMITHATATLAN VESZTESÉGET OKOZOTT a magyar protestantizmusnak ez a száztíz évig – II. József „Türelmi Rendeletéig” (1781.) – fennállt helyzet, amely az artikuláris helyek rendszerén nyugodott. Ez vezette be a „nyilvános vallásgyakorlat” fogalmát a magyar jogba, amely csak a legszűkebb lehetőséget biztosította. *A vallásszabadságot kiszolgáltatta a „földesúri jognak”, a jobbágyot pedig kizárta a maga választotta egyház szolgálatából.* Ezért veszítettünk mi evangélikusok olyan sokat a nehéz magyar történelem folyamán, ezért vagyunk ma is szórványegyház és kisebbségi egyház.

Ottlyk Ernő

„...Vallásáért senkinek hátránya ne legyen...”

Kétszáz éves a Türelmi Rendelet

Szokatlan jelenetek voltak szemtanui több felvidéki város polgárai 1770 nyarán. A már harminc éve uralkodó Mária Terézia trónörökös fia, a felvilágosodottan gondolkodó és emberszerető József, lóháton, egyszerű öltözékben végigjárta utcáikat és házaikat, benézett templomaikba, beszédbe elegyedett velük. Eperjes feljegyezte krónikájában, hogy elkérte a már évek óta bezárt ősi Kollégium kulcsait és több evangélikus vezetővel tárgyalt. Híre ment, hogy rosszállását fejezte ki, amikor megtudta, hogy egyes kiváló emberek csak azért nem kaphatnak vezető állami vagy vármegyei beosztást, mert nem katolikusok.

Tíz év tel el ezután Mária Terézia haláláig. Ezalatt – mintegy felbátorodva és új reménytől sarkallva – szervezkedni kezdtek protestáns őseink. A református főgondnok, Beleznay Miklós tábornok Bugyiba, az evangélikus Prónay Gábor pedig Acsára hívott össze gyűlést. Nem sokkal ezután, 1774 tavaszán sor került Pesten evangélikus egyházunk első egyetemes közgyűlésére Zay Péternek, első egyetemes egyházi és iskolai felügyelőnek az elnöklete alatt. Az itt megfogalmazott, 15 pontba foglalt folyamodványukat 5 tagú küldöttségük személyesen nyújtotta át a királynőnek.

Az édesanyja szigorú katolikus egyházpolitikáját régóta ellenző trónörökös ekkor még csak háttérből, de annál élesebb szemmel figyelte az eseményeket. Az egyre sürűbben érkező panaszokat ő maga is alaposan áttanulmányozta. Igazságtalannak tartót-

ta, hogy a 3 milliónyi magyarországi katolikus lakosság mellett több, mint másfél milliót kitevő másvallásúak oly sok hátránynak legyenek kitéve. (Az akkor 4 és fél milliót számláló országban 2 974 000 katolikus, 1 148 000 protestáns, 335 000 orthodox és 46 000 zsidó élt. A 2400 katolikus plébános mellett azonban érdekes módon ennél több: 2600 protestáns lelkész működött).

Amikor Mária Terézia 40 évi uralkodás után 1780 novemberében lehunyt a szemét, valóban új korszak kezdődött egész birodalmában. Most csak a magyarországi eseményekre irányítsuk figyelmünket. Több buzgó egyházi vezető, így pl *Csernyánszky János* bányakerületi püspök már december elején személyes kihallgatásra akart jelentkezni az új császárnál, *II. Józsefnél*, tervéről azonban lebeszélték. Az új nevezetes 1781-es esztendő tavaszán azonban megszületett a „magyarhoni protestánsok emlékirata”. Ennek gondolata a Beleznay elnöklete alatt tartott februári pesti tanácskozáson vetődött fel először. Megfogalmazói a szepességi *Gradeczi Stansits Horváth Imre* és az erdélyi *Teleki József* voltak. E „*Memoriale*” színekkel ecsetelte a protestánsok évszázados szenvedéseit, különösen az utolsó évtizedek igazságtalanságait. A felterjesztés átnyújtói: az evangélikus *Zay Pétert* és *Prónay Lászlót*, s a református *Ráday Gedeont* és *Vay Istvánt* *II. József* április végén egyenkénti kihallgatáson is fogadta Bécsben.

Az uralkodó gyorsan reagált. Igaz, akkor még csak partikuláris rendezésre gondolt, s inkább csak a szélsőségek kiegyenlítésére törekedett. A katolikusok zöme ugyanis addigi rendjük és hatalmuk teljes fenntartását kívánta, a protestánsok viszont azonnali teljes egyenlőséget akartak.

A magyar beadványt a bécsi államtanács május első felében alaposan megtárgyalta. Pártfogókra is talált *Tobias Gebler* és *Franz Kressel* bárók – államtanácsosoknak –, s ellenzőkre gr. *Hatzfeld* államminiszternek a személyében. A vitát herceg *Kaunitz Vencel* kancellár döntötte el, aki a felvilágosodás képviselőinek a pártjára állt – ha nem is valószínű, de állami érdekből. Így született meg *II. József május 22-i Pátense*. Ennek kettős alapelve szerint a római katolikus egyház megtartja uralkodó szerepét, az üldözéseket és az addigi korlátozásokat azonban megszünteti. Ebben az uralkodói döntésben már kirajzolódnak a Türelmi Rendelet körvonalai.

A császárnak ezt az elvi határozatát kezdetben csak a Kancellária részére adták ki zsinórmértékül; teljes nyilvánosságra hozatalát akkor nem javallta az államtanács. Az ősz elején azonban úgy látta a helytartótanács, hogy a magyar kancelláriával meg kell tárgyalni azokat a toleranciaelveket, amelyek a gyakorlati kivitelezés szempontjait megszabják. Így került sor a rendeletterv szövegének néhány változtatására. Az új anyagyűlekezetek létesítésének feltétele eredetileg pl. ez volt: „ahol nagyobb a nemkatolikus családok száma”. Ez így változott: „ahol száz nemkatolikus család él”. Később, 1782 tavaszán ez tovább módosult: 100 család vagy 500 személy kérhette.

Ilyen előzmények után került sor 1781. október 25-én a Türelmi Rendelet kiadására. Közvetétele október 29-én történt meg a Magyar Királyságban, majd november 8-án Erdélyben. A helvét, ágostai és orthodox felekezetek tagjai részére engedélyezett általános magán vallásgyakorlat mellett a 18 pontból álló történeti dokumentum szabályozta új gyülekezetek létesítésének körülményeit (az új templomok pl. nem lehetett tornyuk, harangjuk és nem nyílhattak utcára). Minden alattvaló kapott közhivatal-viselési, birtok- és polgárjogot. Szabályozásra kerültek a katolikus papok beteglátogatásainak a kérdései. A vegyesházasságoknál megszüntették a reverzáliskényszert, de ha az apa katolikus volt, az összes gyermeknek az ő vallását kellett követni; szülei választását nemük szerint csak katolikus anya esetében követhették a gyermekek. A nemkatolikusokat felmentették a római esküformák és ceremóniák alól. A nemesi kúriák és kastélyok imaházaiiban ezentúl a köznép is mehetett istentiszteletre. A rendelet utolsó pontja kimondta, hogy vallásáért senkinek nem lehet hátránya.

Őseink két és fél évszázados elnyomás után érthető örömmel fogadták a vallási tolerancia kimondását. Hála-istentiszteleteket tartottak, II. Józsefhez tisztelegő küldöttségek mentek. A „kalapos király” népszerű lett másfél millió magyarországi protestáns előtt. Ez a rokonszenv – centralizáló terveinek minden ellentmondása ellenére – végigkíséri személyét és felvilágosodott gondolkodását egészen a máig.

Fabiny Tibor

Bodelschwingh — Béthel

A két név elválaszthatatlan egymástól. Összetartoznak, mint alkotó és a műve. Elkerülhetetlen, hogy ne együtt szóljunk róluk most, amikor Friedrich v. Bodelschwinghről emlékezünk születésének 150. évfordulóján. (Született 1831-ben, meghalt 1910-ben.) A Béthel névvel kapcsolatban ne az Ótestamentum-beli helységnévre gondoljunk, hanem arra a 15 epileptikus gyermeket befogadó kis parasztházra, amelyet a teutoburgi erdő szélén 1867-ben gondozóotthonná alakítottak át jólelkű bielefeldi keresztyén polgárok. Őt évvel később, 1872-ben hívták meg vezetőnek Bodelschwinghet, az akkori delwigi lelkipásztort. Nehezen fogadta el a meghívást. Jól ismerte az élet nyomorúságait előző szolgálati helyéről, amely Párizsban volt. A világváros akkori német vendégmunkásainak, utcaseprőknek, rongyszedőknek talajtalan proletároknak volt lelkipásztora. A szegények szegényei, kallódó gyermekek, elhagyottak és a szenvedélyek rabjai között gyakorolta hivatását. Mégsem ez tartotta vissza attól, hogy ismét az akkor megbélyegzett és betegségük miatt számkivetett gyermekek közé menjen. A delwigi temető négy kicsi sírja tartóztatta, négy gyermekéé, akiket tizenkét nap leforgása alatt vitt el alattomos betegség. Hosszas benső vívódás után mégis úgy döntött, hogy a szolgálatot elfogadja. Megragadta a látvány ami elébe tárult, az elhagyott, beteg gyermekek sorsa – gondoskodni akart róluk. Bodelschwingh lelkész és betegek sorsa így forrt össze élete delén s nem vált szét mind a mai napig.

Tevékenysége nyomán Béthel elképesztő gyorsasággal nőtt, gyarapodott. A Westfália tartomány keleti szögletében fekvő Bielefeld határában, két völgyben és dombháton helyezkedik el, határ és fal nélkül kapcsolódva a városhoz. Csupán közlekedési jelzőtábla figyelmeztet: „Betegek intézményei. Gépkocsivezetők óvatosan!” Utcáit több száz épület szegélyezi. Régiek és újak. Hangsúlyosan egyszerű, pirostéglás, stílusukban is a régi fegyelemről és rendről tanúskodó otthonok, s merészvonalú, összkomfortot árasztó új építészeti alkotások békésen állnak egymás mellett.

Betegek otthonai és lakóházai, kórházak (a legnagyobb 404 ágyas!) és különféle műhelyek, üzemek, kereskedések (sőt egy áruház is közöttük), parkok és sportpályák, iskolák mellett haladhat el a mai látogató. Az egész kis városnak nem mértánilag ugyan, hanem inkább lelki szempontból középpontja a Sion templom, melyet maga Bodelschwingh tervezett és avatott fel. A munkások utánpótlásáról hivatott gondoskodni a diakonissza anyaház és diakónusképző. A betegek kezelése, ellátása világszínvonalon történik s erről gondoskodik az epilepszia kutatóintézet orvosaival, vegyészeivel és sok egyéb alkalmazottjával. Saját teológiai főiskolán részesülnek speciális kiképzésben azok a lelkészek, akik itt, vagy másutt a diakóniát választják munkaterületüknek. Béthel lakóinak száma megközelíti a tízezret.

„Lépj be kopogtatás nélkül” – olvasható az igazgatóság ódon épületének kopott ajtaján, amely Bodelschwingh egykori dolgozó- és fogadószobájába vezet. Megszámlálhatatlanul sokan kapaszkodtak fel a meredek lépcsőn és léptek be a hívogató ajtón az alatt a közel fél évszázad alatt, amíg Bodelschwingh itt működött – 1910-ben bekövetkezett haláláig. Személyes beszélgetésekben kerestek nála tanácsot, segítséget, vizsgálatát. Betegek, megkeseredettszívű emberek, az élet hajótöröttjei, lelkileg megbomlottak, megaláztottak, kitaszítottak, kétségbeesett anyák és apák. Mindenkit fogadott, mindenkit meghallgatott. Felülről kapott erővel kerestett és talált segítséget a hozzáfordulóknak. Már pár mondat után átfogóan ismerte a segítséget kérő személyiséget s beleéléssel ragadta meg problémáit.

A bajokat enyhítő sokféle és sokféle ágazó munkájához sok-sok pénzre volt szüksége. Beutazta ezért az országot. Kért és koldult, hogy megnyíljanak munkája megsegítésére a szívek, adományaikkal harcoljanak a szükség és nyomor ellen. Segítőtársai is voltak, akik házról-házra jártak gyűjteni. Ő maga sorra kopogtatott a hivatalok és hatóságok ajtaján meghallgatást és segítséget kérve. Egy szép napon még a császári palota kapuja is megnyílt előtte s terveinek megnyerte az egyik főherceg is. Ha szemére vetették, azzal mentegetőzött, hogy még többet kellene kérnie: „Halk hangok ezek csupán – mondotta – ahhoz a mérhetetlenül erős hanghoz képest, amely betegeim részéről ostromolja fületem.” Szócsonk tartotta magát: eljuttatja a kéréseket azokhoz, akik különben nem hallhatnák meg.

„A kérésnél is több munkát jelentett neki a köszönetmondás. Béthel nem a kérés, hanem a köszönet nyomán épült fel. Számptalan esetben ült éjfélig íróasztala mellett, hogy köszönőlevelek garmadáját sajátkezűleg írja alá. Sokra értékelt minden adomány-pfenniget. Értékes tőkének tekintette, mert azt a szeretetet látta benne, amely Béthel egyedüli igazi életforrása volt. Kisemberek csekély adományát intő jelnek értelmezte: szerényen kell élnünk és szegyenkeznünk kell” – írja fia és utóda.

Ravatalánál egyik epileptikus betege is megállt, hogy végbúcsút vegyen. Körülményesen kotorászott zsebeiben s végül is 15 pfenniget vett elő. Tekintete hol a halottra, hol a pénzre szegeződött, majd a szemfedőre helyezte a filléreket. Ez volt az utolsó adomány, amelyet „minden idők legnagyobb koldusa” kapott.

Béthel beteget nem merítették ki munkakedvét és erejét. Érzékeny szívvel élte át a társadalom egyéb nehézségeit is. Munkanélküliek riasztó tömegei járák céltalanul az országutakat. (Mintegy háromszázezerre becsülik számukat.) Nemcsak segélyszervek tartják őket számon, hanem a rendőrség és a kórházak is. A tél hidege elől védelmet kereső „vándortestvéreknek” – ahogyan nevezi őket – szállást és ellátást biztosít. A tél múltán pedig el kell bocsátania őket, nincs hely a számukra. Ellátásukat nem alamizsnaként kapták a jövevények. Bodelschwingh munkáról is gondoskodott, hogy visszaadja emberi méltóságukat. De a betegek elhelyezése még fontosabb feladat. Egy alkalommal eléje álltak többen a vándortestvérek közül: „Mi is epileptikusok vagyunk – mondták keserűen – itt akarunk maradni.” Megértette, hogy a róluk való gondoskodást is állandó feladatának kell tekintenie.

1882-ben major vásárlására nyílik alkalma az alig 10 kilométerre fekvő Eckardsheimben. A Senne homokos pusztaságának közepén, kétezer holdon gazdálkodásra tanítja e „vándormadarakat”. A kolónia évről évre növekedik. A munkásotthonok mellett – ahogyan a szükség kívánta – öregek otthona, idegbetegek és fogyatékosok otthonai, főként pedig az alkoholizmus kárvaltojtait befogadó intézmények létesültek.

Szervezői munkájának programját a nyomorúság és szükség diktálja. Így létesített otthont a Hannover melletti Freistadtban alkoholisták gyógyítására, s később „vezetésre szoruló ifjak” részére is. Utóbbiban a rossz környezet hatását próbálják nevelői úton javítani. A század elején alapítja meg Berlin határában az 1500 beteget befogadó „Hoffnungstal” intézetet.

Eredmények és elismerések nem tették elbizakodottá. Nem kívánt magának semmi előnyt, legkevésbé a népszerűséget az emberek dicséretét. Mégis országszerte ismerték és becsülték. Ezért ajánlottak fel neki a porosz parlamentben – 70 éves korában! – képviselői helyet. Hosszas vonakodás után fogadta csak el. Eredeti, fordulatos, humortól és meleg érzésektől áthatott beszédei politikai körökben is tekintélyt szereztek neki. Pedig megnyilatkozásai nem hízelegtek a fennálló politikai rendszernek. Mondhatjuk, hogy az egyház avantgardistája volt korában. Az ipar és gazdaság látszatvirágzása mögötti valóságot látja és elemzi. A háborús érdekű politikázással szemben a súlyos, megoldatlan szociális kérdéseket sorakoztatja fel. A munkanélküliség nyomán egyre terjedő nyomor, a családok felbomlása, a gyermekek sorsa és az alkoholizmus romboló hatása szerepelnek témái között a parlamentben. Javaslati új gondolatokat képviselnek. A szociális gondoskodás ügyét az állam feladatának tekinti és törvényes szabályozását általános érvénnyel követeli. Pellengérré állítja a munkaadók közömbösségét a munkások helyzetéért, s a polgárság önzését. A proletárok sorsán akar javítani. Mozgalmat hirdet s szervez annak érdekében, hogy minden munkáscsaládnak fél hold föld és ház jusson. „Munkások otthona” néven telepeket alapít. Kezdeményezésére Bielefeld körül több, mint ezer ház épül fel.

1904. májusában tartott képviselői beszédében javasolja: „Ne kapjon egy gyár se gőzgépre új koncessziót, míg nem tisztázza a kérdést: Hol van a te munkásod?! Az osztályharc kegyetlen viszonyai között a gyengébbek védelmét tekintette lelkipásztori feladatának.

Bodenschwingh, s vele együtt Béthel sok áldozattal és az első szeretet melegségével támogatta a külmisziót is. 1907-ben Béthel fogadta be az addig Berlinben működő Kelet-afrikai Missziói Társulatot. Ma is 10 misszionárius és orvos, s ugyanennyi diakonissza dolgozik Béthel küldötteként Kelet- és Dél-Afrikában.

Friedrich von Bodenschwingh lelkész százötven éve született és hetven éve halott. De él Az, Aki erejével benne működött. Él tovább Béthelben. Él tovább az egyházban.

„Isten erőt ad minden nyomorúságunkban. Ezért tudok másokat is erősíteni az ő nyomorúságukban. Tovább adom a segítséget, amit Istentől kaptam” (2 Kor 1, 4). (F. v. Bodenschwingh jelmondata.)

Muncz Frigyes

Johann Hinrich Wichern

(+1881)

„Nemcsak a hit, hanem a szeretet is az egyház dolga. Ennek a mentő szeretetnek kell lobogó fátylaként fénylenie, hogy megmutassa: Krisztus jelen van népe között. Nemcsak az ígében kell Krisztusnak hirdettetnie, hanem a mentő szeretet cselekedetei által is.” – Ki mondotta ezeket a nagyszerű szavakat, mikor és hol? 1848. szeptember 22-én hangzottak el Wittenbergben az első németországi evangélikus „Kirchentag”-on (egyházi nagygyűléssel fordíthatnók) s a szónok az egyházi szeretetmunkának akkor már közismert vezetője, Johann Hinrich Wichern. Már az előző napon is (szeptember 21-én) felszólalt. „A világtörténelem fordulópontja, amelyben vagyunk, fordulópont kell legyen a keresztyén, és sajátosan a német evangélikus egyház életében is” mondotta.

Valóban, a történelem fordulóponthoz jutott ezekben az esztendőkb. A XIX. század közepén, de már első felében is, az ipari-technikai forradalom (gőzgépek meglele-

nése!) s ennek nyomán a nagyipar kialakulása, létrehozta az ipari központokban összesereglett munkásság nagy tömegeit, a proletariátust. E tömegeknek a nagytőke által való kiméretlen kizsákmányolás, az embertelen lakásvizonyok, a gyermekmunka s az ijesztő mértékű gyermekhalandóság, az égbekiáltó tömegnyomor jelenségei nem maradhattak rejtve az egyházak előtt sem. A nyomornegyedek lakói elfordultak az egyházaktól, mert ezekben gyakran csak az osztályelnyomás eszközét látták. Az új helyzet s az új feladatok teljesen készületlenül érték a polgári társadalommal, az uralkodó osztályokkal a „trón és oltár” szövetségében összefonódott egyházakat. Kevesen ismerték fel olyan világosan a történelmi óra kihívását, mint Wichern.

Már 1833-ban „Rauhes Haus” néven intézetet alapított Hamburgban, ebben a nagy kikötővárosban elhagyott, a züllésnek s nyomornak kitett gyermekek megmentésére. Az intézetbe felvett gyermekeket kis csoportokba, „családokba” osztották, melynek felelős vezetője a „Hausvater” volt s mindenkit valami hasznos mesterségre tanítottak, igyekeztek embert faragni a gyermekekből. Jelentős lépés volt ez a korábbi szeretetintézmények munkájához képest; a diakóniai munkásokat alapos képzésben részesítették. Wichern mozgalmát Belmisszióknak nevezte. A kifejezés mögött az a gondolat állt: amint a külmiszió a memkeresztény népek között hirdeti az evangéliumot és végzi a szeretetmunkát, úgy a megkeresztelt, de elvilágiasodott európai tömegek között a Belmisszióknak kell ugyanezt a munkát végeznie. Wichern tehát felismerte a történelmi óra kihívását, csak az a kérdés, hogy jól látta-e az ebből adódó egyházi feladatokat is?

1848 februárjában jelent meg Karl Marx Kommunista Kiáltvány-a. Ugyanez esztendő tavaszán forradalmak, felkelések rázták meg Európa szinte minden országát. Hazánkat a bécsi tavaszi forradalom, amely megbuktatta az európai reakció vezérét, Metternichet s a pesti, március 15-i események érintették legközelebről. Kibontakozott hazánk történelmének egyszerű szabadságharca, 1848-49. Németország is forrongott. Marxnak igaza volt: „Egy kísértet járja be Európát, a kommunizmus kísértete”, s a történelmi jelenség megremegettette a fejedelmeket, s az uralkodó osztályokat Európán szerzte. Az elnyomott népek, nemzetiségek, társadalmi osztályok, a jobbágyorsban sínylő parasztság és a tőkés társadalom új rabszolgái, a proletariátus – jogaikat követelték: szabadságot, emberhez méltó életet, kenyeret és lakást, a tanulás és művelődés lehetőségét. Mi volt ebben a helyzetben az egyházi tennivaló?

Wichern történelmi érdeme, hogy felismerte: tenni kell valamit az egyháznak s élesen bírálta a megcsontosodott egyházi viszonyokat. Tragikus tévedése azonban, hogy mivel csak a „trón és oltár” szövetségének szemléletében tudott gondolkodni, meg akarta menteni a régi társadalmi rendet úgy, hogy az egyháztól elidegenedett tömegeket misszionálja: hirdeti az evangéliumot és közben megpróbálja orvosolni sebeiket. Ez a Belmisszió mozgalmának alap gondolata. „A Belmisszió az üdvösségtől eltöltött nép szabad szeretetmunkája azért, hogy az üdvösséget nélkülöző nép keresztényen és társadalmi újjászületésre jusson”. Az előbbi csoport nyilván az egyház, a hívők serege, az utóbbi – „das heillose Volk!” – a proletariátus. A szemlélet sarkalatos hibája, hogy a társadalmi és gazdasági ingerséget azért akarja orvosolni, – mert ez a hitrejtés akadály. Nem a szándék rossz, hanem az indíték! Másik sarkalatos hibája, hogy úgy akart segíteni a kapitalista és feudális rendszer áldozatain, hogy közben nem akarta megváltoztatni azokat az igazságtalan társadalmi viszonyokat, amik a sebeket okozták. Wichern irtalmas Samaritánusként be akarta kötni az áldozatok sebeit, – Marx és Engels azonban a rablóktól is meg akarta szabadítani az emberiséget – írja Wichern életművének egy avatott méltatója. Így azután – bár Wichern szándéka ellenére – a Belmisszió mozgalma óhatatlanul összeszővődött az ellenforradalommal. A jótékonyág gyakorlása beleillett annak törekvéseibe és segítette a „kegyes és hűséges” alattvaló modelljének megformálásában. Megpróbálta kifogni a szelet a gyökeres változásokra törő munkásmozgalom vitorláiból. Wichern maga, noha alkalmilag elismerően nyilatkozott Karl Marx

munkásságáról, nem tudta legyőzni idegenkedését a munkásmozgalommal szemben. El-lenséget és vetélytársat látott benne az ember megmentéséért való fáradozásában. Nem ismerte fel, hogy a tömegek egyháztól való idegenedése nem egyszerűen hitelenség, hanem kihívás kora egyházához az igazabb hit érdekében!

Mindezek mellett Wichern életműve és a Belmisszió mozgalma új fejezetet nyitott meg a protestáns szeretetmunka történetében. Szeretetintézmények beláthatatlan sora jött létre – hazánkban is – s felvirágoztak a szeretetmunka legkülönbözőbb ágazatai. Betegek, öregek, árvák, elhagyottak gondozása, veszélyeztetettek megmentése területén maradandót és feledhetetlent alkotott a keresztyén diakónia munkája. A nagy történelmi találkozás azonban a munkásmozgalom és a szeretet parancsát meghallott egyház között elmaradt.

Mit tanulhatunk ezek után Wichernről s hol kell tovább lépnünk? – Megtanulhatjuk, hogy az egyház alapvetően nemcsak hitközösség, hanem szeretetközösség is s e kettő elválaszthatatlan egység. – Wichern nagy hangsúlyt tett a minden hívők egyetemes papságáról szóló lutheri tanításra. A diakóniát az egész gyülekezet, minden egyház-tag személyes ügyévé akarta tenni. – S amiben túl kell lépnünk: a diakónia sohasem valamely e munkán kívülálló cél – az egyház állagának megőrzése, tekintélyének, befolyásának megőrzése, hitelének növelése – érdekében történik, hanem az irtalmasság okából. Hogy segítsünk az emberen. S ebben a fáradozásban együttmunkálkodunk minden jóakarató emberrel. Nemcsak sebeket akarunk gyógyítani, hanem segíteni ezek megelőzésében is.

Groó Gyula

„Kétségek hatalmas kohójában edződött az én hozsánám”

Száz éve halt meg Dosztojevszkij

Egész életében két nagy regény megírásának terve foglalkoztatta. Élete vége felé el is készítette az egyik vázlatát: „Egy nagy bűnös élete”. A másik regény Jézus Krisztussal foglalkozott volna. Utolsó nagy regényeit csak előtanulmányoknak tekintette. 1881. január 28-án, hatvanadik életévében bekövetkezett halála áthúzta terveit. Kérdés, hogyha tovább él, megbirkózott volna-e a nagy feladattal. A két téma azonban egész írói munkásságát végigkísérte. Szinte kulcs regényeinek megértéséhez.

Vannak akiket csak az első téma érdekel, vagyis a pszichológus Dosztojevszkij. Aki csak az emberi lélek mély tárnáiba leszálló bányásznak tekintik, nyomasztónak találják regényeit. Borzongva olvassák, vagy nem olvassák. Maga tiltakozik ez ellen. „Pszichológusnak neveznek: nem igaz, csak realista vagyok a szó legmagasabb értelmében, mert az emberi lélek teljes mélységét ábrázolom.”

Vannak, akik csak a prófétát, a nagy keresztyént keresik írásaiban. Erre maga Dosztojevszkij is biztat: „Az én erkölcsi példaképem és eszményem Krisztus . . . Ha nincs tekintélyünk a hitben, a Krisztusban, mindenben eltévelyedünk” – írja. Gyakran idézik kijelentését: „Hinni kell abban, hogy nincs semmi, ami Krisztusnál szebb, mélyebben rokonszenvesebb, hősiesebb és tökéletesebb lenne. . . Mi több: ha valaki bebizonyítaná,

hogy Krisztus nem tartozik az igazsághoz, és valóban úgy lenne, hogy az igazság Krisztuson kívül van, én akkor is inkább Krisztussal maradnék, mintsem az igazsággal.” A leegyszerűsítéstől azonban maga óv: „El kell mondanom magamról, hogy századom gyermeke vagyok, a hitetlenség és a kételkedés szülötte.” „Nem gyermekmódra hiszek én Krisztusban és vallom őt, hanem a kétségek hatalmas kohójában edződött az én hozsánám.”

Dosztojevszkij realista volt, Krisztushite következtében vált igazán – „a legmagasabb értelemben” realistává? Nyugtalanító az ő realizmusa, mert az elbizakodott hitet épp úgy mérlegre teszi mint a túl magabiztos hitetlenséget.

Dosztojevszkij szenvedélyes kérdező. A vizsgálóbíró lankadatlan türelmével keresi az emberben az embert. Alapjában valamennyi regénye krimi, bűnügyi krónika. Ki a gyilkos? Káint keresi. Ábel vérenek kiáltását hallja a „Bűn és bűnhődés” hőse, Raszkolnyikov. Előre megfontolt szándékkal öl meg egy uzorás öregasszonyt. Szonya is hallja a kiontott vér vadoló szavát. De mást is hall. Lázár feltámasztásának történetét olvassa fel Raszkolnyikovnak. Hűségesen kitart mellette és elkíséri a száműzetésbe, Szibériába. Ábel vérenek kiáltását hallja a férfiszenvedélytől üzött Rogozsin és Miskin herceg is, a „félkegyelmű”. A herceg nem tudja jószágával feltartóztatni az igézetes Nasztaszja Filipovna meggyilkolását. Eppen jószágával provokálja a féltékenységtől gyötört Rogozsinból a gyilkost. – Ábel vére kiált a pénzsóvár, kéjenc, öreg Karamazov sorából. Ki a gyilkos a négy Karamazov fiú közül? Az epileptikus, törvénytelen fiú, Szmergyakov a gyilkosság tényleges elkövetője? Vagy Ivan, aki „csak” elvileg helyeselte a gyilkosság elkövetését? Vagy a kellő bizonyíték híján ártatlanul elítélt Dmitrij, aki egyszer dühében tényleg kész lett volna agyonverni semmirekellő, cinikus apját? Még a jószágos, kedves Aljosa is hallja Ábel vérenek kiáltását, mert minden igyekezete ellenére se tudta elhárítani a katasztrófát.

Dosztojevszkij regényhősei egytől egyig bűnügyi történet szereplői. Nem véletlenül. A nagy orosz realista az egész emberiség történetét bűnügyi regénynek látja. De nemcsak a vizsgálóbíró szenvedélyével kérdezi az embert: ki vagy? mi vagy? A 8. zsoltár álmélkodó hangján is megszólal. Álmélkodva néz az emberre. Nem botránkozik, nem ítélkezik, nem undorodik. „Micsoda az ember, hogy megemlékezel róla? . . .” Az ember nemcsak önmaga problémája. Isten a maga kérdésévé tett bennünket problémáinkkal együtt. „Megemlékezett rólunk”! Ezért olyan nagy, szép és felelős dolog embernek lenni. Az ember szeretnivaló és nagyon szeretetre szoruló. Ezt képviselik regényének ragyogó figurái: Szonya, Miskin herceg, Aljosa. Nem angyalok. Hús-vér emberek, de szerepük, szolgálatuk angyali. Küldöttek, annak ellenére, hogy az egyik utcalány, a másik félkegyelmű, a harmadik kísértésekkel, kétségekkel küzd. Orosz Krisztusok? Krisztuszimbólumok? – Túlzás. Azért szerényen valamit mindegyik képvisel Krisztusból. Szonya talán csak annyit, hogy „hogy az emberektől utált és megvetett volt”. Miskin herceg, hogy „a keresztről való beszéd bolondság azoknak akik elvesznek, de nekünk Istennek ereje”. Aljosa pedig, hogy „ha a búzaszem nem esik a földbe, és nem hal meg, egymaga marad, de ha meghal, sokszoros termést hoz.” Mindegyik reményseget visz abba a kavargásba, amelybe belevetettett és kétségtelenné teszi, hogy az élet Isten nagy ajándéka, a magunké és a másoké is.

Korunk egyik kiemelkedő teológusa (J. Moltmann) írja.: „Hároméves hadifogságom idején Dosztojevszkij segített önmagam és álmokkal, meg rémképekkel teli helyzetem megértésére”. „Minden komorsága, végtelensége, fájdalmasága ellenére az ő valómása az emberről: bizakodó vallomás.” – írja Sötér István. Egy diák ezt írta Dosztojevszkij temetéséről menyasszonyának: „Hány olyan ember akadt, aki sirjánál fogadalmat tett, hogy jobb lesz, hasonlítani fog őhozzá. És te is, meg én is. . .” Ivan Pavlov volt, a későbbi nagy természettudós. Dosztojevszkij regényei nem tragédiákat állítanak szemünk elé. Ugyanaz a szándék vezette, mint kortársát, a mi Madáchunkat, aki Ádám

tragédiáját ezekhez a feloldó szavakhoz vezette: „ember küzdj és bízva bízzál”. Ezzel a bizalommal fogadta saját halálát is. Szüntelen visszatérő tüdőgyulladások gyötörték. Tüdővérzés vitte el. Megkérte feleségét, vegye elő párnája alól a még szibériai számüzetéséből hozott Újszövetséget s olvasson belőle. Megáldotta gyermekeit. Búcsút vett feleségétől.

Realizmusa „a legmagasabb értelemben vett realizmus” volt. A mélységben született meg. Ott ismerte meg Istent. A mélységben viszont azért tudott tájékozódni minden más írónál jobban, mert ismerte a „Magasságot”. A nagy székely mesemondó – Benedek Elek – nem tudni mennyire szövegezte sírfeliratát az ő hatása alatt, de Dosztojevszkij életének és írói munkásságának tartalmát és alaphangját találóan lehet jellemezni vele: „Jézus tanítványa voltam. Kicsinyekhez lehajoltam. A szívemhez felemeltem. Szeretetre úgy neveltem.” – Hogy kik a kicsinyek, mi teszi őket kicsinyekké és mit jelent hozzájuk lehajolni, arról Dosztojevszkij köteteket írt. Hogy mindent elmondott volna, maga se vallaná.

Benczúr László

Izzó fehér, mint tűz fölött a fém

Gondolatok Bartók Béláról születésének századik évfordulóján

Bartók Béla emberi és művészi portréját jellemzőbben szavakba sűríteni aligha lehet Fodor András verssorainál: „. . . Hirtelen kirajzolódik finomélű arcod: hamvasan fénylik, mint a porcelán, de *izzó fehér, mint tűz fölött a fém.* . . .”

József Attila – mondja – : „nem talállok szavakat magamra”. . . Ha így elnémul a szavak mestere, mit mondhatunk a legmegfoghatatlanabb művészetéről, a zenéről mi muzsikusok? S éppen Bartókról, aki bizony alig-alig adott írásbeli segítséget, kulcsot, művészetének megfejtését az utókorra bízta. Művei előadásmódjához, értelmezéséhez a notáció és pár szűkszavú száraz analízisen túl nem nyújtott segítséget. Sohasem szólt önmagáért, csak másokért! Fegyelemmel korlátozta közlendőit, ha önmagáról beszélt csak a legszükségesebbekre szorítkozott, személytelen tárgyilagossággal szólt, titkai feltárása elől következetesen elzárkózott.

Bartók rendkívüli egyéniségét, személyes varázsát, génuszát azonban érdemes a pályatársak, barátok vallomásaival megidézni. Thomas Mann így emlékezik: „valahányszor Bartók Bélát csak láttam, vele beszéltem, szavát lestem, mindenkor lelkem mélyéig megkapott nemcsak lényének szeretetreméltó volta, hanem fennkölt és tiszta művészegénysége is, amely már szemének szép tekintetében is kifejezésre jutott . . .” Yehudi Menuhin: „megjelenése eltitkolta jellemének felmérhetetlen tűzét és erejét . . . Gyémántkeménységű és gyémánttűzű volt, lénye semmivel sem árulta el legbensőbb énjének őszerejű nagyságát vagy ihletett látomásait. Csupán szemei – ezek a fantasztikus módon minden áthatoló szemek – fedték fel igazi valóját . . .” Kosztolányi Dezső Bartók hamleti tekintetét az „ezüstfej” szókép mozdulatlanságába rejti. Bartók Béla

azok közül a zsenik közül való volt – Kodály Zoltán szavaival élve – akik „... más-képp hagyták maguk után a világot, mint ahogy találták...”

Mi lehetett ennek a páratlan életnek a titka? Édesanyjának írt levelében már 22 éves korában valami nagyon lényegeset elárult ebből: „Kell, hogy minden ember, midőn férfiúvá fejlődött, megállapítsa, minő ideális cél érdekében akar küzdeni, hogy e szerint alakítsa egész munkálkodásának, minden cselekedetének mineműségét. Én részemről egész életemben minden téren, mindenkor és minden módon egy célt fogok szolgálni: a magyar nemzet és a magyar haza javát”. Bartók Béla ezt a „fiatalos elhatározást” nem emlegette többet, – de mint aki sohasem hazudtolta meg önmagát – életével pecsételte meg! Életében és művészetében egységbe ötvöződőtti emberi tisztasága, példamutatása, bátorsága, szellemisége, etikája, szorgalma, rendkívüli munkabírása, tudományos meggyőződése, művészete, műveinek kiérlelése és megoldottsága! Emberi és művészi nagysága zenei érdemein messze túlnól!

Bartók életművének ismertetésénél fontosabbnak érzem a kérdés felvetését: mi a bartóki életmű üzenete ma számunkra? (Bartók művészetével művein kívül ma már számtalan szakkönyv segítségével ismerkedhet meg az érdeklődő.)

Hajlamosak vagyunk arra, hogy ami megszületett, azt természetesnek vesszük, megszokjuk, közömbösen elmegyünk mellette, s később már észre sem vesszük... Pedig a művész nem tűri ezt a közönyt. A versek *újraolvasása*, a zenék *újrahallgatása* jut csak el a lélek mélyebb régióiba!

Bartók gyermekkarait (Békéstarhoson) előbb ismertem meg Bach, Mozart, Haydn és Beethoven műveinél. Bartók kórusművei váltak első zenei táplálékkommá. Tudjuk, az első élmények mélysége meghatározó jellegű. Ha ez az esztétikai abc alappá válik: kiírthatatlan egy életen át! Bartók 27 egynemű karát zenei bibliámnak nevezhetem. Bartók ezeket népi szövegek nyomán, egyéni leleménnyel állította össze. A szövegekben is ott él már a magyar nép lelke. Ezek a fantázia, a művészi érzék nevelői, a hangfészes abc-jét jelentik, a magyar lélek szimbólumainak tárházát. Nemcsak azért van szövegük, hogy „valamire” énekeljenek. Nyelvünk legjobb ízeit találhatjuk meg bennük. A szavak zenén keresztül sugárzanak. Képzetkeltő erőt, jelrendszert, szimbolikát sugárzanak és a karakterérzéket fejlesztik. Csoportosíthatók. A *szertet és féltés* a „Ne menj el!” és a „Ne hagyj itt”-ben az összetartozás és a hűség atomjait plántálja a lélekbe, talán évekre előre. A *család-, nemzet-, hazaszertet* nevelője a „Levél az otthoniakhoz” soraiban él: „áldást, békeséget kívánok házamnak”... s a himnusz erejével hat később: „nemzetemet semmi baj ne érje!” A *természet, csend* érzékletessége, erdők-vizek magánya lebeg a „Senkim a világon”, a „Bolyongás” soraiban. Az *érték: a belső gazdagság* példái a külsővel szemben a „Leánynéző”-ben minden prédikáló nevelésnél többet mondanak: „Arany-ezüstért, cifra ruháért, leányt el ne végy koszorújáért, inkább szeressed jámborságáért, előttd való szép járásáért...” A *csúfolódás, játék, mesefigurák, humorérezék* finomítói: „Lánycsúfoló, Legénycsúfoló, Cipósütés...” A *hit és áhitat* nagy varázslója is Bartók. A „Tavas” megújulásának pezsdülésében az „Isten őfelsége meg is áldja...” kezdetű szakasz kontrasztja hitvallásszerű kiemelést nyer. Felejthetetlen pillanatok. Vagy a „Jószágigéző” közértes (Nőjön fü előttünk, baj ne jérjon köztünk”) imádságnak is beillenék egy sóhajtásnyira... Az érzések kis drámái ezek. Szöveg és zene nagy egyidejűsége formában, harmóniában, ritmusban, dallamban, kifejezőerőben... A „Bánat” c. kis modern korálban a „még az édes méz is keserűvé válik” disszonanciái után a mai zene hallgatáskultúrája hitem szerint nem jelent annyi gondot, – mint azoknak akik „kihagyták” ezt a fejlődési állomást...

Kodály Zoltán írja Bartók Gyermekkarairól: „... milyen boldog lehetne a magyar gyermek, s micsoda emberré nőhetne, ha csak ilyenek szólnának hozzája!” s hozzáteszi: „mégsem lehet utolsó ország, ahol ilyesmi megterem...” Ez Bartók egyik üzenete! – hogy a *lélekben* is gyökeret verjen... Mi leszünk szegényebbek, ha nem!

Bartók Kodállal együtt látta, hogy jövőt építeni csak az ifjúságon keresztül lehet. Olyan szellemi kincset hagytak reánk, mellyel jelenleg a világban talán egy ország sem rendelkezik . . . Kérdés: ezekkel a ránk bízott kincsekkel hogyan sáfárkodunk?

Bartók hazaszeretete elválaszthatatlanul összenőtt a „népek testvérré válásának” eszméjével. (Már pályája kezdetén belekezdett nemcsak a magyar, de a szomszédos népek népzenejének feltárásába.) A Cantata profana mintájára akarta Bartók triptichonná kiegészíteni eszményképét. (Az első román, a második szlovák, a harmadik magyar népköltés alapján karolta volna össze a tervezett kantátatriptichont.)

Bartók a „Virágok vetélkedése” nyomán meg is írta „Világok vetélkedése” c. versét, melyben napkelet, napnyugat és fényes dél országa verseng . . . vetekedik! „Meg is meghallja ezt minden ország ura, a teremtő Isten” . . . A konklúzió önmagáért beszél: „aki szebbet teremt elsőbbség is azé, azt választom én is!” A teremtő Isten igazságtétele: „aki szebbet teremt!” Ennél szebb művészi és politikai hitvallást nehéz a népek viharai között elképzelni!

Ez a bartóki élet sorlezáró végkicsengése is: . . . „csak tiszta forrásból!”

Szokolay Sándor

Dietrich Bonhoeffer

Ezévi naptárunk vezérszava: testvér. A Hegyibeszéd egyik legmélyebb értelmezéséből, a – 75 évvel ezelőtt 1906. február 4-én született Bonhoeffernek „Követés” című könyvéből pár sort hozok a testvér feliratú fejezetből: a törvény magyarázatában Jézus az Őt követőknek megtiltja az élet kioltását és a testvért helyezi a szívükre . . . aki öl, ítélet alatt van, . . . a testvér, aki az isteni törvény védelme alatt van, vitán felül nemcsak a testvér – mellettünk – a gyülekezetben, hisz a Jézus követőjének cselekvését nem az határozza meg, hogy ki a másik ember, hanem egyedül az, Akit engedelmesen követ . . . A harag a másik élete ellen irányul, a másik megsemmisítésére. . . A gyalázás, a becsmélés elrabolja a testvér becsületét, megvetetté, gyűlöltté teszi mások előtt, egzisztenciájának megsemmisítésére tör . . . Vizsgálja meg azért magát a Jézus gyülekezte, hogy vajon itt vagy ott, a világ kedvéért nem növelte-e a gyűlölködést, vajon a becsületétől megfosztottnak adott e jelet Jézus szeretetéről, aki az életet védi . . . Egyébként a legkorrektebb istentisztelet, a legkegyesebb imádság, a legbátrabb hitvallás sem segít, sőt ellenünk tanúskodik . . . Isten Jézus Krisztus Atyja, Aki mindannyiunk Testvére lett. Ez az alapja annak: Isten nem akarja, hogy elszakítsák a felebaráttól . . . A testté tétel miatt nem választható el az istentisztelet a felebarati szolgálatától . . . Egy lehetősége van annak, aki igazán akarja Istent tisztelni: a testvérral való megbékélés . . . S ez nem halogatható.

A Követés című könyv ugyan 1937-ben jelent meg, de már 1933-ban együtt volt az anyag. Írásai nem absztrakt írások. Konkrét válasz volt ez az egyháznak, amely a diszkrimináció, a fajgyűlölet, a mindinkább izzó nacionalizmusnak, a háború felé sodródásnak nem tudott megálljt kiáltani. Bonhoeffer elsők között ismerte fel, hogy Hitler maga a háború. (1933. február 1-én több diákjával együtt hallgattuk a berlini rádióban egyik előadását, amelyben arról szólt, hogy a vezér félrevezet, der Führer verführt . . . persze az adást meg is szakították. Átélttem a 27 éves Bonhoeffer nagy csatározásait a berlini egyetemen a német keresztényen teológusokkal; Hirsch, Vogelsang és Fabricius professzorokkal.)

Tiszteletre méltóan hitelesen élte meg azt, amit mindenki Testvéréhez, Jézushoz való tartozandóság jelentett. Krisztológiája, erkölcsi magatartását meghatározta, s komolyanvett keresztyénisége egyetemes megbecsültetésben részesült. Azért is mondhatjuk modern korunk egyházi atyjának, mert az embertelenségben emberként vizsgázott, s az atyai tekintélyt nem játszotta el. Felekezeti határokon túl is becülék. Az egyik római katolikus német gyűjteményes a Bonhoefferekről úgy szól, mint a németországi „igazak” szimbólumáról. VI. Pál pápa szól a nagy vallásos gondolkodóról, aki nem volt katolikus, de Krisztust nagyon szerette. Moravszka asszony, lengyel katolikus írónő egy beszélgetésben elmondta nekem, hogy nagyon kereste a lengyel és német nép valamelyes megbékélésének elősegítését, s felujjongott, amikor Bonhoeffer írásait megismerhette és megismertethette népével – valóban úgy van, aki nagyon szereti Krisztust, nagyon szereti a testvért, bárki is legyen az. Még világnézeti határokon is túl lép a vele kapcsolatos megbecsülés: Ugrinovicz moszkvai professzor – ha el is tekint Bonhoeffer teológiai gondolataitól, – pozitívan szól arról, hogy Bonhoeffer a keresztyénség lényegét a felebaráti szeretetben látja . . . s etikai nézetei szociális, aktív jellegűek. Tegyük hozzá, hogy a felebaráti szeretetnek konkrétan is kell lennie, ezért társadalmi dimenziója is van. Ott látom magam előtt a kedves Susoki japán lelkészt, aki sok-sok japán keresztyén életéről szól, akik a háború után a gyűlöletből, a nacionalizmusból ébredve rácsodálkoztak Jézusra, s mennyire megnehezítette, hogy az egyház a háború alatt rosszul vizsgázott, s valami hallatlan felfedezés volt, amikor itt-ott rátaláltak a keresztyénekre, mint B.-re is, aki Jézushoz való tartozandóságot mindhalálig felelősen élte meg, s életét odaszánva igyekezett milliiókat eszméltetni. Milliiókat akart a háború pusztításától megmenteni. Engedelmességéből vett részt a Hitler elleni összeesküvésben. A börtönben nem roppant össze. Lelkivilágába betekintést enged énekeskönyvünkben található, börtönben írt két imája is. Hitler parancsára 1945. április 9-én végezték ki Flossenbürgben.

A világ minden táján kapott impulzusokat a keresztyénség Bonhoeffertől, különösen az új társadalmi rendben. Jan Amos Dvoracek (Csehszlovákia) igen helyesen ad számot arról, hogy a társadalmi átalakulásban lelkeszi hivatásának értelmezésében szinte nélkülözhetetlen a permanens, izgalmas dialógus ill. trilógus két nagyon eredeti emberrel, Lutherrel és Bonhoefferrel. Luther kimeríthetetlen mare ingenium (veszélyes a gyenge úszók számára), Bonhoeffer rohanó hegyipatak (életveszélyes a tapasztalatlan turisták számára) . . . valóban úgy van, hogy sokszor meghökkentő kifejezéseit könnyű félreérteni. Vannak dolgok, amelyeket Nietzsche és Feuerbach szemeltartásával lehet megérteni.

Nagy örömünk, hogy nálunk is sokan ismerik. 12 magyar protestáns és r. kat. hetilap és folyóirat hozott írásokat tőle és róla. S ebből 3 evangélikus. Szeretettel őrzöm 8 evangélikus gyülekezeti lelkész levelét, melyben arról vallanak, hogyan segíti őket Bonhoeffer abban, hogy ki ma számukra Krisztus s mennyire felszabadítja őket belsőleg, hogy egyházunk teológiájával azonosuljanak.

Bonhoeffer tudatosan volt lutheránus. A keresztyénség evilágiságával, Isten kettős kormányzásával kapcsolatban sok indítást kapott Luthertől Bonhoeffer. Ez indításokat korszerűen fogalmazza meg. Itt és most a „végső előttem” hallatlan a keresztyén ember felelőssége. Amit itt mond Bonhoeffer, a teológiában annyira elhanyagolt humánus, újból a helyére kerül. A „vallás nélküli keresztyénség”, amelyet olyan sokan félreértettek, nem hermeneutikai kérdés, nem korunk világméretű való alkalmazás, nem erőltetett modernkedés, elsősorban etikai kérdés. A vallás a valóság megkettőzése, két szférára bontja; lehetőség a világtól való elmenekülésre, Karácsony, a testtététel óta egy valóságról tudunk: hitünket, felelősségünket itt kell megélnünk.

H. Zahrnt, a népszerű író, a zsurnaliszta könnyedségével állapítja meg, hogy Barthot a mennyi igézte meg, Bonhoeffer a világ elkötelezettje. Úgy gondoljuk, ő Krisztus

elkötelezettje, ezért a világ elkötelezettje. Maga vallja azt, mennél inkább a Krisztusé, annál inkább a világé. A világ Istennek a Krisztusban szeretett, megítélt és kiengesztelt világa, az a terület, ahol felelősségünket megéljük. Hallatlan ez a felelősség. Sokan megbotránkoztak azon, amikor Bonhoeffer beszélt: úgy kell élnünk, mintha Isten nem lenne, (ez egyébként a modern ember életérzését is kifejezi.) de Isten színe előtt. Isten az övére helyezi *teljesen* a felelősség súlyát, s ne számoljunk azzal, ne hagyatkozzunk arra, hogy deus ex machina módján valami rendkívüli történésben belenyúl a világba.

1933–45-ig igen felelősségteljes idő volt. Igaz, volt-e olyan idő amikor nem volt szükség felelősségre? Ne legyen semmiféle kibúvó. Erre utal Bonhoeffernek ez a megbotránkoztató mondata. A keresztyén ember, az egyház nem önmagáért van; Isten színe előtt felelős a világért. „Egyház a világért” nem lehet jelszó, ezzel nem téveszthetünk meg senkit, sem másokat, sem magunkat. Döntő ebben az egyesek személyes krisztushite. Csak a Krisztus szolgálatából élő egyház tud felszabadultan szolgálni. A „másokért való Ember”, Jézus szabadíthat meg minket a „magunk szerelmétől”, másokért való életre, a munkában, a családban, a társadalomban.

Lehel Ferenc

Gottfried Klapper egyházfőtanácsos látogatása

Gottfried Klapper egyházfőtanácsos dr. Káldy Zoltán püspökkel

Gottfried Klapper egyházfőtanácsos, balra dr. Ottlyk Ernő püspök

**Gottfried Klapper egyházfőtanácsos
igét hirdet a Deák téri templomban –
Harmati Béla lelkész tolmácsolja**

**Gottfried Klapper egyházfőtanácsos
dr. Nagy István esperessel**

Konferenciák - tanfolyamok

Hétköznapokra készülnek

Mérlegen a Levelező Teológiai Tanfolyam

Mire ezek a sorok napvilágot látnak, lassan már félidejéhez közeledik egyházunk nagyszabású új vállalkozása, a Levelező Teológiai Tanfolyam. Így talán már nem korai bizonyos tekintetben mérleget készíteni, vajon mit is hozott egyházunk életébe ez a népes kis gárda, mit jelent számunkra ez az új lehetőség, és mit várhatunk tőlük reálisan a jövőben. Ezekre az izgalmas és egyházunk egész szolgálatát érintő kérdésekre keresem a választ, mint a Tanfolyam titkára, akinek megadott az a nagyszerű élmény, hogy a születés pillanatától belülről lássa és átélje ennek a kis közösségnek minden örömét és gondját.

Az élet kihívása

Ugy érzem, a Levelező Tanfolyam első pillanattól kezdve kihívást, egészséges „provokációt” jelent egyházunk életében a legkülönbözőbb összefüggésekben. Csak néhány említék ezek közül.

Kihívás ez a tanfolyam gyülekezeteink számára. Már a jelentkezésre invitáló felhívás igazi vízvázalasztó volt; hol, mennyire veszik komolyan és felelősen ezt az új lehetőséget?! Mintegy harminc gyülekezetünkben jelentkeztek a Tanfolyamra hallgatók, köztük néhány kis gyülekezetből többen is, de sajnos nem kis meglepetésre, néhány úgynevezett nagy gyülekezetünk még egyáltalában nem válaszolt erre a kihívásra. Alig képzelhető el, hogy többezres gyülekezetekben ne adjon egyetlen egy szolgálatra képes és ennek érdekében tanulni és áldozatokat hozni kész lélek. A Tanfolyam pusztán léte továbbra is egészséges és szükséges kihívás mindazon gyülekezetek felé, melyek még nem döbrentek rá, hogy ez a Tanfolyam az ő ügyük is, számukra is új kínálkozó lehetőség.

De a kihívás a levelezők léte és szolgálatára azon gyülekezetek és lelkeszeik számára is, ahol levelező hallgatók élnek. Reménység szerinti egyre aktívabb bekapcsolódásuk a gyülekezeti munkába. A lelkész egészségtelen monopolhelyzete végre megszűnik. Most már nemcsak anyagi és gyakorlati kérdésekben számíthat a gyülekezeti munkatársak tanácsára és aktív segítségére, hanem lelki, teológiai kérdésekben is, a lelkészi szolgálat szinte minden területén érezheti, hogy nincsen egyedül. Igen fontos, hogy az ilyen kedvező helyzetbe kerülő lelkészek éljenek is ezzel az új lehetőséggel, hiszen a Tanfolyam célja nem valamiféle öncélú „tudósképzés”, hanem olyan munkatársi gárda felkészítése, akikre a gyülekezeti szolgálat minden ágazatában számítani lehet.

Természetesen ezzel együtt kihívás ez a perspektíva maguknak a levelező hallgatóknak is, akiknek reálisan kell látniuk, hogy nem „mindentudó kis teológusként és kritikusként” várja őket vissza gyülekezetük és lelkészüik, hanem szolgálatra kész testvérként és megbízható munkatársként.

De kihívás ez a Tanfolyam Teológiai Akadémiánk tanárai és nappali hallgatói számára is. A professzoroknak sok tekintetben egészen új és eddig ismeretlen feladatokkal és problémákkal kell szembenéznük. (különböző életkor, előképzettség, a közvetlenül használható ismeretekre való fokozott igény stb.) Mindezekben a nehézségekben igen sokat segít a professzorok bölcs rugalmassága és a hallgatók sodró lelkesedése. A nappali hallgatóknak ugyancsak fel kell ismerniük, hogy többé ők sincsenek monopolhelyzetben. A havonta konzultációra érkező félszáznyi kolléga a jövő munkatársi gárdáját jelentheti számukra is. A velük való szorosabb együttműködés és közösség még a jövő ígéretes feladata.

S végül arról is szólni kell, hogy egyházunk egésze számára is kihívás ez a lelkes kis gárda. Másfél év múlva befejezik tanulmányaikat, de hogyan tovább? Szolgálatba állításuk, hivatalos alkalmazásuk megannyi izgalmas jogi, szervezeti sőt teológiai és nem utolsósorban anyagi kérdés is. De mindezek nem kínzó gondok vagy nyomasztó terhek, hanem ellenkezőleg örömmel vállalt gondok, drága terhek, hiszen az életnek, az egyház életének és igazi szolgálatának eleven bizonyítékai.

A jövő reménysége

A Levelező Tanfolyammal kapcsolatban semmiképpen sem tekinthető elkoptatott számlának a fenti kifejezés. Ők tényleg a reményt hordozzák, azt a jövőt képviselik, ami az egyház további szolgálatának egyedüli emberi záloga ebben a hazában. Annak a jövőendő gyülekezeti modellnek előőrsei ők, ahol többé nemcsak a tradíció vagy valamiféle vallásos lelki igény mozgatja a tagokat, hanem élő és tudatos hit, valamint a felelős szolgálat sodró öröme. Az „ünnepi” keresztyénség, a csak „fogyasztani”, elfogadni tudó gyülekezetek kora lejárt (valójában soha nem is érdemelték meg a keresztyén jelzőt)! Helyükbe egy olyan, az evangélium erejéből a hétköznapiakban is élni és éltetni tudó vonzó közösségnek kell lépnie, akikre valóban „sóvárogva várhat a teremtet világ”. Ezért neveztem a levelezőket a „hétköznapi apostolainak”, hiszen a hétköznapiakból jönnek, hozva az élet friss leheletét s minden valós gondját és örömét. S oda, a hétköznapiok sűrűjébe mennek vissza a havonkénti konzultációk töltekezése és erőgyűjtése után. Bárcsak tényleg úgy érkeznének oda vissza mint a Mester egészen hétköznapi, gyakorlati szeretetének apostolai. S bárcsak megéreznék újra meg újra, hogy a „hétköznapi” jelző nem valmiféle lefokozás, hanem ellenkezőleg a Jézus szerinti legmagasabb „rang”, az élet- és emberközeli szolgálat jelölése. Adja az Egyház Ura, hogy mindannyian örömmel maradjanak meg ebben a kitüntetett „rangban”, hétköznapi apostolaiként szolgálva egyházunkban!

Gáncs Péter

Kántori tanfolyamok

Három dolog teszi országszerte ismertté Fótot; az Ybl Miklós által épített gyönyörű katolikus templom, Vörösmarty Mihály „Fóti dala” és a Gyermekváros. Nekünk evangélikusoknak pedig van egy negyedik: itt folyik egyházunk kántorképzése.

Az épület egy dombon épített, kastélynak is beillő villa. Adományozás útján került egyházunk birtokába. Nagy ablakai öntudatosan tekintenek a völgy másik oldalán magasodó katolikus templomra. Aki e házba nyáron belép, azt különös, jellegzetes hang-

zavar fogadja, tizenöt harmónium és három orgona hangja. Jobbról egykezes ujjgyakorlat hallatszik, balról egy korál, kintről pedálgyakorlat, bentről pedig egy Bach-prelúdium. A tágas, falépcsős előtérből továbblépve a nagyterembe nyitunk. Nemrég telt meg új székekkel, ezeken ülnek a tanfolyamhallgatók naponta együtt két órát az énekkari próbákban. Az egyik sarokban orgona, két manuállal, hét regiszterrel. Sokszáz kezdő tanfolyamhallgató játszott a ezen a hangszeren első nyilvános produkcióját a nyári tanfolyamok egyikének záróünnepén. Ugyanezen a hangszeren csendülnek fel Bach legszébb korálelőjátékai és fantáziái a négyhónapos téli tanfolyam vizsgáján, immár a végzősök keze alatt. A terem másik sarkában lemezjátszószekrény, a falakon hangszórá. Naponta itt nyílik lehetőség megismerni a zenirodalom és az orgonaművészet legjelesebb alkotásait, hogy a kántorjelöltek ne csak a maguk által játszott darabokban legyenek járatosak. A terem falán kereszt függ, alatta asztal. Ez az asztal szószék is. Itt állnak reggelként és esténként a szolgáló lelkészek és teológusok, hogy bizonyosságot tegyenek Jézus Krisztusról, Az Úrról és Szolgáról. Így válik világossá a kántorképzősök előtt, hogy az Urat dicsérni, és az embertársakat szolgálni egy egységes élet cselekedete, orgonapadon ülve éppúgy, mint munkahelyen vagy iskolában.

Továbbnyitunk a lányok hálója felé. Itt áll az épület legrégebb pedálos hangszere, egy kétmanuális harmónium. Sok gyakorlástól agyonnyúzott jószág ez, de húszéves szolgálata folyamán mindeddig sikerült többször is romjaiból lábraállítani, szólásra bírni. E háló, mint a többi is, az emeleten levő fiúké, nappal nem háló, hanem tanterem. Harmónium- és orgonaórák, szolfézsoktatás és gyakorlások színhelye. Hiszen ezekben a szobákban nemcsak szép fehérre mázolt emeletes ágyak sorakoznak, hanem egy-egy hangszer is van. A falak mentén szekrények állnak, középen pedig egy kis asztalka az írásbeli feladatok megoldására, levélfírásra. Ha mindenütt tartanak az órák és gyakorlók, szűknek bizonyulnak a ház falai. Ilyenkor „kívül tágasabb”, ezért a szép nagy kert, hatalmas fáival, dús pázsitjával. Itt már mindenkinek jut hely a padokon, a fatörzsből készített asztaloknál. Lehet készülni a biblia- és énekversenyre, kamarakórusok versenyére és a másnapi elméleti órára. Volt hallgató, aki egy terebélyes fa ágán ülve találta meg azt a csendes helyet, ahol egy bibliai könyvben elmélyedhetett. A csekélyke szabadidő kellemes eltöltésére is a kert ad lehetőséget: kisméretű focipálya, röplabdapálya, ping-pongasztal, kerti sakk. Az üde gyepen pedig bármikor le lehet ülni csoportos éneklésre. Ilyenkor kánonok, motették, vagy napjainkban szerzett új énekek csendülnek fel.

Az étkezesekre csengő szava hív. Az alagsorban két étkezőhelyiség található – fiúknak és lányoknak, – szép színes, új asztalokkal. A konyhán húséges szakácsnő főz, mellette az úgy iránti szeretetből egy-egy hétre szolgálatot vállaló asszonytestvérünk egy gyülekezetből. Az ételek egyszerűek, de ízletesek és bőségesek, s ha kevés, ki lehet pótolni a konyhán kért repetával. A barátságos étkezőkben tábla is áll. Délelőttként itt folynak az elméleti csoportfoglalkozások. Ezekre a táblákra kerül rá a kezdők első hangjegye, és az orgonisták bonyolult összhangzattani példája. Az alagsorban van még a két nagy zuhanyozó, sok mosdóval. Ide fut le a fiatal sereg a hat órai ébresztő után, hogy felfrissítse magát a hosszú napra, annak zsúfolt programjára, tanulásra, gyakorlásra, íghallgatásra. Este a tíz órai csengőszó jelzi a lámpaoltást és a teljes csend beálltát. Ekkor már egyetlen harmónium se szól, csak a kis buksi fejekben zeng tovább az aznap tanult ének szép melódiája.

Tíz óra után már csak János bácsi irodai lámpája ég. Kiss János az igazgató, aki az épületnek több mint harminc éve húséges sáfára. Mindazt gondozta és vezette, ami itt történt a felszabadulás óta, konferenciát, tanfolyamot, evangélicizációt és több mint húsz éve kántorképzésünket. János bácsit mindenki ismeri, ki csak egyszer is átlépte e ház küszöbét. Ő is mindenkit ismer, ki e háznak csak egy rövid időre lakója volt. Tudja, milyen gyülekezetből jött, tudja, milyen a képessége és szorgalma, mi lelki életének nagy kérdése, fiatalságának nagy öröme vagy csalódása. Ilyenkor, tíz után van ideje el-

rendezni az aznapi konyhai elszámolásokat, készülni a másnapi igazszolgálatra, beosztani az ügyeleteseket és a gyakorlási rendet. Ekkor áll rendelkezésére János bácsi az ide bekapogtató fiatal oktatóknak, akik a nyarukból két-három hetet is feláldoznak a nagy ügyért, egyházunk kántorutánpótlásáért. Ők felelősek azért a nyolc-tíz még fiatalabbért, akiknek meg kell mutatni, hol a cé-billentű, és mint lehet élni Jézus szeretetéből. Az egésznapos szolgálat után pedig jó leülni János bácsival beszélgetni mindenről, a növekedésekről és az otthoniakról, az élet külső és belső kérdéseiről, az aznapi átélt sikerekről és kudarcokról. Ezeket a beszélgetéseket nem szakítja félbe csengőszó, csak az ágybahúzó fáradtság, mert másnap reggel hatkor minden újra kezdődik.

*

Igy készülnek fiataljaink nyaranként két-három héten át, télen pedig bejáróként négy hónapig a kántori szolgálatra, hogy Istent dicsérjék muzsikájukkal és a gyülekezetet gazdagítsák mindazzal, amit a tanfolyamokon tanultak.

Trajtler Gábor

Országos ifjúsági konferenciák

Az 1980-as esztendőben hazai egyházi életünknek kétségtelenül az egyik legörömtelibb eseménye volt az a három országos ifjúsági konferencia, melyeket a gyönyörűen felújított gyenesdiási üdülőnkben tartottunk. Öröm volt már maga a tény is, hogy ilyen konferenciákat rendezhettünk és köszönettel tartozunk mindazoknak, akik ezt elősegítették és lehetővé tették, tehát egyházunk vezetőségének, államunknak, gyülekezeteinknek, amelyek elküldték a fiatalokat és nemutolsó sorban a gyenesi Otthon vezetőségének és dolgozóinak, akik szeretetükkel és munkájukkal valódi családi otthonná tették az ország minden részéből érkezett fiatalok számára a konferencia színhelyét. De öröm volt az a tény is, hogy a lelkesi hivataloknak megküldött meghívásra annyi fiú és leány jelentkezett, hogy gondot csak az jelenthetett, vajon kiket kell megkérnünk arra, hogy a férőhelyek korlátozottsága miatt jövőre halasszák el részvételi szándékukat . . .

Végülis több, mint százhatvan fiatal jöhetett el a konferenciákra és a legnagyobb örömet az a jó légkör és közösségi szellem jelentette, amelyet a három konferencia során mindnyájan megtapasztalhattunk. A konferenciákat záró úrvacsorai istentiszteletken a fiatalok tekintete és éneke, a búcsúzásnál elmondott szavak és az utána megírt sok levél bizonyítja, hogy a mai „tizenéves” fiatalok nagyon fogékonyak a szeretetteljes és őszinte, jó szóra. Egész egyházunknak egyik legfontosabb szolgálata, hogy azok számára, akik ezt igénylik, gyülekezeti keretek között is és egyszer-egyszer ilyen szélesebb körben is elmondjuk bizonyágtételünket az ő nyelvükön és az ő gondolati- és élményanyagunknak megfelelő módon a Jézus Krisztusban való hit mibenlétéről, az egyház mai szolgálatáról, a keresztyén ember erkölcsi felelősségéről, a modern ember és mai világunk időserű kérdéseiről.

A Jézusról szóló őszinte, sok mai életből vett példával illusztrált bizonyágtételek, a János evangéliumból idézett „Én vagyok” mondasok alapján, nyitott szívekre találtak. Kiderült az, hogy a konfirmáció során szépen megtanult mondatokat, csekély bibliaismeretet újra meg újra életre kell kelteni és az is, hogy a mai fiatalok a biztató, életre tanító, szívet is igénylő jézusi szavakat jól értik és hálásak érte. Néhány, a konferencia

Az első ifjúsági konferencia résztvevői

után írt levélrészlet olvashattam és ezekből is, de a konferenciák alatt folytatott beszélgetésekből is meggyőződhettem mindezekről. Jézust mai szemmel, fiatalok szemével látni – ez meggazdagodást jelentett még a felnőtt vezetők számára is, és reménységünk szerint családi környezetük és gyülekezetük számára is.

A keresztyén egyházak és ezen belül is az evangélikus egyház hazai és nemzetközi szolgálatáról is sok szó esett. Az előadások és megbeszélések közül is kiemelkedett püspökeink szolgálata, akik a nagy és komoly témákról, szolgálatokról, örömeikről és gondokról is lendületesen és derűvel, fiatalos hévvel és közérthetően beszéltek és olyanokat is bekapcsoltak ezáltal egész magyarországi egyházunk sokrétű munkájába (lelkész-képzés, diakónia, sajtó, stb.), valamint a nemzetközi egyházi élet nagy erőfeszítéseibe az igazságosabb társadalmakért, békéért, reményteljesebb és krisztusibb életért, – akik mindezekről mostanáig, kis falusi vagy éppen tanyasi gyülekezeti közösségükben keveset hallhattak. Ennek ellenére kérdéseik arra engedtek következtetni, hogy a mai élet széleskörű ismeretébe azonnal be tudták illeszteni az egyházi szolgálatról kapott újszerű képet is. Az Ágostai Hitvallás éppen időszerű szép jubileuma alkalmat adott arra is, hogy egészséges öntudattal és szerényen valljuk meg azt, hogy minden másfelekezettű vagy másképpen gondolkodó ember megbecsülése mellett is örülünk annak, hogy evangélikusok vagyunk és vigyázunk reformációi örökségünk tisztaságára.

Fontos helyet kaptak konferenciáinkon a fiatalokat is közvetlenül érintő *etikai* kérdések, a keresztyén ember életfolytatásáról, kis és nagyobb közösségekben való helyéről, felelősségéről. Nagy érdeklődés kísérte egy neves orvos előadását testi és lelki egészségünk összefüggéseiről és az egészséges életmód időszerű és sokak által elhanyagolt követelményeiről. Ez az alapvetés már átvezetett a családi élet, a fiatalok között szövődő barátság és szerelem, valamint az életben oly fontos helyet elfoglaló munka és hi-

vatás kérdéseinek alapos megbeszélésébe. A bevezető előadások frappánsak és beszélgetésre „provokáló” voltak és az ezeket követő ún. bibliaköri csoportmegbeszélések jól tükrözték azt, hogy ezeken a területeken a mai fiataloknak rengeteg kérdésük van és ritkán nyílik alkalmuk arra, hogy barátok között, nyílt őszinteséggel ezeket megbeszéljék. Mindig kevés volt az idő a beszélgetésre, de azután szabadidőben, esténként szobátársak és szomszédos szobátársak között folytatódott az eszmecsere . . . Az esti áhítatok, amelyek egészen rövidek, a napi programot lezárók voltak, szintén a fiatal keresztyén ember mindennapi életben való jó és helyes eligazodását mutatták, a Timoteushoz írt levél alapján. Az a reménységünk, hogy a résztvevők rövidesen elkövetkező „felnőttéletükben” hasznosítani tudják majd itt ébredt gondolataikat.

Utoljára említjük, de nem utolsósorban azt az örömiünket, hogy a konferenciák napjai alatt napról-napra elevebbé vált a közösségi érzés és tudat a résztvevők között. A sok lendületes dallamú, gitárral kísért ifjúsági ének, az izgalmas és sokoldalú tájékozottságot felmutató vetélkedők, a délutáni játékok és fürdészek, a kirándulás és a búcsúeste hangulatos tábortüze – mind-mind szemmel láthatólag barátokká és egymást szeretni tudó fiatalokká kovácsolta a közösséget. Példát jelenthet számukra ez később is arra, hogy érdemes mások felé fordulva élni, érdemes másokra is figyelni, érdemes önző befelé fordulás helyett nyitottan, egymásnak szolgálva élni!

Isten meghallgatta gyermekeinkért mondott imádságainkat és megáldotta bizonyágtételünket az ideai három ifjúsági konferencián és hisszük, máskor és másutt végzett hasonló munkámat is megáldja. A fiataloknak, akik a keresztyén hit útján akarnak járni, szükségük van a hitükben való megerősödére és nekünk, mindnyájunknak szükségünk van a fiatalok friss hangjára, igazság iránti érzékenységére, őszinte nyitottságukra, ahogyan átveszik az idősebbektől saját életükben való továbbfejlesztésre, átformálásra a tanácsot és bizonyágtételt, az igehirdetést és józan eligazodást az Isten által olyan szépnek és sokszínűnek alkotott világban, életben.

Szirmai Zoltán

Presbiteri konferenciák

„Presbiter csak nagykorú, feddhetetlen életű közgyűlési tag, férfi vagy nő lehet. Feladata, hogy az Ünnepeyles Nyilatkozat és az I. törvényben foglaltak értelmében rendszeresen részt vegyen a gyülekezet életének irányításában.” – olvassuk Törvénykönyvünkben. Ma egyre inkább túl vagyunk azon, hogy presbiternek lenni „cím” és ezzel együtt egyre inkább látjuk, hogy az sok figyelmet és áldozatot igénylő *irányító, vezető szolgálat*. Hogy presbiterink ezt egyre jobban betölthessék, ezért rendszeresen konferenciákat tartunk számukra.

Egy vallomással is tartozom: kitüntetésnek tartom, hogy ezévi Naptárunkban és ebben az összefüggésben írhatok a presbiteri konferenciákról. Egy sorban tehát a levelező teológiai tanfolyammal, a kántorképzéssel és ifjúsági konferenciákkal. De félre ne érten valaki: nem a személyemről, hanem a témáról van szó. Arról, hogy amikor egy-két kollégám ezt a munkát „hobbynak”, az esperes túlbuzgóságának tartja, ugyanakkor egyházunk országos vezetése ezt a szolgálatot ilyen nagyra becsüli, „kitünteti”, egy sorban a lelkes- és kántorképzéssel. Ez azt jelenti, hogy Magyarországi Evangélikus Egyházunknak is „szívügye” a presbiterekkel való rendszeres foglalkozás, nemcsak nekem.

Mert vallomásomhoz hozzátartozik: nekem szívügyem ez a szolgálat. Rövid ideje vagyok a Pest megyei Egyházmegye esperese, összesen négy éve végzem ezt a munkát. Ez idő alatt azonban 15 presbiteri konferencián szolgáltam, tizenegynek voltam gazdája, négyen pedig vendég másutt. Ez a 15 alkalom erősített meg, hogy ezt a munkát nem szabad abbahagyni. Egyházmegyénkben kerek számmal 1100 presbiter él. 1979-ben ebből csaknem 700 presbiter vett részt a konferenciákon. Ha egy-egy presbiteri ülésen 70%-os a részvétel, annak is örülünk. Hát még annak, hogy ilyen alkalmakra időt szakítanak, elutaznak, egy-egy vasárnap délutánt az ügynek áldoznak. Még meggyőzőbb lenne, ha érzékeltetni tudnánk a felfényesedett szemeket, a forró kézszerításokat, ahogy búcsúznak és köszönik az alkalmakat.

Már ezért is érdemes alkalmakat teremteni. Ezen túlmenően azonban ezeknek a konferenciáknak – nem mindig kimondott – „belső célja” is van. Miért hívjuk össze presbiterjeinket?

Tudatosításnak is nevezhetnénk a célt. „A Magyarországi Evangélikus Egyház presbiterje vagyok” – ez volt a tavalyi konferenciánk fő témája. S mellette: „450 éve vagyunk ágostai hitvallású evangélikusok”. Ezek a témák is a tudatosodást, belső megerősödést célozták. Olykor még az sem biztos, hogy mindenki végiggondolta: mit jelent, hogy egyáltalán presbiter vagyok? Tudatosabb, átgondoltabb, a presbiteri szolgálatot tartalmában is vállaló férfiakra és nőkre van egyházunknak szüksége. Persze nemcsak „tudatunkban” kell erősödni, többről van szó. Egy régi alkalmon szolgálatom után egy presbiter ezt mondta: mi istenes presbiterek vagyunk, de nem vagyunk „jézusosak”. – Pedig alapvetően erről van szó. „Krisztusinak” lenni, benne bízni, őt követni, hozzá ragaszkodni, neki szolgálni egyre inkább.

Továbbképzésnek is nevezhetnénk célunkat. Olyan elemi dolgokra gondolok, hogy presbiterjeink egy része nem ismeri Törvénykönyvünk rájuk vonatkozó részét sem. Olykor aztán, egy-egy választás esetében ez nagyon megmutatkozik. Minden presbiternek és presbitériumnak pontosabban kellene tudnia, milyen jogaik és miféle kötelességei vannak? Egyik-másik presbitérium olykor sokat, szinte mindent a közegyházról vár, de elfelejti, hogy ő mivel tartozik a közegyháznak. Tanulni kell a presbitereknek is és egy-egy alkalommal erre is teremtünk lehetőséget.

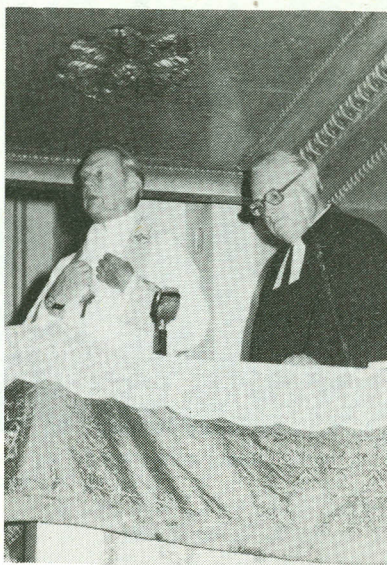
Információnak is nevezhetném, amiért együtt vagyunk. Sajnos nem minden presbiter informálódik otthon. Én nem tudok elképzelni presbiter egyházunkban az Evangélikus Élet olvasása nélkül, de előfordulhat. Tudok gyülekezetet, ahol a lelkész rendszer információát ad közegyházi kérdésekről. Mégis, jó így együtt frissen hallani az éppen aktuális kérdéseket. 1980-ban például a szórványfeladatokat. Aztán a lelkészképzés, kántorképzés kérdéseit, szeretetotthonaink életét. Itt hallanak a presbiterek az örömeinkről, de gondjainkat is, hogy akarjuk osztani velük. Ezen túl pedig informálni akarjuk őket egyházunk útjáról, ha nem is mindig az indulástól elkezdve, de arról annál inkább, hogy éppen most hol tartunk ezen az úton, a közös szolgálatunk, a diakónia útján. A jól informált presbiter tud igazán helyt állni saját gyülekezetében is. Aki jól tájékozódott, az tud másokat is irányítani, vezetni.

Tapasztalatcserének is nevezhetném a konferenciákat. Talán furcsa, de állítom, hogy az előadások mellett a szünetek is fontosak. Mi általában egy órás szünetet szoktunk tartani és azt szoktam kérni, hogy senki ne beszéljen saját gyülekezetére presbiterével. Erre az időre szükség van, hogy tágsítsák látóhatárukat, megismerjék egymást. Így lesz nyilvánvaló, hogy megyénkben mennyien vannak, nem kevesen és nem „csodabogarak” azok, akik ezt a szolgálatot vállalják. De így ismerik meg a gyülekezetek is egymást. Beszélgetnek egymás gondjairól, feladatairól, eredményeiről is. 4-5-6 gyülekezet presbiterjei vannak együtt, de lehetőleg évenként „forgás” van, ha kis mértékben is, hogy minél többet megismerjenek, lássanak, halljanak. Testvéri, baráti szálak is szövődnek ilyenkor.

A kitzűzött célokhoz még egyet befejezésül. Ezt újra Törvénykönyvünkől minden eddigit összefoglalva s egész munkánk irányául és végső céljául: „A Magyarországi Evangélikus Egyház valamennyi lelkészének, felügyelőjének és *presbitériumának* (erről sokszor megfedeledkezünk!) feladata, hogy az ige hirdetésével és életük példájával neveljék a gyülekezeteket embertársaik, népük és hazájuk szeretetére, állampolgári hűségre és ébresszék bennük a felelősség érzését az emberiség békés fejlődéséért.”

Keveházi László

Olof Sundby svéd érsek látogatása

Olof Sundby svéd érsek
igét hirdet a Deák téri templomban—
dr. Hafenschér Károly lelkész tolmácsolja

Henrik Svenungson lelkész, George Perry titkár, dr. Ottlyk Ernő püspök
és Sundby érsek felesége (balról-jobbra)

Olof Sunby svéd érsek (középen), jobbra dr. Káldy Zoltán püspök,
balra dr. Hafenscher Károly lelkész

Dr. Olof Sundby svéd érsek előadást tart, jobbra dr. Káldy Zoltán
és dr. Ottlyk Ernő püspök, balra dr. Hafenscher Károly lelkész

KRÓNIKA

1979. JÚLIUS—1980. JÚNIUS

1979

HITTEL ÉS TUDOMÁNNYAL A JÖVŐÉRT

címmel tartott ökumenikus konferenciát Bostonban július 12-24. között az Egyházak Világtanácsa Egyház és Társadalom Bizottsága, amelyen egyházunk részéről dr. Pröhle Károly teológiai akadémiai tanár, az Ökumenikus Tanács főtitkára vett részt.

FŐISKOLAI LELKÉSZEK KONFERENCIÁJA

A Keresztyén Diákok Világszövetsége Dworpban (Belgium) konferenciát rendezett főiskolásokkal foglalkozó lelkészek részére. Egyházunk vezetősége Szirmai Zoltán fásori lelkészt küldte ki a konferenciára.

PEST MEGYEI LELKÉSZEK LENINGRÁDBAN

A Hazafias Népfront Pest megyei Bizottsága Pest megyei papok és egyházi személyek részére ötnapos turistautat szervezett Leningrádban.

A TEOLÓGIAI AKADEMIA

dr. Groó Gyulát, a gyakorlati teológia tanárát választotta dékánná az 1979/80-as tanévre.

MEGNYÍLT AZ EVANGÉLIKUS ORSZÁGOS MÚZEUM

Július 27-én megnyílt az Evangélikus Országos Múzeum a Deák téren. Az ünnepi megnyitót dr. Káldy Zoltán püspök-elnök tartotta. Weöres Sándor Kossuth-díjas költő köszöntést mondott, Bitskey Tibor színművész verseket adott elő. A megnyitón többszázan vettek részt. Az Evangélikus Országos Múzeum létrehozása az 1973-ban megindult munka eredménye. Létrehozásában igen nagy munkát végzett dr. Fabiny Tibor, a Teológiai Akadémia tanára, a múzeum vezetője.

D. DR. OTTLYK ERNŐ PÜSPÖK BULGÁRIÁBAN

Az Állami Ifjúsági Bizottság tagjaként négy tagú delegációval D. dr. Ottlyk Ernő püspök augusztus 15–25. között Bulgáriában járt a Nemzetközi Gyermekek év alkalmából rendezett ünnepségsorozaton.

„A SZERETET LELKE SOHASEM GYENGÜLT BENNÜNK”

címmel beszélgetést közölt az Evangélikus Élet az Egyesült Államokban élő Brachna Gábor főesperessel és Markovits Pál lelkésszel.

TRAJTLER GÁBOR ORGONAJÁTÉKA FINNORSZÁGBAN

Trajtler Gábor, az Országos Egyház zenei igazgatója, egyhónapos körúton Finnországban járt, ahol orgonahangversenyeket adott.

A MAGYARORSZÁGI UNITÁRIUS EGYHÁZ ZSINATÁNAK ÜNNEPI GYÜLÉSE

A Magyarországi Unitárius Egyház zsinata augusztus 9-én Budapesten tartotta ünnepi ülését, amelyen megemlékeztek Dávid Ferenc unitárius püspök halálának négyszáz éves évfordulójáról. Egyházunk nevében dr. Káldy Zoltán püspök mondott köszöntőt.

D. DR. OTTLYK ERNŐ PÜSPÖK KITÜNTETÉSE

D. dr. Ottlyk Ernő püspököt a Nemzetközi Gyermekek keretében Bulgáriában rendezett világtalálkozón Zsivkova bolgár művelődésügyi miniszter ezüst fokozatú kitüntetésben részesítette.

ÖKUMENIKUS MUNKAÜLÉS TAIZEBEN

Augusztus 18–25. között a franciaországi Taizeben tartotta ülését az Egyházak Világtanácsa Hit és Egyházszervezet Bizottsága, amelyen egyházunk részéről dr. Prőhle Károly teológiai akadémiai tanár, az Ökumenikus Tanács főtítkára vett részt.

AZ ORSZÁGOS BÉKETANÁCS

augusztus 10-én eredményes társadalmi munkájukért, emléklappal tüntette ki dr. Rédey Pál ferencvárosi lelkészt és Reuss András külügyi titkárt.

DR. KÁLDY ZOLTÁN PÜSPÖK BRAZILIÁBAN

A Lutheránus Világszövetség Végrehajtó Bizottsága augusztus 19–25. között a brazíliai Joinville-ben tartotta ülését. Az ülésen, mint a Végrehajtó Bizottság tagja, részt vett dr. Káldy Zoltán püspök.

A LUTHERÁNIA A NÉMET SZÖVETSÉGI KÖZTÁRSASÁGBAN

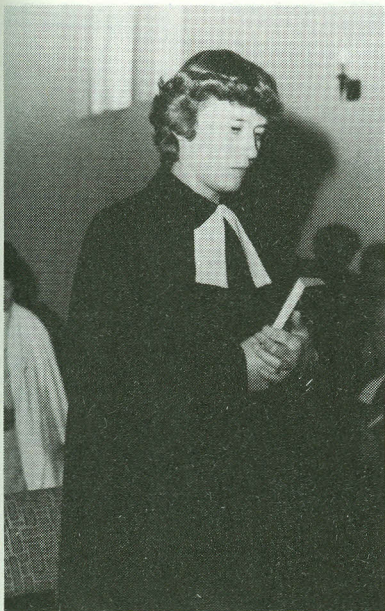
A Deák téri gyülekezet Lutheránia énekkara a frankfurti evangélikus gyülekezet meghívására augusztus 21.–szeptember 1. között a Német Szövetségi Köztársaságban járt. Az ötven tagú énekkart Weltler Jenő karnagy és Szokolay Sándor Kossuth-díjas zeneszerző vezényelte.

„LEUENBERGI MEGBESZÉLÉS”

A Leuenbergi Konkordia aláírását követő tanulmányi konferenciára került sor szeptember 7–12. között Rastede-Hankhouseben (NSZK), amelyen egyházunk képviselőjében dr. Muntag Andor teológiai akadémiai tanár vett részt.

PUBLICISZTIKAI SZEMINÁRIUM

A Lutheránus Világszövetség szeptember 9–16. között Bécsben tartotta második publicisztikai szemináriumát az európai kisebbségi evangélikus egyházak részére „Publicisztika az egyház szolgálatában” címmel. Egyházunk képviselőjében dr. Vámos József teológiai akadémiai tanár és Szirmai Zoltán fásori lelkész vett részt a szemináriumon.

Szabóné Mátrai Marianna
lelkési beiktatása Vasason

SVÉD ÚJSÁGÍRÓ LÁTOGATÁSA

Anders Beijblom svéd újságíró, a Var Kyrka egyházi lap szerkesztője szeptember 15–22. között hazánkban járt és egyházunk életével ismerkedett. Interjút készített dr. Káldy Zoltán püspök-elnökkel, részt vett a Teológiai Akadémia tanévnyitóján, meglátogatta a budai szeretetotthonokat, gyülekezetek és lelkészek életével ismerkedett.

ORSZÁGOS DIAKÓNIAI KONFERENCIA

A Magyarországi Evangélikus Egyház Diakóniai Osztálya szeptember 19–21. között országos diakóniai konferenciát rendezett a győri szeretetotthonban.

MAGYARORSZÁGON ÜLÉSEZETT AZ EURÓPAI INFORMÁCIÓS MUNKAKÖZÖSSÉG

Szeptember 19–23. között Balatonszép-
lakon ülésezett az Európai Ökumenikus
Információs Munkaközösség.

Brachna Gábor clevelandi főesperes
Magyarországon járt

A LETT EVANGÉLIKUS EGYHÁZ ÜNNEPE

Szeptember 20-án Rigában ünnepi istentiszteleten emlékeztek meg dr. Janis Matulis lett érsek tízéves jubileumáról. Egyházunk részéről Harmati Béla Deák téri lelkész mondott köszöntést.

MARITA VAALA HAZÁNKBAN

Marita Vaala, a finn evangélikus egyház külügyi osztályának munkatársa szeptember 23.–október 7. között Magyarországon tartózkodott és egyházunk életével ismerkedett.

Svéd egyházi énekkar a kelenföldi templomban

EVANGÉLIKUS—REFORMÁTUS PÁRBESZÉD

Az ausztriai Gallneukirchenben tanácskozást tartottak az európai evangélikus és református egyházak képviselői a lelkesízi szolgálatról szóló tanításról. A szeptember 25–29. között rendezett ülésen egyházunkat dr. Selmeczi János, a Teológus Otthon igazgatója képviselte.

EGYHÁZI GYŰJTEMÉNYEK KINCSEI

Október 5-én az Iparművészeti Múzeum hat felekezet műkincseit bemutató új kiállítást rendezett. Egyházunkat mintegy 25 műtárgy képviselte a kiállításon.

A SVÉD EVANGÉLIKUS EGYHÁZ DELEGÁCIÓJÁNAK LÁTOGATÁSA

Egyházunk meghívására dr. Olof Sundby uppsalai érsek vezetésével október 9–16. között svéd evangélikus egyházi delegá-

ció járt hazánkban. Dr. Olof Sundby érsek ígét hirdetett a Deák téri templomban. A delegáció részt vett egyházmegyei lelkesízi munkaközösségi ülésen, meglátogatta a Teológiai Akadémiát és szeretetintézményeinket. A delegációt fogadta dr. Káldy Zoltán püspök-elnök.

ERNST PETZOLD EGYHÁZFŐ- TANÁCSOS LÁTOGATÁSA

A Német Demokratikus Köztársaság egyházi diakóniai szervezetének igazgatója, Ernst Petzold egyházfőtanácsos és felesége október 1–9. között látogatást tettek egyházunkban és diakóniai intézményeink életével és helyzetével ismerkedtek.

AZ EURÓPAI EGYHÁZAK KONFERENCIÁJA NAGYGYŰLÉSE

Az Európai Egyházak Konferenciája VIII. Nagygyűlését október 18–25. között

A Levelező Teológiai Tanfolyam megnyitója

tartották Kréta szigetén. Egyházunkat dr. Prőhle Károly teológiai akadémiai tanár, az Ökumenikus Tanács főtitkára és Fabiny Tamás teológiai akadémiai hallgató, mint ifjúsági küldött képviselte.

D. DR. VETŐ LAJOS HETVENÖT ÉVES

D. dr. Vető Lajos ny. püspök október 17-én ünnepelte hetvenötödik születésnapját. Az országos egyház elnöksége nevében dr. Káldy Zoltán püspök-elnök mondott köszöntést a tiszteletére rendezett ünnepségen, amelyen államunk képviselőjében dr. Pozsonyi László, az Állami Egyházi Hivatal főosztályvezetője vett részt.

AZ EURÓPAI ÖKUMENIKUS IFJÚSÁGI TANÁCS NAGYGYÜLÉSE

Az Európai Ökumenikus Ifjúsági Tanács XI. Nagygyűlését október 21–27. kö-

zött tartották a svédországi Stjärnholm-ban. A nagygyűlésen részt vett dr. Görög Tibor, a Keresztyén Békekonferencia prágai irodájának igazgatója.

ACZÉL GYÖRGY, A MINISZTERTANÁCS ELNÖKHELYETTESE FOGADTA OLOF SUNDBY SVÉD ÉRSEKET

Aczél György, a Minisztertanács elnökhelyettese október 15-én fogadta dr. Olof Sundby svéd érseket. A fogadáson jelen volt Miklós Imre államtitkár, az Állami Egyházi Hivatal elnöke, dr. Káldy Zoltán, egyházunk püspök-elnöke, Torsten Hylander, a Svéd Királyság budapesti nagykövete és George Perry, a svéd érsek titkára.

MEGINDULT A LEVELEZŐ TEOLÓGIAI TANFOLYAM

Október 20-án megindult a Levelező Teológiai Tanfolyam, amelynek ötvenegy résztvevője van.

NEMZETKÖZI KONZULTÁCIÓ AZ ÁGOSTAI HITVALLÁSRÓL

A Lutheránus Világszövetség strasbourgi-Ökumenikus Intézete október 22–28. között nemzetközi konzultációt rendezett a franciaországi Liebfrauenbergben az Ágostai Hitvallásról. A tudományos ülésen az intézet meghívására dr. Fabiny Tibor Teológiai akadémiai tanár vett részt.

DR. KÁLDY ZOLTÁN PÜSPÖK AZ EURÓPAI LESZERELÉSI ÉS BIZTONSÁGI FÓRUMON

Az európai leszerelési és biztonsági fórum (Brüsszeli Fórum) a belgiumi De Haanban október 26–28. között ülést tartott. Az ülés megtárgyalta a leszerelés és katonai enyhülés, a leszerelés és fegyverkezési verseny, a leszerelés és a gazdasági-társadalmi kérdések összefüggését. Az ülésen – a hattagú magyar delegáció tagjaként – részt vett dr. Káldy Zoltán püspök is, aki a Fórum 4. számú bizottságában szólalt fel.

DR. KARNER ÁGOSTON A NÉMET SZÖVETSÉGI KÖZTÁRSASÁGBAN

Dr. Karner Ágoston országos főtitkár a Német Szövetségi Köztársaságban járt, ahol részt vett a Gustav Adolf Egyesület közgyűlésén. Előadást tartott egyházunk életéről és a Gustav Adolf Egyesület vezetőivel is tárgyalt.

ÖKUMENIKUS REFORMÁCIÓI ÜNNEPÉLY

Ebben az esztendőben október 28-án a Szabadság téri református templomban tartották az ökumenikus reformációi ünnepélyt, amelyen az ünnepi előadást D. dr. Ottlyk Ernő püspök tartotta. Igét hirdetett dr. Huszti Kálmán református teológiai professzor.

A TEOLÓGIAI AKADEMIA

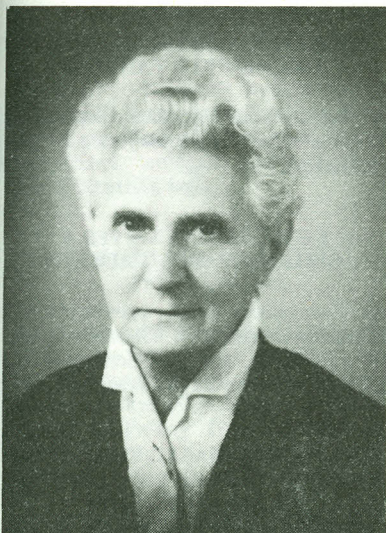
november 5-én doktorrá avatta Teleky Béla őrszigeti (Sziget in der Wart, Ausztria) lelkésszt.

AZ ORSZÁGOS PRESBITÉRIUM ÜLÉSE

Az Országos Egyház Presbitériuma november 21-én tartotta ülését. Dr. Káldy Zoltán püspök-elnök jelentése három nagy részre oszlott. Az első rész beszámolt az egy évvel korábban tartott ülés óta megvalósított tervekről és eseményekről, a második rész felvázolta a következő év feladatait, míg a harmadik rész egyházunk külügyi szolgálatával foglalkozott.

AZ ORSZÁGOS PRESBITÉRIUM ELITÉLI A RAKÉTATELEPÍTÉSI TERVET

Az Országos Presbitérium november 21-én tartott ülésén többek között az alábbi határozatot hozta: „A Presbitérium egyértelműen elítéli az amerikai középhatósugarú nukleáris rakéták Nyugat-Európában való telepítésének tervét. Tiltakozik a terv végrehajtása ellen, mert annak megvalósítása rontaná a bizalmi légkört, fokozná a fegyverkezési hajszát, bonyolultabbá tenné a helyzetet és akadályozná a békéért való erőfeszítések eredményeinek elérését. A Presbitérium helyesli a jóakarátú kormányok, elsősorban a Szovjetunió erőfeszítéseit, melyek a kérdések tárgyalások útján való megoldását célozzák. Ugyanakkor azzal a kéréssel és felhívással fordul az Országos Presbitérium a Nyugat-Európában és az Észak-Amerikai Egyesült Államokban élő egyházakhoz, hogy emeljék fel szavukat a középhatósugarú nukleáris rakéták nyugat-európai telepítésének terve ellen, mint amely veszélyezteti saját országuk népét is ezen belül az egyházak nyugalalmát”.

Mirtil Hugóné az országos egyházi iroda munkatársa nyugalmába vonult

SZÉPVÖLGYI ZOLTÁN LÁTOGATÁSA AZ EVANGÉLIKUS ORSZÁGOS MÚZEUMBAN

Szépvölgyi Zoltán, a Fővárosi Tanács elnöke november 30-án látogatást tett az Evangélikus Múzeumban. A látogatásra elkísérte Kelemen Lajos, a Fővárosi Tanács elnökhelyettese, dr. Bielek József, a Fővárosi Tanács VB. tagja és Fűzfa Imre, a Fővárosi Tanács egyházügyi titkára. A múzeumban a vendégeket dr. Káldy Zoltán püspök-elnök üdvözölte. A Múzeumot dr. Fabiny Tibor teológiai akadémiai tanár, a Múzeum vezetője mutatta be a vendégeknek.

A DIAKÓNIA ÚTJÁN

címmel jelent meg dr. Káldy Zoltán püspök-elnök könyve, amelyben segítséget ad a presbitereknek is a diakóniai teológia jobb megismeréséhez.

KELET-EURÓPAI ÉS ÉSZK-AMERIKAI EGYHÁZI VEZETŐK TANÁCSKOZÁSA

A Kelet és a Nyugat kapcsolatait, ezen belül az egyházak feladatait felmérő tanácskozásra került sor november 21–24. között a csehszlovákiai Karlovy Varyban. A tanácskozáson egyházunk részéről D. dr. Ottlyk Ernő vett részt.

ALICE WIMER LÁTOGATÁSA DR. KÁLDY ZOLTÁN PÜSPÖKNÉL

Alice Wimer, Krisztus Egyházai Nemzeti Tanácsának titkára (New York) november 26-án látogatást tett dr. Káldy Zoltán püspök-elnöknél. Alice Wimer az Észak-Amerikai Egyesült Államokban munkálkodó Ökumenikus Tanács titkára.

BARÁTI TALÁLKOZÓ

December 12-én baráti találkozóra került sor a Hazafias Népfront Belgrád rakparti székházában. Sarlós István, a Hazafias Népfront főtitkára hívta meg erre a találkozóra a magyarországi egyházak és felekezetek vezetőit. A találkozón egyházunk részéről dr. Káldy Zoltán püspök-elnök vett részt.

BÉKÉT ÉS BIZTONSÁGOT!

A Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsának elnöksége december 17-i ülésén nyilatkozatot tett közzé. A nyilatkozat hangsúlyozza, hogy a NATO határozata felelőtlen döntés, amelynek végrehajtása veszélyezteti a nemzetközi enyhülést és a fegyverkezési verseny újabb szakaszát nyithatja meg. Az Ökumenikus Tanács nyilatkozata szerint támogatni kell minden olyan kezdeményezést, amelynek célja a világ békéjének megőrzése. Reménységét fejezi ki arra vonatkozólag, hogy a hadászati fegyver-

zetcsökkentést célzó SALT II egyezmény mielőbb életbe lép, hogy az európai államok jövő évi madridi értekezlete előbbre viszi Helsinki szellemét, továbblépést jelent a béke megvalósításának útján. Megnyugvással veszi tudomásul, hogy a szocialista országok kormányai, élükön a Szovjetunióval, töretlen békeakarotuknak újból és újból meggyőző tanújelét adják, mint legutóbb a szovjet államfő berlini beszéde, amely a békekezdeményezések, konkrét javaslatok sorát tárta a tartós békét óhajtó emberiség elé.

HARMINC ÉVES A MAGYAR BIBLIATANÁCS

A Magyar Bibliatanács december 17-én emlékezett meg fennállásának harminc éves évfordulójáról.

1980

D. DR. OTTYLYK ERNŐ PÜSPÖK SZOLGÁLATA A MAGYAR RÁDIÓBAN

A Magyar Rádió „Szülőföldünk” adása keretében D. dr. Ottlyk Ernő püspök újévi köszöntőt mondott a külföldön élő magyarok számára.

ÚJÉVI KÖSZÖNTÉSEK

Újév napján a Pesti Egyházmegye gyűlekezetei nevében Virágh Gyula esperes köszöntötte dr. Káldy Zoltán püspököt. Az új év első munkanapján az Országos Elnökséget köszöntötték az Országos Egyház dolgozói, a munkaágak vezetői, a Teológiai Akadémia tanárai és a budapesti lelkészek.

KÖZGYŰLÉST TARTOTT A MAGYARORSZÁGI EGYHÁZAK ÖKUMENIKUS TANÁCSA

A Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsa január 8-án Budapesten közgyűlést tartott.

KÉTSZÁZÖTVEN ÉVES A BIBLIAOLVASÓ ÚTMUTATÓ

Az Evangélikus Élet megemlékezett a Bibliaolvasó Utmutató kétszázötven éves évfordulójáról, amelyet Herrhutban az Evangélikus Testvérgyülekezet ad ki.

A NÉPKÖZTÁRSASÁG KORMÁNYA TOVÁBBI ÖT ÉVRE BIZTOSÍTOTTA AZ ÁLLAMSEGÉLYT

Mint ismeretes, az állam és az egyházak között 1948-ban kötött Egyezmény húsz évre biztosította az államsegélyt. A húsz év elteltével az állam már két ízben is meghosszabbította az államsegély folyósítását. A legutóbbi meghosszabítás 1979. december 31-ével járt le. Miklós Imre államtitkár, az Állami Egyházügyi Hivatal elnöke január 10-én kelt levelében arról értesítette az országos elnökséget, hogy államunk az államsegélyt 1984. december 31-ig meghosszabbította. Dr. Káldy Zoltán püspök-elnök egyházunk nevében köszönetét fejezte ki Népköztársaságunk Kormányának.

KONZULTÁCIÓ A TEOLÓGIAI KÉPZÉSRŐL

Az Egyházak Világtanácsa január 22–24. között Berlinben tartott összeurópai konzultációt a teológiai képzésről, amelyre egyházunk vezetősége dr. Muntag Andor teológiai akadémiai tanárt küldte ki.

A LUTHERÁNUS VILÁGSZÖVETSÉG KOMMUNIKÁCIÓS OSZTÁLYA

január 15–19. között Budapesten tartotta ülését, amelyen részt vett dr. Káldy Zoltán püspök-elnök, valamint, dr. Vámos József teológiai akadémiai tanár, mint a bizottság tagja.

KONFERENCIA AZ ÁGOSTAI HITVALLÁSRÓL

A franciaországi evangélikus egyház párizsi kerülete február 11–15. között konzultációt rendezett az Ágostai Hitvallás jubileuma alkalmából, amelyre meghívást kapott dr. Fabiny Tibor teológiai akadémiai tanár is.

KÖSZÖNTJÜK PAUL HANSENT

címmel közölt cikket az Evangélikus Élet dr. Káldy Zoltán püspök tollából abból az alkalomból, hogy Paul Hansen február 14-én töltötte be hatvanadik életévét. A cikk igen meleg hangon értékelte azt a szolgálatot, amelyet Paul Hansen több, mint húsz esztendőn keresztül végzett.

ORSZÁGOS ESPERESI ÉRTEKEZLETET

tartottak február 15-én. A megnyitó áhítatot D. dr. Ottlyk Ernő püspök tartotta, nemzetközi és hazai szolgálatunkról dr. Káldy Zoltán püspök tartott előadást.

ENYHÜLÉSÉRT, PÁRBESZÉDÉRT ÉS BÉKÉÉRT

címmel adott ki felhívást az Országos Esperesi Értekezlet, s ebben többek között a következőket mondja: „... Az Országos Esperesi értekezlet elítéli minden olyan imperialista akciót, amely fokozza a nemzetközi feszültséget, hideg-

háborút szít és ezzel kockáztatja az enyhülés eredményeit és a népek békéjét... Az Országos Esperesi Értekezlet meg van győződve arról, hogy a feszült nemzetközi helyzetben az egyházak és az egyházi világszervezetek jó szolgálatot tehetnek és kell tenniük az emberiségnek azzal, hogy vállalják a hidak szerepét Kelet és Nyugat között...”

„EGYHÁZ ÉS ZSIDÓSÁG”

Az „Egyház és zsidóság” európai regionális konferencia, amely az Egyházak Világtanácsával áll kapcsolatban, valamint az „Egyház és zsidóság evangélikus európai konferencia”, amely a Lutheránus Világszövetséggel dolgozik együtt, február 17–22. között a franciaországi Liebfrauenbergben rendezett konferenciát, amelyre egyházunk vezetősége dr. Groó Gyula dékánt küldte ki.

MADRIDI ELŐKÉSZÜLETEK

A Lutheránus Világszövetség az európai államok madridi konferenciájára tanulmányi anyagot kíván összeállítani, amelyet egy tanulmányi csoport részvételével fogalmaznak meg. A február 18–23. között Genfben tartott munkaülésre egyházunk vezetősége Harmati Béla Deák téri lelkészt küldte ki.

LVSZ–VATIKÁN KÖZÖS MUNKA- BIZOTTSÁG

A Lutheránus Világszövetség és a Vatikán közös munkabizottsága február 18–23. között Augsburgban tartotta ülését. Az ülésen a bizottság tagjaként részt vett dr. Hafenscher Károly, Deák téri lelkész.

„AZ EGYHÁZAK FELELŐSSÉGE A VILÁG BÉKÉJÉÉRT”

témáról tartottak tanácskozást az Egyházak Világtanácsa és a kelet-európai

szocialista országokban élő egyházak képviselői Budapesten február 28–31. között.

D. DR. OTTLYK ERNŐ PÜSPÖKÖT

a Gyermekegylet Magyar Nemzeti Bizottsága március 31-i ülésén intéző bizottságának tagjai közé választotta.

A TEOLÓGUS IFJÚSÁG AZ OLIMPIÁÉRT

A Teológiai Akadémia ifjúsága a XIII. Nyári Olimpiai Játékokkal kapcsolatban levelet küldött Lord Killaninnak, a NOB elnökének és Robert Kanenak, az Olimpiai Bizottság elnökének.

EVANGÉLIKUS–ORTODOX PÁRBSZÉD

A Lutheránus Világszövetség – korábbi határozatai alapján – hivatalos párbeszédet kezd az ortodox egyházakkal. A bizottság tagjává dr. Selmecki Jánost, a Teológus Otthon igazgatóját megválasztották. Az első megbeszélésre Kréta szigetén került sor március 4–10. között.

„A NAGYKORÚ GYÜLEKEZET – A MA PARANCSA”

címmel tartott előadást dr. Groó Gyula dékán, március 18-án Bécsben a bécsi egyetemen megrendezésre került „Evangélicische Woche” keretében.

SZÁZÖTVEN ÉVES A KOLOZSVÁRI TEMPLOM

Ebből az alkalomból ünnepséget rendeztek március 18-án, amelyen egyházunk képviselőiben dr. Koren Emil, a Budai Egyházmegye esperese és Benczúr László angyal földi lelkész vett részt.

DR. KÁLDY ZOLTÁN PÜSPÖK GENFBEN

Carl Mau, a Lutheránus Világszövetség főtitkára meghívta dr. Káldy Zoltán püspököt Genfben egy megbeszélésre. A tárgyalások témája a Lutheránus Világszövetség és a Magyarországi Evangélikus Egyház jó és széleskörű kapcsolatainak továbbépítése, továbbá a jelenlegi nemzetközi helyzetből adódó egyházi feladatok végiggondolása volt. A megbeszélések március 12–13-án voltak.

ÚJ NŐVÉRSZÁLLÁS PILISCSABÁN

Dr. Káldy Zoltán püspök-elnök március 18-án adta át rendeltetésének a Piliscsában épült új nővérszállást.

TANÁCSKOZÁS MÁTRAFÜREDEN

Az Egyházak Világtanácsa Különböző Vallásokkal és Ideológiákkal Folytatott Párbeszéd Bizottságának munkacsoportja április 9–16. között Mátrafüreden tartotta ülését. Egyházunk képviselőiben ezen az ülésen Harmati Béla Deák téri lelkész vett részt.

DR. HAFENSCHER KÁROLY AFRIKÁBAN

Libéria fővárosában, Monroviában Össz-afrikai Lutheránus Konzultációt rendeztek április közepén. A konferenciára egyházunk elnöksége dr. Hafenscher Károly Deák téri lelkészt küldte ki.

DR. VÁMOS JÓZSEF TANULMÁNY-ÚTJA HEIDELBERGBEN

A Lutheránus Világszövetség Kommunikációs Irodája által létesített ösztöndíjalap támogatásával dr. Vámos József teológiai akadémiai tanár április közepétől három hónapon keresztül a Heidelbergi

Egyetemen folytatott kommunikációs és publicisztikai tanulmányokat,

DR. KÁLDY ZOLTÁN PÜSPÖK- ELNÖK CANTERBURYBEN

Az új canterburyi érsek, dr. Robert Runzie beiktatására március 25-én került sor Canterburyben. Az ünnepségen jelen volt dr. Káldy Zoltán püspök-elnök.

MÉSZÁROS KÁLMÁN DOKTORRÁ AVATÁSA

A Teológiai Akadémia április 8-án doktorrá avatta Mészáros Kálmánt, a Baptistá Egyház alelnökét.

EGYHÁZUNK VENDÉGE VOLT MIKKO JUVA FINN ÉRSEK

Dr. Mikko Juva finn evangélikus érsek április 21–28. között egyházunk elnökségének meghívására feleségével látogatást tett hazánkban. Megbeszélést folytatott dr. Káldy Zoltán püspök-elnökkel, ígét hirdetett a Deák téri templomban, előadást tartott lelkészeknek és a Teológiai Akadémia hallgatóinak, s diakóniai intézményeket látogatott meg.

DR. FABINY TIBOR ELŐADÁSA BÉCSBEN

A bécsi egyetem teológiai fakultásának, valamint az ausztriai Protestáns Történeti Társaságának meghívására a társaság százéves fennállásának évfordulója alkalmából rendezett ünnepségen április 24-én tartott előadást.

HAZÁNKBAN JÁRT GOTTFRIED KLAPPER EGYHÁZFŐTANÁCSOS

Egyházunk elnökségének meghívására hazánkban járt Gottfried Klapper egy-

házfőtanácsos és felesége. Gottfried Klapper a Német Szövetségi Köztársaság egyesült evangélikus egyháza irodájának helyettes vezetője. Megbeszélést folytatott dr. Káldy Zoltán püspök-elnökkel, május 4-én a bonyhádi gyülekezetben német nyelven, május 11-én a Deák téren szolgált. Előadást tartott lelkesi munkaközösségi ülésen és szeretetintézményeket látogatott meg.

D. DR. OTTLYK ERNŐ PÜSPÖK LÁTOGATÁSA A RAJNAI EGYHÁZBAN

Karl Immer, a Rajnai Evangélikus Egyház vezetőjének meghívására május 9–16. között D. dr. Ottlyk Ernő püspök és felesége látogatást tett a Rajnai Egyházban, ahol igehirdetésekkel és előadásokkal szolgált.

KONGRESSZUS AZ ÁGOSTAI HIT- VALLÁSRÓL A NÉMET DEMOKRA- TIKUS KÖZTÁRSASÁGBAN

A Német Demokratikus Köztársaság protestáns egyházainak szövetsége az Ágostai Hitvallás jubileuma alkalmából május 12–16. között kongresszust rendezett Herrnhutban. Egyházunkat dr. Nagy István esperes képviselte, előadás tartására pedig dr. Fabiny Tibor teológiai akadémiai tanárt kérték fel.

ENYHÜLÉS ÉS BIZALOMKELTÉS

A Keresztyén Békekonferencia nemzetközi szemináriumot tartott május 12–14. között Budapesten az említett témáról.

SOMOGY MEGYEI LELEKESZEK BÉKEGYÜLÉSE

A Béke és Barátság hónap keretében a Somogy megyei Hazafias Népfront rendezésében május 14-én békegyűlést tar-

tottak Kaposvárott a Somogy megyei lelkészek részvételével. A kül- és belpolitikai tájékoztatást dr. Káldy Zoltán püspök tartotta.

DR. HANFRIED KRÜGER EGYHÁZ- FŐTANÁCSOS NYUGALOMBA VONULT

Dr. Hanfried Krüger egyházfőtanácsos, Teológiai Akadémiánk tiszteletbeli doktora, aki huszonhét éven keresztül vezetete a Német Szövetségi Köztársaság evangélikus egyházának ökumenikus tevékenységét, 66 éves korában nyugalomba vonult.

ÜLÉST TARTOTT AZ ÖKUMENIKUS TANÁCS ELNÖKSÉGE

A Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsának elnöksége ülést tartott, amelyen többek között határozatot fogadott el az ökumenikus énekeskönyv kiadásáról, s jelentést hallgatott meg az „Afrika vasárnap” alkalmából összegyűjtött adományok felhasználásáról.

TEOLÓGIAI HALLGATÓK LÁTOGATÁSA A BUDAI IZRAELITA HITKÖZSÉGNÉL

Schöner Alfréd budai főrabbi meghívására a Teológiai Akadémia hallgatói dr. Groó Gyula dékán vezetésével látogatást tettek a budai izraelita hitközségnél.

DR. KÁLDY ZOLTÁN PÜSPÖK HELSINKIBEN

Dr. Káldy Zoltán püspök-elnök, az Országos Béketanács elnökségének tagja a magyar békemozgalom képviselőjében május 30. és június 1. között Helsinkiben járt, ahol részt vett a parlamenti képviselők nemzetközi konferenciáján.

TRAJTLER GÁBOR BERLINBEN

Kelet-Berlin belvárosának ősi evangélikus templomában a gyülekezet által rendezett orgonavespera sorozatban május 31-én Trajtler Gábor orgonált.

BLÁZY LAJOS BERLINBEN

A Német Demokratikus Köztársaság protestáns egyházainak diakóniai szervezete június 4–5-én tartotta ülését Berlinben. Az ülésre egyházunk vezetősége Blázy Lajos újpesti lelkészt, a Diakóniai Osztály ügyvivő-lelkészét küldte ki.

DR. MUNTAG ANDOR KÜHLUNGSBORNBAN

A Német Demokratikus Köztársaság Egyesült Evangélikus-Lutheránus Egyháza június 5–8. között Kühlungsbornban tartotta zsinati ülését, amelyre egyházunk vezetősége dr. Muntag Andor teológiai akadémiai tanárt küldte ki, aki igehirdetéssel is szolgált.

ELHUNYT DR. HORVÁTH RICHÁRD

Dr. Horváth Richárd római katolikus templomigazgató, a katolikus békemozgalom lelkes szervezője, a Hazafias Népfront Országos Tanácsának, a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsának tagja június 7-én elhunyt.

ÜNNEPÉLY AZ ÁGOSTAI HITVALLÁS JUBILEUMÁN

Június 15-én országos ünnepélyt rendezett a Deák téri templomban az Ágostai Hitvallás négyszázötven éves jubileuma alkalmából. Az ünnepi előadást dr. Káldy Zoltán püspök-elnök tartotta, igehirdetéssel D. dr. Ottlyk Ernő püspök szolgált. Az emlékünnepeylen egyházunk ünnepi

nyilatkozatot tett. Ezen az ünnepélyen került sor Szokolay Sándor Kossuth-díjas zeneszerző Confessio Augustana című kantatájának ősbemutatójára, amelyet a szerző vezényelt.

DR. NAGY ISTVÁN WESTFÁLIÁBAN

A westfáliai tartományi egyház és a westfáliai missziói konferencia meghívta dr. Nagy Istvánt, a Fejér-Komáromi Egyházmegye esperesét, hogy igehirdetéssel és előadással szolgáljon. Az utazásra június 1–21. között került sor.

DR. KÁLDY ZOLTÁN PÜSPÖK- ELNÖKÖT ÚJRA ORSZÁGGYŰLÉSI KÉPVISELŐVÉ VÁLASZTOTTÁK

Budapest XVII. kerületének 53. számú választókerületében ismét országgyűlési képviselővé választották dr. Káldy Zoltán püspök-elnököt.

MŰZEUMI KIÁLLÍTÁS AZ ÁGOSTAI HITVALLÁS TÖRTÉNETÉBŐL

Az Evangélikus Országos Múzeum az Ágostai Hitvallás négyszázötven éves jubileuma alkalmából június 15-től három hónapos időszak kiállítását rendezett.

TANÉVZÁRÓ A TEOLÓGIAI AKADÉMIAÁN

A Teológiai Akadémia június 20-án tartotta ünnepi ülését.

AZ ÁGOSTAI HITVALLÁS JUBILEUMA AUGSBURGBAN

Az Ágostai Hitvallás jubileuma alkalmából Augsburgban rendezett ünnepségekre három szakaszban került sor. Június 22–29. között tartotta ülését a Német Szö-

vetségi Köztársaságbeli Egyesült Evangélikus–Lutheránus Egyház Zsinata, amelyen egyházunk képviselőjében D. dr. Ottlyk Ernő püspök vett részt. Június 1–12. között került sor a Lutheránus Világszövetség Végrehajtó Bizottságának ülésére, amelyen, mint a bizottság tagja, részt vett dr. Káldy Zoltán püspök-elnök. Utjára elkísérte felesége is. E két esemény között rendezték az Augustana ünnepet gazdag tartalommal.

AZ ÁGOSTAI HITVALLÁS JUBILEUMA

alkalmából az Evangélikus Élet június 22-i száma több cikkben is foglalkozott a jubileummal.

H. J. HOFFMANN MAGYARORSZÁGI LÁTOGATÁSA

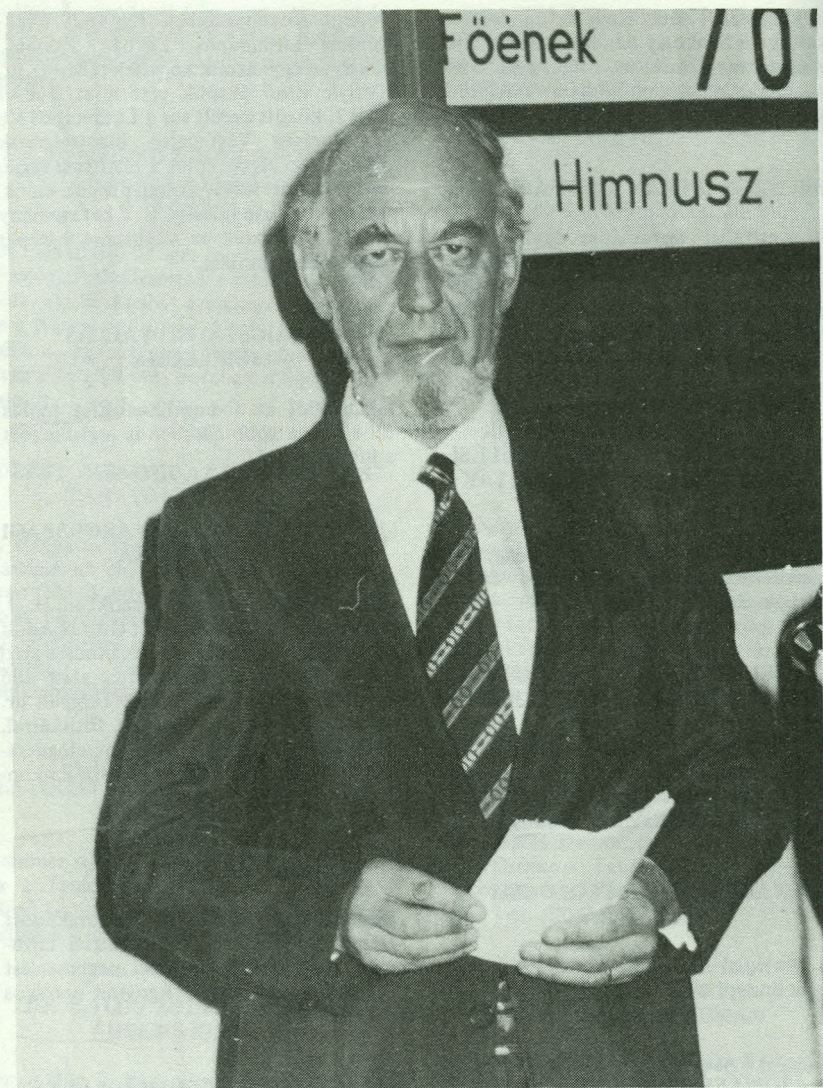
Rövid látogatást tett hazánkban H. J. Hoffmann, a nyugat-német Gustav Adolf Egyesület főtitkára. Itt tartózkodása alatt megtekintette a korszerűsítés alatt álló gyenesdiási szeretetotthont. Tárgyalt dr. Karner Ágoston országos főtitkárrel, a Gyülekezeti Segély országos előadójával a két testvérszervezet közötti kapcsolatról.

HELMUT SANTER MAGYARORSZÁGON

Néhány napig hazánkban tartózkodott Helmut Santer, az alsó-ausztriai tartomány szuperintendense, aki megbeszélést folytatott dr. Karner Ágoston országos főtitkárrel.

IMÁDKOZÓ SZÍV ÉS IMÁDSÁGBAN SZOLGÁLÓ LÉLEK

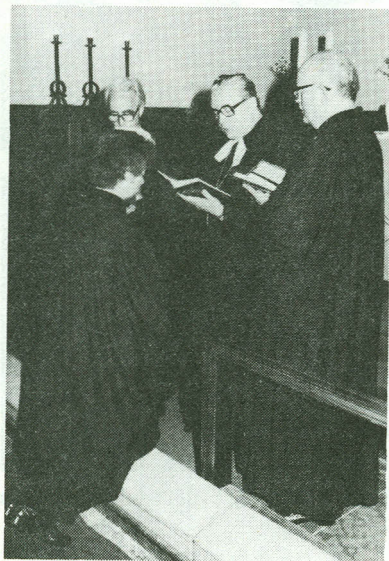
címmel emlékezett meg az Evangélikus Élet a Budapest, Kálvin téri református templom százötven éves jubileumáról.

**Dr. Paul Hansen a Lutheránus Világszövetség Európa-titkára
nyugalomba vonult**

**LELKÉSZAVATÁSOK,
SZOLGÁLATBA BOCSÁTÁSOK**

**Pintér Jánost lelkésszé avatja
dr. Káldy Zoltán püspök Pilisen**

**Dr. Ottlyk Ernő püspök Kelenföldön
lelkésszé avatja Donáth Lászlót**

**Dr. Ottlyk Ernő püspök
szolgálatba bocsátja Ottlyk Mártát**

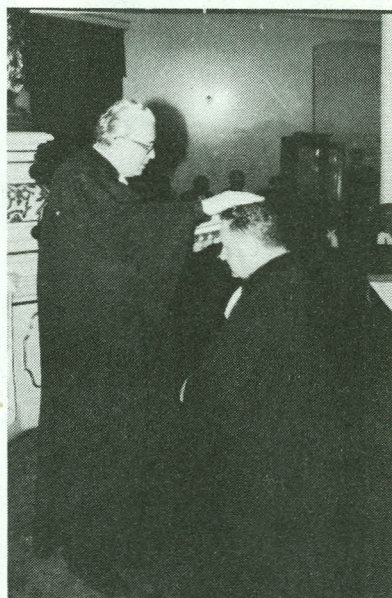
Ifj. Hafenscher Károlyt és Lupták Györgyöt június 21-én a Deák téren, ifj. Seben Istvánt június 22-én Kiskőrösön avatta lelkésszé dr. Káldy Zoltán, a Déli Egyházkerület püspöke. Varsányi Ferenc lelkészé avatására július 19-én került sor Várpalotán dr. Káldy Zoltán püspök szolgálatával. ifj. Bencze Imrét június 22-én Kelenföldön, ifj. Szentpétery

Pétert június 22-én Érden, Laborczi Gézát július 5-én Győrújbaráton, Tekus Andrást július 6-án Győrben avatta lelkésszé D. dr. Ottlyk Ernő, az Északi Egyházkerület püspöke. Sztankó Gyöngyit június 29-én Nyíregyházán, Mosoni Editet július 13-án Miskolcon, Amriskó Máriát augusztus 24-én Fancsalon bocsátotta ki szolgálatra D. dr. Ottlyk Ernő püspök.

Összeállította:
Harkányi László

Bárány Gyula beiktatása Győrött

Schreiner Vilmos zuglói lelkész beiktatása

Tanévzáró a Teológiai Akadémián

Dr. Groó Gyula dékán jelentését ismerteti

A végzett hallgatók

A gyülekezet egy része

A teológusok énekkara

Gyülekezeteink élete

Egyik legnagyobb és újra megtapasztalt hitbéli élményem volt – a több mint harmincéves lelkeszi szolgálatom ideje alatt, a kerekén 10 gyülekezetben, ahol több-kevesebb ideig szolgálhattam – Jézus Krisztus ígéréteinek az a megvalósulása, hogy az őt követőket „új hozzátartozókkal” ajándékozza meg. Kaptam velem törődő, sorsomat szívükön viselő, velem közösséget vállaló atyákat és anyákat – a hitért együtt tusakodó, a szolgálat útját együtt kereső és annak terhét velem megosztó fi- és nőtestvéreket. Sokuknak áldott emlékét már csak a szívemben hordozom, abban a reménységben, hogy Krisztus irgalmából majd együtt örvendezhetünk az Ő színe előtt. Vannak sokan, akikkel az acélnál erősebb szál évtizedek óta idői és térbeli távolságokat is áthidalva, sokszor csak az egymásért mondott imádságok antennáján át kapcsol egybe, úgy hiszem mindhalálig. Sőt határokon, nyelvi korlátokon és felekezeti különbségeken túl is vannak olyan testvéreim, akikkel közös kincseket őrzünk: együtt meghallott és megértett igét, közösen mondott imát, együtt zengett dicséretet és közösen kapott szolgálatokat népért, világgért. Még olyan testvéreket is kaptam, akik nem tudják, hogy kitől kaptam őket ajándékba, de meg tudtuk egymást érteni és tudtunk együtt tenni valamit embelekért, közösségéért.

Ezeknek az új, megújuló és mindig szaporodó kapcsolatoknak a kezdete azonban sokkal régebbi, mint ez a néhány évtized. Számomra ott kezdődött, amikor megtudtam, megértettem és örömmel fogadtam, hogy Jézus Krisztus engem testvérévé, barátjává fogadott és ezért mit tett. És ebből azt is megértettem, hogy az Ő követésében az első lépést az embertárs, a felebarát felé nekem kell megtennem, hogy testvérekké váljunk, hacsak ő ebben meg nem előzött. Az is világos lett előttem, hogy igaz testvéreket és barátokat csak a szolgálat útján, áldozatot és felelőséget is vállalva lehet nyerni.

Tudom, hogy ilyen tapasztalataim nemcsak nekem vannak, hanem minden Krisztusban hívőnek. S azoknak az „eseményeknek” a kapcsán is, amelyekből a gyülekezeteink egy évi életéből ízelítőt adunk, sok ilyen áldott kapcsolat jött létre és nyomában sok jó szolgálat egyes emberekért, gyülekezetért, egyházért, társadalomért és az emberiség nagy családjáért.

IRSA

Káldy Zoltán püspök szolgálatával vette használatba megújított *gyülekezeti termét* az ünneplő gyülekezet. Az istentiszteletet követően az országos püspök-elnök beszámolót tartott a legutóbbi hazai és külföldi egyházi eseményekről.

MERSEVÁT

A *celldömölki* gyülekezet filiájának negyven évvel ezelőtt épült templomának *tornyát*, amit annak idején bauxitbetonból építettek, a leomlás veszélye miatt le kellett

bontani. A közegyházunk támogatásával újjáépített torony felszentelési szolgálatát *Ottlyk Ernő* püspök végezte.

ÓBUDA

Koren Emil esperes szolgálatával emlékezett meg a gyülekezet arról, hogy a budavári anyagyülekezet az önállósodás útjára bocsátotta 70 évvel ezelőtt.

Domonyi konfirmandusok

VASAS

Hármas esemény színhelye volt a szórványcentrum temploma 1979 őszén. *Káldy Zoltán* püspök szolgálatával vette újra használatba a gyülekezet *megújított templomát*. Ezt követően adta át rendeltetésének a püspök a templom alagsorában kialakított *gyülekezeti termet*. Az istentisztelet keretében avatta lelkésszé a kerület püspöke *Szabóné Mátrai Mariannát*, akit a gyülekezet lelkészévé választott.

VÁRPALOTA

A rohamos fejlődésnek indult bányászvárosban új modern lelkészlakás épült. A felszentelő istentisztelet igehirdetési szolgálatát *Ottlyk Ernő* püspök végezte. Az istentiszteleten jelen volt *F. König*, az LVSZ német nyelvű információs szolgálata szerkesztője (Genf), *G. Mierau*, a Lutherische Monatshefte szerkesztője (Hannover) és felesége, akik ezt megelőzőleg részt vettek az európai egyházi újságírók siófoki konferenciáján. Az ünnepi közgyűlésen megjelent *Szalkai József* megyei egyházügyi titkár, *Szabó Gáborné* városi tanácselnök és *Soós Gáborné*, a HNF helyi titkára.

A Lutheránia énekkart Weltler Jenő karnagy vezényli

FELPÉC

Az Országos Műemléki Felügyelőség nagyarányú segítségével került sor a műemlék-templom megújítására és újboli használatbavételére *Ottlyk Ernő* püspök szolgálatával.

TAB

Káldy Zoltán püspök 1979 novemberében szolgált a gyülekezetben. Az újjászervezett gyülekezetben közösen végzi a szolgálatot az újonnan beiktatott *Szabó Vilmos* és *Szabóné Piri Zsuzsanna*, akit ez alkalommal avatott lelkésszé a kerület püspöke. Az át-szervezés lehetővé tette több gyengébb gyülekezet lelki gondozását.

SZERGÉNY ÉS KÜLSÓVÁT

A *Marcalgeryei*hez tartozó két buzgó lelkületű filia egyidőben újította meg templomát. Reformáció ünnepén hívták meg a gyülekezetek *Ottlyk Ernő* püspököt a két templom átadására.

HARTA

A fejlődő nagyközségben temploma belsejét újította fel a gyülekezet. A hálaadó istentisztelet szolgálatát *Káldy Zoltán* püspök végezte. A vendégek soraiban volt *Fekete János* megyei egyházügyi titkár is. A szomszéd gyülekezetek részvételével egész napra kiterjedt programmal csendes nap keretében ünnepelte a gyülekezet temploma megújulását.

ARNÓT

Reformációi eredetű gyülekezetünk, amely hosszú időn át volt annak idején a környék evangélikusságának lelki központja, megújította 200 éves *templomát*. A délelőtti igehirdetés és a délutáni előadás szolgálatát *Ottlyk Ernő* püspök végezte, aki maga is lelkésze volt korábban a gyülekezetnek.

BAKONYBÁNK

1975-ben a helyi tanács jelképes árért megvétellel kínálta fel a már korábban is *istentiszteleti célokat is szolgáló iskolát*. A gyülekezetet ez arra indította, hogy a vétel után az egész épületet felújítsa. A *Bakonyszombathelyhez* tartozó 120 lelkes filia a nagy áldozattal véghezvitt munka befejezése után a hálaadó istentiszteleti szolgálat elvégzésére *Ottlyk Ernő* püspököt hívta meg.

DEÁK TÉR

A *Lutheránia ének- és zenekarának* több, minden alkalommal a budapesti zenei életben is jelentős eseménynek számító szolgálatai közül az egyik legemlékezetesebb volt az 1979. évben Bach *Karácsonyi oratóriumának* bemutatása, amelynek szólószámaít *Mohácsi Judit*, *Schultz Katalin*, *Fülöp Attila*, *Berczelly István* énekeltek, az orgonakíséretet *Trajtler Gábor* egyházzenei igazgató biztosította magasszintű művészi játékkal. *Weltler Jenő* karnagy vezetése nyomán az énekkar hűen tudta tolmácsolni a templomot már jóval a kezdés előtt zsúfolásig megtöltő hallgatóságnak a szerző hitbeli és teológiai üzenetét. A hazai egyházzenei életünkben fontos küldetést betöltő énekkar másik, sokáig felejthetetlen szolgálata *Szokolay Sándornak* az Ágostai Hitvallás 450. évfordulójára szerzett *Confessio Augustana-jának* előadása volt, amelyről Krónikánkban külön is megemlékezés történik.

GYŐR

1979. adventjének jeles eseménye volt, amikor a gyülekezet kérésére *Káldy Zoltán* országos püspök-elnök előadást tartott „Két várakozás” címmel. A *Lutheránia* kamarakórusa szolgált *Weltler Jenő* vezényletével, *Trajtler Gábor* orgonakísérettel és *Benczúr Erzsébet* szólóénekével. Az adventi est offertórium a Szeretetház céljait szolgálta.

KISKUNHALAS – TÁZLÁR

A kiskunhalasi imaterem felavatásának jubileuma adta az alkalmat arra, hogy *Káldy Zoltán* püspök felkeresse a két kis szórványjellegű gyülekezetet *Tóth-Szöllős Mihály* esperes kíséretében. Az adventi igehirdetések kapcsán a püspök hangsúlyozta, hogy egyházunkban, mint a családban a legkisebbek a legkedvesebbek. A püspök szolgálatai már egybecsengtek az Országos Presbitérium határozatával, amely az 1980. évet „szórványévnek” nyilvánította.

DOMONY

Teológusaink és a gyülekezetek találkozásának egyik kedves alkalma volt, amikor a lelkesítő szolgálatra készülő fiatalok az egyházi újsztemdő kezdetén *Selmeczi János*

igazgató vezetésével felkeresték a gyülekezetet és annak filiáját, Vácegre, hogy teológusnap keretében szép programmal gazdagítsák a hivek ádventi készülődését. A domonyi gyülekezet, mint egyházunk sok gyülekezete minden esztendőben szívesen várja a teológusokat a *szupplikáció és a teológusnap* alkalmával és örömmel hoz anyagi áldozatot is lelkészképzésünk ügyéért.

A nemescsói parókia

BUDAVÁR

A hazánkban, jobbra magyarokkal vegyesházasságban élő *finnek* és más érdeklődők számára 1979. karácsonyán is finn nyelvű istentiszteletet tartott saját liturgiájuk szerint *Koren Emil* esperes. Az együttlétén mintegy nyolcvan vettek részt.

BOKOD

Igehirdetéssel és egyházunk *sajtómunkáját* ismertető előadással szolgált a gyülekezetben *Harkányi László*, a Sajtóosztály tördelőszerkesztője. Egyike volt ez annak a számos szolgálatnak, amelyet a lapok szerkesztői, rovatvezetők és egyházmegyei sajtó-előadók tartottak gyülekezeteinkben az elmúlt esztendőben is.

KÖBÁNYA

Az *Evangélikus Múzeumról*, a nemeskéri műemléktemplomról és az ottani állandó kiállításról tartott vetített képes előadást szeretetvendégségen *Fabiny Tibor* teológiai ta-

nár, országos múzeumunk vezetője. Az elmúlt év során is sok hasonló alkalmat tartottak gyülekezeteinkben egyházunk műkincsei, levéltára, könyvtára gondozásával megbízott országos munkatársak, egyházkerületi és az egyházmegyei előadók szolgálatával.

OROSHÁZA

„Kelet fényei és árnyai” címen tartott vetítettképes beszámolót a gyülekezet egyik szeretetvendégségén *Bolla Árpád* dunakeszi lelkész, a *Közel-Keleten* szerzett kulturális, társadalmi és politikai tapasztalatairól.

KELENFÖLD

A gyülekezet szokásos szeretetvendégségei egyikén *Sümeghy József* vadosfai lelkész tartott előadást „*Evangélikusok a szabadságharcban*” címmel.

ÓBUDA

Ottlyk Ernő püspök igehirdetői szolgálatával iktatta be a gyülekezet új felügyelőjét, *Lackner Imrét* és másodfelügyelőjét *Förster Gusztávot* és köszönte meg *Schreiner József* húsz évi gyülekezeti felügyelői szolgálatát, amelyet most egészségi állapota miatt kellett átadnia. — Gyülekezeteink általában ünnepélyes keretek között, püspöki vagy esperesi látogatással egybekapcsolva *iktatják tisztségükbe* az egyházközségi szolgálattevőket és búcsúztatják azokat, akik évtizedeken át vállalták a lelkészekkel együtt a gyülekezetek gondozásának terhét.

Óbuda egyike azoknak a kerületeknek, amelyek az utóbbi években a fejlődés következtében hatalmas változásokon mennek át és ahol a lelkészekre és munkatársaikra sajtóságos feladatok várnak az új lakótelepekre költöző evangélikusok összegyűjtésében és az új gyülekezeti élet kialakításában.

BÉKÉSCSABA

Tessedik Sámuel életéről és a hazai mezőgazdaság fejlesztése érdekében végzett értékes tevékenységéről tartott előadást szeretetvendégség keretében *Kovács Pál*, Szarvas-ótemplomi igazgató-lelkész.

KECSKEMÉT

A református és evangélikus gyülekezet közösen szervezett *Teológiai Esteket*, amelyek egyikén *Semseyné Lenkey Klára* a debreceni Református Teológiai Akadémia tanára, *Cserháti Sándor* szegedi lelkész és *Bolyki Sándor* szentendrei református lelkész tartott előadást az újszövetségi teológia tárgyköréből. — A Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsához tartozó tagegyházak gyülekezeteiben az országos szintű együttműködés nyomán az elmúlt év során is sok szép példáját láttuk a testvéri összefogásnak. Ennek különösképpen megbecsült alkalmá az *ökumenikus imahét* és *reformációi emlékünnepe*.

Annak is sok nyomával találkozunk gyülekezeteinkben, hogy igénylik a magasabb

szintű *teológiai tanítást* is. Így például a legtöbb gyülekezetünkben a presbiterek nemcsak megvették *Káldy Zoltán* püspök legújabb könyvét: *A diakónia útján* – hanem arról a gyülekezetek számára hasznos eszmecserét is folytattak.

DUNAHARASZTI

„*Szórványév és gyülekezeteink élete*” címen tartott előadást a Soroksári-Duna ág mellett elterülő szórvány központjában *Karner Ágoston* rákosszentmihályi lelkész, országos főtitkár. A *szórványév* keretében sok előadás hangzott el országos vezetők és egyházmegyei missziói előadók közreműködésével gyülekezeteinkben. Az *Evangelikus Élet* című hetilapunk is csatlakozva az Országos Elnökség és az Országos Presbitérium határozatához *cikksorozatban* foglalkozott a szórványkérdéssel, amelynek előkészítését is *Karner Ágoston* végezte el.

SZEND

Presbiteri szeretetvendégségen tartott előadást *Nagy István* tatabányai lelkész-esperes, a *Lelkipásztor* szakfolyóirat szerkesztője a „*Példamutató presbiteri élet*”-ről. – Sok gyülekezetünkben és valamennyi presbiterkonferencián foglalkoztak a gyülekezeti tisztségviselőknek a családban, gyülekezetben és a közéletben tanúsítandó *hitbeli és erkölcsi előljáró magatartásának* kérdéseivel.

PILIS

Volt valami jelképes is abban, hogy a Nemzetközi Nőnapot követő napon *avatta lelkésszé és iktatta be* másodlelkézi állásába *Káldy Zoltán* püspök *Groó Gyula*, a Teológiai Akadémia dékánja és *Keveházi László* esperes segédletével *Keveháziné Cégényi Klárát* a helyi és a szomszéd gyülekezetek tagjainak nagy részvételével. – Püspökeink készséggel tesznek eleget a gyülekezetek kívánságának, ha teológiai tanulmányokat végzett és a szolgálatban helytállt lelkézi munkatársat lelkészükké kívánják választani. A *női lelkészek* szolgálatának számos jó bizonyosságával találkoztunk egyházunkban az elmúlt év során, de megállják helyüket a közéletben is. Így a pilisi gyülekezet másodlelkése is közvetlenül beiktatása előtt a „*Kiváló társadalmi munkás*” kitüntetést kapta a Hazafias Népfront nagyközségi bizottságától. – Egyházunk létszámához viszonyítva kiemelkedően sok lelkészünk és gyülekezeti tisztségviselőnk részesült az elmúlt év során is a *HNF*, az *Országos Béketanács* és más *társadalmi szervek* kitüntető elismerésében lakóhelyén, megyei vagy országos szinten végzett hűséges közösségi szolgálatáért.

FASOR – RÁKOSCSABA

Egy bátor egyházzenei kísérletre vállalkozott a jobbára fiatalokból álló ének- és zenekar *Dénes István* vezetésével, amikor bemutatta a két gyülekezetben a *Muntág Andor* teológiai tanár és fia kutató munkája nyomán rekonstruált, csak részleteiben ránk maradt *Bach Márk passióját*. A mű tömör drámai előadásában szólistákként vállaltak részt: *Kukely Júlia*, *Somogyi Eszter*, *Fülöp Attila* és *Arany János*. – E két gyülekezetben túl is számos helyen tartottak az év során *egyházzenei dhitatokat* gyülekezeti énekkarok vagy meghívott művészek közreműködésével, hogy az ének és zene útján is közelvigyék a szívekhez az evangélium örömhírét és felfrissítsenek a hívő keresztény életre a hétköznapokban.

A pogányszentpéteri imaterem felszentelésére érkező dr. Káldy Zoltán püspököt Fónyad Pál helyettes-lelkész köszönti

MARCALGERGELYI – CSÖGLE

A társgyülekezet istentiszteleti alkalmain igehirdetéssel szolgált és több helyen is vetítettképes előadást tartott egyházunk *nemzetközi kapcsolatairól* Reuss András külügyi titkár, aki korábban lelkésze is volt a gyülekezetnek.

MEZŐBERÉNY

Petor Jánosnak a mezőberényi második kerületi lelkési állásba való beiktatását azért emeljük ki az elmúlt évben történt lelkésziktatások sorából, mert példa arra, püspökeinknek gondja van rá, hogy *nemzetiségi* gyülekezeteinkben anyanyelvükön hallgathassák az igehirdetést hittestvéreink. Ezért küldte a gyülekezetbe *Káldy Zoltán* püspök, aki az ünnepi alkalom igehirdetője is volt és iktatta be a lelkési szolgáltafbba *Mekis Ádám* esperes a *szlovákul* tudó lelkészt, mintahogy korábban a háromnyelvű gyülekezetbe kapott szolgálati beosztást ifj. Ferenczy Zoltán is, hogy a szükségnek megfelelően *németül* is végezzen szolgálatokat. Az ünnepi közgyűlésen jelen volt *Gregor György* megyei egyházügyi titkár és *Szűcs Lajos*, a nagyközség tanácsának elnöke is.

VÁCEGRES

A domonyi gyülekezet fióliájában *keresztelő* kutat szentelt *Keveházi László* esperes, amely egy hitben buzgó család hálaáldozataként került a gyülekezet birtokába. A csa-

lád újszülött tagja, *Káposztás István* az ünnepi alkalmon részesedett a keresztség szentségében. – Az elmúlt évben is sok *felszerelési tárggyal* gazdagították gyülekezetünk tagjai templomainkat, imaházainkat, gyülekezeti termeinket és a lelkési hivatalokat, jelezve, hogy azokat otthonuknak tekintik, Isten iránti hálából rendben tartják és szépítik. – Az is természetes, hogy gyülekezeeteinkben él a felelősség a gyermekek és fiatalok hitben való felneveléséért. Ennek jele a *megkereszteltek, konfirmáltak és hitoktatásra* beiratottak száma. De szép példája ennek az is, hogy az 1980 nyarán *Gyenesdiáson* megrendezésre került *ifjúsági konferenciákra* sokkal több fiatalt kívántak a gyülekezetek elküldeni, mint amennyinek a konferenciát rendező országos egyházi szervek helyet tudtak biztosítani.

KAPOSVÁR

A gyenesdiási szeretetotthon vezetője, *Szabó Ferenčné* végzett szolgálatokat a hűvétí ünnepekben a gyülekezetben, amely sok más gyülekezetünkkel együtt szívügyének tartja egyházunk *intézményes diakóniai* szolgálatát. Szívesen hívják meg az intézmények vezetőit és munkatársait, illetve az egyházmegyei diakóniai előadókát tájékoztató jellegű és vitettképes előadásokra, hogy ezzel is növeljék a felelősséget a rászoruló idős testvéreink és csökkentépeségű, gondozásunkra bízott gyermekek iránt. – Erre a célra adják a rendkívüli adományokon túl gyülekezeink minden esztendőben a *diakóniai vasárnap* offertóriumát is.

ZUGLÓ

A *Teológiai Akadémia* és a zuglói gyülekezet szoros kapcsolata emelte ki a lelkész-iktatások sorából *Schreiner Vilmos*, a gyülekezet új lelkésze beiktatását, amely *Káldy Zoltán* püspök igehirdető szolgálatával történt meg. Schreiner Vilmos munkássága nyomán, aki egyházunk egyik finnországi ösztöndíjasa volt és éveken át országos könyvtárunk munkatársa is, tovább erősödhet az Akadémia, a Teológus Otthon és a gyülekezet kapcsolata. – Egyházunk sokat tesz azért, hogy lelkészeink minél magasabb szintű teológiai, kulturális, társadalmi, nyelvi képzettséggel rendelkezzenek. Ezt a célt szolgálják a hazai és külföldi *ösztöndíjak*, a teológiai *szaksoportok*, az egyházmegyékben tartott *lelkési munkaközösségi* ülések, a rendszeresen megszervezett országos *lelkészkonferenciák*, a sajtóosztályunk kiadásában megjelent *kommentárok, igehirdetőséggyűjtemények* és más tudományos szintű könyvek, de idesorolhatjuk még a Hazafias Népfront által szervezett *papi békeüléseket* és a lelkészcsaládok *külföldi üdültetését*, valamint egyre gyarapodó *könyvtárainkat* is. Lelkészeink közül szép számmal nyertek *doktorátust* és más tudományos fokozatot. Mindezt azért tartjuk fontosnak, hogy lelkészeink ismeretei erősítsék gyülekezeink hitbeli fejlődését és a szolgálatok jó végzését.

NEMESKÉR

Már hagyományszámba megy, hogy évenként május hónapban magasszintű programmal „*Nemeskéri Napot*” tartunk, a *Műemlékfelügyelőség* irányításával nagy állami hozzájárulással restaurált *artikuláris* templomban. Az idei ünnepségen a főelőadást *Káldy Zoltán* országos püspök-elnök tartotta: „A múltból a jelenbe” címmel, az igehirdetés szolgálatát *Ottyk Ernő*, az Északi Egyházkerület püspöke végezte. *Szokolay*

Sándor Kossuth-díjas zeneszerző előadásához jól kapcsolódott a *kelenföldi gyülekezet énekkarának* szolgálata *Sulyok Imre* karnagy vezényletével és a *sopronbánfalvai rézfűvös együttes* közreműködése. A gondos házigazdák ezúttal is *Bárány Gyula* esperes, *Foltin Brúnó* lelkész és a templom megújításáért első lépéseket tett lelkész özvegye, *Novák Elekné* voltak.

A nemeskéri műemléktemplom a felszabadult hazában élő nemzedékek számára a *szocialista magyar állam és a magyarországi evangélikus egyház* gyümölcsöző jó kapcsolatainak kiemelkedő bizonyítéka és ösztönzője, mint ahogy az elmúlt évben is számtalan jelével találkozhattunk országos és helyi szinten a *nemzeti egységért* vállalt közös felelősségünk megnyilatkozásával és tapasztalhattuk *államunk megértő segítő-készségét* napi kérdéseink megoldásában. – Nemeskér egyúttal azt is jelzi, hogy egyházunk kész a *múlt előremutató értékeit megbecsülni* és mai életében a történelmi tapasztalatokat gyümölcsöztetni.

SÁRBOGÁRD

Az egykori kovácsműhelyből lett a sárbogárdiak imaháza az ötvenes években. Erre az esztendőre barátságos és tetszetős *kápolnává* varázsolta a hívek hűsége és áldozatkészsége, amibe beleépült az innen elszármazott NSZK-ban élő *Muck János* alkotta művészi készséggel megformált, fából készített felszerelés is. A környékből is összerosereglett híveknek Ottlyk Ernő püspök hirdette Isten igéjét.

GYŐR

Bárány Gyula esperes *lelkési beiktatása Győrött* azért volt jelentős esemény, mert a Győr-Soproni Egyházmegye és a győri gyülekezet sok haladó hagyományt őrző, de ma is eleven hitéletről tanúskodó része egyházunknak. Az esperest pedig, aki e városnak „fia”, egyháza és népe iránti hűsége tette alkalmassá, hogy falusi papként egyház-kormányzati szolgálatra kapjon bizalmat egyházunk vezetőitől. A beiktatás szolgálatát a népes gyülekezet – köztük volt gyülekezete, a beledi hívek – jelenlétében *Ottlyk Ernő* püspök végezte. Az ünnepi ülésen államunk képviselői is jelen voltak. A hazahívó gyülekezet köszöntését *Kovács Géza* igazgató-lelkész tolmácsolta.

DUNAHARASZTI

Káldy Zoltán püspök nagyhatású igehirdetésben fejtette ki a szórvány bibliai értelmét, a szórványban élő hívő mai elkötelezettségét és az egyház Urától kapott szolgálati lehetőségeit a gyülekezet új lelkésze, *Lehel László* beiktatásán. Különös jelentősége van annak, hogy egyházunk *szórványévében*, a korábban is idetartozó Csepel-szigeti szórványok visszacsatolásával, nemcsak a Pestmegyei Egyházmegye, de egyházunk egyik legnagyobb átvált szórványa gondozásával egy külföldön járt, az egyházi közéletben és a teológiai tudományban is tevékenykedő fiatal lelkészt bízott meg a püspök. Egyházunk vezetői ezzel azt jelezték, hogy egyházunkban a szórvány nem periféria, hanem egyházunk kiemelten fontos munkaterülete. – A beiktató szolgálatban *Keveházi László* esperessel együtt részt vett az új lelkész édesapja, *Lehel Ferenc*, aki egyik legmegbecsültebb lelkészünk a népünkért és társadalmunkért vállalt szolgálataiért.

Ifj. Szabó Lajos másodlelkézt dr. Káldy Zoltán püspök iktatja be Pécsen

NAGYVELEG

Az egész gyülekezet családi ünnepe volt *László Mártonné 100. születésnapja*, akit a gyülekezet lelkészével, *Kajos Jánossal* a legkisebbek, a gyermekbiblikörösök köszöntöttek. Az Evangélikus Élet hetilapunkban adott híradással egész egyházunk családja kapcsolódott a köszöntőkhöz. — Sok köszöntés hangzott el gyülekezeteinkben az elmúlt év során is *születésnapok*, *szolgálati évfordulók*, vagy jeles *családi események* kapcsán, ami arról tanúskodik, hogy magyarországi evangélikus egyházunk tagjai egy testvéri közösség hozzátartozóinak vallják magukat a Jézus Krisztustól kapott kegyelem és küldetés hitében.

Összeállította:
Mezősi György

„Minden e földön csak elmulandó”

EMLÉKEZÉS HALOTTAINKRA

FILIPINYI JÁNOS (1917–1979). Békéscsabán született, középiskoláit helyben, teológiai tanulmányait Sopronban végezte. Segédlelkész Gyulán és Rákoskereszturen, vallásitanító lelkész Békéscsabán, közben Ökumenikus Szemináriumon vesz részt Svájcban. 1958. november 1-től a Budai Szeretetotthonok munkatársa. Ebben a szolgálatban hűséggel és példaadóan fáradozott hitvestársával együtt, míg egészségi állapota megengedte. Hosszú és türelemmel viselt szenvedés után hunyt el.

TOMKA GUSZTÁV (1891–1979). Abban a környezetben, ahol a fasizmus éveit alatt idegen eszmék hódítottak, ahol kockázatos volt „hűséggel a hazához” élni és tanítani – Bonyhádon, az evangélikus gimnáziumban – működött vallásitanárként. Számátalan tanítványa köszönheti neki a világos látást, az egyértelmű állásfoglalást, a magyar hazához való hűséget. Két és fél évtizeden keresztül nemcsak a hittudományt oltogatta növekedésbe, de egész életre szóló tanítást nyújtott helytálláshoz, becsületes igaz keresztény gondolkodáshoz és életvitelhez. Ezért már életében megkülönböztetett tisztelettel és szeretettel vették körül tanítványai. – Tomka Gusztáv 25 évig élt nyugdíjban, 88 éves volt, amikor meghalt. Noha Budapesten töltötte utolsó éveit, mégis ott kívánt megpihenni, ahol egy emberöltőn keresztül hintett jó magot a diákszívekbe. Bonyhádi temetésén egykori tanítványai jó bizonyosságot tettek gyümölcsöző életútjáról.

SCHÁD OTTÓ (1910–1979). 47 esztendei lelkészi szolgálat után hunyt el egyháznak egyik legbuzgóbb szórványpapja. 7 évig Tabon, 18 évig Bábony megyerén, 22 évig Siófokon szolgált. Jellemzi a kevésen való hűség. Egyenként számon tartja híveit. Nagy utakat tesz meg gyalog, majd autóval, hogy felkeresse őket. A siófoki szórványnapok messze környéken jól ismertek, ahova szívesen jönnek el a hívek. Egész életét odaáldozza övéiért. Utolsó óráiban is szolgált; bizonyosságot tesz az örök élet reménységéről. Felesége és gyermekei is úgy ismerik, mint aki élte is azt, amit hirdetett. Ravatalánál dr. Káldy Zoltán püspök végezte a szolgálatot.

TÜRMEZEI JÁNOS (1902–1979). A Tolna megyei Tamásiban született. A gimnáziumot Bonyhádon, a teológiát Sopronban végezte. Ideiglenesen Vésén, Pápán, Ózdon, Uraiújfaluban, Körmenen és Szombathelyen szolgált mint segédlelkész, majd hitoktató. Gécén volt gyülekezeti lelkész 1932. okt. 1–1973. okt. 17-ig. Nyugalma éveit Nagykanizsán töltötte. Ott is temették el. Volt gyülekezetéből sokan kísérték el utolsó útjára. A lelkészi pályára hivatástudata vezette. Ez meglátszott szolgálatain. Isten-tágabb mezőt is nyitott meg számára, mint a gércei szószék. Fiataltbb korában árvaházat létesített, majd a méhészkedésben ért el jelentős eredményeket. Méhlegelőjavítás terén végzett munkájára felfigyelt a Magyar Tudományos Akadémia is, és dicséretben részesítette.

Dr. BENES MIKLÓS (1902–1979). Kora ifjúságától kezdődően a Jézus Krisztus iránti szeretet hatotta át szívet-lelkét. Előbb ügyvédként igyekezett a jót szolgálni, majd élete delén túljutva végezte el teológiai tanulmányait. A második világháború embertelenségében ő is igyekezett erősíteni az üldözöttek és az egyházban menedéket keresők szívét; részint őszinte bizonyoságtétellel, részint nagylétszámú bibliaórák tartásával. Beteg testtel megjárta az egyik náci haláltáborban, ahol imádságos szívével sok fogolytársát tudta hitben megerősíteni. Sok barátot szerzett magának gyermekien egyszerű hitével és szerény, mindenki iránt készséges szeretetével. Hosszú és nehéz, de mindvégig türelemmel és hittel viselt szenvedés után a karácsonyi ünnepek küszöbén indult haza Ura hívására.

BALOG ISTVÁN (1906–1980). Segédlelkészként sok helyen szolgált, majd négy éven át a Vend-vidéki Alsómarác, egy éven át a Veszprém megyei Öskű papja. Ezt követően Tab környékét gondozza. 1966-ban került Nagyszokolyba, később átvállalta a tolnanémedi gyülekezet vezetését is. Szolgálatát mindig hűségesen és lelkesen látja el; évei előrehaladtával is nagyobb körzetet vállal, mert szorongatja a szolgálat belső kényzere. Szeretetei, a Tolna-Baranyai egyházmegye lelkészei gyülekezetének és a községnek nagy részvéte mellett búcsúztak tőle a nagyszokolyi temetőben.

MITYKÓ ZOLTÁN (1924–1980). Aradon született. Segédlelkész Tapolcán, Zalaegerszegen és Győrött, parókus 27 éven át Kajárpécen. Teológiailag jól képzett lelkész, aki csendben végzi szolgálatát. Halála előtt öt évvel súlyos műtéten esett át, de hatalmas akaraterővel és hittel tovább dolgozott, míg 1979 elején meg kellett adnia magát az addig is egyre hevesebben támadó betegségnek. Újabb súlyos gerincműtét után még tud szolgálni. Szinte élete utolsó napjáig tartja a kapcsolatot gyülekezetével, barátaival. Lelkésztársai és őt igen szerető hívei nehéz szívvel, mégis hittel állnak meg ravatalánál a rákosi új köztemetőben, mert szenvedésével és halálával ő maga tett bizonyosságot arról, hogy lehet hittel szenvedni és reménységgel elaludni.

POHÁNKA SÁNDOR (1904–1980). Csőváron született s lényegében egész szolgálati idejét Bokodon töltötte. A szolgálatát hűségesen betöltő falusi papi típushoz tartozott, akinek híres méhézete és gyümölcsöse is volt. „A legnagyobb áldozatokra is kész, mások gondjait is megosztó családapa”, mint a gyászjelentése írja. Tatabányán halt meg, de Bokodon temették korán elhunyt kisfia és felesége sírja mellé. Amikor 33 évi szolgálat után – 1967. január 1-én – ünnepélyesen búcsúzik tőle nemcsak gyülekezte és faluja, hanem a környező gyülekezetek sora is, a megleghangú köszöntések halásan emlegetik, hogy a II. világháború utolsó szakaszában a sajátján kívül még négy gyülekezetben végzett önzetlen szeretettel szolgálatot.

SZEPESI ISTVÁN (1908–1980). A sikátori (Veszprém m.) gyülekezetnek 40 éven át volt lelkésze. Kajdacson született, Bonyhádon érettségizett, Sopronban végezte a teológiát, de Lipcsében és Rostockban is hallgatott egy-egy félévet. A Tolna megyei Kétyen 3 évig segédlelkész, majd Nemespátróban adminisztrátor s onnan kerül Sikátorba. Nyugdíjasként Pápán él, ott is temetik el. Sírjánál Sikos Lajos eszres végzi az igeszolgálatot, annak a zsoldtársának az alapján, mely nagyon találó egész életére, papi egyéni ségére, hívó lelkületére is: „Nekem olyan jó Isten közelsége!”

KOVÁCS GYULA (1909–1980). Lelkészi szolgálatát segédlelkészként 1933-ban kezdi Bokodon, 1934–36 közt folytatja Székesfehérvárott. 1936–73 között – 37 éven át – Szécsény szóránylelkésze. Csendes, szelid, visszavonultan élő ember. Nyugdíjas éveit is Szécsényen töltve, ott kísérik a Nógrád megyei lelkészek és volt hívei síri pihenőhelyére.

NÉMETH-FARÁDI MIHÁLY (1908–1980). Bokodon született és tanulmányai után itt is szentelte lelkésszé 1934-ben Kiss István püspök. Szenden, Győrött, Vadosfán, Uraiújfaluban szolgált, mint segédlelkész. 1941–42-ben Muraszombatban vallás-tanító, majd a körmendi gyülekezet hívja meg rendes lelkészének. Itt szolgált – hatalmas szórványterületet gondozva – haláláig.

LUCSÁN MÁRTON (1902–1980). Életét ebben a 3 szóban lehet egybefoglalni: Csomád, a lelkései szolgálat és családja. Nem úgy volt csomádi, ahogy a lelkészek közül többen egy faluba kerülnek egész szolgálati idejükre. Ott is született s csak azért nem ott halt meg, mert aszódi leánya magához vette ápolásra, amikor súlyos betegsége megkívánta ezt. De onnan is hazakerült, és a csomádi temetőben pihent el. Falujától csak addig volt távol, amíg tanulmányait végezte és öt évig, mint segédlelkész, Tótkomlóson szolgált. Faluja volt nagy családja. 42 esztendeig volt parókuslelkész, 1971 óta élt nyugdíjban. A Pest megyei lelkészek kíséretével és a csomádi hívek nagy részvételével kísérték nyugvóhelyére ezzel az igével: „Jézus, emlékezzél meg rólam, mikor eljössz királyságodba!”

LINDER LÁSZLÓ (1893–1980). Békéscsabán született. Nagypapja és édesapja örökébe lépett Békéscsaba-Erzsébethelyi lelkész volt több, mint 40 éven át. Két évtizedre terjedő nyugdíjas éveiben Budapest-Árpádföldön lakott és gyakran végzett helyettesítő szolgálatot. Amikor teljesen elgyengült, egyházi szeretetintézményeink gondoztatta lett. A klasszikus zene, főleg az egyházi muzsika, az orgonaszeretet átfogta egész életét. Amilyen szelíden élt, olyan békés halállal vette magához az élet és halál Ura. Teme-tésére – Pécsre – 40 fős gyülekezeti csoport jelent meg, s volt hívei a Funerál c. szlo-vák temetési énekeket énekelve búcsúztak tőle.

CSÉRY LAJOS (1902–1980). Székesfehérvárott született. Szolgálatát 1925-ben Szentgotthárdon kezdi, 1926-ban azonban már, mint nagyatádi segédlelkészt helyezi püspökre Győrbe vallás-tanító lelkésznek. Ebben a minőségben is csak rövid időt tölt el, mert 1927-ben Dombóvárra kerül előbb adminisztrátornak, majd rendes lelkésznek. 1972 tavaszán ment nyugdíjba. Ott halt meg, ahová négy és fél évtized hűségese szolgálata kötötte.

MARCSEK JÁNOS (1890–1980). Nyíregyházán született. A teológiát Pozsonyban, Eperjesen és Rostockban kitűnően végezve, lelkései szolgálatát Budapesten, a Deák téri gyülekezetben kezdi. Három évig Újcsanálson parókus, majd négy évig Budapesten vallás-tanár, 1921-ben Tokajba kerül. Itt kiépítette a szóránymunkát, melynek egész működése alatt lelkes munkása, propagálója, szinte apostola volt. 1927–54 között Ózd lelképásztora. Tevékenykedése nyomán helyben gyülekezeti ház, három fiókegyházban templom épül. Különböző fokon sok egyházi tisztségre választják. Tíz éven át a volt Hegyaljai egyházmegye esperese. Ilyen minőségben nagyon nehéz körülmények között püspök-helyettes is. Nyugdíjasként többfelé szolgált és helyettesít 81 éves koráig. Miután 90. életévét betöltötte és 65. házassági évfordulóját megünnepelhette, „betelve az étellel”, folyamatos gyengülés után otthonában halt meg. Ravatalánál a Farkasréti temetőben Bencze Imre kelenföldi lelkész hirdette az örök élet ígését, Pintér Károly ózdi lelkész és Csákó Gyula ny. lelkész pedig – sorrendben első káplánja – mondott búcsúszavakat felette.

SAS ENDRE (1904–1980). A tolnanémedi és a gyönki gyülekezet egykori lelkésze 76 éves korában hunyt el. A gyönki templomban népes gyülekezet kegyeletes érzéssel búcsúzott tőle.

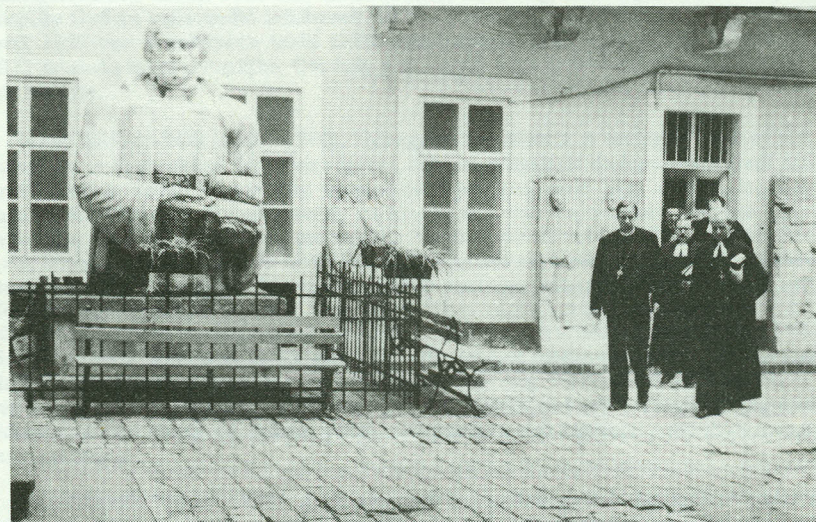
„Minden e földön csak elmulandó . . .” Befejeződik a szolgálat, melynek idejét is, helyét is az élet és halál örök Istene szabja meg. Példaadó, hűséges szolgálatban elégett lelkészeink életgyertyája. Urunkat áldjuk értük. Hittel zengjük az ének szavával: „Mily öröm lesz az, ha ottan áldlak,/ S dicsőültekkkel együtt imádlak!/ Siess, ó, Jézus, nyisd meg a mennyet,/ E bűnös testből hozzád hadd menjek.” (410. ének 7. verse)

Pásztor Pál

Mikko Juva finn érsek látogatása

Mikko Juva finn érsek dr. Káldy Zoltán püspökkel

Mikko Juva érsek istentiszteletre indul dr. Káldy Zoltán püspökkel a Deák téren

Dr. Koren Emil esperes, Juva érsek felesége, Mikko Juva érsek és
Káldy Zoltán püspök

Mikko Juva érsek igét hirdet Domonyban – Baranyai Tamás domonyi
lelkész tolmácsolja

Finnországi emlékek-élmények

Koren Emil:

Szobrok Helsinkiben

1.

Szeretem Helsinki szobrait.

Közel fél évszázada annak, hogy először érkeztem meg Helsinkibe. Barátaim felvittek a kikötő melletti Tähtitorni park „Hajótöröttek” szobrához. Törött árbóc mellett ágaskodik magasa a férfi főalak. Fél karján gyermekét tartja, másik karjával segítségért integet. Kelet és nyugat között kiált Európa felé – mondták finn barátaim s a történelmet magyarázták. Ez a szobor nekem azóta is történelmet prédikál. Legutóbbi utamon is felmentem beszélgetni a „Hajótöröttekkel”. A szobor ugyanaz, de megváltozott a világ körülötte, közel s távolban egyaránt. A finn nép történelmi időket élt át azóta is, mint oly sokszor a századok során, s a Töölönlahti fehér palotájában, a Finlandia-házban megmutatta, hogy kis népnek is egyenrangú helye és joga van a nagy népek asztalánál, s nemcsak „elszenvedi” a történelmet, hanem beleszól, tanácsol és történelmi jövőt formál. De nálunk is változott a kép. Alig másfél évtized alatt százados történelmi fejlődést éltünk át, s formálódtunk félfedalista állapotokból szocializmust építő társadalommá.

Gondolatban megállok a „Hajótöröttek” előtt, s elgondolkodom. Mennyire más az egyházaink helyzete, mint volt fél évszázada. Akkor abból az egyházból jöttem, amely a feudalizmus gyökércsonkjai között vergődött. Átélté az ellenrefomációban az üldözött egyház szenvedéseit, három évszázadig küzdött a maga maroknyi kisebbségében, míg elérte a „megtúrt felekezet” rangját, s ebből nyújtotta a nyakát, mint a „Hajótöröttek” férfialakja. hogy körülnézzen, hol hallják meg segítségkérő hangját. Ebből a helyzetből indult el Raffay püspök 1924-ben Suomi felé, ahová a magyar diaszpórahelyzetre felfigyelő finn egyház hívta meg. A magyar egyház akkor a teológiai keresgélés idejét élte, s mi fiatal lelkészek, támaszt kerestünk a teológiai ortodoxia, a pietizmus, a belmissziói irányzatok, a liberális kultúrprotestantizmus, az újreformátori teológia, vagy az akkor kibontakozó barthi dialektika-teológia hullámai között. Nyújtogattuk a fejünket Suomi felé is, ahol egy tiszta evangélikus nép erős egyháza, s az ébredéstől áthatott egységes teológiája hívogatott.

Állok a „Hajótöröttek” előtt, s elgondolkodom. Ma szinte megfordult a helyzet. A finn egyház ma korántsem olyan egységes, mint volt ötven éve. Az idők hullámaival vívja harcát. Irányzatok, frakciók, csoportosulások színesítik bő terítésű életét. Mi pedig korántsem vagyunk már tévova keresgélők. Egyházunk elvált az államtól, s ez sokféle szempontból megváltoztatta az életét. Mindenekelőtt történelmünkben először közjogi-lag egyenlővé vált a felekezetek között. De ugyanakkor történelmi feladatává vált, hogy megkeresse helyét abban a társadalomban, amelyet marxista kormányzat irányít, formál és nevel. Ez nem kis teológiai önvizsgálatába került, amiben viszont egységessé kovácsolódott. Nem külső támaszt keresett, hanem belső döntést. Az út, amelyre leltünk, a diakóniai teológia. A kalevalai – „ágit nyestem, utat leltem, innen visz az út ezentúl” – nálunk ezt a tartalmat hordozza: egyház akarunk lenni a szocializmusban.

E történelmi hátteret azért próbáltam felvázolni, hogy elmondhassam: egyházaink között a kapcsolatot nemcsak töretlen, de fejlődő, s fél évszázad távlatában nemhogy lezárt folyamatra emlékezünk, de élő organizmusra, amikor a harmadik finnugor lelkészgyűlés előtt állunk.

2.

Szeretem Helsinki szobrait.

Amikor egykor a városba indultam a Konviktiből, amely elsőrenden volt meleg ott-hont adó fészke a stipendiánsoknak, rendszerint a Kaisanniemi park nyírfasorán át vitt az utam. A végén meg-megálltam Mäntynen „Szarvasgida” szobra előtt. Az újszülött gida valószínűtlenül hosszú, ingatag lábakkal áll, de feje már a jövődő győztes szarvast igéri. Az én számomra ez a szobor kapcsolataink hajnalát idézi. Tévova első próbálkozások, botladozások is. De megindultak az addig még nem járt úton, s még ki nem próbált erővel. Átvették az irányító bölcsek szívek ritmusát, s utat nyitottak.

A magyar társadalmi átalakulásig 12 finn és 17 magyar lelkész váltották egymást. E 29 fiatal mindegyike egy-egy vízbe dobott kő volt. Gyűrűző hullámokat indítottak. Nem csak teológiai kölcsönhatás, gyülekezeti életet serkentő lendület volt ez a gyűrűzés. Mai kultúrkapcsolataink magvetésében, csírájában ott húzódik szerényen ez az ösztöndíjascsera. A Kalevalát valójában finn ösztöndíjasaink népszerűsítették széles rétegekben, s a mai magyarországi finn rokonszenv hajnalán azok a nyelvtanfolyamok és levelezőpartnerek szervezése rejtőzik, amelyeket ők indítottak. Az első két gyarkolati finn – magyar nyelvkönyvet is a mi stipendiánsaink írták és adták ki.

A szerény, de lelkiekben gazdag kapcsolatépítésre korona is került: az első finnugor lelkészgyűlés hazánkban, 1937-ben. Ezen 77 finn lelkész vett részt az észtek és a magyarok mellett. Ezeknek már csak egyharmada él. De a rózsák, amelyeket oly sok helyen kaptak Magyarországon, ma is illatoznak.

Szeretem Helsinki szobrait.

Az egykori ösztöndíjasok sokszor találtak lelki biztatást és erőt Helsinkiben az öregtemplomban. Valahányszor odamegyek, oldalánál megállok Lönnrot szobránál, nekem ez a bölcs öreg is prédikál.

Szeretem a szobrárt szülőháza mellett, a Paikkarin torppa udvarán, Sammattiban is. Messzelátó bölcs ember ül ott bronzba merevüiten a sziklán. Ott, ahol gondolkodva, olvasva oly sokat üldögélt, s ahonnan mezítláb indult Turkuba, gyalog, mert tanulni akart. Helsinkiben a szobra a már célját talált, s gyűjtését szervesen felépítő öreget mutatja. A Kalevala alakjai már elrendeződtek körülötte s hűsége senki simulkat hozzá.

Lönnrotnak magyar barátja is volt, Hunfalvy Pál. Úgy tudjuk őhozzá írta a „Levél egy magyar barátomhoz” c. versét. Hunfalvy egyben a mostani gyülekezetemnek, a budavárinak volt felügyelője.

Ám Lönnrot nekem másról prédikál. Arról, hogy a részletmunkákat, az egyes személyek életkincsét rendszeres egésszé lehet építeni. Így szerkesztette ő egybe a szerzetét, egyéni szájakon élő népdalköltészetet Kalevalává. Ez az egységes egésszé épülés történt kapcsolatainkban a háború után.

A magyar egyháznak idő kellett, míg a megváltozott társadalmi viszonyok között magára talált és utat lelt. Olyan helyzetben voltunk, amelyben a kívülről jött tanács nem segíthetett. Magunknak kellett feladatunkat elvégeznünk. A finn testvérek szeretete és a régi kapcsolatok továbbépítésének szándéka megindult, de a körülmények folytán mindig megtorpant. Velünk kapcsolatot találni csak jövőnket értőn lehetett, s nem a múlt továbbélésével.

Amikor a magyar egyház úrtatalálása megszilárdult, ismét akadtak kezdeményező lelkes egyházvezetők, akik a régi stipendiánsok szeretetéből átemelve a hivatalos és szervezett kapcsolatok területére, ki tudták bővíteni és bő tartalommal tudták megtölteni a finn–magyar egyházi kapcsolatokat. Kezdeményező és elindító ebben D. Káldy Zoltán püspök volt. Nemcsak a stipendiánscsere indulhatott meg újra – a háború utáni termés 9:7 a finnek javára – hanem a rendszeres kapcsolat kiterjedt a püspökök kölcsönös látogatására, lelkésznyaralások cseréjére, professzorok vendéglőadásaira, kölcsönös sajtófigyelésre, finn egyházi turistacsoportok bő látogatására, s a legújabb várható termékre, finn–magyar testvérgyülekezetek kapcsolatépítésére. Mindezekre immár korona kerül, mint egykor a háború előtti kapcsolatokra: ez év nyarán várható finn testvéreink rendezésében ismét finnugor lelkészgyűlés, amelyre mintegy két tucat magyar lelkész készül.

Szeretem Helsinki szobrait.

Ha tehetem, elmegyek a Sibelius-emlékműhöz, Eila Hiltunen monumentális alkotásához. Orgonasípok égetető, bizarr tömege. Nem előlről gyönyörködöm benne, mint általában a turisták. Beállok alá, s felnézek. Az orgonasípok ilyenkor mesésen összehajló honkaerdővé változnak, mintha a szálfenyők az égig érnének.

Ilyennek láttam a finn erdőt negyvenöt évvel ezelőtt is, amikor Hopeaniemiben, Aarni Voipio professzor nyaralójában ismerkedtem a finn erdővel. Ma a fia hív ugyanabba a nyaralóba. Apa és fia kapcsolataink őskorának és máig nyúló folyamatának két magasra emelkedő alakja. Fekszem a fűben, és körülöttem a honkák, ezek a valószínűtlenül rózsaszíntörzsu szálfenyők úgy nyúlnak az ég felé, mint a Sibelius-emlékmű sípjai. Fejem mellett piciny bokrocskákban ezernyi áfonyaszem piroslik. Azon gondolkodom, mi tartotta meg, és mi tartja ma is ezt a kapcsolatot, amikor pedig a körülmények oly különbözők, az emberek is benne oly sokfélék, s egy világ változott meg azóta, hogy kezdtük. S a kép egyszerre jelképpé válik. Isten szeretete összeköti a földet a mennellyel,

mint ahogy ezek a honkák futnak az égig s lombjuk felhőkkel társalog. Néha a felhők lejjebb szállnak, a törzsek derekánál úsznak el, s csak olykor látszik, hogy a felhők fölött koronájuk milyen napfényben úszik. Igen, a felhők néha lejjebb szállnak és ködbe borítják Isten szeretetét. Az áfonya pedig piroslik, mint a Krisztus vércseppje. Ez a vér és ez a szeretet tart minket is egybe. Nagyon különbözők vagyunk, de egy család. A régi 29-ből heten már elmentek, s öten idegenben élnek. Pedig nem is 29-en, hanem 30-an voltunk. Volt egy társunk, aki elindult egy évre Helsinkibe. Erdély akkor legképzettebb fiatal magyar papja volt. Nem jutott célhoz. Rigában heveny agyvelőgyulladás tört ki rajta. Tallinban eltemették. Szász Vilmos. Közénk tartozik, pedig közénk se lépett. Ki emlékszik rá? Krisztus vére és Isten szeretete emlékszik.

Mint mindnyájunkra.

Az áfonya piroslik, s a honkák az ég felé nyúlnak.

Csepregi Béla:

Savukoski

Ősztöndíjas tanulmányéve 30. évfordulója alkalmából a Finn Lelkészszövetség meghívására néhány hetet feleségemmel együtt Finnországban tölthettem. Jobbára Észak-Finnországot jártuk: Lappföldet, az éjféλι nap országát. Paplakról-paplakra, gyűlekezetről-gyűlekezetre sok szeretetben, barátságban, lelki élményben volt részünk. Ezek sorából merül fel most egy emlék.

Még az 50-es években Lauri Haapalainen lelkész napokon át keresett telefonon Budapestről, eredménytelenül. Már akkor elhatároztam, hogy legközelebb én keresem őt Finnországban. Jó alkalom kínálkozott rá, mikor lappföldi útunkon egészen a szomszédságába kerültünk. Persze a szomszédságot is lappföldi méreteken kell gondolni. Rovaniemítől – ahol Ilmo Pulkkamo lelkész felajánlotta, hogy elvisz hozzám – még kb. 200 kilométerre volt Savukoski, barátom akkori munkahelye. De több óras autóútunkon csak egy paplakot találtunk. – Kemijärviben –, ahová szintén be kellett térnünk visszafelé. Bár éjfél után egy órakerültünk oda, a népes lelkészcsalád ébren és terített asztallal várt bennünket.

Savukoskiban kis gyűlekezeti termet, szerény paplakást és egy nagyon lelkes, szorgalmas fiatal lelkészt találtunk: diakóniai lelkészt a határvidéken elszórtan élő erdőmunkások, halászok és rénszarvastenyésztők szolgálatára. A látogatás azért maradt meg emlékezetemben olyan elevenen, mert megláttam, hogyan lehet megtartani a szellemi és lelki frisseséget s a fiatalos munkakedvet nagyon alkalmatlan körülmények között is. Lappföld nemcsak az éjféλι nap országa, hanem a déli szürkületé is. Amilyen hosszú ideig nyáron nem megy le a nap, télen éppen olyan hosszú ideig nem kel fel. S ez a hónapokon át tartó téli éjszaka – amikor csak a hó, a csillagok és a vibráló északi fény világít – nyomasztólag hat a lélekre és megbénítja az akaratot. Amikor a század elején Tuomo Itkonen Inariba került lelkésznek – 200 kilométerrel még északabbra –, hamar felismerte, hogy itt vagy megbolondul, vagy nyelvet kell tanulnia. Inkább az utóbbit választotta. Kezdett komolyan a héber nyelvel foglalkozni s németországi egyete-

mek levelező kutatójaként Európa-szerte elismert ótestamentumi szaktudós lett. Ilmari Haapalainen himnológiával foglalkozik. Azon a napon, amikor felkerestük, három egyetemi intézetbe – Grázba, Prágába és Budapestre – adott fel táviratot, amelyek útján adatokat kért további kutatásához. Doktori disszertációt írt Savukoskiban, ahonnan 100 kilométerre volt a legészakibb vasútállomás, a legközelebbi paplak és négyzetkilométerenkénti 2-es népsűrűséggel elszórva csekélyke gyülekezete.

Savukoskinak még egy másik vonzereje is volt számunkra. Tudtuk, hogy temetőjében van egy magyar sír. S ha már ilyen közel kerültünk – 200 kilométernyire –, illőnek tartottuk elzárándokolni Savukoskiba. Haapalainen lekész a temetőbe is elvezetett bennünket, és megmutatta a temető közepén, szálas fenyők tövében példásan gondozott, nyíló virággal beültetett – 100 km-rel az északi sarkkör fölötti – magyar sírt. „Németh József magyar katona – olvastuk a fekete sírkövön – meghalt 1917-ben, hadifogságból menekülve.” Rovaniemiéből hozott virágokat helyeztünk mi is a sírra, imádkoztunk, magyar himnuszt énekeltünk, és elindultunk, hogy távoli földben pihenő hazánkfia utolsó segítőjével is találkozzunk.

A község központjától még 6 km földút vezetett a kövek között botladozó, csobogó csörgő Kemi folyó mellett a Savukoski-tanyára. Most értettem meg a név eredetét is – Füst-sellő – a vízeséses, zúgós patak fölött mindig párafelhő úszott, mintha füstölögne.

A házban nyolcvan év fölötti, megtört, idős asszonyt találtunk – Kristina Savukoskit –, aki akkor már 40 éve özvegy volt. Hallgatag északi asszony, de felcsillant a szeme és megeredt a nyelve, amikor Németh Józsefről kérdeztük.

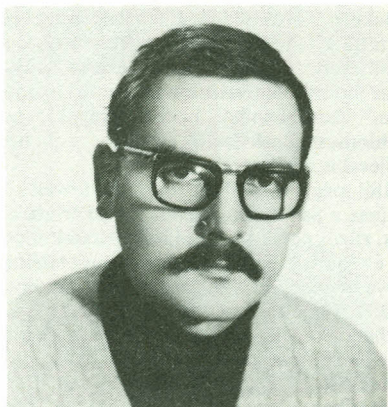
„ . . . Az első világháború idején a határ mögött nagy hadifogolytábor volt. A murmanszki vasutat építették. Sokféle nemzetbeliek: németek, osztrákok, magyarok, törökök. Sokan meg is haltak ott. Többen menekülni próbáltak. Nyugatra törekedtek. Százával bolyongtak az erdőben: elcsigáztak, kiéhezettek, ruhátlanok. A nép nem nagyon mert rajtuk segíteni, mert akkor mi is a cári hatalom alá tartoztunk, s a hivatalnokok nagyon tiltották a menekültek támogatását. A férjem – Gábrriel Savukoski – érzőszívű emberbarát volt, nagy hazafi, Eino Leino, Jan Sibelius iskolatársa, a hatalmaskodókkal dacolva igyekezett segíteni a menekülteket. Házunk iskolájában a hosszú téli éjszakán mindig lámpa égett, hogy utat mutasson és bátorítást adjon. A fogolytáborban varázsigeeként mondták egymásnak a férjem nevét: „Gabriel”. Több mint 300 menekültre emlékszem, akin igyekeztünk segíteni.

Németh József 1916 őszén egy borongós estén érkezett hozzánk. Nagyon legyengült és elesett volt. Elmondta, hogy több társával együtt tervezték a menekülést, de ő megbetegedett és nem tudott velük indulni. Mikor egy kicsit erőre kapott, nekivágott egyedül. Tíz napja törí a havat a járhatlan erdőben. Megfürdették, bekötöttük sebeit, jó ruhába öltöztették, elláttuk útravalóval és útmutatással. Pár órai pihenés után indult is. Sajnos elvesztette az irányt és támpont nélkül bolyongott az erdőben. Hetek múlva látták néhányan, egy kutya szegődött hozzá. Télen rénszarvaspásztorok találtak rá egy akolnak dőlve, csonttá fagyva. A kutya csontok teljesen le voltak rágva. Egy papírdarab volt a zsebében német nyelven, amelyen kérte, hogy a férjem értesítse a hozzátartozóit. Holttestét behozták hozzánk, s én – mivel a férjem be volt börtönözve a hadifoglyok segítése miatt – elrejtettem a csűrben. Csak az 1917-es forradalom kitörése után került haza a férjem. A legszebb erdejéből hasított ki temetőt a közben önálló községgé alakult Savukoskinak, s elsőnek Németh Józsefet temették bele 1917 Mennybemenetel ünnepén. A sírt, míg erőmtől telt, én gondoztam, most a gyülekezet diakóniai bizottsága törődik vele. A síremléket a község állíttatta. A saját halottunknak tartjuk. Hiszen magyar volt . . . és sokat szenvedett.”

Sárszentlőrincnek is van Németh József nevű világháborús áldozata. Amikor az idős asszony hősi magatartását és könnyekig megható elbeszélését megköszöntük, úgy éreztük, hogy őreá is, és még sok jeltelen sírban porladó Németh Józsefre is emlékezzünk.

Baranyai Tamás:

Szentivánéj Muurlában

Kedves, vidám ünnep Finnországban június 24-e, Juhannus napja. Az európai népek naptárában Iván, Szent Iván napjaként szerepel ez az ünnep. Könyvtárnyi irodalom szól a különféle népi hagyományokról, amelyek ehhez az ünnephez kapcsolódnak. Magyarországon sem ismeretlen, egyes vidékeken még ebben az évszázadban is eleven szokások őrizték Szent Iván hagyományait. Vankóné Dudás Juló népművészasszony a Falum, Galgamácsa című művében leírja, hogy néhány évtizede a Galga völgyében is szokás volt még a Szent Iván éji tűzgrás.

Jeles nap Szent Iván napja. Az északi féltekén ekkor a leghosszabb a nappal, legrövidebb az éjszaka. Minél északabba megyünk, annál érzékelhetőbb ez a természeti jelenség. Skandináviában – és féltekénk hasonló magasságában mindenütt – ilyenkor gyönyörködtetik az embert az elragadó fehér éjszakák, a sarkkör tájékán pedig éjfélkor sem süllyed a látóhatár alá a tűzvörös napkorong.

Finn barátaim úgy mondták, hogy ez a nap Jézus útegyengetőjének, Keresztelő Jánosnak a napja. Ezt támasztja alá korunk egyik legnagyobb finn néprajztudósa, Kustaa Vilku Vuotinen ajantieto című összehasonlító néphagyomány gyűjteményében. Nincs most hely arra, hogy csokorba gyűjtsük a legérdekesebb népi hiedelmeket, megfigyeléseket, jóvendöléseket, szokásokat és játékokat, amelyek a Szent Iván éj, finnül „Juhannus yö” köré csoportosultak. Elég annyi, hogy leglátványosabb eseménye ennek az ünnepnek a „Juhannus kokko”, a János-tűz. A jóvendölések, hiedelmek modern korunkban szép lassan lekoptak róla, de a tűzrakás kedves szokása ezen az éjszakán nemcsak fennmaradt, hanem egyre inkább terjed egész Finnországban.

Vízek mellett, tóvidéken, tengerparton, régi, kiszolgált csónakokból, másutt gerendányi fákból raknak emeletmagas máglyákat és Juhannus éjszakáján tízezzrel törnek a magasba a János-tűzek lángjai.

Azon a nyáron, amikor lejáróban volt az ősztündíjas esztendőm Finnországban, nagy baj támadt a János-tűzekkel. Szokatlan hőség, aszály perzselte Suomi csodás tájait. Puszkaporszáraz volt a föld, hetekig felhőt sem láttunk. Egy parányi szikra katasztrofális tüzeket okozott volna a túlelvélű erdőkben. Szokás szerint napokkal előbb készen álltak a máglyák. Érthető okokból azonban Dél- és Közép-Finnországban általános tilalmat rendeltek el a szabad tüzek gyújtására. Hagyomány ide, ősi szokás oda, az élő természet védelme – amiben északi testvéreink példát mutatnak az egész világnak – mindennél előbbrevaló volt.

Kedves barátom, a turkui egyházkerület területén működő Muurla-i népfőiskola igazgatója hónapokkal korábban meghívott a János-napi ünnepre. Az intézmény fiataljai felkészültek, szép programról gondoskodtak, összesereglettek az „öregdiákok” is. Ők meglettek volna kivételesen abban az évben a János-tűz nélkül, de jön egy magyar vendég! Sohasem látott és talán nem is lesz alkalma látni a Juhannus kokko lobogását. Barátom nem hagyta annyiban. Először felkereste a helyi tanács vezetőjét. Elmondta neki, hogy a vendégre való tekintettel talán kivételt lehet tenni a tilalom alól. A vezető megértette, de hát országos tilalom megszegésére nem adhat engedélyt. Javasolta, forduljanak a rendőrpáncsnokhoz. A rendőrpáncsnok szintén megértő volt, de ebben a helyzetben ő sem adhatott engedélyt. Viszont akkor már hárman elmentek a tűzoltóparancsnokhoz. Ő konzultált a feletteseivel és megszületett a döntés. A közeli tó partján, a víz közvetlen közelében fel lehet állítani a máglyát.

Készenlétbe helyeztek egy tűzoltóegységet és abban a megható élményben részesültem, hogy az általános tűzgyújtási tilalom dacára meggyújthattam a Juhannus kokko alatt a fenyőforgácsot. Félkaréjban ültünk, álltunk, énekelünk a tóparti tűz körül. Előttünk a máglyán túl a víz, mögöttünk az erdő. Az ősökre gondoltam, akik évezredekkel korábban az Ural tájékán ilyen tüzek mellől indultak el külön-külön a történelem küzdelmes útjain. Felrémlett a jövő is. A megtalált jövő, amiért földrajzi távolságok ellenére együtt szolgálhatunk. Békés Európáért, minden ember számára biztonságos, igazságos világért.

A muurlai szentivánéji élmény mellett ezer egyéb emléket őrzök a finn testvérnép szeretetéről, figyelmességéről. Ez a Szentivánéj azonban jelkép számomra. Talán azért, mert nem személy szerint nekem szólt, hanem mindannyiunknak magyaroknak. Hiszen a rendkívüli tűzgyújtási engedélyt nem én kaptam. Nevesincs, rangjasincs ismeretlen diák voltam, akiről csak annyit tudtak, hogy magyar. Ez elég volt. A sötétséget elűző fehér éjszakában testvérnépek szeretetének lángja lobogott.

Kósa László:

Lappi

Lappi – magyarul Lappföld – Finnországnak az Északi Sarkkörön túli része. Jelentős terület. Az ország alapterületének kb. 18%-a. Magyarország területének kb. kétharmada. Ezen a nagykiterjedésű országrészen hosszú folyók, tiszta vízü tavak, nagykiterjedésű mocsarak, ezer méter fölé emelkedő hegyek – tunturik – váltogatják egymást. Itt él a kislétszámú lapp nép, amely életformájában alkalmazkodott a hideg, rideg északi éghajlathoz. Igaz ugyan, hogy minél északabbra megyünk, nyáron annál több a napfényes éjszakák száma, vagyis a Nap nem tűnik el a látóhatár alatt. Télen azonban ugyanennyi azon napok száma, amikor a Nap nem emelkedik a látóhatár fölé. A napi átlagos középhőmérséklet igen alacsony. A vidék jellegzetes állata a rénszarvas, – amelynek minden porcikáját igyekeztek hasznosítani – korábban az ember segítője volt minden évszakban.

A mostoha körülmények ellenére a tavasszal sokáig megmaradó hó a téli sportok szerelmeseit, nyáron a világosság a fény barátait vonzza. Kora ősszel pedig a természet ezernyi színben pompázva várja a színek kedvelőit.

Látnod kell ezt a vidéket! – ezzel a felszólító mondatlall végződött szinte minden beszélgetésünk, amely erről az országrészről szólt. S addig-addig mondogatták ezt finn barátaim, míg végül megteremtették a Lappföldre való utazásom feltételeit. Megszerveztek számomra egy két és fél hetes kirándulást.

Két és fél hét sok-elményét még felsorolni is lehetetlen egy rövid írás keretében. A kirándulásnak csak néhány élményét vetem papírra.

Az Inári-tó partján fekvő Ivaló nevű városkában töltöttem néhány napot. Éppen akkor, amikor a gyülekezetben püspöklátogatás volt. Finnország legészakibb egyházkerü-

letének püspöke munkatársaival együtt több napot töltött a gyülekezetben. Délelőttönként a gyülekezet életének különböző területeit vizsgálta. Délutánonként a szaunában 100 fok körüli hőmérsékleten két-három óras megbeszélésen a hallottakat, látottakat értékelte ki a püspök. Mint a rokon nép képviselője én is meghívást kaptam ezekre az együttlétekre. Megtudtam ezeken a megbeszéléseken, hogy Lappföld élete átalakulóban van. Annak ellenére, hogy a Lappföldön is utak épülnek. A rénszarvas szánt lassan kiszorítja a motoros szán. A repülőgépközlekedéssel a távolság is lecsökken az ország fővárosa és a Lappföld között; az emberek, főleg a fiatalabbak szívesen mennek dolgozni a biztosabb megélhetést kínáló Dél felé. Települések néptelenednek el. Lelkész is nehezen jön erre a vidékre, hiszen a nagy távolságok és a hosszú kemény tél nagyon nehezíti az itt dolgozó lelkészek munkáját. A melegebb vidékről érkezettek nem is bírják hosszú ideig a lappföldi szolgálatot. Éppen ezért az egyházkerület püspöke különös figyelemmel kíséri a távoli vidéken dolgozó lelkészeket.

Otttartózkodásom harmadik napján, éppen szombaton délben telefonüzenet várt rám: holnap, vasárnap konfirmáció lesz Karigasniemiben, egy norvég határhoz közel fekvő lapp városkában. Ide, erre az istentiszteletre várnak, és kérik, hogy prédikáljak finn nyelven. Az üzenetben még annyi állt, hogy utazzam autóbusszal kb. két órát egy útelágazáshoz. Ott a buszmegállóban várjam meg a gyülekezet lelkészét, aki majd autóval jön értem. Nem vagyok félős természetű, de a buszról leszállva Lappföld kellős közepén egyedül, lakott területtől messze, kicsit türelmetlenül vártam a papi autó feltűnését, amely az ígérethez híven meg is érkezett.

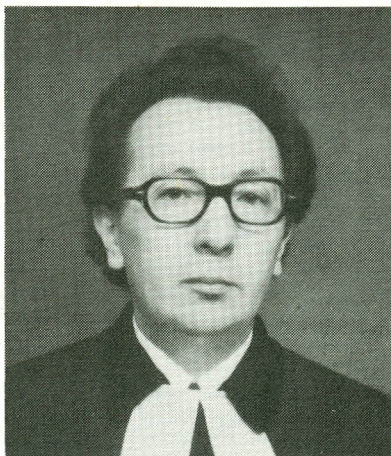
A konfirmációi istentisztelet nemzetközi istentiszteletté vált. Magyar lelkész léte-mre finnül prédikáltam. A prédikációt lapp nyelvre tolmácsolták, mert az idősebb lappok nem értik jól a finn nyelvet. Velünk volt egy afrikai néger lelkész, aki szintén finnül prédikált. A konfirmációi áldó igék magyar, lapp, finn és egy afrikai nyelven hangzottak el a kék alapszínű, sárga és piros díszítésű, szebbnél szebb lapp népviseletbe öltözött fiúk és lányok számára.

Közös ebéd után, a délutáni istentisztelet kezdetén jelentette be a gyülekezet lelkésze, hogy most is mind a két vendéglelkész ígéhirdetéssel szolgál, csak most fordított sorrendben. Az istentisztelet végén mind a ketten beszéltünk hazánk, népünk, egyházunk életéről, szokásainkról, fejlődésünkről. Megható volt az érdeklődés, amely szavainkat kísérte. Arra is volt idő, hogy egy lapp tanító segítségével keressük a rokonság nyomait a magyar, finn és lapp nyelvben. Nagy öröm volt számunkra, hogy bár egyikünk sem szakember ezen a területen, mégis több tucat szót vagy szótövet találtunk, amelyek hasonlítottak egymáshoz.

Indulni kellett hazafelé, hiszen a lelkész és a gyülekezet tagjainak egy része messzi vidékről érkezett. Azzal a jó érzéssel váltunk el egymástól, hogy bár földrajzilag messze kerültünk egymástól, nyelvünk és kultúránk ma is őrzi a régi összetartozás jeleit. Ezután csupán rajtunk múlik, hogy szeretetünk, egymás iránt érzett felelősségünk erősíti-e a jelenben és a jövőben az összetartozás szálait.

Bárdossy Tibor:

Testvérek között

Havas eső veri a vonat ablakát, amikor Finnország földjére érkezem 1969. szeptember 19-én. Vékony, de összefüggő hóréteg borítja a határt. Néhol még lábán áll a zab, másutt rendekre vágva domborodik a hótakaró alatt. Vasúti munkások bekecsben, csizmában, kesztyűben dolgoznak a töltésen. Még Suomiban is szokatlan ez a korai télbeköszöntés.

– „Hyvää päivää” – hallom az első finn szót, amikor a vámos beköszön a fülkébe. „Aa, unkarilainen” – ó, magyar – jegyzi meg az útlevélbe pillantva. Melegen ejti a szót és barátságosan mosolyog hozzá. Valami oldódik bennem. Talán az „idegenbe” érkezett ember szorongása. Mint ahogy másnapra elolvadt a korán hullott szeptemberi hó.

Helsinki állomásán – egynapos késésem ellenére – ketten várnak. Arcukon mosoly és aggodalom vegyessen. Kalevi Silvola és Yrjö Höysniemi szállásomra kísérnek. Megérkeztem. Testvérek közé.

Északi testvérek! Arcok, nevek sokasága tódul emlékezetembe. Élesen vagy elmosódva idéződnek fel alakok, események, beszélgetések. Szinte bármelyiket ragadom ki közülük, mindegyik emlék megerősíti bennem az érzést, mi magyarok és finnek ezer szállal összekötött testvérek vagyunk.

Szobatársam a Helsinki Teológiai Fakultás diákotthonában, a konvikttiben Tapio Korttesluoma. Keresztnevét meghallva gondolatom azonnal Magyarország közepére szállt, ahol a Tápió-patak mentén egymás mellett sorakoznak a Tápió-előtaggal kezdődő községek, mint pl. Tápiószentmárton, Tápiószele, stb. Környékükön még ma is aránylag sok az erdő. Akárcsak a finn Tapiola környékén. A „tápió” szó jelentése szármunkra már rég feledésbe merült. Finn rokonainknak „erdőt” jelent, ősi mitológiai értelemben pedig az „erdők királyát”. – S még egy pillanatra a nyelvi rokonságnál maradva, a finn testvérnyelv ismerete értette meg velem „tulipiros” szavunkat is. „Tuli” finnül tűz, láng, fény. Tulipiros tehát tűzpiros. Fordított példa a finn „tyyssija” (tűsz-

szija) szó, amely tűzhelyet, lakóhelyet jelent. A „sija” jelentése hely. A „tyys”-nek önmagában nincs már értelme. Itt talán éppen a magyar tűz szó őrsi jelentéstartamot.

Eppen stipendiáns időmre esett a konvikti – tréfás-komoly nevén „claustrum theologicum” – 50 éves fennállása alkalmából rendezett jubileumi ünnepségsorozat. A megemlékezésre megjelentették az otthon történetét és meghívták a legrégebb, a leghíresebb lakóit, a volt ösztöndíjasokat. Aarre Lauha helsinki püspök, Lennart Pinomaa, Aimo T. Nikolainen, Ilmari Soisalon-Soininen professzorok, Toivo Laitinen nyugalmazott tábóri püspök –, aki első finn ösztöndíjasként járt Magyarországon – és még sokan mások hozták el köszöntésüket, ajándékaikat. Ott volt az emlékezők között Martti Voipio, aki a leghosszabb ideig vezette a konviktit és aki minden Helsinkibe jutó magyar cserediáknak őszinte, segítőkész barátja mindmáig.

A többnapos ünnepség számomra felejthetetlen emlékei között kivételes helyet foglal el az a másfél óra, amelyet Soisalon-Soininen professzor társaságában tölthettem el. Ma is fülembé cseng gyönyörű magyar beszéde. Többek között azt fejtegette, hogy minden egyháznak magának kell megkeresnie és megtalálnia helyét és útját az adott helyzetben, a világban. S ha akadnak is kérdések, amelyeket nem egyformán válaszolunk meg, el kell fogadnunk egymást testvérien. Az alaptételen, amilyenek vagyunk, nem változtathatunk. Semmi okunk nincs rá, hogy kioktassuk vagy elítéljük egymást. A személyes kapcsolatok egyre inkább megerősíthetnek ebben a meggyőződésünkben, és ezzel a testvéri magatartással lehetünk egymásnak leginkább segítségére, kaphatunk egymástól kölcsönösen áldásos hatásokat.

Két nagyobb ünnepen kerültem még közelebb a finn egyházi és nemzeti lelkülethez. December 6., Finnország függetlenségének emléknapja jellegzetesen az egyetemi ifjúság ünnepe. Hatalmas felvonulással, a Szenátus téri demonstrációval és a hősök temetőjében történő ünnepséggel adóznak a diákok mindazok emlékének, akiknek szerepe volt Finnország függetlenülésében. Az alkony beálltával gyertyák gyúlnak minden ablakban – jelképezve a szabadság fényét, amely ráragyogott az országra.

Eredetileg május 1., „vappu” is elsősorban ősi diákünnep volt – jellegében kicsit hasonló a mi szilveszterünkhöz. A munkásság eddig külön tartotta május elseji ünnepségeit. Az utóbbi években egymásra talált az ifjúság és a munkásság. 1970-ben már sokhelyütt együtt vonultak, ünnepeltek.

Karkkuban Kaarlo Rinne esperes éppen nyugdíjba menetele előtt áll.

– Ideje mennem, híveim már kívülről tudják prédikációimat” – mondja a reá jellemző jókedvű tréfálkozással. Jól ismer és nagyon szeret ő is bennünket, délre szakadt testvéreket. Karon ragad és hatalmas séták közben a nyír- és fenyőerdők illatával együtt szívhattam magamba a nyár elején különös módon megelevenedő egyházi élet üdítő levegőjét.

Egymás után nyitottunk be a különböző intézményekbe. Az evangéliumi ébredési mozgalom népfőiskolájában nagyon kedveltek a nyári tanfolyamok. A cél itt is – mint az ország többi 63 népfőiskolájában – a tovább nem tanuló 16–24 éves főként tanákon élő fiatalok általános műveltségének emelése. Bár a 2. évfolyam már szakosított, de képesítést nem ad, csupán bizonyítványt, ami esetleg a későbbi elhelyezkedésnél jelenthet előnyt. – A „Haikan Opisto” az előzőhöz hasonló iskolaforma, ahol tuddőszanatőrumból kikerült és más betegségből gyógyuló gyermekeket tanítanak nagy felkészültséggel. – A gazdaasszonyok iskolájában is telt ház van. A bentlakók mellett sokan járnak be kerékpárral és autóval. Vonzza a különféle iskolát végzett lányokat, hogy itt rövid idő alatt szakszerűen és a leggyakorlatibb módon sajátíthatják el az összes házi-asszonyi teendőket.

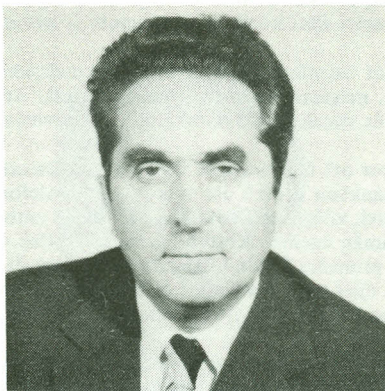
Öregotthon szinte minden nagyobb helységben van. Az itteni is barátságos, kényelmes. Mégis jobban tetszett a lempääläi kezdeményezés, az a sajtóságot és példamutató

megoldás, ahogyan Jouko Karankoék kívánnak gondoskodni a magányos öregekről. Amióta magam is szeretetotthont vezetek Albertirsán, különösen sokat gondolok erre az újszerű kísérletre. Az öregek külön lakást kapnak, amelyet saját bútorukkal rendezhetnek be. A földszintes, előkertes sorházakban előtér, lakószoba (telefonnal), gardrób-, zuhanyozó- és konyhafülke tartozik egy-egy lakáshoz. Semmiféle házirend nincs, csak fegyelmezett egymás mellett élés kötelező. A különálló szolgáltató központ minden lehetőségét szabadon, szükségleteiknek megfelelően igen olcsón vehetik igénybe: a mosást, takarítást, éttermet, klubszobát, könyvtárat, barkácsoló- és munkahelyiségeket, gyógytornatermet, szaunát, úszómedencét. Mindezekon kívül a vezetők és fenntartók gondoskodnak az öregek állandó foglalkoztatásáról és szórakozásáról. Jelszavuk: mindnyájan megöregsünk.

Ragyogó kék volt az ég, amikor hajónk kifutott a Déli kikötőből Svédország felé. Homályos szemmel néztem sokáig az integető kezeket. Torkom összeszorul. Nehéz elhagyni Suomit, hiszen testvérek között jártam.

Schreiner Vilmos:

Egy éj Helsinkiben

Szép és nehéz dolog ösztöndíjasnak lenni. Élni és soha vissza nem élni sem a küldőknek sem a fogadóknak sem bizalmával sem elvárásaival sem szeretetével. Elfogulatlanul figyelni egy távoli kis nép nagy egyházának életét és mindig arra gondolni, hogy a látottakból mi és hogyan volna megvalósítható otthoni viszonyaink között. Akarva-akaratlan hazánk és egyházunk követségében járni olyanok között is, akik erről is, arról is keveset tudnak. Vagy ismereteik alapos korszerűsítésre szorulnak. Azok között, akik példásan áldozatos és szakzerű munkát és korszerű intézményeket állítanak a diakónia szolgálatába és mégis mintha akadna még tanulnivalójuk abban a tekintetben, hogy felismerjék: az egyház teljes életének diakóniának kell lennie. Hogy soha ne felejtsek: a majdnem fényűzésig modernül berendezett, felszerelt egyházi életük külsőségei között is egyetlen közös kincsünk van: Isten bűnbocsátó erejének életformáló hatalma.

A politikai és egyházpolitikai elhidegülés évtizedes dermedtsége és egy régebbi múlt kedves, de bizony naiv romantikus és népi-nemzeti ábrándoktól átítatott testvért kereső múltja után és sok évi kihagyás után én voltam az első ösztöndíjas lelkész az ezer tó országában.

Nagy szeretettel fogadtak. Olyannal, amelyben több volt a józan és tettekre szegítő készség, mint a miénkben és talán kevesebb a barátságot érzelmileg is átélő szeretet mint a nálunk megszokottban.

Különösen is nagy szeretettel fordultak felém az első idők beilleszkedési gondjai között azok a magyarul is tudó idősebb lelkészek, akik fiatal korukban nálunk voltak ösztöndíjasok. Ők meg tudták érteni még azt is, ha csak azért hívtam fel egyiküket telefonon, hogy mondjon már néhány mondatot magyarul, mert hónapok óta éhezem a hazai szóra. Másikuk féltve őrzött kincsként mutatta meg hazánk és népünk iránt érzett határtalan szeretetének jeleként azt a szelencényi – ő mondta így – „drága magyar földet”, amely azóta vele együtt pihen a tamperei temetőben.

Nagyon sokat tanultam abban az esztendőben. Túlságig is sok tanórán vettem részt a teológián és beiratkoztam minden nyelvtanfolyamra, ahol idegeneknek anyanyelvüket tanították a finnek.

De mindennél fontosabbnak azt tartottam, hogy megismerkedjem az egyházi élettel. Különösen azokkal a munkamódszerekkel, amelyekkel elérni és jóra befolyásolni igyekeztek a mai nagyvárosi embert a városiasodás, az urbanizáció újszerű életlehetőségei és emberséget, jellemet és erkölcsöt torzító kísértései között is.

Így jutottam el egy kedvszögően barátságosan – napok óta egyfolytában zuhogott a havas eső és a rövid nappalokon se volt soha egészen világos – február végi szombattal este a főváros gyülekezetei által közösen fenntartott és nemrég működő telefonsegélyközpontba.

Azt a telefonszámot bármikor hívni lehetett bárkinek, aki tanácsstalannak, útjavesztettnek, feleslegesnek, magáramaradottnak érezte magát. Annak, aki megértő emberi szóra vágyott csupán és annak is, aki indokoltan, jog, orvosi vagy anyagi segítségre szorult.

Ez a munkaág akkor ott újdonságnak számított, azóta országosan kifejlesztették és más országokban, hazánkban is évek óta működik már telefonos segélyszolgálat, amely ilyen vagy amolyan elvi, világnézeti háttérrel bár, de az emberiség, a humanitás legnemzetközibb hívószámán üzemel. Kettő-hárman ügyeltek abban a központban, Helsinkiben állandóan, e munkára külön felkészített lelkészek és világiak egyaránt. Nappal kevesebb volt a hívás, éjjel néha egymást érték. A szolgálat munkatársai minden hívásról gondos és bizalmasan kezelt feljegyzést készítettek, amelyen a hívó neve csak külön kívánságára szerepelt.

Hallgattam a tanácsadók – barátaim – nyugodt, megfontolt, türelmes válaszait és bár a szabályokhoz én is tartottam magamat, nem kérdeztem utána, hogy ki volt a hívó és milyen ügyben, a távoli és nehéz rokonnyelv megértésének gátjai akkor már sorra átszakadtak lelkemben és én a válaszok csaknem minden szavát értve illesztettem egybe tört sorokat, míg az íróasztalon meg-megtelő kávéscsészék küszködtek az álomosság ellen és túl az ablakon az utcai lámpák mint szárnysegezt lepkék tömegét világították meg a havas eső megállíthatatlan rohamait.

Egy fiatal és igen jól kereső vidéki szakmunkás, telefonált a pályaudvarról. Nagyobb bevásárlásokra a fővárosba magával hozott félévi fizetését lumpolta el azon az éjszakán és ittasságán átütő szörnyű lelkiismeretfurdalása – hogy hogyan áll majd szülei és menyasszonya elé – majdnem a vonat elé sodorta.

Két kisgyerek, testvérek 7–8 évesnél alig nagyobbak, vácogó félelemmel telefonáltak éjjel fél kettő körül. Pár napja költöztek egy új és nagy lakótelepi házba. Senkit nem ismernek a közelben és szüleiknek már kora este meg kellett vona érkezniük vidékről autóval. Nagyon félnek egyedül. Itt már maga a telefon nem adott megoldást. Egyik barátom menten kocsiba ült, hogy személyesen bátorítsa a gyerekeket, míg a másik a rendőrséget hívta és aggódva nézett a térképre, mert abban az irányban, ahonnan a gyerekek szüleiket várták, a rádió esti színt az olvadás miatt közúti járművek többé át nem haladhatnak, utat rövidítve, egy befagyott tó jegén.

Voltak persze könnyebb esetek is. Egészen könnyű is. Egy nyugdíjast búcsúztató vidám társaságban az ötlete támadt valakinek, hogy éjnek idején beugratós bibliaismereti kérdésekkel tegye próbára egyik fiatal kollégám türelmét. Előtte pedig egy nagyon időse, de nagyon friss gondokozású, súlyos szívbeteg néninek volt furcsa kérése egy sokadik emeleti lakásból: hétfővégére utazott családja szigorúan megtiltotta, hogy végignézzék a szombattal este tévékrimit. Mégis megtette és nagyon felizgatta magát. Nyugtatót, altatót tilos bevennie. Beszélgessenek el vele bármiről, mert olyan hosszú az éjszaka, talán el is fog tudni akkor aludni . . .

Nehezen virradt vasárnapi reggelre a város. Egy nagyon tanulságos és nagyon fárasztó éjszaka élményeit rendeztettem magamban, míg jó felőrás sétával visszaértem a teológusok otthonába.

Vető Béla:

Testvérarcok — testvérszívek

Ha valaki Finnországban jár, bármilyen rövid időt tölt is ott, egészen bizonyosan szép élményeket gyűjt össze. Ez nem egyszerűen csak azért van így, mert a finn táj csodálatos szépsége lenyűgözi, hatalmába keríti az embert. Bizonyos, hogy a tavak végtelen világa, az erdők egymást érő rengetege, magasba törő szálfenyők komor méltósága a fehértörzsű nyírfák vidám színfoltja feledhetetlen emlékképekkel ajándékozza meg a csak néhány napra Suomiba látogató turistát is. Már lényegesen többet ismer meg ebből a sokszínű északi országból, aki a nép lelkébe kíván bepillantani, s kutatja kulturális kincseit. Az irodalom gyöngyszemei, a művészi alkotások vagy a népszokások is megmutatják egy bizonyos mértékig az emberek érzés- és gondolatvilágát. Igazában az nyeri a legmélyebb benyomást, aki heteket, hónapokat tölt el a finn emberek között. Beszélgetve velük, élve életüket, lesz több tapasztalatunk a rokon, mégis oly kevésbé ismert finn népről.

Unkarilaiset kuvittelevat Suomen kylmäksi maaksi. Így tanultam nyelvkönyvből a példamondatot. A magyarok Finnországot hideg országnak képzelik. Igen, azt hiszem, ez az általános nézet. Van is benne némi igazság. A Lappföldön augusztus végén — amikor még nálunk talán teljes a kánikula, — megjönnek az éjszakai fagyok, s rendszerint szeptemberben leesik az első hó. Sokan úgy képzelik, hogy a finn emberek is hidegek. Rátelepszik lelkivilágukra a hosszú, zord telek fagyos lehelete. Ezt azonban már távolról sem lehet elmondani. Lehet, hogy a finn emberek inkább csak kezét szorítanak, s nem nagyon ölelkeznek, de ez még nem zárja ki azt, hogy mélyenérző szívűek legyenek. A finnek is szeretik a meleget. Otthonaik azonban nem csupán az olaj- vagy gázfűtésű hőközpontok hatására melegszenek fel. Mégcsak nem is a takka, a kandalló rácsa mögött izzó fahasábok adják a meleg hangulatot. A szívből sugárzó szeretet melegít igazában Finnországban is.

Volt alkalmam részesedni testvérszívek szeretetéből a korábban általam is hidegnek képzelt északi világban. Amikor emlékeimet felidézem, testvéarcok hosszú sora vonul el előttem. Csupán néhányat választok ki most közülük.

A 60-as évek közepén, a hivatalos finn–magyar egyházi kapcsolatok megújulásának kezdetén jártam először Finnországban feleségemmel együtt. A hosszú, két és félezer kilométeres vonat- és hajóút után még kb. ezer kilométert vitt az expresszvonat észak felé, Ylivieskába. Éppen csak hogy leszálltunk, a szerelvény máris továbbgördült. Felpillantva az állomásépület falán levő táblára, ezt olvashattuk: RAVINTOLA. (Akkor még nem tudtam, hogy a szó éttermet jelent.) Mire kétségbe eshattunk volna, hogy talán rossz helyen szálltunk le, megállt mellettünk valaki, s ezt mondta: „Jo napot kívánok!” Aarre Pyy volt, az ylivieskai gyülekezet lelkésze. Fellélegeztünk. Jó helyen vagyunk, megérkeztünk! Utóbb kiderült, hogy a lelkész mindössze ennyit tud magyarul, de ez akkor nekünk olyan jólesett, hogy úgy éreztük, hogy úgy beszélünk. Amikor pedig a felébredtek másnap csendesnapján megpróbáltam finnül prédikálni, a finnek gondolhatták azt, hogy lám, mégiscsak rokonaink a magyarok, mennyire hasonlít a beszédük a finnre!

Néhány évvel később ösztöndíjként tölthettem öt hónapot Finnországban. Addigra már talán valamivel többet tudtam finnül, mégis nagyon jólesett, hogy a magyarul tudó finn lelkészek szinte kézzől-kézre adtak. Nem sokkal Helsinkibe érkezésem után telefonon felhívott Martti Voipio, a magyarok régi barátja. Később volt alkalmam vele találkozni s beszélgetni a finn józansági mozgalomról. Szívértünk egyik sarka mindig a magyaroké. Väinö Karhumäki gyülekezetében is otthon érezhettem magam. A legtöbb szeretetet és gondoskodást talán mégis Reino Ylöntöntől kaptam. Kuopioi otthonában saját szobáját adta át, ami tele volt magyarországi emlékekkel. A falról a soproni város-torony képe nézett rám. Mindjárt megérkezésemtől átadott egy csomagocskát, amiben – mint ő mondta – „csupa apróság” volt. Vagy húszféle apróság volt a piros-fehér-zöld szalaggal átkötött csomagban. Levélpapír, bélyeg, képeslap, golyóstoll, cukorka, csokoládé, háncspapucs, gyertyatartó, hamutartó, könyv s egyebek, amik mindennapos használatra szükségesek. Mindezek mögött pedig kitapintható volt a melegen érző testvérszív.

Azt mondhatná valaki, ez a messziről jött magyarnak, a távoli rokonnak juttatott kedveskedés, vendégbarátság csupán. Biztos, hogy több annál! Ilyen a lelki alkatuk, ebben az érzésvilágban zajlik életük. Testvérként tudnak részt venni egymás örömeiben és bánatában. Részt vettem egy 85 éves nyugdíjas tanító születésnapjának megünneplésén. Volt tanítványai messzi vidékekről jöttek össze köszöntésére. Voltam temetés utáni seuraton, ahol egy egész falu népe osztozott egy család gyászában. Láttam, hogyan tartják számon s ünneplik meg a szolgálati jubileumokat. Csodálkozva tapasztaltam, hogy egy-egy érettségizett diák szobájában száz szál rózsát is meg lehet számolni azon a kis házi ünnepségen, amit az egyetemi polgárjogot elnyert fiatal tiszteletére rendeznek. Keresztelő, konfirmáció, házasságkötés, mind-mind olyan alkalom, amikor rokonok, barátok, a kisebb és nagyobb család tagjai együtt örülhetnek.

Isten nagy családjában mindnyájan testvérek vagyunk. Szép, feledhetetlen élmény volt számomra ennek megtapasztalása Finnországban. Meg vagyok róla győződve, hogy mindnyájunknak ezt kellene naponta átélni. Biztos, hogy mindenki tehet ezért valamit!

Elbeszélések - versek

GYARMATHY IRÉN ÍRÁSAI:

Hazafelé

Elindulni hazafelé! Isten tudja, mi az, ami egyszerre csak elindítja az embert. És akkor menni kell. Menni, mindenáron.

Még romokban hevert ez a város, még csak itt-ott égett a villany, vonatok mentek is meg nem is, ki tudta volna, milyen rend szerint. Munkahelyemen papírral beragasztott ablak előtt ülve, hirtelen felálltam és azt mondtam:

– Haza kell mennem!

Úgy néztek rám, mint aki esztét veszette.

– Mivel? – kérdezte az egyik.

– Ami az utamba akad.

És másnap elindultam. Ahogy régen mondták: toronyiránt. Gyalog, teherautón, tehervonaton, ami éppen az utamba akadt. Étlen, szomjan, bizonytalanságban, egyedül. Idefenn nem mertem este kilépni a kivilágítatlan utcára, de akkor nem gondoltam semmivel. Csak menni, menni haza.

Budapest–Somogyország, ez volt az útirány. Lepsénytől Siófokig szovjet katonák vittek teherautón. Egyik lábam egy üres hordóban, a másik a kocsis oldalán kalimpált. Nem éreztem fáradtságot, nem törődtem a kényelmetlen utazással. Mentem egyedül, bátran, nem törődve semmivel.

A rohanó teherautóban nem tudtam azonosítani a tájat, folyton arra ügyeltem, hogy ki ne essek. Amikor Siófokhoz közeledtünk, egyszerre valami meleg, édes levegő csapott meg. Tudtam, hogy közeledünk haza. Hosszas magyarázkodás után – mert egyetlen szláv nyelvet sem tudtam – kitétek a siófoki víztorony előtt. Sötétedett, ember alig volt az utcán, pedig tavaszodott, szél borzongatta a fáradt hazai gyekvköket. Beleszagoltam megint a levegőbe. Igen, ez már a hazai táj. Mert Siófoktól Kaposvárig úgy simogat a levegő, mint sehol a nagyvilágon. Kicsinyke dombok-dombok, mezők és erdők váltogatják egymást. Egy-egy magányos ház a völgy mélyén, verejtékből, hitből épült örökös kis templomok a falvak közepén, ismerős-ismeretlen szembejövők, akik kalapot emelnek és úgy köszöntjük egymást, mint testvér a testvért. Adjon Isten magának is és még mosolygunk is, mert a hangsúly olyan somogyiasan muzsikál, hogy mindjárt otthon érzi magát az ember. Lelkem zongoráján ezerszer eljátszott, de soha még nem unt állomások billentyűit ütögeti emlékezetem. Siófok, Jut, Adánd, Somogyberény, Daránypuszta, Bábonymegyer, Tab. És vissza Tab, Bábonymegyer . . . Siófok. Hányszor tettem meg ezt az utat gyermekkoromban, hogy örültem, ha néha eljutottam kis spórolt pénzből a Balatonig. Hányszor jöttem-mentem mint kisdíák, mint gimnazista, mint elsőszerelem. Hányszor rohantam haza vakációkra, mert soha máshová nem mentem, soha nem kíváncsoztam messzi külfországra, csak mindig haza. Mindig haza. Minden gondolatom az volt, hogy lássam az én két drágámat, akik mai

szemmel nézve úgy különböztek egymástól, mint tűz a víztől, mint a kemény acél az égbolt peremén rezgő szívárványtól.

Mi volt, ami ennyire kötött haza? Ma sem tudom. Olyan volt a mienk is, mint más vidéki otthonok. A nagy kredenc, amelyben anyánk az édes kekszet tartotta és amelynek fiókjait ügyesen kiemelve, felülről lopkodtuk ki a ritka csemegét. Fehér leányszobám, amelynek könyvespolcán ott voltak első könyveim, amiket az antikváriusnál vettem spórolt pénzen, rokonok könyvespolcairól kölcsönkértek, apám irodájából eltulajdonítottak. A korhadt körtefa az udvaron, amely egyetlen zöld ágat déldegetett évről-évre és amelynek virágai sohasem jutottak el a gyümölcserésig. A kert, amelyet téli vasárnap délutánokon anyám tervezett meg. Az én szórakoztatásomra tavaszt ültetett nekem a téli, havas délutánokban. Árvácskát, papsajtót a feljáró mellé és orgonabokrokat a kerítéshez. És rózsatöveket szemeltünk vele és gondolatban minden bimbó kinyílott, pirosbárony csodákat mutatott és sárga tearózsákat terveztünk melléje, a padlásajtót meg

futórózsákkal takartuk el. Átfogtam anyám nyakát két karommal és úgy bámultam a rajzot a fehér papíron, amit rövidre kopott, rosszul hegyezett ceruzával rajzolt. Aztán kisétáltunk a havas kertbe, hogy a százszor látott helyszínt megszemléljük. Lábunk alatt ropogott a hó, de mi virágokról, nyíló bokrokról ábrándoztunk, pedig az ágakon olyan vastagon állt a hó, mintha sohase akarna kítavaszkodni.

Ő csak megsimogatott, nem szólt. Így sétáltunk a havas vasárnap délután, amíg megkondult az öreg templom harangja: Térjetek nyugovóra!

... Róttam az utat a sínek irányát követve. Egyik talpfáról a másikra ugráltam. Lámpásom a hold. Kóbor kutya ijesztett, távoli motorbűgás, magasan szálló repülőgép motorja hallatszott. Nem féltém. Oltalmazom a vágy, amely szárnyakat adott, hogy nem éreztem fáradtságot, félelmet, csak azt, hogy fiatal vagyok, végtelen erős és haza kell érnem mindenáron.

... Megérkeztem. A bejárati ajtó nyitva állt. Hosszú lépcsősor vitt feléje. Árvácskák próbálgatták a tavaszt, rügyek feszültek az ágakon, a padlásajtó szürkésege még szürkébbre kopott, a körtefán nem volt új hajtás, a kert műveletlenül, purlagon várta a dolgos kezet. De az ajtó nyitva volt, mindenkit várón. Kettesével vette:n a lépcsőfokokat a sok-sok kilométer után is. Berohantam az előszobába, a konyhába, aztán a hálószobába. Ott összeestem és arra ébredtem, hogy ágyam szélén ott ül apám, anyám. Kezemet fogják.

– Édes gyermekem – ismételtették. De csak a hangjukat hallottam, mert sűrű könnyfelhő volt a szememen, amely eltakarta arcukat, csak a kezüket éreztem, érdes kezüket, amely mégis olyan gyógyítóan meleg volt.

– Megjöttem! – mondtam később – haza kellett jönnöm!

Csak bólintottak.

– Jól van – mondta aztán apám.

– Melegíték valamit – állt fel anyám.

Egy hétig voltam otthon. Bejártam a határt, a falut, megálltam a régi épületek előtt. Ismerősöket üdvözöltem. Megvagytok! Megmaradtatok! Meg! Meg! Valamennyien. Csak Jóska, arról még nem tudunk semmit. Meg a Pista, az sem ír már évek óta. Az apja elesett. Mi lesz ezután velünk? Nem, a falut nem bombázták. Egy kicsit messzebb volt a front. Istennek hála, megmaradtunk! Hisszük, hogy most már jobb lesz. Jobb lesz! – mondom – ennyi vér, ennyi könny, ennyi fájdalom után mindig a jobb jön. Törvény ez! Az ember nem kövesülhet bele a fájdalomba.

Megyek tovább. Magam is bízva a jobban, hiszen magam is gyászt hordozok. Férjet, rokont, barátot követelt tőlem a háború a béke fejében.

Egy hétig erősödtem az otthon tápláló szeretetén, szülőfalum ringató bölcsőjében, kis temetők apró és nagy sírjai között.

– Olyan jó ez a gyerek – mondta anyám – olyan igazán jó.

Búcsúzkodtunk.

– Drága, egyetlenem!

– Haza kellett jönnöm – mondtam csendesen.

Hosszan integettünk, amikor az ismerős szállító teherautójára felkapaszkodtam.

A ponyvával beborított kocsi kispadjáról néztem vissza. A poryva által befogott kicsinyke kép egyre összeszűkül, a távolság eltakarta előlem drága szüleimet, a falumból már-már csak egy kis darabot kapott el a szemem, aztán már csak a hazai táj és az a langyos, drága, simogató levegő maradt velem, amit ma is érzek, ha utam arra visz.

Tehervonat tetején, nyitott kocsiiban, zuhogó esőben tettem meg az utat Budapestig. Semmi bajom nem esett. Őriztek végig. Szülői aggodás vagy a tiszta vágy, amely adja magát önként, szívből, igazán.

Három nap sem telt el. Sürgőnyt kaptam.

„Édesanya hétfőn reggel örökre itthagyt bennünket. Édesapád.”

Az asztalra borultam és Arra gondoltam, aki egy héttel előtte elindított úttalan utakon, nem félve semmitől – hazafelé.

Valaki még

Szeretnék v a l a m i t adni
ami boldogít. Valamit,
mit pénzen nem lehet kapni
és boldoggá tesz valakit.
Olyasvalamit.

Szeretnék lenni k i v o l t a m.
Ártatlan, tiszta bizalom,
mint mikor kiskocsit toltam
s gátolt sok intő tilalom.
Kemény tilalom.

Egy m á s i k szeretnék lenni,
Oly másik, ki különb nálam,
ki emelt fővel tud menni,
s magasabb nálam egy vállal.
Épp csak egy vállal.

M á s szeretnék lenni, mint most.
Harcosabb, erős és bátor,
de törékennyé tett Ki oszt,
és engem nem gyúrtak fából.
Más lenni mától?

Szeretnék lenni v a l a k i.
Más, másik vagy ki voltam rég,
tele tervekkel és vággyal
örömmel lelkesedni még.
V a l a k i még.

Ne félj, csak higgy!

A hajnali napsugarak rózsaszínűre festették az éjszaka oszladozó páráit. A madarak már csiviteltek, az utcán néhány koránkelő igyekezett a nap gondjai felé. Amikor a szobába léptem, menyem kialvatlan szemmel tekintett rám.

– Édesapa! Figyeld a lélegzését, olyan furcsa ez a szőrcsőség. – Mindketten a betegre néztünk, aztán menyem felkelt és fáradt léptekkel átment a másik szobába. Leültem a betegágy mellé, és úgy éreztem, ez a szőrcsőség lélegzet mindent betölt. Menekülni szerettem volna előle, kikönyököltem az ablakon, de a külvilág zaját szinte elnyomta feleségem lélegzésének tépett zaja. A szomszéd emeletes ház egyik erkélyére hálóingos nő lépett ki, belenézett a kelő napba, nyújtózkodott, élvezte a hűvös hajnali levegő simogatását. Észrevettem, rám csodálkozott, és visszahúzódott az erkélyről. Mögöttem a szőrcsőség lélegzet szabálytalanná vált. Feléje fordultam. Szeme nyitva volt, opálos hártya húzódtott irisze elé. Öregesre soványodott, sápadt arcába gyötrött, mély barázdák vésődtek. Ajka megmozdult, sejtettem, inni kér. Egy kortyot húzott a csőrös ivócészéből. Talán fordulni is szeretett volna, de béna lábaival nem tudott segíteni magán. Szeme ismét becsukódott, ajka kinyílt, hogy utat engedjen a foszlányokká tépett hangnak. Amint néztem a gyötrött arcot, ismét éreztem: közel a halál. Hosszú esztendőkön keresztül mindig jelen volt életünkben ez a nyirkosan hideg gondolat. Amint bizonyosság lett a diagnózis, örökké arra kellett gondolnom: „Közel! Közel! Közel!”

A múlt idő azonban mindig azzal biztatott, van még belőle egy kevés. És ez dobolt a tudatomban: Egy kevés idő! . . . Amíg tart, van remény! Ezzel vigasztalt püspököm is, amikor elmondtam neki a diagnózist. A tudomány versenyt fut a halállal! Már nyolc éve tart ez a verseny, és én nem tudtam mást, csak azt kérni: Istenem, engedd, hogy a tudomány győzzön!

Újból a szőrcsőség lélegzetre figyeltem, és eszembe jutott, hogy sokszor hallottam már ilyent, amikor a halál közelében lévőnek adtam az úrvacsorát. Megborzongtam ilyenkor, mert a közeli halál jelét éreztem benne, de arra kellett gondolnom: nekem nem szabad borzongani, mert azt prédikálom, a halál csak küszöb, amit mindenkinek át kell lépni, mert azon keresztül juthatunk az örökkévalóságba. Küszöb, amit nem lehet megkerülni! Nekem sem! Van rá jelzésem is, mert a szívem rendetlenül kalimpál, sokszor nehezen kapom a levegőt. Igaz, még nem szőrcsőség a lélegzetem, a hálál vize még nem gyűlt össze a tüdőmben.

Kinéztem az ablakon: éledt a város, mindenki elindult a nap gondjai felé. Régi emlékek jutott eszembe, a hamari halált hozó háború képei peregtek előttem. Arokparton ülve szemléltem az idegen vidéket. Az útszéli növényzetet szürke por lepte, a visszavonuló alakulatok áradata verte föl. Már vagy fél órája megszakadt ez az áradat, és a rémültek, a jólértesültek azt suttogták, be vagyunk kerítve. A háborúnak vannak ilyen siketszöndű, eseménytelen idődarabjai, amikor pattanásig feszült idegekkel csak várni lehet. Talán mert nyugodtnak látszottam, mellém ült a hadosztály orvosa. Idegesen rágta a cigarettáját, és azt mondta:

– Tudod, öregem, én nem a haláltól félek, hanem a szenvedéstől.

Egy egészségügyi katona is a közelünkbe húzódtott: hárman figyeltük az utat. Vártunk valamire a földet, poros eseménytelenségben. Elém meredt a kérdés: Mi követke-

zik? Fogság? Vagy tovább tart a fullasztó menetelés? Egészen mindegy. Csak egyetlen dolog nem volt mindegy: a halál! Amikor úgy éreztem, hogy előre rohanhatok, megteltem reménykedéssel, és azt ismételttem magamban: Sikerülni kell! Az élet bizonytalanságában kell lenni egy résznek, amin át lehet vergődni, és onnan hazafelé visz az út. Imádkozni próbáltam, és gondolataim szágulda repítettek ki a bizonytalanságból. Imádságom igen gyáva rimánkodás, önmagam előtt is szégyenletes, formátlan sírás volt, de arra mégis jó, hogy eszembe juttassa az igét: „Hívj engem segítségül a nyomorúság idején!” Kimondani nem mertem, csak magamban ismételttem. Aztán érvelni próbáltam: „Hiszen Te bíztattál, Uram! Hát segíts! Segíts ebben a nyomorúságban!”

– Mondtál valamit, papom? – kérdezte az orvos.

– Nem! Nem! – válaszoltam zavartan, mert úgy tűnt, a másik megérezte gondolataimat. – Csak azt gondoltam, bízom Istenben, ő nem hagy itt bennünket!

Az orvos rám csodálkozott, de a katona felugrott, és kiabálni kezdett:

– Én hiszem! Én hiszem!

Olyan dissonánisan hangzott ez akkor, hogy az orvos kényszeredetten és zavartan elmosolyodott. Én magam is csodálkozva néztem a katona rémületen átmosolygó arcára. Vajon igazán hisz, vagy csak szalmaszál után kap? Én csak azt tudom, hogy eszembe jutott az ige: talán nekem sem több itt, ebben a poros reménytelenségben egy szalmaszálnál? Talán én sem hiszek, csak rémült ember vagyok? Futnék, de nincs hová? Vajon merném-e úgy kiabálni, mint ez a katona, hogy hiszek? Félek, ő is csak rémületből mondta.

Féleségem szörcsögő lélegzete szabálytalannál vált. Ágyához léptem. Kinyitotta szemét, látszott rajta a morfiumbódulat opálos homálya. Révetegen körülhordozta tekintetét a szobán, majd rajtam állapodott meg. Amint tudata kibontakozott a bódulat ködéből, a régi mosoly futott át gyötrött arcán. Megfogtam a kezét, föléhajoltam, megsókoltam.

– A gyerekek? – kérdezte.

– Alszanak.

– Akkor beszélgethetünk! – és kinézett az ablakon. A templomdomb egyik akácfájának csúcsát látta, melyen a kelő nap első sugarai vibráltak.

– Nem tart már soká – suttogetta, és mosolyogni próbált, de könnye végigszaladt arcán.

– Ugyan már! Megint erről akarsz beszélni? – próbáltam enyhe nehezteléssel elterelni a figyelmét.

– Legalább mi ne áltassuk magunkat – mondta, és egy fáradt mozdulattal letörölte könnyét. – Szegény gyerekek úgyis annyit próbálnak vigasztalni. Azt színlelem, hogy sikerül nekik, de én tudom . . .

– Nagyon kérek, ne izgasd magad ezzel!

– Nyugodt vagyok. Csak tőletek nehéz búcsúzni, pedig tudom, te azután is mindent el tudsz igazítani.

– Könyörgök, ne beszéljünk erről!

– De kell! Nem félek. És nem hiába nézem állandóan azt az igés képet, amit még lánykoromban kaptam tőled. „Ne félj, csak higgy!” Nagyon szeretnék még élni, de nem félek. Hiszek! Szeretném, ha te is tudnád, szívem-lelkem tele van ezzel. Most is! . . . amikor ismét fáj . . . Jaj, de irtózatosan fáj! Kérek, add a fájdalomcsillapítót . . . Soká jön még a nővér az injekcióval? Nagyon fáj! . . . és nem bántam meg semmit, mert tudom, hogy Isten vezetett hozzá! Hiszem azt is, hogy Hozzá jutok!

Künn az autók motorzajából felbúgott az élet hangja. A gyár dudája reggeli köszöntőt fújt a munkába készülőknek. Az ablak alatt, a garázsok között ismét elkezdték mindennapi meccsüket a srácok. A házak felett, a melegedő levegőben galambcsapat furdótt kavarogva. Lányaim felébredtek, kitörölték szemükből az álmot, munkához láttak . . .

. . . és folyt a küzdelem – mindannyian tudtuk –, nem az életért, hanem a kevesebb kinéért.

A júliusi reggel most is derűs fénnel árasztotta el a betegszobát.

Noli me tangere

Magdolna az üres sír közelében
meglátta a Kertészt kapával kezében.
„Uram, ha Te vitted el, mondd meg, hova tetted? –
„Mária”, – hallotta, s az eltemetettet
fölismerte: él, s leborult elébe.
„Ne érints” – szólt az.

Itt a földön, élve
már sose tudta meg, szellem volt-e vagy test,
csak azt, hogy él! – az ereje repdes
lélektől lélekig: föltámadnak halottak,
gonosztevők javulnak, s aki élve rothad:
boldogként üdvözü. Mindenütt ő van, ő van:
korhadó őszi avarban, langy tavaszi bimbóban.

Jézus mondja:

Kétezer évig osztották a nevemben
az üdvöt és a kízzást-tűzhalált,
s az ember maradt az önásta veremben,
még akkor is, ha már a Holdba szállt.

Eszével önös hatalmát növelte,
szívében gonoszkodó gyerek maradt.
Elélvezett, ha testvérét megölte,
szárnyát kitépve kízzott madarat.

Most már a Zeusz hatalmát is elérte:
világokat ronthat szemöldökével.
Lázasan nyüzsgő szűkülő hangyabolyban.
Rémülten kapná el kezét a késtől.

Most már elég a szóból, elhívésből,
VALÓSÍTÁSTOK, amit parancsoltam.

Nagyanyám kísértete

Az órjás csipketestű dómot látom
lidérces éjen – Gulácsy-jelenség –,
Mária arcát rég holt nagyanyámon:
Meisseni porcelán tökéletesség.

Polgár-pedantérián túlnő az álom.
Holta után húsz évvel is emlegették,
hogy táncoltak vele a kassai bálon.
Hatvan év múlva azok is elfeledték.

Már csak az őse látja, ki a bártfai oltáron
pásztorként köszönti a gyermeteg szüzeckét,
hiszen őt álmodta szánkós éjszakákon,
ahogy körülvették kócos angyalfejecskék.

Gyermek-vonásai csak megvékonyultak,
fáradt idegei gyeheennába gyúltak,
– jaj, én örökségem! – Jean d'Arc-ként égették.

Találós mesék

Ülök az udvaron – szemben a lenyugvó nappal. Talpam alatt zöld gyepszőnyeg, fejem fölött zöld levelek ölelésében pirosan nevető, fénylő golyócskák hirdetik: megérett a meggy. Magamban a szarvasi gyülekezet egykori lelkészének esztét és szívét dicsérem, amiért az akácját hazánkba beplántálta. Akácfarönkön üldögélek ugyanis és amint népünk megszerette az akácját, én is nagyon megkedveltem ezt a rönköt. Erős, megbízható és hűséges. Ülőhelynek az udvaron többet ér, mint a szék.

Elöttem viszont már széken ül két kisunokám: Kisildi és Kisandrás. Ajkam van a kék és barna szempár keresztűzében. Lesik a szavakat. Térdemen nyitva a néhány éve megjelent Magyar népdalok első kötete. Találós kérdéseket olvasok fel.

- Ütön megyen, nem poroz;
- Vízen megyen, nem csobog;
- Nádon megyen, nem suhog;
- Sásón megyen, nem susog;
- Eső éri, nem ázik,
- Ha fagy éri, nem fázik.

Egyszerre nyílik a két gyerekszáj.

– Napsugár,

– Igen. – És ezt tudjátok-e?

– Zöld burokban születtem.

Mikor aztán nagy lettem,

A zöld burok kifeslett

És az úrfi kiesett.

Tanácstalanság. A két gyerek egymásra néz, aztán reám.

– Nem tudjuk, mi lehet . . . ?

– Dió – vetek véget tanakodásuknak.

– Hát ezt mi is kitalálhattuk volna – mondja Kisildi. – A diónak van zöld ruhája, amíg még kicsiny.

– És ha nagy lesz, aztán leesik a fáról, kipottyan a zöld ruhájából – toldja meg Kisandrás.

Folytatjuk a találgatósdit; közben eszem elkalandozik. Lám a gyermek képzeletében, tudatában környezetének dolgai is személyes életet élnek. Ugyanígy a népi képzeletben is. Miért? Mesevilágban jár a gyermek és a nép? Erre utalna az ölemben levő gyűjteményes kötetnek a fejezetcíme: Találós mesék. Mesék és nem kérdések. Ám ezt a fejezetcímet a népköltészet tudós kutatói, ismerői, hivatott rendszerezői adták, akik azt is tudva tudják: reális alapjuk van a meséknek, még a legbizarrabbnak is.

Mese. Gyakran találkozzunk ezzel a szóval és használjuk magunk is. Főként negatív értelemben alkalmazzuk olyasminek a megjelölésére, megbélyegzésére, ami nem igaz, nem felel meg a valóságnak. Hallott hírt, történetet elintézünk egy kézlegyintéssel.

– Ez csak mese.

Viszont – ritkábban – az is előfordul, hogy pozitív töltésűnek fogjuk fel a szót. Találkozunk az utcán egy jóbarátunkkal, akivel kapcsolatban zűrös, ellentmondó hírek jutottak a fülünkbe. Tüstént karonragadjuk.

– Gyere, menjünk be ebbe a presszóba és meséld el szépen, hogyan is történt valójában az a dolog.

Ebben az esetben tehát a mesélés, a mese szót az igazi valóságról szóló beszámolóként értelmezzük – mint a gyermek. Dehát mégis mit kezdünk az élettelen tárgyakat megzemélyesítő mesékkel, mint például a következő:

– Érc a torkom, ércül szólok,
Tudó nélkül kiáltozok:
Az élőket hívogatom,
A holtakat elsíratom.

Vajon mit kezd vele a két gyerek? Zavarban vannak. Egyikük megkérdi:

– Mi az az érc?

Megpróbálom körülírni, számukra felfoghatóan.

Még egy kis találgatás, aztán elhangzik a határozott kijelentés:

– Harang.

A gyermek előtt nyilvánvaló: torka van a harangnak és szólni, kiáltozni, hívogatni, sírni tud: Számunkra meg az a világos: téved a gyermek. Kellő értelem híján még mesevilágban él, bizonytalan, irreális talajon mozog. De nem baj. Kinő majd a gyermekkorból, a mesék, álmok, elképzelések világából és a szilárd, biztos valóságot kapja talpa alá fundamentumul. Esze megjöttével levetkezi tévedéseit.

Mégis gyötör a kérdés. Kinek van igaza? A gyermeknek, vagy a felnőttnek? Legszívesebben azt mondanám, mindkettőnek – de a gyermeké az igazabb igazság. Mert a gyermek mélyebben lát, le egészen az őseredet mélységébe, ahol a dolgok még egységben vannak. Ő nem tesz különbséget, nem osztályoz, főként nem rangsorol. Számára minden, ami van, ami létezik – él.

Egységes eredet? Igen. Mert a filozófia nyelvén szólva egy az ősök, mindenek létrehozója. Bibliánk szerint egy „az Isten, aki teremtette a világot és mindazt, ami benne

van, aki . . . az egész emberi nemet egy vérből teremtette . . ." (ApCsel 17, 24, 26)
Ezt az eredeti egységet a gyermek még érzi s ezért egynek tudja magát az állat-, a növényvilág tagjaival, sőt a felnőttek által élettelennek minősített dolgokkal is; megszemélyesíti, mintegy testvéreinek tekinti azokat.

Azt gondolom, nem ártana nekünk felnőtteknek megtanulnunk ezt a gyermeki látásmódot. Am hevesen tiltakozik ez ellen a mi nagy eszünk. Vagy inkább csak a büszkeségünk? Néha úgy tűnik, túlságosan el vagyunk telve magasabbrendűségünk, ember-voltunk göggyével. Csak nem tekinthetjük testvérünknek az oktan állatot, a vegetatív növényt, vagy a holt kődarabot?! Még bibliailag is megtámogatjuk göggyünket: Isten uralkodásra teremtette az embert, mi vagyunk a teremtés koronája. Persze hogy azok vagyunk, korona, de mint korona is, teremtmény a többi teremtmény sorában, annak legvégén, betetőzésképpen. Nincs meg bennünk az az alázat, ami a gyermekben megvan. Megfeledezünk arról, hogy Istentől kapott uralkodói hivatásunk nem fölényeskedésre, hatalmaskodásra, hanem elsősorban vezetésre, irányításra, védelemre, támogatásra, szeretetre, sőt (horribile dictu?) szolgálatra kötelez bennünket a többi, alacsonyabbrendű teremtménnyel, az egész teremtett világgal szemben.

Nini. Most látom, hogy a mesevilágból, az őseredetből kiindulva nagyon is valós és modern témához értem, a természetvédelem, a környezetvédelem területére; méghozzá nem holmi zeg-zugos kacskaringókkal, hanem nyílegyenes vonalban. – Ha az élő és élettelen környezetet testvéreinek tekinti a gyárigazgató, akkor nem pusztítja el vízszennyezéssel a halakat, a vegyszeres növényvédő nem permetezi ki az élővilágból a méhek tömegeit, a citromsárga Wartburg boldog-büszke tulajdonosa nem arra használja gyönyörű kocsját, hogy időnként rossz fazekakat, lógóbelű matracokat, üres nyilontasakokat s egyéb háztartási hulladékot fuvarozzon vele az erdőbe (lehetőleg erdőszélre, jól látható helyre), a lezser ifjú keze a zsebében marad, pedig kiváló alkalom kínálkozik egy-két facsemete derékbátörésére, útjelző tábla meghajlítására . . . És – lehetne még folytatni. Hosszan.

Ha gondolatban már idáig eljutottam, megpróbálok két unokámmal szót érteni, gondolataimat az ő nyelvükre lefordítani. – Nahéz úgy . . . Nem megy – állok fel kis idő múlva kedvetlenül. Aztán megvidámodom. Távozóban Kisildit hallom.

– Ugye mondtam neked Andráská délelőtt, hogy ne csapkodd ostoroddal a virágokat.

– Miért? – kapja fel fejét harcrakészen Kisandrás.

– Mert fáj a virágoknak. És az ostor sem szereti, ha ilyesmire használják.

Kisandrás bűnbánóan süti le szemét.

– Igaz – suttoja rekedten.

Nem volt hát hiábavaló a rögtönzött környezetvédelmi oktatás. Ők ketten megértették.

Mert – gyermekek.

És – mivel docendo discimus – én is megtanultam, hogy testvérem minden teremtmény. Testvérem a létben, a létezés látszólagos hiábavalósága, értelmetlensége miatti szenvedésben, de a megváltás teljességre jutásának reménységében, állhatatos várásában is (Rm 8, 18–25). Nemcsak az embervilágot, hanem az egész teremtett világot átölelővé tágult bennem ennek a szónak a jelentése, amely 1981. évi Naptárunk vezérszava is:

– Testvér!

Önkéntes száműzetésben

Meghunyáskodó, sötét kis odu volt, amelyet özv. Spiler Gusztávné kiadott Koltai-éknak havi ezer forintért. Amikor a fiatalasszony először meglátta a világitóudvarra néző vedlett falú szobát, melynek bútoraiiba századelőt idéző savanyú szagok fészkeltek magukat, sírva fakadt és görcsösen férjébe csimpaszkodott, könnyei mögül esdeklő könnyörgéssel nézett rá, hogy feloldja a szörnyű lidércnyomást. Koltai Péter félszegen simogatta a sírástól remegő asszonyka kezét, mint aki mélységes büntudatot érez valami jóvátehetetlen vétkéért. Más választása nem lévén azonban csak hallgatott. Szavakkal amúgy sem tudta volna luxusvillává varázsolni a hatalmas, körfolyosós bérházat, s jóvá tenni egykori építések ma is kísértő szomorú tévedését.

Koltai Péter előleget adott a szobára, aztán elmentek a holmijukért, amely elfért egy vulkánfíberben meg két sportszatyorban. Amikor özv. Spiler Gusztávné meglátta Koltaiék hevenyészett kis motyóját, fitymálva húzta el a száját.

– Ezek a mai fiatalok: Csak házasodnak nyakra-főre, de bezzeg egy rendes rongyuk nincs. Hogyan akarják az ilyenek elkezdni az életet?

Klári idegei özv. Spiler Gusztávné hónapos szobájában rövid idő múltán felmondták a szolgálatot. Az időős orvos azt mondta a fiatal férjnek:

– Uram, itt a gyógyszeres kezelés nem segít. Ez nem betegség, hanem állapot, melynek a kiváltó okait kell megszüntetni. A körülményeiken kell sürgősen változtatni . . .

Koltai Péter először nem tudta, hogy az orvos arcába nevesse-e, vagy sunyítva hajtja le a fejét, mint az olyan ember, aki vétkes és megbocsájthatatlan tehetetlenségen kapnak rajta. Mert miként változtathatná meg Klári körülményeit? Hiszen özv. Spiler Gusztávné még ha valami véletlen folytán netán jót akar, akkor is bánt. Kemény nyers és tuskés. Nem lehet gyengédséget és megértést várni tőle. Az nincs benne a havi ezzerben . . .

Amikor Klári napsugaras örömmel hazajött a kórházból, férje nyakába omlott és sejtelmes mosollyal suttozta a fülébe:

– Talán ha gyereünk lenne, megszánának minket és gyorsabban lakáshoz juthatnánk . . .

A gyerek megszületett és özv. Spiler Gusztávné az előreláthatóan magasabb villany-és gázzámlára való tekintettel háromszáz forinttal felemelte Koltaiék albérlési díját.

– Csinálj valamit – sikoltotta szinte hisztériás kitöréssel Klári –, nem bírom tovább. Hárman egy ilyen ocsmány lyukban. Menj a tanácsshoz, a KISZ-hez, a szakszervezethez, mit bánom én, csak csinálj valamit. Ne legyél már olyan éhhetetlen . . .

Be fogunk fizetni szövetkezetre . . . – próbálta megnyugtatni feleségét Koltai Péter, mert attól tartott, hogy a hangoskodásra benyit özv. Spiler Gusztávné, aki már a pusztá megjelenésével, anélkül, hogy egy szót is szólna – amit egyébként úgysem bír ki – mégjobban felhecceli Klárit.

– Befizetünk? – hahotázott a fiatalasszony. – na, ne mondd! Aztán miből, ha szabad érdeklődnöm?

– Rövidesen találok valami megoldást . . . – dűnnyögte Koltai Péter meglehetősen bizonytalanul.

– Rövidesen, egyszer, talán, ha. Csupa feltételezés és bizonytalanság. Az egész életünk egy nyomorult, göthös kérdőjel . . . – torkolta le a férjét Klári.

Ezt a beszélgetést követő héten Koltai Péter két karsú nyakú zöldszilvánival, egy grillcsirkével, meg egy csomó más nyalánksággal tért haza, melyeket rövid együttlétük során nemigen engedhettek meg maguknak, még ünnepi alkalmakkor sem.

– Megörültél? – csapta össze kezét Klári.

– Miért örültem volna meg? Lakásszentelőt tartunk – közölte a világ legtermészetesebb hangján Koltai Péter.

– Lakásszentelőt? És milyen lakást akarsz szentelni, amelyik nincs?

– Amelyik lesz. Lehelyeztek ugyanis a sajóvári telepünkre kirendeltségvezetőnek és ott kapunk egy két szoba összkomfortos szogálati lakást . . .

Koltai Péter diadalmasan állt kezében a grillcsirke egyre jobban izzadó zsíros papírával, és várta, várta, hogy felesége önfeledten kiboruljon, sikítson, vagy szabad utat engedve az érzelmeknek akár őrjöngjön a rájuk köszöntött hirtelen nagy-nagy szerencsétől. Klári azonban valami furcsa módon nem veszette eszét a váratlan örömtől, hűvösen tárgyilagos maradt, hideg kék szeme meg sem rebbent.

– Mit beszélsz? – kérdezte aztán végül mégis, mintha rosszul értette volna azt, amit a férje az imént mondott neki. – Neked talán elment a józan eszed? Micsoda képtelenségeket hordasz össze-vissza? Csak nem ringatod magad abban a tévhitben, hogy felborítom életem eddigi megszokott rendjét és egy vacak lakás miatt itthagynom Pestet és elmegyek vidékre?

Klári szavai hidegen és ellenségesen koppantak. Olyan elszánt keménységgel kelt ki magából, mintha ezer meg ezer szál fűzte volna a körengeteghez. Pedig Pest nem jelentett mást számára, csupán öv. Spüler Gusztávné albrétletét. Se színházat, se mozit, se társaságot, se budai hegyeket, csak ezt a két és félszer háromméteres, repedésektől ere-

zett falú kopár helyiséget, ahol még világos délben is bánatosan bóbiskolt a légypiszkos huszonötös körte. Ahonnan menekülni akart, melyet gyűlölt, megvetett és lenézett. De melyhez valami lélek mélyén lapuló, érthetetlen indulat folytán mégis csökönys szenvedéllyel ragaszkodott, amint felcsillant a szabadulás első lehetősége.

Koltai Péter úgy érezte, hirtelen, szánalmasan és visszavonhatatlanul egyedül maradt. A gyerek pedig nyugósen, mint akit rossz álom kísért, fájdalmasan felsírt. Mert a gyerekek mindig megérik, ha konok önzéssel akarnak a sorsuk felett dönteni . . .

„Solus Christus!”

Emlékezés Deák téri templomunkban tartott jubileumi ünnepélyünkre az Ágostai Hitvallás 450. évfordulóján

Míg fülem szomjasan issza a hangokat:
igét, tanítást, zengő muzsikát,
tekintetem az oltár
hatalmas képére tapad –
és lát.

Könyörgő kétségbeesett
szülőket, kínban vonagló,
meggyötört gyereket . . .
S mintha most korunk minden kérdése,
gyötrelme kiáltana benne,
mintha az a vergődő gyerek
századunk minden megoldást kereső,
sürgető problémája lenne!
Hol a gyógyulás? Hol a felelet?

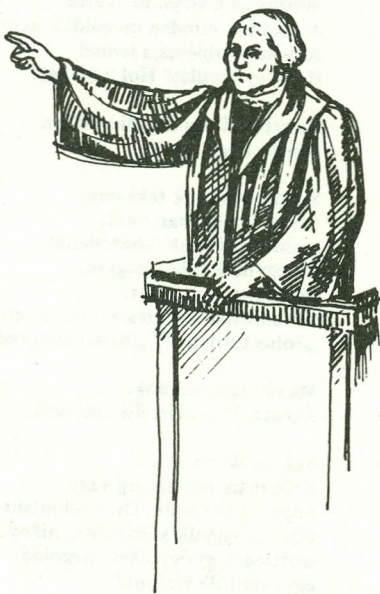
Krisztus alakja megdicsőülten
lebeg a hegy felett.

S a tanítványok tekintete
tükrözi belső harcukat,
amint ott állnak tehetetlenül.
De egyikük ujja a hegyre,
fel Krisztusra mutat.
S a kórusról győztesen zeng az ének:
„Solus Christus!” „Krisztus egyedül!”

Ma rád emlékezünk,
Ágostai Hitvallás, ősi kincsünk.

Századok óta ilyen
Krisztusra mutató ujj vagy,
hogy Őt keressük, Őreá tekintsünk,
Őhozá vigyük kérdésünk, hiányunk . . .
segítséget, gyógyulást, megoldást
egyedül tőle várjunk!

Drága Deák téri templomunk
ünneplő ezrei szívének
hirdeti a hitvallást
hatalmasan zengve az ének,
hogy vigyük magunkkal szolgálatunkba
győzelmes hangjait,
hadd hirdesse szó és tett szüntelen:
„Egyedül Krisztus!”
„Egyedül a hit!”
„És egyedül a kegyelem!”

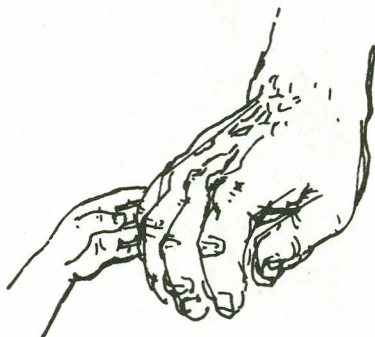

Üzenet Andriskának

Andriska nincs még hároméves.
Hetvenhét a szomszéd Imre bácsi,
megrogyant térdű, fáradt öregember.
Andriska látja sántikálni,
s melegével a gyermekszívnek
odaszalad, megfogja a kezét:
„Várj, Imre bácsi, majd segítlek!”
Aztán vezeti tovább kedvesen.
„Köszönöm, kisleányom!”
Nekem ezt még nem mondta senki sem!”

Andriska, ha találkozunk,
megsimogatom kis kezéd:
legyen belőle dolgos, erős kéz!
S ne aludjék ki soha szívedben
ez a segítő szeretet!

A segíteni mindig kész Jézus
járjon előtted, legyen veled,
hogy kezéd újra meg újra kinyújthasd
roskadozók, botladozók felé:
„Várj, majd segítlek!”

Útszéli virágok

Szépségüket észre se vettük.
Ránkmosolyogtak az útszélen
tarkán, csendesen és szerényen,
de mi elsiettünk mellettük.

Pedig ők is érettünk lettek
szébbé tenni utunk, világunk,
s ha színeik közt vakon járunk,
mi leszünk szegényebbek.

Bocsássatok meg mind zsályák, katángok,
pipacsok, kedves útszéli virágok,
hogy mellettetek így elsiettünk!

Bár Jézusunk szemével néznének rátok,
és harmatosan fénylő, szép ruhátok
üzenetét hirdethetné nekünk!

Ha valóság volna!

Egyszer volt, hol nem volt egy kisleány,
– régi meséből őrzöm a képet –
akinek virág nyílt a lába nyomán . . .
amerre járt, „virágot lépett”.

Mi volna, hogyha bármerre megyünk,
nem virágokat taposnánk, tépnénk . . .
gyönyörű csoda történnék velünk,
és mi is mindig „virágot lépnénk”!

Nem mese volna, boldog valóság!
Amerre járunk, szeretetrózsák,
jószág, szivesség, hűség nyílnának!

„Virágot lépnénk”! Milyen szép lenne!
Végy szállást bennünk, Krisztus Szenttelke!
Vidd végbe rajtunk ezt a csodádat!

Köszönöm a többszámot!

Hozzá tartozik életemhez
természetesen, észrevételen,
mint a levegő, ha belehelem.
Hányszor mondtam el, számát sem tudom.
De még sose köszöntem meg neked,
hogy így tanítottál rá, Mesterem,
mérhetetlen kincset hagyva ránk:
„Ti így imádkozzatok: Mi Atyánk!”

Köszönöm, Uram, ezt a többszámot!
Köszönöm, hogy önző szívem kitárod.
Minden nap milliók kenyerét kérem,
és az enyémet millió testvérem.
A bocsánatot és a szabadítást
oltalmat millióknak kérhetem,
s milliók kérik minden nap nekem.

Soha nem lehetek elhagyott, árva,
nem maradhatok önmagamba zárva.
Hiszen az imádságok imádsága
Milliókat ölel össze velem.
Tágul a tér, táruul a végtelen,
és szűk szívembe fér egész világod.

Köszönöm neked
ezt a csodatévő többszámot,
megváltó Istenem!

Pieta

Végre eleredt az eső. Nagy cseppekben hullott, mind sűrűbben, majd csendes, egyenletes zuhogással, mintha valamely magasságbéli óceán akarná áthelyezni víztömegét a földre.

Ilyenkor odvába húzódik az erdei vad, nem villog a fák között a sakál szeme, ilyenkor csönd van, nyugalom, a táj felett átveszi uralmát a víz. Ilyenkor még az ember sem öl.

Ricpa leroskadt a fa alá – az alá a fa alá – és dideregve kulcsolta át két karjával a térdét, hogy saját testével melengesse gémbereedett tagjait. Mérhetetlen fáradtság taglózta le, de ha nincs ez az eső, most sem pihenhet, pillanatig sem. Meddig bírja még? Három nap, három éjszaka telt már el szüntelen viaskodásban. Három nap, három éjjel. Azóta nem evett, nem aludt. Mit akar? Mi a célja? Semmi.

Se célja, se reménye. Cél és remény nélkül küzd. Nem valamiért, csak valami ellen. Amíg ő él, a fiai teste nem lesz a vadak martaléka. Amíg ő él, addig nem! És azután? Ő lesz a nyolcadik temetetlen halott. Nyugtalan árnya együtt bolyong majd az övékkel. Nem tér meg a Seolba, Ábrahám kebelébe. De amíg él, védi őket. Már nem soká. Sebei sajognak, advadt vér borítja a testét. Hűsíti az eső, csak ne volna olyan hideg. Belülről rázza a láz. Belül láng, kívül jég. Nem tarthat soká. És akkor győznek a vadak. Rosszabbak-e mint az emberek?

A madarak a legförtelmesebbek. A kiterjesztett szárnyak, az éles csőrök. A sok hulló toll, amikor husággal közéjük csap. Addig könnyű volt, míg csak egy-kettő jött. De amikor már felhőben saptak le, úgy kellett forgatnia a husángot, mint a cséphadarót, megállás nélkül, inaszakadtáig. És a zöld legyek milliárdjai, jaj, azok ellen nem véd sem karó, sem kő. Amikor pedig leszállt az este, a sötétség meghozta a sakálokat. Eleinte kövel is elzavarta őket, de a második éjszakán már falkástul jöttek. Husággal, késsel rohant rájuk, csépelte őket roskadásig. Tegnap még megfutottak. De vajon ma győzné-e? Ha nem jön ez az eső . . .

Nem, ez lehetetlen, az ész nem fogja fel! Odalenn a völgyben az árpföldeken békés, egyenletes mozdulatokkal vágják a rendet az aratók. Jól látták, mi történt a hegyen. Azt is, miként küzd ő, ereje fogytáig. És senkiben sem mozdult meg a lélek, hogy feljöjjen: – tessük el a holtakat!

Félnek. De ennyire? Meg tudja ölni emberben az embert a rettegés? Ki tudja forgatni a formájából, míg olyanná válik, mint az orroncsapott sakál?

Csak esne ez az eső minél tovább. Legalább addig, míg benne még tart az élet. Hissen már a karját sem tudja emelni. Fömlenni sem bír. Pedig a zsákvászon meg kéne igazítani. Fiainak halotti leplét.

Anélkül, hogy felkelt volna, nagykeservesen odáig vonszolta magát. Meghúzta a vászon négy végét, köveket rakott rá. Zsibbadt ujjából ki-kicsúsztak a kövek, mégis odakerültek valahogy. Aztán visszakúszott a fa alá.

– Magamszötte vászon hullámos redőin . . . – tört ki belőle a sóhajtás, és hirtelen meglepődött saját hangjától. Mintha messziről hozta vona a szél, mintha valaki más szólt volna. Eddig csak képek keringtek a fejében, most az értelmes emberi szó, a sajátja, tiszta tudatra ébresztette. Lehetetlen, hogy igaz mindez. Lehetetlen, hogy a fiai halottak, hogy ő itt vrasztja őket a hegy tetején, a szakadó esőben. Rossz álom ez csu-

pán, föl kellene ébredni már! Nem, nem ő az, aki három nap, három éjjel küzdött a vadállatokkal. És nem ő az, aki ez egyszer, és életében bizonyly utólszor, fellázadt.

Hiszen engedelmességre nevelték, s oly eredményesen, hogy mindig azt tette, amit elvártak tőle. Apjaura a király seregében hadakozott, anyja ott maradt a sok apró gyerekkel. Ő serdült elsőnek munkaképes korba, bárányt legeltetett, birkát nyírt, kecskét fejt, vizet hordott. Nagyobbnak látszott a korszó, mint a cseperedő lány, mégis vitte a fején szálfagyenesen.

Akkor is, amikor a király meglátta. Itatott, aztán hazafelé indult a juhokkal. Korszóval a fején, hogy vizért se kényyszerüljön még egyszer fordulni. Aki munkában érik, megtanul gazdálkodni a mozdulataival. Meg az idővel. Hiszen alvársra is oly kevés jut mindig.

És jött a király. Csatából, vadászatról? Sosem kérdezte utóbb. Habos volt a lova, porlepett ő maga. Úgy emelte meg a kislány fejeről a korszót, hogy jószerivel rá sem nézett. Csak amikor visszaadta az edényt, hajolt le a lóról, és akkor állt meg a tekintete rajta. Bár meg ne állt volna!

Ott maradt, üres korszóval a fején, tanácstalanul és ijedten, míg a csapat el nem húzott mellette.

Engedelmes volt akkor is, amikor apja megmondta: másodfeleségnek fogja elvinni a király. Szóval sem tiltakozott, hiába is tette volna. Apja büszkélkedett, leánypajtásai irigykedtek, csak az anyja siratta, ő pedig úgy lépkedett patyolatfehér fátyolszövet köntösében a palota felé, mintha sírboltba tartana, ahová eleven falazzák be.

Saul nem bánt rosszul vele. Szerette is a maga módján. Ő pedig szolgálta. Híven és engedelmesen. Erre szoktatták. Hogy magasba vezetett az útja – jól tudta – szolgálat a sorsa ott is. Csak könnyebb talán. Könnyebb-e csakugyan?!

Alulról, a népből nézvést a másodkirályné is királyné. De ott a palotában bebizonyosodott: a másodkirályné csak a szolgálók elsője. Ha nem akar viszályt, szóltanul vállalja szerepét. Ő vállalta. Így békével megtúrta maga mellett az öreg királynő, kedvelték a királyfiak és barátságába fogadta Mikál hercegnő.

Szegény Mikál! Életlenül hullott a palota lépcsőjére, amikor elragadták a fiait. Talán azóta is ápolják az udvari asszonyai. Eszében sem fordult meg, hogy idejőjön dögmadarakat és sakálokot üzni. A hercegnőket nem faragják olyan kemény fából. . .

Ő levágta a kötélről Mikál öt fiát is. Vajon Mikál többet vesztett mint ő? Annak öt volt, neki kettő. Most mindketten eljutottak a semmühez, mintha eleve meddők lettek volna.

De Mikálnak más öröm is jutott az életben, neki viszont sohasem volt egyéb boldogsága, csak ez a két fiú. Saultól félt, míg élt, és mégjobban félt a zürzavartól, amikor meghalt. Jól látta, Dávid kíméletlen csak a hú barát, Jonathán fia számíthat. Annál is inkább, mivelhogy sánta. Nem vetélytárs tehát. Örökös harcban élő népnek daliás királyra van szüksége.

Jaj a Saul háznak, érezte ő mindig. Isbóseth muja, tehetetlen, ki védi meg őket? Odahúzódott hát féltében, ahol erőt érzett, ezért engedte be ágyasházába Abnért, a fővezért. Biztonságot keresett, nem is a maga, hanem a fia számára. De Abné áruló lett, és utolérte az árulók megérdemelt sorsa. Ők pedig maradtak védtelenül. Ő nem, Dávid senkit sem bánt, nagylelkű ellenfél. Való igaz: nem ő ölette meg sem Sault, sem Isbósethet, sem Abnért. Halálukat meggyászolta, gyíkosaikat kivégeztette.

De azért kiszolgáltatta Saul két fiát, öt unokáját a gibeonitáknak. Engesztelésül. Mert a gibeonitákkal meg kellett békélni. És az is igaz, hogy Saul irgalmatlanul irtotta a gibeonitákat. . . Dehát tehetett erről az ő két fia? Meg a Mikáléi? Pendelyes gyerekek voltak a gibeoniták legyilkolásának idején. . . És mit használ nekik ez a hét halott? Felátadnak helyettük az ő halottaik?!

Ő, a bosszúállás soha véget nem érő, rettenetes lánc! Ki akar törni belőle, elég volt ebből! Mindig alázatos fejét most hát felemelte. Ha éltükben nem védhette, holtukban óvja magzatait. Ha áldott föld be nem fogadhatja őket, ő a föld felett száll szembe pusztítóikkal. Ha áldozatul kiszolgáltatta őket a király, ő küzd értük reménytelenül, értelmetlenül, utolsó lélegzetéig. Ő, aki mindig megadó volt, szótlan, engedelmes. Amikor végtére lázadnia kellett, akkor sem az akarata vitte, inkább az ösztöne. Amikor fiaival elvonultak a gibeoniták, menni akart ő is, menni utánuk mindenáron. Nem engedték, bezárták a palotába. Ő pedig, mint a ketrecbe zárt állat, a szimata után indult el kijáratot keresni valahol. A kést is szinte véletlenül kapta föl, a rövid kardot az örök kapuboltjából, amit a nagy zürzavarban ottfeledtek. Nem gondolt vele, mire lesz jó, csak fogta, vitte, legyen a kezében valami, talán éppen az önkéntes halál villant meg a tudata mélyén. A vászmat is ösztönösen ragadta fel, neki, a szolgáló királynénak az ujjában volt a ésszerűség, nem kellett töprengenie rajta, mire is lesz szüksége. Végtére va-

lóban talált egy ablakot, a palota mögötti meredélyre nyílt, onnan kiugrani ugyan biztos halál, de segítségére sietett egy szerény kis növény, magától nőtt, vad repkényfajta, felkúszott egészen az ablakig, annak indáiba eresztette lábát és csodálatosképp a repkény megbírta, kiszakadt ugyan itt-ott a falból, mégis le tudott ereszkedni rajta a mélyen fekvő völgybe. Ott aztán senki sem kereste, ember még nem közlekedett ezen az úton, csak a sűrű bozótton kellett átvágnia magát és mire sikerült, leszállt az este. A homályban futva, lihegve sietett a hegyre, ahonnan már eltávoztak a gibeoniták és a holdfényben messziről láthatta, hogy minden elvégeztetett.

Mivé lettek az ő szép gyermekei! Kőnehéz halottak. Amikor csecsemőit karjára vette, gyönyörűség volt az a pihe súly. Hogy kapaszkodtak fekete hajába, hogy bújtak hozzá! Hányszor eszébe jutott azóta, hová is lettek azok a babák? Mire felnő az ember, többször is meghal, elpusztul benne a gyermek . . . A férfi, ha hasonlít is rá, mégsem ugyanaz már. Most hát újra babák. Mozdulatlan, tehetetlen bábok. Kell, hogy védje őket, ha egyszer az életbe szóltotta személyüket, ha szeretetével ő lett a biztosság örök forrása számukra.

Az eső sűrűbben esett, vad zuhogásba kezdett. Már a fa lombjai sem adtak védelmet. A leveleket rázta a szél, a víz a nyakába ömlött. Alig érezte. A belülről mardosó lúzhullámok belelőkték az álom karjaiba.

Sötét folyosókon futott keresztül, majd szűk odú elé ért. A homályból egy nőalak bontakozott ki, kendőjével intett feléje, és felkiáltott: „Sirasatok engem hazám leányai!” Aztán nyakára tekerte a kendőt.

– Ki vagy te? – kérdezte tőle.

– Antigoné a nevem. Meg kell halnom, mert eltemettem a bátyámat.

– Te eltemetted? Neked sikerült? Látod-e én ostoba voltam, nem hoztam ásót . . .

Hirtelen eltűnt a lány, most asszonyokat látott, halott fiúkat sirató asszonyokat, oly sokan voltak, mint az égen a csillagok.

Valósággal körülülték őt az időben, nem tudta, hallott-e már róluk vagy csak ezután fognak megszületni. Aztán megszólaltak, szélviharban morajló tengerzúgáshangon:

– Mi a tegnapi asszonyai vagyunk . . .

– Mi pedig a holnapéi . . .

És egyik csoportnak sem látszott a vége semerre sem.

– A férfiak ölnek, mi siratunk és temetünk. Ó jaj nekünk, nyomorultaknak!

– Ennyien vagytok, mégis engeditek?! – kérdezi ő álombéli hangján és jól tudja, nem kap választ.

A jajongó sokaság ködbevész, ő pedig fut, fut, föl egy másik hegyre, amely szikrázó fényben ragyog, szinte izzik, mint a tűz, és a hegy tetején különös, lombnélküli fát lát, ága nincs, nagy gerenda, és keresztbe van téve rajta egy másik, hasonló.

A kereszt alatt egy asszony ül, halott fiát tartja az ölében és bár gyötrem sugárik a szeméből, nem jajong, nem sír, csak tartja a fiát és azt mondja:

– Ő az engesztelés! Ő a béke!

A ködös messzeségből egyszerre köréje gyűlnek a végtelen asszonykeregek, múlt és jövő siratói, a megszámlálhatatlanok, és elhal ajkukon a panasz, fekete köntösük mind fehérre válik.

Ricpa kinyitja a szemét. Az eső eláll, de a vadmadarak nem jönnek. Hajnalodik. Nyugalom tölti el. – Mégsem halok meg reménytelenül – gondolja eszmélete utolsó vilanásával.

Mozgást hall a völgyi út felől, földre szorított füle dübörgést észlel. A fejét már nem tudja mozdítani, ólomnehéz. Bárki jöjjön az úton, már nem is fontos. Hadd jöjjön. Talán a király? David? Akkor hát jöjjön a király. Ő már csak a keresztet, az engesztelés jelét idézi vissza az álomból.

Pedig valóban a király jön. Mégiscsak megvitték neki a hírt az aratók Ricpa magányos küzdelméről. És ő útrakelt, tisz tességgel eltemetni a Saul-ivadékok maradványait.

– Ébredj Ricpa! Segítségére jövünk!

De ő már nem hallja. Magával viszi álmának titkát.

A Sajtóosztályon kapható könyvek

Biblia	105,—
Biblia (új fordítás)	180,—
Kis Káté	3,—
Konfirmációi Káté	10,—
Hitvallási iratok I.	45,—
Hitvallási iratok II.	45,—
Groó: Az élet kenyere	5,—
Ottlyk: Istenszeretet — emberszeretet	17,50
Nagy: Egyház a mai világban	85,—
A reformáció öröksége és kötelezése	22,—
Káldy: Új úton	135,—
Hitünk — életünk (szórványhittankönyv)	16,—
Csizmazia: Igaz emberségért	32,—
Hafenscher—Selmeczi—Vámos: Az ember védelmében	30,—
Ottlyk: Az evangélikus egyház útja a szocializmusban	80,—
Koren: Körkép	40,—
Rédey: Az elfelejtett ember	33,—
Muntag: Ámós könyve	105,—
Cserháti: A kolossébeliekhez írt levél	127,—
Ottlyk: Az egyház története	230,—
Káldy: A diakónia útján	60,—
Fabiny—Hafenscher: Négy százötven éves az Ágostai Hit- vallás	40,—